

Cyfarfod

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Dyddiad ac Amser

10.00 y.b., DYDD IAU, 28AIN MEHEFIN, 2018

Lleoliad

Siambr Hywel Dda, Swyddfa'r Cyngor, Caernarfon LL55 1SH

Pwynt Cyswllt

Bethan Adams

01286 679020

BethanAdams@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd 20/6/18)

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

AELODAETH (19)

Plaid Cymru (10)

Y Cynghorwyr

Aled Ll. Evans
Huw Gruffydd Wyn Jones
Paul John Rowlinson
Sedd Wag

Aled Wyn Jones
Berwyn Parry Jones
Cemlyn Rees Williams

Charles Wyn Jones
Peter Read
Gethin Glyn Williams

Annibynnol (5)

Y Cynghorwyr

John Brynmor Hughes
Dewi Wyn Roberts
Angela Russell

Richard Medwyn Hughes
John Pughe Roberts

Llais Gwynedd (1)

Y Cynghorydd
Alwyn Gruffydd

Llaf / Rhydd (1)

Y Cynghorydd
Sion W. Jones

Annibynnol Unedig Gwynedd (1)

Sedd Wag

Aelod Lleyg (1)

Mrs Sharon Warnes

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

3. MATERION BRYD

Ystyried unrhyw fater arall sydd yn teilyngu sylw bryd ym marn y Cadeirydd.

4. COFNODION

5 - 11

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 10 Mai 2018, fel rhai cywir.

5. AMODAU GWAITH LLEOL

12 - 14

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol.

6. ARGYMHELLION A CHYNIGION GWELLA ADRODDIADAU ARCHWILIO ALLANOL

15 - 35

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol.

7. CYFRIFON TERFYNOL 2017/18 – ALLDRO REFENIW

36 - 59

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Cyllid.

8. RHAGLEN GYFALAF 2017/18 - ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN

60 - 67

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Cyllid.

9. TROSOLWG ARBEDION 2017/18: ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU ARBEDION

68 - 79

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Cyllid.

10. DATGANIAD O GYFRIFON 2017/18

80 - 159

Cyflwyno, er gwybodaeth, y datganiadau ariannol statudol (yn amodol ar archwiliad) ar gyfer 2017/18.

11. DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD 2017/18

160 - 184

Cyflwyno adroddiad yr Uwch Reolwr Refeniw a Risg.

12. CYFRIFON TERFYNOL HARBYRAU GWYNEDD 2017/18

185 - 195

Cyflwyno adroddiad yr Uwch Reolwr Cyllid.

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU 10/5/18

Yn bresennol: Y Cynghorydd R. Medwyn Hughes (Cadeirydd)
Y Cynghorydd John Brynmor Hughes (Is-Gadeirydd)

Y Cynghorwyr: Aled Ll. Evans, Alwyn Gruffydd, Aled Wyn Jones, Berwyn Parry Jones, Charles Wyn Jones, Huw G. Wyn Jones, Sion Wyn Jones, Dewi Wyn Roberts, Paul Rowlinson, Angela Russell a Cemlyn Williams.

Aelod Lleyg: Sharon Warnes

Eraill a wahoddwyd: Peredur Jenkins (Aelod Cabinet Cyllid)

Hefyd yn Bresennol: Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid), Dewi Morgan (Uwch Reolwr Refeniw a Risg), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio), Ian Howse (Arweinydd Ymgysylltu Archwilio Ariannol, Deloitte - ar gyfer Eitem 7 ar y rhaglen), Alan Hughes (Arweinydd Archwilio Perfformiad, Swyddfa Archwilio Cymru – ar gyfer Eitem 7 ar y rhaglen) a Bethan Adams (Swyddog Cefnogi Aelodau).

Ymddiheuriadau: Y Cynghorwyr Peter Read, John Pughe Roberts a Gethin Glyn Williams.

1. CADEIRYDD

PENDERFYNWYD ail-ethol y Cynghorydd R. Medwyn Hughes yn Gadeirydd y Pwyllgor am 2018/19.

2. IS-GADEIRYDD

PENDERFYNWYD ail-ethol y Cynghorydd John Brynmor Hughes yn Is-gadeirydd y Pwyllgor am 2018/19.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd y Cynghorydd John Brynmor Hughes fuddiant personol, yn eitem 8 ar y rhaglen, (Cynnyrch Archwilio Mewnol 29/1/18-31/3/18 - Atodiad 4 – Hylendid Bwyd) oherwydd ei fod yn berchennog tafarn gyda lle bwyta.

Datganodd y Cynghorydd Berwyn Parry Jones fuddiant personol, yn eitem 8 ar y rhaglen, (Cynnyrch Archwilio Mewnol 29/1/18-31/3/18 - Atodiad 11 – Doc Fictoria) oherwydd bod ei wraig yn gweithio i Ymddiriedolaeth Harbwr Caernarfon.

Nid oedd yr aelodau o'r farn eu bod yn fuddiannau oedd yn rhagfarnu ac ni adawsant y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

4. MATER BRYS

Nododd y Cadeirydd ei fod wedi derbyn cais gan ddau aelod o'r Pwyllgor i drafod y llythyr a anfonwyd at staff y Cyngor yn eu hysbysu o benderfyniad Cabinet y Cyngor ar 13 Mawrth 2018 i fabwysiadu addasiadau i amodau gwaith y Cyngor fel mater brys. Hysbysodd y Pwyllgor ei fod wedi derbyn arweiniad gan y Swyddog Monitro bod angen paratoi'n briodol cyn i'r Pwyllgor ei drafod. Nododd y byddai adroddiad yng nghyswllt y mater yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor unai yn ei gyfarfod ar 28 Mehefin neu 19 Gorffennaf.

5. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 8 Chwefror 2018, fel rhai cywir yn ddarostyngedig i newid yr ail bwynt bwled ar dudalen 5 o dan yr eitem 'Cyllideb Refeniw 2017/18 – Adolygiad Trydydd Chwarter' i ddarllen:

“Cynhaliwyd trafodaethau hefo’r Adran Addysg a’r Adran Amgylchedd o ran datrysiadau amgen yn hytrach na defnyddio tacsis i gludo disgyblion i ysgolion. Gan fod y gorwariant yn anochel, **yn bennaf oherwydd cludo disgyblion i Ysgol Hafod Lon**, fe drosglwyddir arian pontio i’r Adran Addysg ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.”

6. CYNLLUN ARCHWILIO ALLANOL

(a) CYNGOR GWYNEDD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Reolwr Archwilio Ariannol (Deloitte) ac Arweinydd Archwilio Perfformiad (Swyddfa Archwilio Cymru).

Tywyswyd yr aelodau drwy’r adroddiad a oedd yn manylu ar drefniadau archwilio Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) ar gyfer 2018. Amlygwyd y prif risgiau archwilio ariannol a’r gwaith a wneir o ran incwm a gwariant arian grant GwE. Tynnwyd sylw at yr archwiliadau perfformiad y gwneir ar lefel cenedlaethol ac y rhai penodol i Wynedd. Nodwyd bod y ffioedd ar gyfer y gwaith archwilio yn parhau i fod yr un fath a’r ddwy flynedd flaenorol, ond ei fod yn debygol y byddai gostyngiad o oddeutu 25% yn ffi gwaith ardystio ar hawliadau a ffurflenni grant y Cyngor oherwydd y disgwyliad y byddai Llywodraeth Cymru yn symleiddio eu trefniadau sicrwydd drwy gyflwyno ‘Rhestr Gryno o Grantiau Ardystiedig Llywodraeth Cymru’ i bob awdurdod.

Nododd y Pennaeth Cyllid ei ddiolch am y cynllun a’r gyfathrach fuddiol a phroffesiynol y cynhaliwyd efo swyddogion Deloitte. Hysbysodd y Pwyllgor bod Paul Goodlad yn ymddeol a bod Alan Hughes wedi derbyn dyrchafiad i fod yn Arweinydd Archwilio Perfformiad SAC. Llongyfarchwyd ef ar ei benodiad.

Mewn ymateb i gwestiwn gan aelod yng nghyswllt archwiliadau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015, nododd Arweinydd Archwilio Perfformiad (Swyddfa Archwilio Cymru) bod awdurdodau yn ffeindio eu traed o ran gweithredu yn unol â’r Ddeddf. Eglurodd bod darn o waith eisoes wedi ei wneud efo awdurdodau o ran y camau cyntaf a gymerwyd a bod 2 becyn o waith arall ar y gweill er mwyn edrych ar y ffordd roedd awdurdodau yn gweithredu yn unol â’r Ddeddf. Nododd bod Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnal cyfarfodydd/digwyddiadau rhanbarthol er mwyn rhannu arfer da.

Nododd y Pennaeth Cyllid bod angen cydblethu’r Ddeddf Llesiant efo gweithrediadau’r Cyngor. Atgoffodd yr aelodau bod yr adroddiad a gyflwynwyd i’r Pwyllgor ar 8 Chwefror 2018, yng nghyswllt Cyllideb 2018/19 a Strategaeth Ariannol 2018/19 – 2020/21, yn cynnwys esboniad o sut roedd y gyllideb yn cyfarch nod ac amcanion y Ddeddf Llesiant.

(b) CRONFA BENSIWN GWYNEDD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Reolwr Archwilio Ariannol (Deloitte). Manylodd ar gynnwys yr adroddiad a oedd yn nodi cynllun archwilio’r archwiliwr allanol o ran Cronfa Bensiwn Gwynedd, gan amlygu’r prif risgiau archwilio ariannol. Nododd bod tîm arbenigol wedi creu’r cynllun ac yn cynnal yr archwiliad gan gryfhau’r gwaith archwilio a wneir gan Deloitte. Cadarnhaodd bod y ffi ar gyfer y gwaith yma yn parhau i fod yr un fath a’r flwyddyn flaenorol.

Croesawodd y Pennaeth Cyllid y cynllun, gan nodi nad oedd yn gynllun arbennig i Wynedd a’i fod yn gynllun archwilio safonol ar gyfer cronfeydd pensiwn.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiadau.

7. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL 29/1/18 – 31/3/18

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Archwilio yn amlinellu gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod. Nodwyd bod 16 adroddiad am archwiliadau o’r cynllun gweithredol wedi eu cwblhau.

Datganodd aelod ei siom bod cynifer o adroddiadau yn amlygu gwendidau mewn rheolaethau, gyda dyledion o ran manddaliadau'r Cyngor, incwm mewn rhai peiriannau talu mewn meysydd parcio ddim yn cyfateb, sampl o staff yn amlygu mai hanner o'r sampl y gwiriwyd eu cymwysterau a diffyg monitro meddyginiaeth mewn cartrefi preswyl gyda staff heb y cymwysterau priodol. Nododd bod angen i'r Pwyllgor ddelio efo'r materion.

Rhodddwyd ystyriaeth i'r adroddiadau yn unigol ac yn ystod y drafodaeth cyfeiriwyd at y materion canlynol –

Modiwl Datblygu Staff (MoDS)

Cyfeiriodd aelod at y ffaith bod oddeutu £90,000 heb gynnwys TAW wedi ei dalu i ymgynghorydd TG allanol i wneud gwaith o gasglu gwybodaeth a manylion oherwydd diffyg briff clir a phendant o anghenion a chyfeiriad y prosiect yn hytrach na chanolbwyntio ar yr elfennau technegol. Nododd ei fod yn gost wastraffus cyn cychwyn ar y gwaith.

Derbyn tystlythyrau, profion hunaniaeth a thystiolaeth o gymwysterau

Nododd aelod bod gwirio'r wybodaeth yma yn rhywbeth sylfaenol a datganodd ei siom am y diffyg.

Incwm Cinio Ysgol

Holodd aelod pryd byddai'r holl ysgolion ar y system a pryd rhagwelir rhoi barn swyddogol ar yr archwiliad. Mewn ymateb, nododd y Pennaeth Cyllid bod y drefn o ran talu ar-lein yn datblygu ac yn gwella. Ategodd y Rheolwr Archwilio y sylw gan nodi ei fod yn gynamserol i roi barn swyddogol gan nad oedd y system yn gwbl weithredol ar amser yr archwiliad. Cadarnhaodd y bwriedir cynnal archwiliad dilyniant oddeutu mis Hydref neu fis Tachwedd 2018, er mwyn rhoi cyfle i'r ysgolion wneud defnydd o'r drefn talu ar-lein. Nododd yr adroddir ar yr archwiliad dilyniant i'r Pwyllgor.

Hylendid Bwyd

Nododd aelod bod y Pwyllgor Craffu Cymunedau wedi ystyried archwiliad manwl yr Asiantaeth Safonau Bwyd ar drefniadau hylendid bwyd y Cyngor, lle adnabuwyd gwendidau yn nhrefniadau gweinyddol y Cyngor. Holodd oherwydd bod y mater yn risg uchel i'r Cyngor pam bod yr archwiliad wedi derbyn categori barn B yn hytrach na C.

Mewn ymateb, nododd y Rheolwr Archwilio bod sail y categori barn yn fater i'r archwiliwr. Eglurodd bod gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol drefniadau sicrwydd ansawdd gyda'r Arweinydd Tîm a hithau fel y Rheolwr Archwilio yn edrych ar yr adroddiadau. Nododd y bwriedir cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor yn fuan o ran cydblethu sgorio risgiau efo nodi categori barn.

Mewn ymateb i sylw pellach gan aelod, tynnodd y Pennaeth Cyllid sylw bod diffiniad categori barn B a C wedi eu nodi yn adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol. Nododd bod y Rheolwr Archwilio yn gweithredu'n annibynnol wrth gyrraedd ei barn, a'i fod ef yn cefnogi'r farn broffesiynol annibynnol. Nododd y gallai'r Pwyllgor un ai alw'r archwiliad i mewn i'r Gweithgor Gwella Rheolaethau neu yrru neges at yr Adran Amgylchedd i nodi na fyddai'r archwiliad yn cael ei alw i mewn ond bod y Pwyllgor yn disgwyl gwelliant.

Manddaliadau

Nododd aelod nad oedd wedi gweld adroddiad yn derbyn categori barn CH ers ei bod yn aelod o'r Pwyllgor.

Nododd aelod o ystyried bod yr Uned Eiddo wedi cynnal adolygiad meddylfryd systemau, roedd yr adroddiad yn amlygu bod angen atgoffa swyddogion o gyfundrefnau. Pwysleisiodd ei fod yn annerbyniol bod diffyg mewn rheolaethau wedi arwain at golled ariannol o £38,000 o ran casglu rhent.

Nodwyd bod y Pwyllgor yn anhapus efo'r sefyllfa o ran y mater hwn.

Cynlluniau adeiladu ysgolion – Ysgol Glancegin

Nododd aelod bod yr adroddiad yn amlygu gwendid mawr yn y rheolaethau gan mai dim ond y Rheolwr Datblygu Eiddo oedd wedi llofnodi'r ddogfen sgorio derfynol yng nghyswllt y tendr. Mewn ymateb i'r sylw, nododd y Rheolwr Archwilio bod disgwyliad bod bob unigolyn a oedd yn rhan o'r broses yn llofnodi'r dogfennau. Eglurodd fel rhan o archwiliad dilyniant, i archwiliad a gynhaliwyd yng Ngorffennaf 2016, gwelwyd tystiolaeth bod y drefn gywir nawr yn cael ei weithredu.

Nododd aelod, er bod yr adroddiad wedi derbyn categori barn B, bod costau i'r Cyngor wedi deillio o addasu'r cynllun a chynnal gwaith ychwanegol gan nad oedd rhai elfennau o'r cynlluniau gwreiddiol a dyluniad pensaer yn bodloni gofynion iechyd a diogelwch, felly fe ddylai'r mater fynd gerbron y Gweithgor.

Incwm Meysydd Parcio

Nododd aelod, er bod yr adroddiad wedi derbyn categori barn B, y dylid ystyried ei alw i mewn i'r Gweithgor oherwydd bod materion yn codi pryder.

Mewn ymateb i sylwadau gan aelodau yng nghyswllt methiant i adnabod anghysondebau, nododd y Rheolwr Archwilio bod newid i'r cwmni casglu wedi creu trafferthion gyda thrafodaethau niferus wedi eu cynnal efo'r cwmni o ran manylion adroddiadau i ddiwallu anghenion Cyllid Amgylchedd. Cadarnhaodd yn dilyn cais penodol i'r cwmni eu bod nawr yn darparu adroddiadau i ddiwallu eu hanghenion.

Mewn ymateb i sylw gan aelod, nododd y Rheolwr Archwilio bod y cyfrifoldeb am y peiriannau talu a'r incwm gan yr Uned Parcio yn yr Adran Amgylchedd ond bod Cyllid Amgylchedd wedi tynnu sylw Archwilio Mewnol i'r mater gan eu bod wedi adnabod gwendidau wrth baratoi adroddiadau rheolaeth cyllidebol. Eglurodd bod Cyllid Amgylchedd wedi gwneud cais i Archwilio Mewnol i edrych ar incwm meysydd parcio er mwyn adnabod y gwendidau a nodi meysydd ar gyfer gwella.

Cyfeiriodd aelod at gasgliadau a fethwyd gan nodi bod angen sicrhau bod y peiriannau yn cael eu gwagio yn rheolaidd oherwydd y risg i'r Cyngor.

Holodd aelod a fyddai peiriannau talu a oedd yn derbyn taliad gyda cherdyn yn gwella'r sefyllfa. Mewn ymateb, nododd y Pennaeth Cyllid bod prosiect yn edrych i mewn i daliadau dros ffôn symudol neu dros y we. Eglurodd bod taliadau efo cerdyn dros y we yn cael eu priodoli yn syth a bod taliadau electroneg yn gallu bod yn fwy effeithlon.

Nododd aelod, oherwydd bod yr adroddiad wedi derbyn categori barn B a bod newidiadau wedi eu gwneud gyda'r sefyllfa yn gwella, y dylid ystyried peidio ei alw i mewn i'r Gweithgor gan gadw golwg ar sut roedd pethau yn datblygu. Nododd aelod y dylid nodi pryder y Pwyllgor o ran y sefyllfa i'r Adran Amgylchedd.

Mewn ymateb i gwestiwn gan aelod, cadarnhaodd y Rheolwr Archwilio, yn unol â threfniadau gwaith Archwilio Mewnol, fe wneir gwaith dilyniant ar y camau cytunedig.

Storiol – Trefniadau rheoli'r caffi

Mewn ymateb i sylw gan aelod, nododd y Rheolwr Archwilio y derbyniwyd cais i gynorthwyo'r Adran Economi a Chymuned yn dilyn mewnnoli rheolaeth y caffi. Nododd y cadarnhawyd y trefniadau caffael nwyddau, amlygwyd newidiadau angenrheidiol i swydd ddisgrifiadau staff a oedd wedi eu gweithredu ac fe adnabuwyd yr hyfforddiant ar gyfer staff y caffi.

Doc Fictoria

Holodd aelod o ran y gwahaniaethau yn ffioedd y Cyngor ac Ymddiriedolaeth Harbwr Caernarfon. Mewn ymateb, eglurodd y Rheolwr Archwilio bod y Cyngor yn pennu'r ffioedd gyda'r Ymddiriedolaeth yn eu gweithredu. Cadarnhaodd bod y ffioedd cywir nawr yn cael eu codi.

Amlygodd aelod bod archwiliad a gynhaliwyd yn 2007 ar Doc Fictoria wedi tynnu sylw at yr angen i'r Ymddiriedolaeth hysbysu Cyllid a Thollau ei Mawrhydi (HMRC) o ran talu'r lanhawraig efo arian parod. Mewn ymateb, nododd y Rheolwr Archwilio mai'r Ymddiriedolaeth oedd yn gyfrifol am hysbysu HMRC, roedd talu'r lanhawraig efo arian parod yn briodol ond roedd dyletswydd ar yr Ymddiriedolaeth i hysbysu HMRC o'r trefniadau.

Mewn ymateb i gwestiwn gan aelod o ran risg i'r Cyngor nad oedd yr Ymddiriedolaeth wedi hysbysu HMRC o'r trefniant efo'r lanhawraig, cadarnhaodd y Pennaeth Cyllid mai cyfrifoldeb y cyflogwr oedd hysbysu HMRC o'r trefniant.

Teleofal

Nododd aelod ei bryder o ran diffygion gwiriad dadleniad DBS o ystyried y grwpiau o bobl a ymdrinnir â hwy efo'r gwaith yma. Mewn ymateb, nododd y Rheolwr Archwilio yn dilyn rhyddhau'r adroddiad bod y materion o ran dadleniad DBS bellach wedi eu datrys. Eglurodd bod ychydig o gymhlethdod wedi bod oherwydd bod rhai o'r staff wedi trosglwyddo ar delerau TUPE i gyflogaeth y Cyngor. Cadarnhaodd bod gwiriadau dadleniad DBS wedi eu cwblhau neu yn y broses o gael eu cwblhau.

Tai â Chefnogaeth

Nododd aelod bod yr un materion yn amlygu eu hunain yn gyson mewn archwiliadau o gartrefi preswyl. Pwysleisiodd ei fod yn hanfodol bod rheolaethau ynghlwm â meddyginiaeth yn cael eu gweithredu.

Nododd aelod ei syndod am ddiffygion yng nghyswllt profion larwm tân. Nododd aelod bod diffyg mewn rheolaethau sylfaenol iechyd a diogelwch yn cael ei amlygu yn yr archwiliad a bod angen sicrhau bod y rheolaethau yn cael eu gweithredu.

Mewn ymateb i'r sylwadau uchod, nododd y Rheolwr Archwilio bod yr un materion yn amlygu eu hunain yn gyson mewn archwiliadau o'r fath a'i fod yn siomedig nad oedd gwersi wedi eu dysgu. Atgoffodd yr aelodau bod y Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant wedi mynychu cyfarfod o'r Gweithgor Gwella Rheolaethau ar 23 Hydref 2017 i drafod y themâu a amlygwyd yn gyson o archwiliadau ar Gartrefi Preswyl.

Mewn ymateb i gwestiwn gan aelod, eglurodd y Rheolwr Archwilio bod cyfrifoldeb am reolaeth y tai yn wahanol oherwydd eu lleoliad.

Holodd aelod os oedd Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC) yn gwneud archwiliad o'r tai ac os oeddent wedi adnabod yr un diffygion. Mewn ymateb, nododd y Rheolwr Archwilio bod AGGCC yn cynnal archwiliadau ar gartrefi preswyl ac wrth gynnal archwiliad byddai Archwilio Mewnol yn rhoi sylw i argymhellion AGGCC ac yn ystyried y cynnydd yn erbyn yr argymhellion. Eglurodd ymhellach bod AGGCC yn cynnal trafodaethau efo preswylwyr unigol am eu gofal ond mai ystyriaeth i gofnodion gweinyddol y rhoddir gan Archwilio Mewnol.

Nododd aelod bod cyfrifoldeb ar y Cyngor i sicrhau bod y gweithwyr cefnogol wedi derbyn yr hyfforddiant priodol gyda risg i'r Cyngor pe cyfyd problem. Ychwanegodd ei fod yn bwysig bod y Pwyllgor yn derbyn cadarnhad bod gweithrediad yn unol â'r camau cytunedig.

Mewn ymateb i sylw gan aelod yng nghyswllt yr un materion yn cael eu hadnabod ar draws gwasanaethau yn yr Adran Oedolion, lechyd a Llesiant, nododd y Rheolwr Archwilio bod y Pennaeth Oedolion, lechyd a Llesiant a Rheolwyr Ardal yng nghyfarfod y Gweithgor wedi nodi mai un o'r problemau a wynebir, enwedig yn rhai ardaloedd yn Nwyfor ac yn Ardal Meirionnydd, oedd problemau recriwtio gan fethu denu unigolion i swyddi oherwydd y lefel cyflog isel yn ogystal â phroblemau cadw unigolion yn y swyddi. Ychwanegodd bod trefniadau newydd o ran gweithwyr mewn cartrefi preswyl gyda gofyn arnynt i gymhwyso i lefel penodol.

Y Frondeg

Nododd aelod, er nad oedd categori barn wedi ei nodi ar gyfer yr archwiliad yma oherwydd ei fod yn gynamserol i roi barn swyddogol, bod nifer o faterion yn codi.

Nododd aelod y dylid rhoi sylw i'r adroddiad yng nghyfarfod y Gweithgor.

Cafwyd trafodaeth o ran ymarferoldeb cynnal cyfarfod o'r Gweithgor gyda nifer uchel o adroddiadau i'w hystyried.

PENDERFYNWYD:

- (i) **derbyn yr adroddiad ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 29 Ionawr 2018 hyd at 31 Mawrth 2018 a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig a gyflwynwyd eisoes i reolwyr y gwasanaethau perthnasol;**
- (ii) **cynnal dau gyfarfod o'r Gweithgor Gwella Rheolaethau i ystyried yr archwiliadau oedd wedi derbyn categori barn 'C' a 'CH' ynghyd ag archwiliadau 'Cynlluniau adeiladu ysgolion - Ysgol Glancegin' a 'Y Frondeg' ac yn unol â phenderfyniad y Pwyllgor ar 8 Chwefror 2018 gwahodd Cadeirydd y Panel Gweithredol Diogelu Plant ac Oedolion Bregus i fynychu cyfarfod o'r Gweithgor i fanylu ar y rhaglen waith;**
- (iii) **bod y Rheolwr Archwilio a Swyddog Cefnogi Aelodau yn rhannu aelodaeth y Pwyllgor ar gyfer gwasanaethu ar gyfarfodydd o'r Gweithgor;**
- (iv) **anfon neges at yr Adran Amgylchedd i nodi nad oedd yr archwiliadau 'Hylendid Bwyd' ac 'Incwm Meysydd Parcio' yn cael eu galw i mewn i'r Gweithgor, ond bod y Pwyllgor yn disgwyl gwelliant.**

8. ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL 2017/18

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Archwilio. Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2017/18, roedd y swyddog yn fodlon bod gan Gyngor Gwynedd fframwaith cadarn o reolaeth fewnol.

Adroddwyd bod yr holl archwiliadau a oedd yng nghynllun archwilio addasedig terfynol archwilio mewnol (58 archwiliad), wedi eu cwblhau erbyn 31 Mawrth 2018, sef 100% o'r cynllun, yn erbyn uchelgais perfformiad o 95% ar gyfer 2017/18.

Nodwyd bod gweithrediad derbyniol ar 200 allan o 222 o'r gweithrediadau cytunedig erbyn 31 Mawrth 2018, sef 90.09% o'r gweithrediadau yn erbyn uchelgais perfformiad o 85%.

Cyfeiriwyd at Atodiad 4 i'r adroddiad a oedd yn nodi cynnydd yn erbyn Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant o ran cydymffurfiaeth â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus

(PSIAS). Nodwyd bod asesiad allanol o Wasanaeth Archwilio Mewnol Cyngor Gwynedd i'w gynnal gan brif weithredwr archwilio Cyngor Sir Gaerfyrddin a chyflwynir canlyniadau'r asesiad allanol i'r Pwyllgor.

Mewn ymateb i ymholiad gan aelod yng nghyswllt defnyddio lliwiau goleuadau traffig o ran perfformiad i ddangos y gwelliant yn yr adroddiad blynyddol, nododd y Rheolwr Archwilio bod y mesurau perfformiad yn rhai corfforaethol ac nid oeddent yn adlewyrchiad o waith Archwilio Mewnol. Eglurodd bod perfformiad o ran mesur perfformiad 'Canran archwiliadau'r cynllun archwilio sydd yn barod i'w cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu am eu bod un ai gydag adroddiad terfynol wedi ei ryddhau, neu wedi eu gau' yn gyson efo'r uchelgais o 95%.

Mewn ymateb i sylw gan aelod parthed dadansoddiad amser Archwilio Mewnol yn ystod 2017/18, eglurodd yr Uwch Reolwr Refeniw a Risg y nodir yn y dadansoddiad yr holl ddyddiau ar gael i Archwilio Mewnol gyda 7 aelod o staff llawn amser gan dynnu amser digynnyrch megis gwyliau a thrafferthion technoleg gwybodaeth, gan nodi cyfanswm y dyddiau cynhyrchiol oedd ar gael i Archwilio Mewnol yn ystod 2017/18.

Holodd aelod o ran sefyllfa staffio Archwilio Mewnol. Mewn ymateb, cadarnhaodd y Rheolwr Archwilio bod capasiti staffio Archwilio Mewnol yn llawn. Eglurodd mai un rheswm bod dyddiau cynhyrchiol yr uned yn is oedd oherwydd bod 3 swyddog yn dilyn cwrs proffesiynol. Nododd bod yr hyfforddiant yn bwysig a byddai o fudd i'r uned o ran cyflawni'r gwaith. Hysbysodd y Pwyllgor bod un swyddog wedi ei henwebu fel prentis y flwyddyn a oedd yn galonogol i'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol, yr Adran Gyllid a'r Cyngor.

Nododd y Pennaeth Cyllid ei ddiolch i'r Rheolwr Archwilio am yr adroddiad, gan ategu ei safbwynt bod hyfforddi staff yn bwysig. Ychwanegodd, gan fod y 3 swyddog yn hyfforddi ar yr un pryd, byddai'r Adran yn edrych i mewn i ychwanegu swyddog dros dro at staff y Gwasanaeth Archwilio Mewnol.

Nododd y Cadeirydd diolchiadau'r Pwyllgor i'r Rheolwr Archwilio am ei gwaith a anfonwyd dymuniadau gorau aelodau'r Pwyllgor i'w thad, y Cynghorydd Eric M Jones, yn dilyn ei anhwylder diweddar.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad fel adroddiad blynyddol ffurfiol y Pennaeth Archwilio Mewnol yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus am y flwyddyn ariannol 2017/18.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.05am a daeth i ben am 11.45am

CADEIRYDD

Eitem 5

CYFARFOD	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
DYDDIAD	28 o Fehefin 2018
TEITL	Amodau Gwaith Lleol
PWRPAS	Ymateb i Ymholiad gan y Cyngorwyr Angela Russell a John Brynmor Hughes
AWDUR	Geraint Owen – Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol

CEFNDIR

Cyflwynwyd llythyr dyddiedig 8fed o Fai 2018, gan y Cyngorydd Angela Russell a'r Cyngorydd John Brynmor Hughes i Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu (gweler copi ynghlwm).

Mae'r llythyr yn gofyn i gael trafod cynnwys y llythyr anfonwyd i staff ar y 26ain o Fawrth oedd yn cyflwyno rhybudd o newid i'r amodau gwaith lleol oddi ar y 1af o Orffennaf eleni.

Cynigir yr ymatebion i'r pryderon a nodir gan y ddau Gyngorydd fel a ganlyn:

1. Yn dilyn penderfyniad y Cabinet ar y 13eg o Fawrth eleni i gymeradwyo'r pecyn o newidiadau i'r amodau gwaith lleol, lluniwyd llythyr i gadarnhau'r penderfyniad hwnnw ac i ddarparu'r deuddeg wythnos o rybudd llawn i'r aelodau staff perthnasol.

Bu i'r Tîm Adnoddau Dynol ymgynghori hefo'r Gwasanaeth Cyfreithiol ar gynnwys y llythyr a chafwyd cadarnhad, yn dilyn mân addasiadau, bod y cynnwys hwnnw yn ffeithiol gywir.

Anfonwyd y llythyr i'r staff ar ddydd Llun, 26ain o Fawrth, yn fy enw, fel Pennaeth yr Adran sydd â chyfrifoldeb am weithredu'r penderfyniad a wnaed. Gan mai mater gweithredol oedd hwn, nid oedd yr Aelod Cabinet yn rhan o'r trefniadau ar gyfer llunio'r llythyr ond darparwyd copi er gwybodaeth iddi ar ôl i'r llythyr gael ei anfon i staff.

Anfonwyd llythyr dilynol ar y 3ydd o Ebrill yn ymddiheuro i staff am dôn y llythyr a'r dewis o eiriau a ddefnyddiwyd. Derbynnir bod y geiriad yn y llythyr gwreiddiol yn llawdrwm ac y gellid bod wedi cyfleu'r wybodaeth yn well. Mae'r profiad hwn wedi amlygu, yn fwy nag erioed o'r blaen, yr angen i edrych ar eiriad a chyflwyniad gwybodaeth trwy lygaid pawb sy'n derbyn yr wybodaeth honno. Yn hynny o beth, mae gwerau bwysig wedi'i dysgu.

2. Cost anfon y llythyr o ymddiheuriad trwy'r post oedd £1,938. Dylid nodi yma bod y llythyr wedi'i anfon ar e-bost i bob aelod o staff sydd hefo cyfrif e-bost y Cyngor ac mewn ffurf papur i ganolfannau gwaith i'w dosbarthu ar gyfer nifer o staff eraill.

Nid oedd unrhyw gost ariannol arall yn deillio o baratoi'r llythyr o ymddiheuriad.

Gellir ychwanegu bod cynrychiolwyr yr undebau a'r cyflogwr wedi ail-gynnull ar chwech achlysur yn dilyn rhyddhau'r rhybudd o newidiadau i'r amodau gwaith lleol a bod hynny yn sgîl y ffaith bod UNSAIN erbyn hyn wedi ymrwymo i gymryd rhan llawn mewn unrhyw drafodaethau hefo'r Cyngor.

Mae'n bwysig nodi, trwy gydol hyn oll, bod y berthynas waith rhwng yr undebau a'r swyddogion Adnoddau Dynol yn lleol wedi bod yn gadarn ac mae hynny wedi'i adlewyrchu yn y trafodaethau adeiladol a gafwyd dros yr wythnosau diwethaf.

Bwriad y tri undeb cydnabyddedig sef UNSAIN, GMB ac UNITE yw cynnal balot ymysg eu haelodau ar ychwanegiadau i'r pecyn a gymeradwywyd gan y Cabinet. Mae'r ychwanegiadau hyn yn cynnwys nifer o ymrwymadau gan y Cyngor a'r undebau ar gyfer y dyfodol.

Pwysleisir nad yw hynny yn effeithio ar y newidiadau i'r amodau gwaith lleol sydd i'w cyflwyno oddi ar y 1af o Orffennaf eleni, hynny'n unol a'r penderfyniad a wnaed gan y Cabinet ar y 13eg o Fawrth a'r wybodaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion ar y 14eg o Chwefror ac i'r Cyngor llawn ar yr 8fed o Fawrth, 2018.

8fed Mai 2018

Llythyr Amodau Gwaith lleol ac anfonwyd i Staff yn ddyddiedig 26 Mawrth 2018

Annwyl Cadeirydd

Ysgrifennaf atoch i dynnu sylw ein pryderon ynglŷn ar Llythyr a anfonwyd i Staff sydd yn hysbysu penderfyniad y Cabinet ar y 13eg o Fawrth i fabwysiadu'r addasiadau i amodau gwaith.

Awrddur y Llythyr yw Mr Geraint Owen, Pennaeth Adran Cefnogaeth Gorfforaethol.

Ofynaf yn barchus i cael drafod y Llythyr yma fel eitem agenda yn y Pwyllgor Archwilio nesaf fel mater o frys.

Ein prif pryderon yw y canlyn

1. I gael cadarnhad beth ydi y protocol i anfon Llythyr fel hyn i bron pob aelod or staff, er enghraifft aeth y Llythyr drwy law aelod or cabinet ac neu drwy y swyddog monitro am fod y Llythyr yn un cyfreithlon.
2. Beth oedd effaith ariannol ar y cyngor sef y gost o ail paratoi Llythyr ar cyfathrebu gyda'r holl aelodau y staff mewn ymdrech i ddadwneud y ddrwg deimlad ar pryder cododd ar staff wedi ir gwreiddiol cael ei anfon.

Yn Gywir

John Brynmor Hughes Cynghorydd Llanengan

Angela Russell Cynghorydd Llanbedrog

Eitem 6

CYFARFOD	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	28 Mehefin 2018
TEITL	Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol
PWRPAS	Sicrhau bod y Pwyllgor Archwilio yn fodloni ei hun bod y camau gweithredu grëwyd mewn ymateb i argymhellion adroddiadau archwilio allanol yn cael eu gwireddu.
AWDUR	Geraint Owen, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol
AELOD CABINET	Y Cynghorydd Nia Jeffreys

1 Y penderfyniad a geisir/pwrpas yr adroddiad

- 1.1 Bydd angen i'r Pwyllgor fodloni ei hun bod trefniadau priodol yn eu lle er mwyn sicrhau bod cynigion gwella sy'n codi o adroddiadau archwilio allanol yn cael eu gwireddu.

2 Cyflwyniad

- 2.1 Mae cyfrifoldeb ar y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu i ystyried adroddiadau archwilio allanol (cenedlaethol, a lleol i Wynedd), yr argymhellion a gynhwysir ynddynt, a goblygiadau rhain i lywodraethu, rheoli risg neu reolaeth.
- 2.2 Rôl y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn y mater hwn yw i fodloni ei hun bod trefniadau a phrosesau ar waith er mwyn sicrhau bod y cynigion gwella hyn yn cael eu gweithredu, ac ni ddylai'r Pwyllgor ail-gynnal ymchwiliad i faterion sydd o fewn maes gwaith un o'r pwyllgorau craffu eraill. Fodd bynnag, os nad yw'r Pwyllgor o'r farn bod y trefniadau – gan gynnwys gweithrediad un o'r Pwyllgorau Craffu – yn ddigonol, gall alw unrhyw fater i mewn am ystyriaeth bellach, unai i'r pwyllgor llawn neu i'r Gweithgor Gwella Rheolaethau.

3 Ystyriaethau Perthnasol

- 3.1.0 Cyflwynir yn **Atodiad 1** restr gronolegol o'r arolygiadau a gynhaliwyd gan archwilwyr allanol rhwng 2012/13 a 2017/18 ynghyd â'u cynigion ar gyfer gwella.

Rydym wedi nodi 'Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella' gan ganolbwyntio ar yr hyn sydd wedi ei gyflawni ers i'r Pwyllgor drafod y mater hwn ddiwethaf fis Tachwedd 2017.

Rydym wedyn yn nodi ein 'Casgliad' o'r cynnydd a wnaed - a oes camau digonol wedi eu cymryd i fodloni'r Pwyllgor bod y gwaith o wireddu'r argymhelliad 'wedi'i gwblhau', yntau a yw yn parhau 'ar waith'. Mater i'r Pwyllgor hwn yw barnu a yw'n cytuno â'r 'Casgliadau' a'i peidio.

- 3.1.1 Ers i'r Pwyllgor drafod y mater hwn fis Tachwedd 2017 mae un adroddiad cenedlaethol wedi ei gyhoeddi gan Swyddfa Archwilio Cymru ym mis Mai, sef 'Comisiynu Gwasanaethau Llety i Oedolion ac Anabledau Dysgu yn Strategol'. Gan nad yw'r adroddiad hwn wedi ei ystyried yn llawn gennym fel Cyngor eto,

mae hi'n gynamserol i nodi'r argymhellion ac unrhyw ymatebion iddynt fel rhan o'r adroddiad hwn.

- 3.1.2 Yn unol â dymuniad y Pwyllgor yn ei gyfarfod ar 1 Rhagfyr 2016, mae pob un o'r cynigion gwella sydd wedi eu nodi yn Atodiad 1 yn rai y mae'r Pwyllgor wedi dyfarnu oedd yn parhau 'heb ei gychwyn', 'wrthi'n cael ei gynllunio' neu 'ar waith' pan drafodwyd y mater ddiwethaf fis Tachwedd 2017. Weithiau, gall yna fwy o argymhellion fod wedi codi'n wreiddiol o'r adroddiadau archwilio hyn, ond mae'r pwyllgor hwn eisoes wedi barnu ei fod yn fodlon bod trefniadau digonol yn eu lle i ymateb iddynt. Rhag ail-adrodd, nid yw'r argymhellion sydd wedi eu hateb wedi eu nodi yn Atodiad 1.

4 Rhesymau Dros Argymell y Penderfyniad

- 4.1 Mae angen i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu sicrhau llywodraethu cywir o fewn y Cyngor drwy fod â gorolwg dros sut y byddwn yn ymateb i gynigion gwella adroddiadau archwilio allanol.

5 Camau nesaf ac amserlen

- 5.1 Mae'r gwaith o ymateb i'r rhan fwyaf o'r cynigion gwella yn waith parhaus. Os fydd y pwyllgor yn cytuno gyda'r casgliadau ar y cynnydd a wnaed yn erbyn y cynigion gwella, yna ni fydd y rhai sydd "wedi'i gwblhau" yn derbyn sylw'r Pwyllgor hwn eto. Bydd y rhai sydd "ar waith" yn dod yn ôl i'r Pwyllgor hwn i'w hystyried eto ymhen tua 6 mis.

6 Rhestr Atodiadau/Llyfryddiaeth

Atodiad 1 – Cynigion Gwella Adroddiadau Archwilwyr Allanol 2013-2018

Cynigion Gwella Adroddiadau Archwilwyr Allanol 2013-2018

1. **Craffu Da? Cwestiwn Da** – Adroddiad Cenedlaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru a gyhoeddwyd Mai 2014

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Egluro rôl aelodau gweithredol ac uwch swyddogion wrth gyfannu at y broses craffu.
2. Sicrhau bod aelodau craffu, ac yn benodol cadeiryddion craffu, yn cael hyfforddiant a chymorth er mwyn sicrhau eu bod yn meddu ar yr holl sgiliau sydd eu hangen i gynnal gwaith craffu effeithiol.
3. Datblygu prosesau blaen-raglennu craffu ymhellach er mwyn:
  - Darparu rhesymeg glir dros ddewis pynciau
  - Canolbwyntio mwy ar ganlyniadau
  - Sicrhau y defnyddir y dull craffu mwyaf addas ar gyfer y maes pwnc a'r canlyniad dymunol.
4. Cysoni rhaglenni craffu a threfniadau rheoli perfformiad, hunanwerthuso a gwella'r Cyngor.
5. Sicrhau y caiff effaith craffu ei gwerthuso'n briodol ac y gweithredir arni er mwyn gwella effeithiolrwydd y swyddogaeth; gan gynnwys gwneud gwaith dilynol ar gamau gweithredu arfaethedig ac archwilio canlyniadau.
6. Cynnal hunanwerthusiadau rheolaidd o drefniadau craffu gan ddefnyddio 'canlyniadau a nodweddion trefniadau trosolwg a chraffu effeithiol i lywodraeth leol' a ddatblygwyd gan Rwydwaith Swyddogion Craffu Cymru.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad uchod cychwynnwyd ar broses gynhwysfawr o hunanwerthuso ein trefniadau craffu, ac o ddysgu gan eraill. Ffrwyth y gwaith hwn oedd cynnig sawl model o strwythurau craffu newydd i'r Cyngor eu hystyried. Yn ei gyfarfod ar 2 Mawrth 2017 mabwysiadwyd drefniadau craffu diwygiedig a ddaeth i rym gyda'r Cyngor newydd fis Mai.

Mae 5 cyfarfod o'r Fforwm Craffu wedi eu cynnal ers mabwysiadu'r drefn newydd gyda'r Fforwm Craffu yn ymarfer eu prif rôl o sicrhau craffu a chynnal ymchwiliadau i'r materion cywir ar draws y Cyngor. Rhan o raglen waith flynyddol y Fforwm Craffu fydd cynnal hunan-adolygiad parhaus o'r trefniadau a'r broses o flaenoriaethu materion i'w craffu. Ers Mai 2017 rydym yn dilyn trefn newydd ble mae 2 aelod o'r

pwyllgorau craffu yn eistedd i mewn ar gyfarfodydd herio perfformiad mewnol ble mae'r Aelodau Cabinet yn herio perfformiad y gwasanaethau y maent yn gyfrifol amdanynt. Mae hyn wedi cryfhau'r berthynas rhwng y Cabinet a'r Pwyllgorau Craffu ac wedi arwain at adnabod materion i'w cynnwys ar y 'log gwyntyllu craffu' (allai yn eu tro fod yn faterion sy'n cael eu craffu yn swyddogol). Yn ogystal, cynhaliwyd cyfarfod ar y cyd o Aelodau'r Fforwm Craffu ac Aelodau'r Tîm Arweinyddiaeth er mwyn sicrhau cyd-ddealltwriaeth o rôl craffu yng Ngwynedd. Rydym hefyd wedi cynnal cyfres o gyrsiau hyfforddiant fis Chwefror 2017 ac eto ym mis Medi i aelodau'r holl bwyllgorau craffu (gan gynnwys y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu) ar sgiliau cadeirio a sgiliau cwestiynu ar gyfer craffu effeithiol.

Rydym yn parhau i asesu os yw'r trefniadau newydd yn llwyddo i greu sefyllfa o graffu penderfyniadau yn llwyddiannus. Bu i Swyddfa Archwilio Cymru gynnal gwaith adolygu pellach ym maes craffu yn Tachwedd/ Rhagfyr 2017 ac rydym yn parhau i ddisgwyl yr adroddiad ganddynt. Bydd casgliadau'r adroddiad yn bwydo i'r asesu parhaus o'r trefniadau newydd.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gyttuno fod pob cynnig gwella yn cael ei nodi "ar waith".

2. Gwerthusiad Perfformiad Blynyddol yr Arolygaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC) 2013/14 - Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Hydref 2014

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Nododd yr arolygiad cenedlaethol o LAC yr angen i ddatblygu'r cyfleoedd i blant sy'n derbyn gofal i fanteisio ar wasanaethau iechyd sylfaenol a llety camu ymlaen. Fel rhan o'i gyfrifoldebau rhiantu corfforaethol, dylai'r Cyngor sicrhau bod modd i'r plant y mae'n gofalu amdanynt ddefnyddio gofal iechyd sylfaenol.

Gwelwyd y perfformiad ar gyfer cofrestru gyda Meddyg Teulu cyn pen 10 diwrnod yn gostwng o 92.5% yn 2012/13 i 78.4% yn 2013/14. Er bod canran yr asesiadau iechyd ar gyfer plant sy'n derbyn gofal wedi gwella 15% i 46%, mae'n parhau i fod lawer yn is na'r ganran gyfartalog yng Nghymru, sef 81%.

2. Mae'r Cyngor wedi gostwng nifer y plant y mae'n gofalu amdanynt o 203 yn 2012/13 i 185 yn 2013/14. Mae wedi sicrhau gwelliant sylweddol yn ei berfformiad o ran amseroldeb adolygu cynlluniau gofal plant sy'n derbyn gofal, gyda 94.3% yn cael eu cynnal o fewn amserlenni statudol bellach, o'i gymharu gyda 75.4% yn 2012/13. Fodd bynnag, mae hyn yn parhau i fod yn is na'r ganran gyfartalog yng Nghymru (95.9%).

3. Sicrhau ansawdd - Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant :

Mae gallu'r cyngor i adrodd am y perfformiad mewn ffordd fanwl wedi parhau i wella. Mae'r trefniadau rheoli risg o fewn y gwasanaeth wedi gwella wrth wneud defnydd rheolaidd o gofrestr risg, a'i diweddarau. Nid yw'r cyngor wedi sefydlu system sicrhau ansawdd gorfforaethol. Mae'n bwriadu gwneud hynny yn 2014-15. Nodwyd yr angen i wella trefniadau sicrhau ansawdd gan AGGCC yn ystod adroddiad gwerthuso blynyddol y llynedd. Yn ogystal, mae'n faes i'w wella yn yr arolygiadau cenedlaethol a gynhaliwyd yn ddiweddar ac yn yr adroddiad arolygu mabwysiadu. Mae'r cyngor yn mynd i gyflwyno tîm sicrhau ansawdd a diogelu plant ac oedolion trawsbynciol.

4. Sicrhau ansawdd - Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd:

Mae gallu'r cyngor i adrodd am y perfformiad mewn ffordd fanwl wedi parhau i wella. Mae'r trefniadau rheoli risg o fewn y gwasanaeth wedi gwella wrth wneud defnydd rheolaidd o gofrestr risg, a'i diweddarau. Nid yw'r cyngor wedi sefydlu system sicrhau ansawdd gorfforaethol. Mae'n bwriadu gwneud hynny yn 2014-15. Nodwyd yr angen i wella trefniadau sicrhau ansawdd gan AGGCC yn ystod adroddiad gwerthuso blynyddol y llynedd. Yn ogystal, mae'n faes i'w wella yn yr arolygiadau cenedlaethol a gynhaliwyd yn ddiweddar ac yn yr adroddiad arolygu mabwysiadu. Mae'r cyngor yn mynd i gyflwyno tîm sicrhau ansawdd a diogelu plant ac oedolion trawsbynciol.

5. Mae'r Cyngor wedi cymryd camau cadarnhaol o ran ei drefniadau rhiantu corfforaethol, ond mae angen datblygu'r rhain ymhellach nawr. Bydd y panel rhiantu corfforaethol yn gweithio gyda phlant sy'n derbyn gofal yn ystod 2014-15 er mwyn darparu amlinelliad i'r camau gweithredu y bydd y cyngor yn eu cymryd er mwyn cynorthwyo plant mewn gofal. Bydd angen i aelodau ddarparu mwy o gymorth er mwyn sicrhau bod y nodau strategol yn cael eu perchen mewn ffordd effeithiol a'u troi yn gamau gweithredu ar draws gwasanaethau'r cyngor a chan asiantaethau partner; gan sicrhau gofal iechyd priodol, mwy o gymorth addysgol a chyflogaeth dros dro yn y cyngor ar gyfer plant sy'n derbyn gofal

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Mae'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd yn parhau i roi sylw dyledus i'r materion yng nghynnig gwella 1 uchod. Mae gwelliant wedi bod yn y nifer o asesiadau iechyd sydd yn cael eu cynnal yn amserol ar gyfer plant mewn gofal gyda 65% yn cael eu cynnal ar amser. Mae lle i welliant pellach ac mae'r mater yn derbyn sylw cyson mewn trafodaethau rhwng yr Awdurdod Lleol a'r Bwrdd Iechyd. Mae'r Panel Rhiant Corfforaethol yn parhau i fonitro'r sefyllfa yn agos ac yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (17/18), wedi sefydlu grwpiau tasg sydd yn edrych yn benodol ar ymarfer aml-asiantaethol yn y maes iechyd a chefnogaeth ôl ofal a llety a chefnogaeth i'r rhai sydd yn gadel gofal. Mae'r grwpiau hyn yn cael eu harwain gan aelodau'r Panel ac yn adrodd i'r Panel ar gynnydd ac ar unrhyw faterion sydd angen sylw pellach. Yn

ystod archwiliad llawn o'r gwasanaeth plant gan AGC ym Mai 2018, nodwyd fod ymagwedd y Panel yn gadarn ac yn ddatblygiadol ac yn sicrhau fod sylw teilwng yn cael ei roi i anghenion plant a phobl ifanc mewn gofal.

Gan fod amgylchiadau diwedd 2017/18 yn gryn wahanol i sefyllfa 2013/14, nid ydym yn siŵr a yw'r disgwyliadau sy'n cael eu disgrifio yng nghynnig gwella rhif 2 yn parhau yn berthnasol. Mae cynnydd yn y niferoedd o blant mewn gofal gan Gyngor Gwynedd yn cyd-fynd â'r patrwm cenedlaethol. Ar ddiwedd Mai 2018 roedd 222 o blant mewn gofal. Mae hyn yn arwain at niferoedd uwch o adolygiadau i'w cynnal. Cyflwynwyd gais am Adnoddau ychwanegol i gyflogi Swyddog Adolygu Annibynnol i ymateb i'r cynnydd, ond ni fu hyn yn llwyddiannus. Er hyn mae perfformiad amseroldeb adolygiadau statudol plant mewn gofal yn dda – 89% (diwedd blwyddyn). Yr ydym yn parhau i fonitro y rhesymau dros fethu'r amserlen mewn rhai achosion ac mae'r rhain yn cael eu hadrodd yn rheolaidd i drefniadau herio perfformiad y gwasanaeth.

Mewn ymateb i gynnig gwella 3 uchod, mae Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd wedi ei sefydlu yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant. Mae rhaglen waith yr Uned yn gosod sylfaen i gasglu gwybodaeth a data fydd yn gosod gwaelodlin ar gyfer sicrhau ansawdd a bod yn rhagweithiol o ran adnabod problemau posib yn fuan er hwyluso gwaith ataliol. Rydym yn adolygu a monitro y gwasanaeth yn barhaus.

Mae'r Adran yn parhau i gryfhau ei gwaith yn y maes a ddisgrifir yng nghynnig gwella 4 uchod. Mae gan y gwasanaeth raglen awdit gynhwysfawr yn ei lle gyda chytundeb ar y meysydd fydd yn derbyn sylw dros y flwyddyn i ddod. Yn dilyn archwiliad llawn o'r gwasanaeth gan AGC ym Mai 2018, adroddwyd fod y rhaglen yn gynhwysfawr, ond y dylid cynnwys partneriaid yn fwy yn y broses na'r hyn sydd wedi digwydd yn hanesyddol, ac mae'r datblygiad hwnnw eisoes wedi ei roi yn ei le.

Mewn ymateb i gynnig gwella 5 uchod, gallwn gadarnhau bod Strategaeth Rhiantu Corfforaethol yn ei lle ac mae'r Cyngor, drwy drefniadau y Panel Rhiant Corfforaethol, yn gweithredu drwy 5 grwp tasg sydd yn edrych ar 5 prif faes er mwyn gwella profiadau plant a phobl ifanc mewn gofal.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynigion gwella 1, 3, 4 a 5 yn cael eu nodi "wedi'i gwblhau", a chynigion gwella 2 "ar waith".

- 3. Cyflawni â Llai - yr effaith ar wasanaethau iechyd yr amgylchedd a dinasyddion** – Adroddiad Cenedlaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru a gyhoeddwyd Hydref 2014

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Diwygio'r safonau arfer gorau er mwyn:
  - cysoni gwaith ym maes iechyd yr amgylchedd,
  - nodi cyfraniad ehangach iechyd yr amgylchedd at gyflawni blaenoriaethau strategol Llywodraeth Cymru,
  - nodi buddiannau ac effaith gwasanaethau iechyd yr amgylchedd o ran diogelu dinasyddion.

2. Ymgysylltu'n well a thrigolion lleol ynghylch cynlluniau i dorri cyllidebau a newid gwasanaethau drwy:
  - ymgynghori a thrigolion ar newidiadau arfaethedig mewn gwasanaethau a defnyddio'r canfyddiadau i lywio penderfyniadau;
  - amlinellu pa wasanaethau a gaiff eu torri a sut y bydd y toriadau hyn yn effeithio ar drigolion, a
  - nodi cynlluniau i gynyddu taliadau newid safonau gwasanaeth.

3. Gwella effeithlonrwydd a gwerth am arian drwy:
  - Nodi dyletswyddau statudol ac anstatudol gwasanaethau iechyd yr amgylchedd cynghorau
  - Cytuno ar flaenoriaethau iechyd yr amgylchedd ar gyfer y dyfodol a rôl cynghorau wrth gyflawni'r rhain
  - Pennu 'safon dderbyniol o berfformiad' ar gyfer gwasanaethau iechyd yr amgylchedd (uchaf ac isaf) a rhoi cyhoeddusrwydd iddynt ymhlith dinasyddion
  - Gwella effeithlonrwydd a chynnal perfformiad ar y lefel y cytunwyd arni drwy wneud y canlynol
  - Cydweithio a/neu integreiddio ag eraill er mwyn lleihau costau a/neu wella ansawdd
  - gosod gwasanaethau ar gontractau allanol lle y gellir eu darparu mewn ffordd fwy cost-effeithiol yn unol â'r safonau y cytunwyd arnynt
  - cyflwyno a/neu gynyddu taliadau a chanolbwyntio ar weithgarwch sy'n cynhyrchu incwm
  - defnyddio grantiau mewn ffordd strategol er mwyn sicrhau'r effaith a'r elw mwyaf
  - lleihau gweithgareddau er mwyn canolbwyntio ar flaenoriaethau statudol a strategol craidd.

4. Gwella gwaith cynllunio strategol drwy:
  - nodi, casglu a dadansoddi data ariannol, data ar berfformiad a data ar alw/angen mewn perthynas â gwasanaethau iechyd yr amgylchedd;
  - dadansoddi data a gasglwyd er mwyn llywio a deall y gydberthynas rhwng 'cost: budd: effaith' a defnyddio'r wybodaeth hon fel sail benderfyniadau ar wasanaethau iechyd cynghorau yn y dyfodol;
  - cytuno sut y gellir defnyddio gwybodaeth ddigidol i gynllunio a datblygu gwasanaethau iechyd yr amgylchedd yn y dyfodol.

Cynydd yn erbyn y cynigion gwella

Er mwyn ymateb i gynnig gwella 1 uchod nodai'r adran eu bod yn anelu i gyrraedd y safonau arfer sylfaenol, ond nad yw hynny'n hawdd oherwydd cyfyngderau cyllidol.

Er mwyn ymateb i gynnig gwella 2 uchod, mae'r Adran eisoes wedi cynnal adolygiad o strwythur y Gwasanaeth er mwyn ymateb i effaith ymarferol colli dwy swydd rheng flaen fel rhan o'r toriadau. Mae'r adolygiad o ffioedd a gynhaliwyd yn 2016/17 bellach yn weithredol ac rydym bellach yn codi ffioedd am wasanaeth drwy adennill costau ar gyfer cynnig cyngor. Fe fydd adolygiad pellach o ffioedd trwyddedu tacsis yn digwydd yn 2018/19. Mae'r Adran yn parhau i edrych ar ffyrdd mwy effeithiol o weithio a defnyddio adnoddau staff yn hyblyg ar draws meysydd Gwarchod y Cyhoedd

Mewn perthynas â chynnig 3, mae holl ffioedd perthnasol sydd ynghlwm â'r gwasanaethau a gynigir yn cael eu hadolygu fel bod y gwasanaethau yn symud tuag at adennill costau. Mae opsiynau posib o integreiddio neu gydweithio yn agosach gyda gwasanaethau eraill yn y Cyngor wedi eu hystyried er mwyn darganfod os yw yn bosib cynyddu effeithlonrwydd a lleihau costau ymhellach. I'r perwyl hwnnw mae lleihad wedi bod yn y gweithgareddau hynny nad ydynt yn statudol eisoes. Mae'r polisiau perthnasol yn cael eu hadolygu fel bod yr hyn a ddisgwylir fel gwasanaeth yn eglur i'r cyhoedd. Mae'r Adran hefyd yn symud tuag at ddarparu mwy o wybodaeth ar lein gan gynyddu'r hyn sy'n bosib drwy hunan wasanaeth.

Mae'r Uned Gwarchod y Cyhoedd eisoes yn chwilio am gyfleoedd i gydweithio gyda unedau gwasanaeth eraill o fewn yr Adran Amgylchedd ac adrannau eraill o'r Cyngor. Mae cyfleon i gynyddu incwm lle mae yn statudol bosib yn cael eu ystyried. Mae adolygiad pellach ar gostau prosesu trwyddedau hefyd wedi ei gynnal; gyda ffioedd perthnasol yn cael eu cynyddu i adennill costau i'r gwasanaeth

Mae mesurau perfformiad lleol yr Adran Amgylchedd cael eu hadolygu er mwyn bod yn sicr o'n gallu i fesur galw am y gwasanaethau yn effeithiol, a bod y cyhoedd yn derbyn gwasanaeth safonol ac amserol. Bydd y mesuryddion yn medru cael eu defnyddio i gynllunio os fydd angen adolygu sut mae adnoddau'r unedau gwasanaeth yn cael eu rhannu.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynigion gwella 1,2,3 a 4 yn cael eu nodi "ar waith".

4. Rheoli ymadawiadau cynnar yng ngwahanol gyrff cyhoeddus Cymru - Adroddiad Cenedlaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru a gyhoeddwyd Chwefror 2015

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Dylai gyrff cyhoeddus fonitro'r arbedion a ddisgwylir ac a sicrheir yn sgil ymadawiadau cynnar a dylent roi adroddiad arnynt fel rhan o'u trefniadau llywodraethu mewnol. Bydd hyn o gymorth pan wneir cynlluniau i leihau costau yn y dyfodol.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Mae'r Cyngor yn cadw cofnodion manwl ynghylch penderfyniadau yn ymwneud ag ymadael yn gynnar, gan gynnwys y costau sydd ynghlwm. Mae hyn yn cynnwys monitro'r arbedion sy'n deillio o ymadawiadau cynnar a'r ail-strwythuro sy'n dilyn o hynny. Bydd hyn yn parhau pan fo'r Cyngor yn gweithredu ar yr angen i wireddu arbedion pellach dros y dair blynedd nesaf.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynnig gwella 1 yn cael ei nodi "wedi'i gwblhau".

5. Gwerthusiad Perfformiad Blynyddol yr Arolygaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC) 2014/15 - Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Hydref 2015

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Mae diogelu'n flaenoriaeth i'r cyngor, ac mae wedi rhoi trefniadau corfforaethol ar waith i wella arferion diogelu. Mae angen iddo bellach roi newidiadau ar waith yn ei brosesau diogelu oedolion.
Yn ystod y flwyddyn, cafwyd 178 o atgyfeiriadau oedolion agored i niwed, chwech yn llai nag yn y flwyddyn flaenorol. O'r atgyfeiriadau hyn, cwblhawyd 100% ohonynt gyda'r risg yn cael ei reoli. Cyfrannodd y cyngor at Adolygiad o Arfer Gwasanaethau Oedolion, a nododd fod angen gwelliannau yn arferion amddiffyn oedolion agored i niwed y cyngor. Pan fyddant yn weithredol, bydd y rhain yn cynyddu ymwneud darparwyr gofal ac yn gwneud yr archwiliad a'i ganlyniad yn fwy eglur. Bydd diogelu oedolion yn faes y bydd AGGCC yn cymryd camau dilynol mewn perthynas ag ef yn 2015-2016.
2. Mae'r Cyngor wedi dechrau datblygu strategaeth comisiynu iechyd meddwl, a bydd gwasanaethau iechyd meddwl yn faes y bydd AGGCC yn cymryd camau dilynol mewn perthynas ag ef yn 2015-2016.

3. Cymorth i Ofalwyr –

Fe wnaeth y cyngor asesu neu adolygu anghenion 241 o ofalwyr oedolion yn 2014-2015, sy'n ostyngiad o'r 298 o ofalwyr a gawsant eu hasesu yn ystod y flwyddyn flaenorol. Mae hyn yn destun pryder gan fod nifer y rhai sy'n gofalu am oedolion sy'n derbyn asesiad o'u hanghenion eu hunain wedi codi dros y pedair blynedd diwethaf yng Nghymru, er bod y nifer wedi cwmpo'n barhaus yng Ngwynedd. Nifer y gofalwyr oedolion a gawsant eu hasesu neu eu hail-asesu ar eu hawl eu hunain yn ystod y flwyddyn y darparwyd gwasanaeth ar eu cyfer yn ystod y flwyddyn oedd 132.

4. Amseroldeb cynadleddau amddiffyn plant –

Mae perfformiad y cyngor o ran cynnal cynadleddau amddiffyn plant cychwynnol wedi gwella fymryn, ond mae'n is na'r cyfartaledd yng Nghymru (85% o'i gymharu â 93%). Cafwyd cwmp hefyd ym mherfformiad y cyngor o ran cynnal adolygiadau statudol a chynadleddau adolygu amddiffyn plant. Cyfrannodd colli'r cydlynnydd amddiffyn plant a salwch staff at y cwmp mewn perfformiad yn y meysydd hyn. Mae amseroldeb cynadleddau amddiffyn plant yn dal i fod yn faes sydd angen ei wella. Hefyd, mae angen i'r cyngor gynnal a gwella amseroldeb adolygiadau plant sy'n derbyn gofal, sy'n cael eu rheoli gan yr uned diogelu ac ansawdd ar hyn o bryd.

5. Amseroldeb adolygiadau amddiffyn plant –

Mae perfformiad y cyngor o ran cynnal cynadleddau amddiffyn plant cychwynnol wedi gwella fymryn, ond mae'n is na'r cyfartaledd yng Nghymru (85% o'i gymharu â 93%). Cafwyd cwmp hefyd ym mherfformiad y cyngor o ran cynnal adolygiadau statudol a chynadleddau adolygu amddiffyn plant. Cyfrannodd colli'r cydlynnydd amddiffyn plant a salwch staff at y cwmp mewn perfformiad yn y meysydd hyn. Mae amseroldeb cynadleddau amddiffyn plant yn dal i fod yn faes sydd angen ei wella. Hefyd, mae angen i'r cyngor gynnal a gwella amseroldeb adolygiadau plant sy'n derbyn gofal, sy'n cael eu rheoli gan yr uned diogelu ac ansawdd ar hyn o bryd.

6. Amseroldeb asesiadau iechyd i blant sy'n derbyn gofal –

Dim ond gwelliannau bach a wnaed gan y cyngor o ran canran y plant sy'n derbyn gofal sy'n derbyn asesiad iechyd yn ystod y flwyddyn, ac mae hwn yn dal yn sylweddol is na chyfartaledd Cymru (51% o'i gymharu ag 81%).

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Er mwyn ymateb i cynnig 1 uchod, mae Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd wedi ei sefydlu yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant er mwyn bod yn gyfrifol am y gwaith o amddiffyn oedolion sy'n agored i niwed. Mae gwaith yr Uned yn cael ei hadolygu a'i monitro'n barhaus.

Er mwyn ymateb i cynnig 2 uchod, mae'r gwaith o adolygu pecynnau eisoes wedi dechrau ac mae swyddog categori yn mynychu'r adolygiadau er mwyn trafod yr anghenion gyda'r darparwr. Erbyn hyn, mae unrhyw gais am becyn newydd yn cael ei graffu gan yr uwch reolwr a'r Arweinwyr Ardal ac yn cael eu trafod gyda'r swyddog categori.

Er mwyn ymateb i cynnig 3 uchod, rydym yn cydweithio gyda'n partneriaid yn y trydydd sector ac iechyd gan ddatblygu cynllun gweithredu Strategaeth Partneriaeth Gofalwyr Gwynedd a Môn. Mae'r wybodaeth a ddaeth o'r asesiad anghenion gofalwyr wedi cael ei mewnbynnu i mewn i'r cynllun. Mae'r cynllun Cerdyn Argyfwng Gofalwyr wedi cael ei groesawu gan ofalwyr ym Meirionnydd a'r bwriad yw hyrwyddo ei ddefnydd mewn ardaloedd eraill. Mae camau pellach yn cael eu cymryd i gefnogi gofalwyr gydag arian parhaol o £114,000 sydd wedi ei gyfeirio i'r Cyngor ac i'r Adran trwy y setliad.

Fel ymateb i gynigion gwella 4 a 5 uchod, cynhaliwyd 82% o gynadleddau cychwynnol amddiffyn plant ar amser yn ystod 2017/18. Mae cofnod manwl ar gael o'r rhesymau pam fod rhai cynadleddau yn hwyr ac mae hyn yn bwydo i'r trefniadau herio perfformiad. Cynhaliwyd 90% o gynadleddau adolygol amddiffyn plant ar amser yn ystod y flwyddyn ac mae'r rhesymau pam fod rhai yn hwyr eto yn cael ei adrodd i'r trefniadau herio perfformiad. Gwnaed gais am swydd cydlynnydd amddiffyn plant ychwanegol drwy drefniadau mewnol y Cyngor i gwrdd â'r cynnydd yn y maes ac er mwyn cynnal perfformiad. Ni fu'r cais yn llwyddiannus. Rydym eisoes wedi ymhelaethu ar gynnydd a fu ar y mater yma yn yr ymateb

Fel ymateb i cynnig 6 uchod, mae'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd yn parhau i roi sylw dyledus i'r materion dan sylw. Mae gwelliant wedi bod yn y nifer o asesiadau iechyd sydd yn cael eu cynnal yn amserol ar gyfer plant mewn gofal gyda 65% yn cael eu cynnal ar amser. Mae lle i welliant pellach ac mae'r mater yn derbyn sylw cyson mewn trafodaethau rhwng yr Awdurdod Lleol a'r Bwrdd Iechyd. Mae'r Panel Rhiant Corfforaethol yn parhau i fonitro'r sefyllfa yn agos ac yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (17/18), wedi sefydlu grwpiau tasg sydd yn edrych yn benodol ar ymarfer aml-asiantaethol yn y maes iechyd a chefnogaeth ôl ofal a llety a chefnogaeth i'r rhai sydd yn gadel gofal. Mae'r grwpiau hyn yn cael eu harwain gan aelodau'r Panel ac yn adrodd i'r Panel ar gynnydd ac ar unrhyw faterion sydd angen sylw pellach. Yn ystod archwiliad llawn o'r gwasanaeth plant gan AGC ym Mai 2018, nodwyd fod ymagwedd y Panel yn gadarn ac yn ddatblygiadol ac yn sicrhau fod sylw teilwng yn cael ei roi i anghenion plant a phobl ifanc mewn gofal.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynnig gwella 1 yn cael ei nodi "wedi'i gwblhau", cynnig gwella 2 yn cael ei nodi "wrthi'n cael ei gynllunio", a chynigion gwella 3, 4, 5 a 6 "ar waith".

6. Helpu Pobl i Fyw'n Annibynnol: A yw Cynghorau'n Gwneud Digon? - Adroddiad Cenedlaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru a gyhoeddwyd Hydref 2015

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Gwella'r gwaith cynllunio strategol a chydgyssylltu gweithgarwch gwasanaethau i bobl hŷn yn well.
2. Gwella'r ymgysylltu â gwybodaeth i bobl hŷn a'r trefniadau ar gyfer lledaenu'r wybodaeth honno.
3. Sicrhau rheolaeth effeithiol ar berfformiad yr ystod o wasanaethau sy'n helpu pobl hŷn i fyw'n annibynnol.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Fel ymateb i gynnig gwella 1 uchod, roedd mabwysiadu 'Cynllun Heneiddio'n Dda Gwynedd' gan y Cabinet ar 17 Ionawr 2017 yn ffordd o sicrhau bod yr agenda hon yn ennill sylw. Golygodd gyfathrebu ar draws sawl Adran i ddod ag ystod eang o 18 pwynt gweithredu at ei gilydd i 1 ddogfen. Mae'n cael ei fonitro gan y Rheolydd Llesiant. Mae cynnydd da wedi bod ar yr holl bwyntiau gweithredu sydd wedi golygu cyd weithio da rhwng adrannau e.e. Cynllun Pontio'r Cenedlaethau sydd wedi ei gynllunio rhwng yr Adran Oedolion ac Addysg . Mae gweithredu'r Cynllun wedi bod yn fodd i godi ymwybyddiaeth yr holl Adrannau o faterion sy'n bwysig i bobl hŷn ac yn sylfaen dda i sicrhau parhad o gyd weithio intigredig rhwng gwahanol adrannau'r Cyngor.

Fel ymateb i gynnig 2 uchod - yn dilyn ad-drefnu o fewn yr Adran Oedolion, lechyd a Llesiant sefydlwyd 5 Tîm Ardal newydd fel bod modd i'n dinasyddion hŷn gael gwell mynediad at wybodaeth yn lleol. Mae'r rôl "Cysylltwr Cymunedol" wedi ei ddatblygu yn y tимоedd yma i sicrhau bod rhwydweithiau da yn cael eu datblygu o fewn y cymunedau er mwyn darganfod beth yw'r gwasanaethau anffurfiol cymunedol sydd ar gael. Ceir gwasanaeth "Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth" yn y 5 Tîm fel bod modd i'n dinasyddion hŷn gysylltu a chael gafael ar ystod o wybodaeth fedr eu helpu, a hynny drwy un pwynt cyswllt.

Fel ymateb i gynnig 3 uchod, mae Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-23 yn datgan bod "Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol cyhyd ag sy'n bosibl" yn un o 7 pwynt Llesiant y Cyngor cyfan ac yn sicrhau, wrth gyd-fynd gyda nodau Llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, bod y Cyngor yn integreiddio ystod o wasanaethau

sy'n helpu pobl hŷn i fyw'n annibynnol, i mewn i brif weithgareddau'r Cyngor. Ceir uned ar "Wytwnch Cymunedol" yng Nghynllun y Cyngor lle dywedir "Ein bwriad dros y blynyddoedd nesaf yw parhau i edrych ar gyfleoedd i adeiladu ar y cryfderau sydd o fewn ein cymunedau a cheisio cyd-gynhyrchu ystod lawn o gefnogaeth ataliol er mwyn ei gwneud hi'n haws i bobl barhau i fyw yn annibynnol yn eu cymunedau". Gwelir eto sut mae'r thema yma yn fodd o gydlynu a sicrhau rheolaeth lefel uchel ar yr ystod o wasanaethau sy'n hybu pobl hŷn i fyw'n annibynnol.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynnig gwella 1 uchod yn cael ei nodi "wedi'i gwblhau" a chynigion gwella 2 a 3 "ar waith".

7. Arolygiad cenedlaethol o ofal a chymorth i bobl sydd ag anableddau dysgu (Arolygiad ar y cyd gan Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru ac Arolygiaeth Gofal Iechyd) – Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Mehefin 2016

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Mae angen cynllunio'n strategol gyda chydweithwyr iechyd i ddatblygu dyheadau a chynlluniau hirdymor. Dylid datblygu strategaeth gomisiynu ar y cyd rhwng gwasanaethau iechyd a chymdeithasol yn seiliedig ar ddadansoddiad o anghenion.
2. Dylai'r awdurdod lleol barhau i ddatblygu a gwella ei gyfathrebu â darparwyr gwasanaethau, a'u cynnwys yn y gwaith o lunio datganiad o sefyllfa'r farchnad ac mewn trafodaethau am strategaeth gomisiynu ar y cyd gyda'r sector iechyd.
3. Dylai'r awdurdod lleol adolygu ei drefniadau ar gyfer diogelu oedolion, gan sicrhau bod eglurder o ran swyddogaethau a chyfrifoldebau a threfniadau sicrwydd ansawdd.
4. Dylai'r awdurdod lleol adolygu'r ffordd y mae'n diogelu hawliau pobl lle mae eu rhyddid yn cael ei amddifadu (DoLS) er mwyn sicrhau bod hawliau dynol yn cael eu cefnogi a'u hamddiffyn yn iawn.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Fel ymateb i gynnig gwella 1 uchod, mae'r Cyngor, yr Awdurdod Iechyd a'r holl randdeiliad eraill yn eistedd ar y Bwrdd Gwasanaethau Lleol ac wrth iddynt gwblhau eu Hasesiadau Llesiant, rhagwelir gweld yr agenda hon yn uchel ar eu rhaglen waith a byddant yn pennu mesurau priodol i fesur cynnydd ar draws yr holl wasanaethau.

Bydd adroddiad ar y cynnydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Gofal cyn diwedd 2018.

Fel ymateb i gynnig gwella 2 uchod, y Grŵp Trawsffurfio sy'n gyrru'r rhaglen waith o ran y strategaeth gomisiynu i'r dyfodol. Rhoddir bwyslais ar gyd-gynhyrchu cynlluniau gwaith ar faterion fel gofal ysbaid a darparu'r gwasanaethau o fewn ffiniau'r Sir. Mae pob prosiect trawsffurfio bellach yn cynnwys darparwyr allweddol - y Bwrdd Iechyd a'r teuluoedd/oedolion rydym yn eu cefnogi yn ôl yr angen. Rydym yn cynnal sesiynau ymgysylltu yn rheolaidd. Bydd adroddiad ar y cynnydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Gofal cyn diwedd 2018.

Fel ymateb i gynnig gwella 3 uchod, mae'r Adran wedi sefydlu Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd gyda eglurdeb o ran swyddogaethau o fewn yr uned a bod trefniadau tynn yn eu lle. Bydd adroddiad ar y cynnydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Gofal cyn diwedd 2018.

Fel ymateb i gynnig gwella 4 uchod, mae'r ffrwd gwaith o ddiogelu unigolion rhag colli eu rhyddid (DoLS) yn cael ei reoli yn yr Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd. Mae cydlynedd DoLS bellach wedi ei benodi ar sail barhaol ac mae trefniadau yn eu lle i aseswyr budd gorau o weddill yr Adran i gynorthwyo gyda ymdopi â'r llwyth gwaith heriol. Bydd adroddiad ar y cynnydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Gofal cyn diwedd 2018.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynnig gwella 3 yn cael ei nodi "wedi'i gwblhau" a chynigion gwella 1, 2 a 4 yn cael eu nodi "ar waith".

8. Rheoli asedau [Tir ac Adeiladau] – Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Hydref 2016

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Dylai'r Cyngor arwain y blaen drwy ailagor trafodaethau â phartneriaid lleol a rhanbarthol ynghylch datblygu dull systematig o gynllunio asedau ar y cyd, gan gynnwys cyfleoedd i: gytuno ar systemau rheoli perfformiad ar y cyd, a'u defnyddio; sefydlu cyrff darparu gwasanaethau eiddo ar y cyd; sefydlu cyrff dal eiddo ar y cyd.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Yn dilyn derbyn yr argymhelliad yma bu i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (Gwynedd a Môn) sefydlu ffrwd gwaith Asedau Eiddo a gofyn i'r Gwasanaeth Tân arwain ar y gwaith. Mae'r gwaith hwnnw wedi dod i ben erbyn hyn ac ni arweiniodd at newidiadau sylweddol i'n trefniadau gweithio. Er hyn, mae perthynas wedi ei

sefydlu gydag arweinwyr rheoli asedau o fewn y cyrff eraill ac mae ymarfer da yn cael ei rannu yn ogystal â gwell rhannu gwybodaeth. Mae pawb hefyd yn cyfrannu at system ganolog y llywodraeth i rannu gwybodaeth am asedau gweddill i anghenion ayb. Fel Cyngor rydym wedi symud yr agenda rheoli asedau ymlaen yn sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf a byddwn yn mabwysiadu ein hail Gynllun Rheoli Asedau ar gyfer y cyfnod 2019-2029 cyn y Nadolig eleni.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod y cynnig gwella uchod yn cael ei nodi fel un "ar waith".

9. **Adolygiad Technoleg Gwybodaeth** - Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Hydref 2016

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

- 1 Adolygu cylch gorchwyl ac aelodaeth y Grŵp Llywodraethu TG i sicrhau ei fod yn effeithiol o ran cytuno ar flaenoriaethau a gwneud argymhellion i'r uwch-reolwyr a'r Aelodau. Yn ogystal, mae angen i'r grŵp sicrhau cysondeb o ran: y model blaenoriaethu prosiectau TG; paratoi achosion busnes ar gyfer pob prosiect TG; adolygu pob prosiect TG ar ôl ei roi ar waith; defnyddio'r dull rheoli prosiectau a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer pob prosiect TG mawr.
2. Sicrhau bod ymwybyddiaeth o'r Strategaeth TG newydd yn cynyddu ar draws y Cyngor.
3. Gwella perchnogaeth a chyfrifoldeb dros y Strategaeth TG ar draws y Gwasanaeth TGCh drwy sicrhau bod cysylltiadau clir rhwng cynlluniau gwasanaeth ac arfarniadau unigol a'r strategaeth.
4. Darparu diweddariadau rheolaidd am hynt y Strategaeth TG i'r uwch-reolwyr a'r Aelodau.
5. Llunio Cynllun Gwasanaeth TGCh cynhwysfawr sy'n cydweddu â'r Strategaeth TG newydd.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Mae aelodaeth y Grŵp Llywodraethu TG wedi adolygu yn ystod y flwyddyn a fu. Mae rhaglen waith wedi ei chytuno ac mae'r ymateb i'r cynigion ar waith. Mae cofnodion y cyfarfod ble adolygwyd y cylch gorchwyl ac aelodaeth y grŵp wedi eu rhannu gydag aelodaeth y grŵp a'r Penaethiaid Adran. Mae'r rheolwyr cyfrif yn cydweithio â swyddogion y Cyngor i baratoi achosion busnes ar gyfer prosiectau TG ac yn ran ymarferol o lywodraethant prosiectau mawr.

Fel ymateb i gynnig gwella 2 uchod, mae Rheolwyr Cyfri yn codi ymwybyddiaeth o'r Strategaeth yng nghyfarfodydd rheoli adrannol, ac yn bwydo ymateb yn ôl i'r tîm TG.

Fel ymateb i gynnig gwella 3 uchod, mae'r uned rheolaeth rhaglen bellach wedi ei sefydlu a'r gwaith yn mynd rhagddo i ymgysylltu'n rheolaidd â'n rhanddeiliaid drwy ymweld ag unigolion a thimau rheoli adrannau a gwasanaethau. Mae cyswllt hefyd rhwng y grŵp yma a'r tîm Ffordd Gwynedd a'r rôl bellach yn weladwy oddi fewn y Cyngor.

Fel ymateb i gynnig gwella 4 uchod, mae cynnydd yn erbyn y Strategaeth TG yn cael ei adrodd ym mhob cyfarfod rheoli perfformiad sydd yn ei dro yn cael ei adlewyrchu yn yr Adroddiad Perfformiad Aelod Cabinet Adnoddau. Mae yr un diweddariad yn cael ei adrodd arno yn y Grŵp Llywodraethu TG a'r Grŵp Uwch Reolwyr.

Fel ymateb i gynnig gwella 5 uchod, mae'r rhaglen waith datblygu yn cael ei rannu fel rhan o'r broses rheoli perfformiad ac yn gofnod gweladwy bod y dasg yn cael ei chwblhau. Mae cynlluniau gwaith ar gael i'r uned rheolaeth rhaglen ac isadeiledd, ond nid yw'r rhain yn cael eu adrodd ymhellach na'r tîm rheoli TG.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod pob cynnig gwella uchod yn cael ei nodi "wedi'i gwblhau".

10. Diogelwch Cymunedol yng Nghymru - Adroddiad Cenedlaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru a gyhoeddwyd Hydref 2016

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Gwella cynlluniau strategol er mwyn cydgysylltu gweithgarwch diogelwch cymunedol yn well, trwy sefydlu strategaeth genedlaethol a gefnogir gan gynlluniau rhanbarthol a lleol sy'n canolbwyntio ar gyflawni'r blaenoriaethau diogelwch cymunedol a gytunwyd yn genedlaethol yn lle'r fframwaith cynllunio cyfredol.
2. Gwella gwaith strategol â phartneriaid drwy fynd ati'n ffurfiol i greu byrddau diogelwch cymunedol effeithiol yn lle'r strwythurau diogelwch cymunedol cyfredol, sy'n ffurfioli ac yn uno gwaith Llywodraeth Cymru, yr heddlu, yr awdurdodau lleol, y byrddau iechyd, yr awdurdodau tân ac achub, WACSO a rhanddeiliaid allweddol eraill.
3. Sicrhau bod perfformiad diogelwch cymunedol yn cael ei reoli'n effeithiol trwy: osod mesurau priodol ar bob lefel er mwyn galluogi aelodau, swyddogion a'r cyhoedd i feirniadu'r cynnydd o ran cyflawni camau gweithredu ar gyfer gwasanaethau diogelwch cymunedol; sicrhau bod yr wybodaeth am berfformiad

yn cynnwys gwaith yr holl asiantaethau perthnasol; sefydlu mesurau i feirniadu'r mewnbynnau, yr allbynnau a'r effaith er mwyn gallu deall effaith penderfyniadau buddsoddi a chefnogi'r gwaith craffu a throsolwg.

- 4 Gwella'r gwaith o ymgysylltu a chyfathrebu â dinasyddion trwy'r byrddau gwasanaethau cyhoeddus wrth: ddatblygu cynlluniau a blaenoriaethau ar gyfer diogelwch cymunedol; cytuno ar flaenoriaethau ar gyfer gweithredu; ac adrodd ar berfformiad a gwerthuso'r effaith.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Does dim datblygiad pellach ers cyfarfod diwethaf y Pwyllgor fis Tachwedd ar yr argymhelliad cyntaf oherwydd ein bod yn aros am arweiniad pellach gan Lywodraeth Cymru a'r Swyddfa Gartref parthed strategaeth genedlaethol. Yn y cyfamser, mae cynllun rhanbarthol a lleol mewn lle.

Unwaith eto, does dim datblygiadau ar yr ail argymhelliad ychwaith. Mae'r Bwrdd Rhanbarthol mewn lle, ac mae'r Partneriaethau statudol lleol mewn lle, ond allwn ni ddim symud yn ein blaenau hyd nes y cawn arweiniad pellach gan Lywodraeth Cymru a'r Swyddfa Gartref, a than y daw canlyniadau'r adolygiad sydd wedi ei gomisiynu gan Lywodraeth Cymru.

Er mwyn sicrhau rheoli perfformiad effeithiol (3 uchod), mae Cynllun Rhanbarthol yn ei le gyda mesurau perthnasol, ond mae'r gwaith hwn eto'n ddibynnol ar ganlyniadau adolygiad Llywodraeth Cymru.

Yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus ar flaenoriaethau ar gyfer diogelwch cymunedol , fe ddadansoddwyd y canlyniadau a'u defnyddio i greu cynllun gweithredu ar gyfer 2018/19.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynnig gwella 4 yn cael ei nodi "wedi'i gwblhau", a chynigion 1, 2, 3 fel "ar waith".

11. **Strategaeth Pobl** - Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Tachwedd 2016

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

- 1 Sicrhau perchnogaeth lawn gan yr Aelodau drwy iddynt graffu ar y Strategaeth Pobl a'i chymeradwyo'n ffurfiol.
2. Diweddarau'r holl bolisiau rheoli pobl a'r canllaw i reolwyr i adlewyrchu'r Strategaeth Pobl newydd.

3. Rhoi cynllun gweithlu corfforaethol cynhwysfawr ar waith.
4. Cyflwyno'r broses gwerthuso newydd i'r holl staff.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Mabwysiadwyd y "Cynllun Pobl" yn ffurfiol gan y Cabinet ar 1 Tachwedd, 2016. Adroddir ar gynnydd y ffrydiau gwaith sydd wedi'u blaenoriaethu o fewn y Cynllun i gyfarfodydd herio perfformiad yr Aelod Cabinet (ple bo dau aelod o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn bresennol). Bydd y Cynllun Pobl yn cael ei adolygu yn ystod 2018 gan bod cyfnod presennol y Cynllun yn dod i ben ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae'r Grwp Prosiect, dan arweiniad Rheolwr y Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol, yn adolygu cynnwys pob elfen o'r amodau gwaith lleol yn bresennol. Mae un o'r Ymgynghorwyr Adnoddau Dynol yn gweithredu fel Rheolwr Prosiect gyda'r Uwch Reolwr a'r Pennaeth Adran yn gweithredu fel Uwch-Ddefnyddwyr. Mae nifer o bolisiâu wedi'u hadolygu i gyd-fynd a'r diwylliant o rymuso, arfogi a chyflawni a bydd y gwaith i barhau dros y 12 mis nesaf.

Mae'r Rheolwr Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol yn arwain ar gyflwyno trefniadau cynllunio'r gweithlu cynhwysfawr i'r Cyngor. Ochr yn ochr â hyn mae'r Tîm Ymchwil a Dadansoddeg yn cydweithio'n agos er mwyn darparu gwybodaeth allweddol am natur y gweithlu presennol. Mae gwaith eisoes wedi cychwyn gyda'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant i brofi'r trefniadau cyn eu hymestyn yn ehangach.

Cyflwynwyd drefniadau gwerthuso amgen i staff (ar sail gwerthuso parhaus yn hytrach na digwyddiad blynyddol) ar draws y Cyngor. Roedd adolygiad anffurfiol o'r trefniadau yn arddangos yr angen i wreiddio'r arfer o werthuso parhaus ar draws y Cyngor. Bydd y gwaith hwn yn un o flaenoriaethau pennaf 2018/19.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynnig gwella 1 uchod "wedi'i gwblhau" a chynigion gwella 2, 3 a 4 yn cael eu nodi fel rhai "ar waith".

12. Trefniadau awdurdodau lleol i godi tâl am wasanaethau a chynhyrchu incwm - Adroddiad Cenedlaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru a gyhoeddwyd Tachwedd 2016

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

3. Defnyddio'r rhestr wirio asesu effaith bob tro wrth ystyried newid taliadau.

4. Canfod cyfleoedd i gaffael cwmnïau o'r sector preifat i gasglu taliadau, er mwyn gwella effeithlonrwydd a darbodusrwydd wrth gasglu incwm.
5. Gwella'r trefniadau ar gyfer rheoli perfformiad, llywodraethu ac atebolrwydd drwy: adrodd unrhyw newidiadau i daliadau i'r pwyllgor(au) craffu; gwella gwaith monitro er mwyn cael dealltwriaeth well o effaith newidiadau i ffioedd a thaliadau ar gais, a chyflawniad amcanion; meincnodi a chymharu perfformiad ag eraill yn fwy trwyadl; a darparu gwybodaeth fwy cynhwysfawr i aelodau etholedig fel bo modd gwneud penderfyniadau cadarn.
6. Gwella'r trefniadau ar gyfer rhagfynegi incwm o daliadau drwy gynllunio senarios a dadansoddiadau sensitifrwydd.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Mae ein gweithrediad ar argymhellion 3 a 4 yn barhaus. Byddwn yn defnyddio Asesiadau Effaith pan fydd newid o sylwedd mewn taliadau (3), tra ar yr un pryd yn ystyried yr holl opsiynau wrth ystyried ai cwmnïau o'r sector preifat fyddai fwyaf effeithiol wrth gasglu incwm (4).

Mae trefniadau rheoli perfformiad (5) eisoes wedi newid o fewn y Cyngor, ac mae 2 aelod o bwyllgorau craffu yn eistedd i mewn ar gyfarfod herio perfformiad yr Aelodau Cabinet. Yng nghyfansoddiad y Cyngor, mae'r cyfrifoldeb a'r grym am osod ac adolygu ffioedd a phrisiau wedi'i ddirprwyo i'r adrannau perthnasol, i'w weithredu'n flynyddol gan yr Aelod Cabinet a'r Pennaeth Adran. Yn y pen draw y pwyllgorau craffu sy'n rheoli'r rhaglen graffu, ac mae rôl i'r pwyllgor hwn wneud hynny o fewn y maes cyllid.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod cynigion gwella 3,4 a 5 yn cael eu nodi "wedi'i gwblhau".

13. Rheoli Risg - Asesiad sy'n seiliedig ar risg o drefniadau corfforaethol y Cyngor - Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Ionawr 2017

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

- 1 Byddai trefniadau rheoli risg y Cyngor yn elwa o: ddatblygu dogfen tracio neu gynhoi risgiau fel rhan o'i Gofrestr Risg Gorfforaethol; cyflwyno mwy o gysondeb o ran pennu a rheoli risgiau mewn papurau ac adroddiadau a gyflwynir i'r Aelodau; rhoi sylw amlycach i'r cysyniad o 'barodrwydd i wynebu risg' yn ei waith rheoli risg; cyflwyno Strategaeth Risg a Llawlyfr Gweithrediadau i gyd-fynd â threfniadau diwygiedig y Cyngor; hyfforddi'r swyddogion a'r Aelodau ynghylch rheoli risg fel rhan o fenter ehangach i godi ymwybyddiaeth.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Adroddwyd i'r Pwyllgor Archwilio ar 9 Chwefror 2017:

- Bydd y Grŵp Llywodraethu yn adolygu ein trefniadau;
- Esblygu diwylliant rheoli risg fel nad ydyw'n "ymarferiad ticio bocs";
- Adolygu'r hyfforddiant i swyddogion.

Cyflwynir adroddiad penodol ar hyn i gyfarfod dilynol o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod y cynnig gwella yn cael ei nodi fel un "ar waith".

14. Llywodraethu da wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau –
Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Mawrth 2017

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Rhoi cyfle i'r pwyllgorau craffu adolygu a herio achosion busnes newidiadau i wasanaethau mewn ffordd amserol cyn bod y Cabinet yn penderfynu'n derfynol.

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Ers i'r model craffu newydd gael ei fabwysiadu mis Mai 2017, mae'r pwyslais ar hyrwyddo blaen-graffu'r newidiadau arfaethedig i wasanaethau a pholisïau a.y.b. Bydd adolygiad o lwyddiant y trefniadau newydd i'w gynnal yn ddiweddarach yn ystod 2018/19.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod y cynnig gwella yn cael ei nodi fel un "ar waith".

15. Cynllunio Arbedion - Adroddiad lleol i Wynedd gyhoeddwyd Mawrth 2017

Cynigion Gwella yn codi o'r adroddiad –

1. Cryfhau'r trefniadau cynllunio ariannol drwy sicrhau bod yr amserlenni cyflawni a geir mewn achosion busnes yn gadarn
2. Cryfhau'r trefniadau cynllunio ariannol drwy sefydlu dull mwy corfforaethol o bennu cyfleoedd incwm

Cynnydd yn erbyn y cynigion gwella

Bwriedir gwneud pob ymdrech i sicrhau bod amserlenni cyflawni mewn achosion busnes yn gadarn. Bydd hyn yn fwy ymarferol gyda thoriadau, ond bydd cynlluniau arbedion effeithlonrwydd sylweddol yn mynd yn gynyddol heriol a'r amserlen yn amodol ar sawl ffactor cymhleth (e.e. prosiect Hamdden). Rhoddir ystyriaeth briodol i hyn yn y drefn arbedion newydd sydd ar gychwyn.

Mae'r Prif Weithredwr eisoes wedi ymgynghori yn anffurfiol gyda'r Cabinet a byddwn yn trin / ystyried y ffrydiau incwm allweddol yn gorfforaethol wrth adnabod arbedion newydd erbyn 2018/19 a 2019/20. Rhoddir ystyriaeth briodol i hyn yn y drefn arbedion newydd sydd ar gychwyn.

Casgliad

Ar sail yr hyn a nodir uchod, gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gytuno fod y ddau gynnig gwella yn cael eu nodi fel rhai "ar waith".

Eitem 7

CYFARFOD:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD:	28 MEHEFIN 2018
TEITL:	CYFRIFON TERFYNOL 2017/18 – ALLDRO REFENIW
PWRPAS:	EGLURO A CHRAFFU'R SEFYLLFA ARIANNOL TERFYNOL 2017/18
GWEITHREDIAD:	Derbyn yr wybodaeth, ystyried unrhyw risgiau sy'n deillio o'r gwir wariant ac incwm yn erbyn cyllideb 2017/18, a chraffu penderfyniadau'r Cabinet yng nghyswllt rheoli cyllidebau'r Cyngor a'i Adrannau.
SWYDDOG CYSWLLT:	DAFYDD L EDWARDS, PENNAETH CYLLID
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD PEREDUR JENKINS

---

1. Mae'r adroddiad gerbron heddiw, sef yr adolygiad cyllideb "alldro", yn egluro sefyllfa terfynol 2017/18 ac yn dangos y darlun fesul adran. Y ffigyrau yma yw sail i'r datganiadau statudol a gyflwynir fel eitem ar wahân i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yma.
2. Y drefn yn arferol yw ein bod yn cyflwyno'r adroddiad Cabinet i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, i'w graffu ynghyd â phenderfyniadau perthnasol cyfarfod 22 Mai o'r Cabinet sydd ar y tudalennau dilynol.
3. Nodaf fod rhan 5 ac Atodiad 3 i'r adroddiad yma'n delio hefyd gyda'r adolygiad o gronfeydd y Cyngor.
4. Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau, ystyried penderfyniadau y Cabinet, a sylwebu fel bo angen.

TAFLEN BENDERFYNIAD CABINET CYNGOR GWYNEDD

Dyddiad y Cyfarfod o'r Cabinet: 22 Mai 2018

Dyddiad y bydd y penderfyniad yn dod i rym ac y gweithredir arno, oni bai bo'r penderfyniad yn cael ei alw i mewn yn unol ag adran 7.25 o Gyfansoddiad Cyngor Gwynedd

7 Mehefin 2018

PWNC

Eitem 8:CYFRIFON TERFYNOL 2017-18 - ALLDRO REFENIW

PENDERFYNIAD

1.1 Ystyried a nodi sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2017/18.

1.2 Cymeradwyo'r symiau i'w cario 'mlaen (y golofn "Gor/(Tan) Wariant Addasedig" o'r talfyriad yn Atodiad 1), sef –

ADRAN	£'000
Oedolion, lechyd a Llesiant	(100)
Plant a Theuluoedd	100
Addysg	0
Economi a Chymuned	(35)
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	100
Amylchedd (Rheoleiddio gynt)	(100)
Ymhynghoriaeth Gwynedd	(82)
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	(66)
Cyllid	(66)
Cefnogaeth Gorfforaethol	(67)

1.3 Cymeradwyo'r argymhellion a'r trosglwyddiadau ariannol canlynol (sydd wedi'u egluro yn Atodiad 2) –

- Trosglwyddo £457k, cyfwerth â grant cefnogi gwasanaethau cymdeithasol dros y gaeaf i gronfa benodol er mwyn cefnogi hyblygrwydd a hwyluso trawsffurfio yn y maes Oedolion i'r dyfodol.
- Cynaeafu (£37k) o'r tanwariant sef y swm uwchlaw (£100k) Oedolion, lechyd a Llesiant, i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adrannau sydd yn gorwario eleni.
- Yr Adran Plant a Theuluoedd i dderbyn cymorth ariannol un-tro o £676k i leddfurhan helaeth o orwariant 2017/18, gan ganiatáu iddynt symud ymlaen i wynebu her 2018/19.
- Trosglwyddo £207k ei ddileu gorwariant yr Adran Addysg, tra fod polisiau a threfniadau cludiant yn cael eu hadolygu.
- Yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol i dderbyn cymorth ariannol un-tro rhannol o £203k

---

i gyfyngu lefel y gorwariant sydd i'w gario mlaen gan yr Adran i £100k, i'w cynorthwyo i symud ymlaen i wynebu her 2018/19.

- Trosglwyddo £378k o danwariant 2017/18 yr Adran Amgylchedd i gronfa benodol, yn ymwneud â bysus a chost llwybrau, i'w ddefnyddio yn 2018/19.
- Cynaeafu (£89k) o danwariant yr Adran Amgylchedd sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adrannau sydd yn gorwario eleni.
- Cynaeafu (£894k) o'r tanwariant net ar gyllidebau Corfforaethol (ar Ostynigiad Treth Cyngor, bidiau a chyllidebau a ddychwelwyd gan adrannau ac ar benawdau eraill), a'i drosglwyddo i gynorthwyo'r adrannau sydd wedi gorwario yn 2017/18.
- Trosglwyddo £66k o'r Gronfa Cynorthwyo'r Strategaeth Ariannol, sef y balans sydd angen, i gynorthwyo'r adrannau sydd yn gorwario.

1.4 Cymeradwyo'r trosglwyddiadau ariannol o gronfeydd penodol fel a amlinellir yn Atodiad 3 yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, sef:

- Cynaeafu (£2.915m).
- Neilltuo £2.749m ar gyfer Cynllun y Cyngor.
- Neilltuo £166k ar gyfer materion gwastraff

RHESYMAU DROS Y PENDERFYNIAD

Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol) ac er mwyn caniatáu i'r cyfrifon terfynol ffurfiol gael eu cwblhau.

DATGANIADAU O FUDDIANT PERSONOL AC UNRHYW OLLYNGIADAU PERTHNASOL A GANIATAWYD GAN Y PWYLLGOR SAFONAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol na gollyngiadau perthnasol.

UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN GWNEUD Y PENDERFYNIAD

Ymgynghorwyd â'r Swyddogion Statudol am eu barn, sydd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad

---

ADRODDIAD I'R CABINET
22 MAI 2018

Aelod Cabinet: Cyngorydd Peredur Jenkins, Aelod Cabinet Cyllid

Pwnc: Cyfrifon Terfynol 2017/18 – Alldro Refeniw

Swyddog cyswllt: Dafydd L Edwards, Pennaeth Cyllid

---

1. Y penderfyniad a geisir / pwrpas yr adroddiad

Gofynnir i'r Cabinet:

- 1.1 Ystyried a nodi sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2017/18.
- 1.2 **Cymeradwyo'r symiau i'w cario 'mlaen** (y golofn "Gor/(Tan) Wariant Addasedig" o'r talfyriad yn **Atodiad 1**), sef -

ADRAN	£'000
Oedolion, Iechyd a Llesiant	(100)
Plant a Theuluoedd	100
Addysg	0
Economi a Chymuned	(35)
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	100
Amgylchedd	(100)
Ymgynghoriaeth Gwynedd	(82)
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	(66)
Cyllid	(66)
Cefnogaeth Gorfforaethol	(67)

- 1.3 Cymeradwyo'r argymhellion a'r trosglwyddiadau ariannol canlynol (sydd wedi'u egluro yn **Atodiad 2**) –
- Trosglwyddo £457k, cyfwerth â grant cefnogi gwasanaethau cymdeithasol dros y gaef i gronfa benodol er mwyn cefnogi hyblygrwydd a hwyluso trawsffurfio yn y maes Oedolion i'r dyfodol.
  - Cynaeafu (£37k) o'r tanwariant sef y swm uwchlaw (£100k) Oedolion, Iechyd a Llesiant, i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adrannau sydd yn gorwario eleni.
  - Yr Adran Plant a Theuluoedd i dderbyn cymorth ariannol un-tro o £676k i leddfu rhan helaeth o orwariant 2017/18, gan ganiatáu iddynt symud ymlaen i wynebu her 2018/19.

- Trosglwyddo £207k ei ddileu gorwariant yr Adran Addysg, tra fod polisiau a threfniadau cludiant yn cael eu hadolygu.
- Yr Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol i dderbyn cymorth ariannol un-tro rhannol o £203k i gyfyngu lefel y gorwariant sydd i'w gario mlaen gan yr Adran i £100k, i'w cynorthwyo i symud ymlaen i wynebu her 2018/19.
- Trosglwyddo £378k o danwariant 2017/18 yr Adran Amgylchedd i gronfa benodol, yn ymwneud â bysus a chost llwybrau, i'w ddefnyddio yn 2018/19.
- Cynaeafu (£89k) o danwariant yr Adran Amgylchedd sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adrannau sydd yn gorwario eleni.
- Cynaeafu (£894k) o'r tanwariant net ar gyllidebau Corfforaethol (ar Ostynigiad Treth Cyngor, bidiau a chyllidebau a ddychwelwyd gan adrannau ac ar benawdau eraill), a'i drosglwyddo i gynorthwyo'r adrannau sydd wedi gorwario yn 2017/18.
- Trosglwyddo £66k o'r Gronfa Cynorthwyo'r Strategaeth Ariannol, sef y balans sydd angen, i gynorthwyo'r adrannau sydd yn gorwario.

1.4 Cymeradwyo'r trosglwyddiadau ariannol o gronfeydd penodol fel a amlinellir yn Atodiad 3 yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, sef:

- Cynaeafu (£2.915m).
- Neilltuo £2.749m ar gyfer Cynllun y Cyngor.
- Neilltuo £166k ar gyfer materion gwastraff.

2. Cyflwyniad / Cefndir

2.1 Yn gyffredinol, er gwaethaf parhad y gofynion i gyflawni arbedion a thoriadau, **mae sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2017/18 yn cadarnhau y bu rheolaeth ariannol effeithiol gan yr Aelodau Cabinet perthnasol, penaethiaid adrannau a rheolwyr cyllidebau.** Wrth gwrs, mae hynny wedi'i gefnogi gan waith monitro proffesiynol ein cyfrifwyr, ynghyd â gwaith herio adeiladol fel bo angen gan y Cabinet, y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, a'r Tîm Rheoli Corfforaethol.

2.2 Felly, **gofynnir i'r Cabinet gymeradwyo sefyllfa ariannol derfynol 2017/18 er mwyn galluogi'r Adran Gyllid i symud ymlaen i gynhyrchu, ardystio a chyhoeddi'r datganiadau ariannol statudol cyn 30 Mehefin,** ac wedyn eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu i graffu ar 19 Gorffennaf 2018.

3. Adrannau'r Cyngor

- 3.1 **Ar y cyfan, cadarnhaf y bu cyllidebau mwyafrif o'r adrannau dan reolaeth eleni.** Mae talfyriad o sefyllfa derfynol yr holl adrannau wedi'i amlinellu yn Atodiad 1, gyda'r symiau i'w cario 'mlaen (yn amodol ar gymeradwyaeth y Cabinet) yn y golofn "Gor/(Tan) Wariant Addasedig". Yn Atodiad 2, mae manylion pellach ynglŷn â'r prif faterion a meysydd ble fu gwahaniaethau sylweddol i'r hyn a adroddwyd yn flaenorol, ynghyd â sawl argymhelliad penodol. Mae'r argymhellion rheiny wedi'u hamlygu er ystyriaeth uchod yn 1.3.
- 3.2 Roedd sefyllfa ariannol mwyafrif yr adrannau yn tanwario, ac wedi'i ragamcanu'n gywir yn ystod 2017/18. Ond nodaf y bu gwelliant sylweddol yn sefyllfa ariannol yr **Adran Oedolion** yn chwarter olaf o'r flwyddyn, yn dilyn derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru yn hwyr yn y flwyddyn ar gyfer cefnogi gwasanaethau cymdeithasol dros gyfnod y gaeaf.
- 3.3 Bu gorwariant ar wasanaethau gweithredol a lleoliadau gan yr Adran **Plant a Theuluoedd**, ar gludiant gan yr Adran **Addysg** ac yn y maes gwastraff a pheirianeg gan yr Adran **Priffyrdd a Bwrdeistrefol**.
- 3.4 **Yn Atodiad 1, adroddir ar sefyllfa tanwariant / gorwariant pob adran i'r Cabinet, fydd yn cymeradwyo'r symiau sydd i'w cario 'mlaen.** Mae Rheoliad Gweithdrefn Ariannol 16.3.1 yn manylu ar y trefniadau ar gyfer symiau i'w "cario 'mlaen" ar ddiwedd y flwyddyn. Mae tri cais i'r Cabinet i ddileu diffyg adrannol, dau gais i drosglwyddo arian i bwrpas penodol a dwy adran gyda sefyllfa tanwariant sydd uwchlaw'r trothwy £100,000 ar gau cyfrifon 2017/18, ac felly gyda tanwariant i'w gynaeafu. Mae cais hefyd i ddefnyddio £66k o'r gronfa Cynorthwyo'r Strategaeth Ariannol sef y balans i gyllido yr adrannau sydd yn gorwario.
- 3.5 Yn gyffredinol, lle mae'r adrannau wedi tanwario, mae'r sefyllfa hwnnw am un tro yn 2017/18 yn unig.
- 3.6 Yn y mwyafrif o'r cyllidebau lle bu gorwariant yn 2017/18, rhoddwyd ystyriaeth briodol i'r anghenion a chyfleon perthnasol yng nghylch cyllidebu 2018/19, ac mae'r mwyafrif o'r materion hynny eisoes wedi'u cyfarch yn y strategaeth ariannol ar gyfer 2018/19 (drwy weithrediad rheolaethol i atal tueddiad a/neu drwy addasu'r gyllideb).

4. Ysgolion

- 4.1 Mae rhan o Atodiad 2 yn manylu ar sefyllfa cyllidebau'r ysgolion, lle mae statud wedi cyflwyno grym dirprwyedig i gyrrff llywodraethu gario balansau ymlaen ar ddiwedd blwyddyn ariannol. Mae'r cyfanswm sirol o falansau'r ysgolion wedi cynyddu o £2.9m i £4.0m yn 2017/18, ac yn cynnwys grant cynnal eiddo o £661k a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru ar ddechrau

Mawrth 2018. Byddwn yn cyhoeddi gwybodaeth fanwl am falansau ysgolion unigol cyn hir mewn 'Datganiad Adran 52'.

- 4.2 Mae gan yr Adran Addysg drefniadau ar gyfer herio'r ysgolion unigol i gyfiawnhau'r angen am eu balansau, ac maent yn gofyn i'r penaethiaid a chyrrff llywodraethu'r ysgolion perthnasol i egluro'u bwriad i ddefnyddio eu balansau (yn arbennig rheiny sydd gyda balansau dros 5% o'i gyllideb).
- 4.3 Mae cyfanswm diffygion ariannol ysgolion wedi lleihau o £420,471 (12 Cynradd, 4 Uwchradd, 1 Arbennig) ar 31 Mawrth 2017 i £306,394 (2 Cynradd, 3 Uwchradd, 1 Arbennig) ar 31 Mawrth 2018. Cadarnhaf bydd yr Uned Gyllid perthnasol hefyd yn sicrhau bydd penaethiaid a chyrrff llywodraethol yr ysgolion sydd â diffygion ariannol yn delio gyda nhw.

5. Cyllidebau a Chronfeydd Corfforaethol

- 5.1 Bu tanwariant un-tro o (£894k) ar nifer o benawdau y gyllideb gorfforaethol ddiwygiedig eleni, fel amlinellir yn rhan olaf Atodiad 2. Mae (£894k) o'r tanwariant net yma ar gael i liniaru gorwariant adrannau, gyda chyfraniad o £66k pellach, i'w ryddhau o'r gronfa i gynorthwyo'r Strategaeth Ariannol.
- 5.2 Adolygwyd digonolrwydd cronfeydd penodol y Cyngor gan y Pennaeth Cyllid unwaith eto wrth gau'r cyfrifon eleni, yn unol â'r polisi a gymeradwywyd dair blynedd yn ôl. Llwyddodd yr adolygiad yma i gynaeafu £2.915m o adnoddau, fel amlinellir yn Atodiad 3.
- 5.3 Mae'r £2.749m i'w neilltuo ar gyfer blaenoriaethau Cynllun y Cyngor, a £166k ar gyfer materion gwastraff.
- 5.4 Gyda chefnogaeth y Cabinet, os defnyddir y tanwariant fel argymhellir ym mharagraff 1.3 uchod, trwy reolaeth effeithiol o'i gyllidebau, bydd y Cyngor wedi llwyddo i gyllido ei holl wariant yn unol â'r bwriad am 2017/18. Gan gynnwys defnyddio £1.013m o falansau cyffredinol y Cyngor yn 2017/18 (yn unol â'r Strategaeth Ariannol cymeradwyodd y Cyngor ar 2 Mawrth 2017), gan adael balans o £5.897m.

6. Camau nesaf ac amserlen

- 6.1 Yn unol â'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) 2014, a Chod Ymarfer Cyfrifo CIPFA, rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid ardystio datganiadau ariannol statudol 2017/18 y Cyngor cyn 30 Mehefin. Gan fod cwtogiad yn yr amserlen statudol dros y blynyddoedd nesaf, bu ymgais eleni i gwtogi'r amserlen mewn paratoad, a hoffwn ddiolch i bawb sydd wedi cyfrannu yn y broses.
- 6.2 Pwrpas yr adroddiad yma yw manylu ar y sefyllfa alldro o ran tanwariant neu orwariant adrannau unigol, a gwariant y Cyngor yn ei gyfanrwydd yn 2017/18.

Byddwn yn ystyried y wybodaeth yn sgil hynny er mwyn medru adlewyrchu'r sefyllfa yn y cyfrifon terfynol.

- 6.3 Fe adlewyrchir yma'r sefyllfa a'r wybodaeth ddiweddaraf, ac wrth ddod â'r broses i derfyn, gallasai fod rhywfaint o newidiadau pellach. Fodd bynnag, ni ragwelir y bydd newid sylweddol yn y sefyllfa gyffredinol.
- 6.4 Bydd yr Adran Cyllid yn cynhyrchu datganiadau ariannol statudol 2017/18 i'w ardystio gan y Pennaeth Cyllid cyn 30 Mehefin a'u cyflwyno i'w craffu gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 19 Gorffennaf 2018.

Barn yr aelod lleol

Dim yn berthnasol

Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

Dim i'w ychwanegu o ran priodoldeb.

Y Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

Atodiadau

Atodiad 1 - sefyllfa tanwariant / gorwariant terfynol pob adran

Atodiad 2 - prif faterion cyllidebol a meysydd ble fu gwahaniaethau sylweddol

Atodiad 3 - adnoddau wedi'u cynaeafu o adolygu cronfeydd

Cyfrifon Terfynol 2017/18 Alldro Refeniw - Crynhoad o'r sefyllfa fesul Adran

	Adolygiad Terfynol				Adolygiad Trydydd Chwarter £ '000
	Cyllideb Arfaethedig 2017/18 £'000	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18 £ '000	Addasiadau a Argymhellir £'000	Gor/ (Tan) Wariant Addasedig £ '000	
Oedolion, Iechyd a Llesiant	44,663	(594)	494	(100)	98
Plant a Theuluoedd	12,877	776	(676)	100	595
Addysg	82,647	207	(207)	0	238
Economi a Chymuned	5,928	(35)	0	(35)	(61)
Prifysgol a Bwrdeistrefol	20,754	303	(203)	100	404
Amgylchedd	4,759	(567)	467	(100)	(61)
Ymgynghoriaeth Gwynedd	233	(82)	0	(82)	(9)
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,887	(66)	0	(66)	(67)
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	5,832	(66)	0	(66)	(72)
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,909	(67)	0	(67)	(88)
Cyllidebau Corfforaethol <i>(Gwahaniaethau yn unig)</i>	*	(894)	894	0	(498)
Cyfansymiau (net)	187,489	(1,085)	769	(316)	479

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
<u>Gwasanaethau Oedolion</u>						
Gwasanaethau Pobl Hŷn						
Preswyl a Nyrsio - Cartrefi	10,378	10,181	(197)	0	(197)	(74)
Gofal Cartref	6,223	5,551	(672)	457	(215)	(84)
Eraill	1,613	1,400	(213)	0	(213)	(271)
	18,214	17,132	(1,082)	457	(625)	(429)
Gwasanaethau Anabledd Corff						
Preswyl a Nyrsio	492	478	(14)	0	(14)	(7)
Gofal Cartref	998	961	(37)	0	(37)	51
Eraill	675	646	(29)	0	(29)	(159)
	2,165	2,085	(80)	0	(80)	(115)
Gwasanaethau Anabledd Dysgu	14,566	14,087	(479)	0	(479)	(382)
Gwasanaethau Iechyd Meddwl						
Preswyl a Nyrsio	1,492	1,658	166	0	166	253
Eraill	1,881	1,681	(200)	0	(200)	(109)
	3,373	3,339	(34)	0	(34)	144
Gwasanaethau Eraill (Oedolion)						
Rheolaeth	299	288	(11)	0	(11)	(16)
Tîm Pobl Hyn ac Anabledd Corff	2,445	2,437	(8)	0	(8)	52
	2,744	2,725	(19)	0	(19)	36
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Oedolion</u>	41,062	39,368	(1,694)	457	(1,237)	(746)

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
<u>Gwasanaethau Darparu (dangos cyllideb net)</u>						
Gofal Preswyl	(699)	(337)	362	0	362	271
Gofal Dydd	(195)	(106)	89	0	89	13
Gofal Cymunedol	(56)	214	270	0	270	339
Eraill	(75)	(134)	(59)	0	(59)	(79)
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Darparu</u>	(1,025)	(363)	662	0	662	544
<u>Gwasanaethau Eraill</u>						
Gwasanaethau Tai	1,535	1,547	12	0	12	37
Gwasanaethau Canolog Adrannol (<i>gan gynnwys arbedion yr Adran</i>)	3,091	3,517	426	0	426	263
Addasiad Cau Cyfrifon 2017/18				37	37	0
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Eraill</u>	4,626	5,064	438	37	475	300
<u>Cyfanswm Oedolion, Iechyd a Llesiant</u>	44,663	44,069	(594)	494	(100)	98

Oedolion, Iechyd a Llesiant

Gwasanaethau Pobl Hŷn - cynnydd yn y cyfraniadau incwm a lleihad yn y nifer o becynnau gofal cartref. Derbyniwyd grant o £457k gan Lywodraeth Cymru yn hwyr yn y flwyddyn ar gyfer cefnogi gwasanaethau cymdeithasol dros y gaeaf. Gan fod yr Adran wedi tanwario yn 2017/18 maent yn awyddus i lithro swm cyfwerth â'r grant i 2018/19 er mwyn sicrhau hyblygrwydd i'r dyfodol.

Gwasanaethau Anabledd Corff - tanwariant ar daliadau uniongyrchol a gofal cartref yn cynorthwyo i leihau effaith y gorwariant ar lety cefnogol.

Gwasanaethau Anabledd Dysgu - mwyafrif y meysydd o fewn y maes yn tanwario, ac eithrio cynlluniau cefnogol sydd yn gorwario gan fod llithriad ar wireddu cynlluniau arbedion. Dau achos all-sirol costus wedi dod i ben yn y chwarter.

Gwasanaethau Iechyd Meddwl - tri achos preswyl wedi gorffen, swyddi gwag, a derbyniad grant yn y maes alcohol a chyffuriau i gyd yn arwain at danwariant.

Gwasanaethau Darparu - cynnydd yn y tueddiad gorwariant, yn deillio'n bennaf o gostau cysylltiedig â materion staffio. Lleihad yn y gorwariant ar ofal cymunedol, gyda chynnydd yn yr oriau a ddarperir a gwell rheolaeth o gostau teithio ac oriau di-gyswllt.

Gwasanaethau Eraill - Canolog Adrannol - bu methiant i wireddu gwerth £436k o arbedion yn ystod 2017/18. Cyflwynwyd adroddiad i'r Cabinet 13 Mawrth 2018, yn ail-becynnu cynlluniau arbedion er mwyn eu cyflawni. Ar y llaw arall, mae ail asesu pecynnau byw yn annibynnol wedi arwain at lai o alwad ar y gwasanaeth.

Argymhellir trosglwyddo £457k, cyfwerth â grant cefnogi gwasanaethau cymdeithasol dros y gaeaf i gronfa benodol er mwyn cefnogi hyblygrwydd a hwyluso trawsnewid yn y maes Oedolion i'r dyfodol.

Cynaeafu (£37k) o'r tanwariant sef y swm uwchlaw (£100k) Oedolion, Iechyd a Llesiant, i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r Adrannau sydd yn gorwario eleni.

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adran Plant a Theuluoedd	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth Gwasanaeth	527	508	(19)	0	(19)	(19)
Gwasanaethau Gweithredol	2,030	2,286	256	0	256	156
Gwasanaethau Lleoliadau						
Lleoliadau All-Sirol	1,947	2,352	405	0	405	325
Maethu Drwy Asiant	928	1,063	135	0	135	86
Maethu Mewnol	1,675	1,777	102	0	102	55
Gwasanaethau Cefnogol ac Eraill	1,570	1,640	70	0	70	79
	6,120	6,832	712	0	712	545
Gwasanaethau Ôl-16	923	918	(5)	0	(5)	(10)
Gwasanaethau Arbenigol/Derwen	1,592	1,614	22	0	22	62
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuenctid	239	199	(40)	0	(40)	(39)
Gwasanaethau Blynyddoedd Cynnar	123	96	(27)	0	(27)	(53)
Gwasanaethau Eraill	1,323	1,200	(123)	0	(123)	(47)
Addasiad Cau Cyfrifon 2017/18				(676)	(676)	0
Cyfanswm Plant a Theuluoedd	12,877	13,653	776	(676)	100	595

Plant a Theuluoedd

Gwasanaethau Gweithredol - twf yn y nifer o blant mewn gofal ond ddim mewn lleoliadau maethu, ynghyd â phwysau ychwanegol cefnogi teuluoedd yn arwain at fw o orwariant.

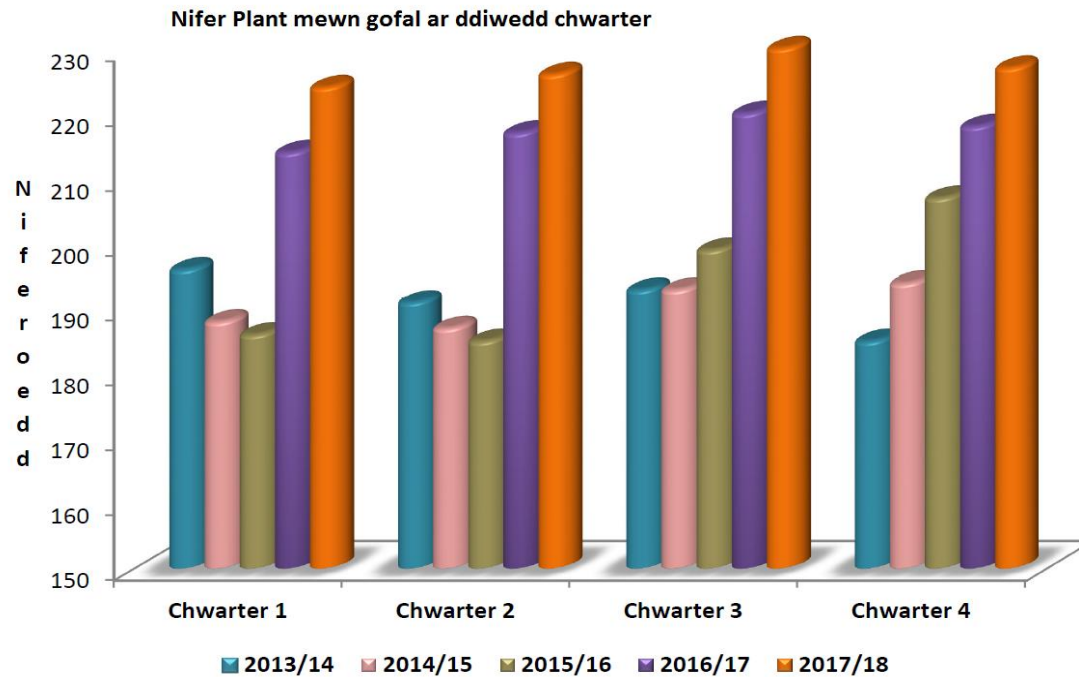
Gwasanaethau Lleoliadau - cynnydd pellach yn y gorwariant ar leoliadau all-sirol i £405k yn dilyn un achos newydd hir dymor, gyda 4 o'r 15 achos bellach yn 17 oed, ac felly yn dod i ben yn 2018/19. Tri achos maethu drwy asiant, pedwar lleoliad maethu mewnol newydd a chwech achos ychwanegol 'Aros Ymlaen' yn ystod y chwarter yn arwain at orwariant pellach. Y tueddiad gorwariant ar lwfansau maethu a lwfansau gorchymyn preswyl yn parhau.

Gwasanaethau Eraill - derbyniad arian grant a throsiant staff yn gyfrifol am y tanwariant o (£123k).

Mae'r pwysau cynyddol yn nifer yr achosion gan yr Adran i'w weld yn y siart isod. Yn yr amgylchiadau felly awgrymir y dylid cynnig cefnogaeth ariannol rhannol o £676k un-tro i gynorthwyo'r Adran gyda'r sefyllfa ariannol ddyrys eleni, gan gyfyngu y gorwariant sydd yn cael ei gario mlaen gan yr Adran i £100k.

Argymhellir fod yr Adran Plant a Theuluoedd i dderbyn cymorth ariannol un-tro o £676k i leddfu rhan helaeth o orwariant 2017/18, gan ganiatáu iddynt symud ymlaen i wynebu her 2018/19.

Tud. 49

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adran Addysg	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ysgolion Datganoledig	71,826	71,826	0	0	0	0
Cludiant	4,246	4,530	284	(207)	77	240
Diswyddo ac Ymddeol Cynnar	1,373	1,373	0	0	0	(7)
All Sirol	945	871	(74)	0	(74)	(36)
Arlwyaeth a Glanhau	123	383	260	0	260	198
Addysg Meithrin	576	541	(35)	0	(35)	(4)
Grant Grant Gwella Addysg	587	552	(35)	0	(35)	(35)
Rheolaeth	1,239	1,098	(141)	0	(141)	(81)
Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad	3,179	3,212	33	0	33	14
Addysg Bellach	24	13	(11)	0	(11)	(7)
Cyfraniad Addysg i Gyd-Bwyllgorau	1,088	1,004	(84)	0	(84)	(34)
Eraill	(2,559)	(2,549)	10	0	10	(10)
Cyfanswm Addysg	82,647	82,854	207	(207)	0	238

Addysg

Cludiant - y tueddiad gorwariant a welwyd yn ystod y flwyddyn yn parhau, gyda chynnydd i £284k erbyn diwedd y flwyddyn. Diffyg o £49k ar werthiant tocynau cludiant ôl-16, gorwariant o £27k ar fysus ysgol, a £208k ar gludiant tacsis ysgolion, o ganlyniad i gynnydd yn y galw ers sefydlu'r gyllideb. Yn yr adolygiadau blaenorol gofynnwyd i'r Pennaeth Addysg, mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Amgylchedd, ymchwilio i'r cynnydd yn y gwariant ar gludiant tacsis ysgolion, ac yna gweithredu i reoli'r sefyllfa. Deallwn fod gwaith yn mynd rhagddo i adolygu'r drefn sy'n creu y galw am gludiant newydd, ynghyd â gwaith cychwynol ar fodolau amgen o ddarparu cludiant i leihau costau. Bydd aelodau yn cofio, wrth gymeradwyo cyllideb 2018/19 yng nghyfarfod Cabinet 13 Chwefror a'r Cyngor llawn 8 Mawrth 2018, argymhellwyd dileu gorwariant Addysg ar gludiant ysgolion wrth gau cyfrifon 2017/18.

All-Sirol - yr ymrwymiad all-sirol wedi lleihau gan arwain at danwariant o (£74k) ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Arlwyaeth a Glanhau - cynnydd yn y gorwariant i £260k, yn gyfuniad o gostau yn deillio o salwch a materion staffio, oediad cyn cyflawni arbedion y cynllun Brecwast am Ddim, ynghyd â diffyg yn yr incwm prydau a'r elfen gofal o'r cynllun brecwast.

Rheolaeth - cynnydd yn y tanwariant yn ystod y chwarter o ganlyniad i drosiant staff a llwyddiant i ddenu incwm a grantiau.

Cyfraniad Addysg i Gyd-Bwyllgorau - tanwariant o (£84k) yn dilyn defnydd o arian grant ynghyd â gwireddu arbedion ymlaen llaw.

Argymhellir trosglwyddo £207k i ddileu gorwariant yr Adran Addysg, tra fod polisiau a threfniadau cludiant yn cael eu hadolygu.

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adran Economi a Chymuned	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	388	389	1	0	1	0
Dysgu Cymunedol	2,788	2,708	(80)	0	(80)	(44)
Twristiaeth a Threftadaeth	1,054	1,061	7	0	7	10
Economi a Chymuned	341	357	16	0	16	(8)
Cymunedau'n Iach	1,357	1,378	21	0	21	(19)
<u>Cyfanswm Economi a Chymuned</u>	5,928	5,893	(35)	0	(35)	(61)

Economi a Chymuned

Y tanwariant wedi lleihau i (£35k) erbyn diwedd y flwyddyn, gyda lleihad yn y derbyniad incwm gan Ganolfannau Hamdden yn ystod y chwarter olaf. O fewn y sefyllfa yma mae rhai gwasanaethau yn gorwario, gan gynnwys Morwrol, Oriolau ac Amgueddfeydd a chyfleusterau Hamdden, ond yn cael eu mantoli gan danwariant mewn meysydd eraill megis Cefnogi Busnes, Datblygu Chwaraeon, Parciau Gwledig ac Archifau. Mae'r Adran hefyd wedi gwireddu arbedion ymlaen llaw, mewn paratoad ar gyfer arbedion 2018/19.

Dysgu Cymunedol - cynnydd yn y tanwariant i (£80k) sydd yn gyfuniad o danwariant o (£53k) ar y Gwasanaeth Ieuenctid, a throsiant staff yn gyfrifol am danwariant o (£27k) ar Adfywio Cymunedol.

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd)	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau Prifffyrdd (cynnwys Cefnffyrdd)	9,022	9,071	49	0	49	146
Gwasanaethau Peirianeg	385	497	112	0	112	81
Gwasanaethau Bwrdeistrefol						
Gwastraff	7,795	7,979	184	0	184	142
Eraill	2,807	2,800	(7)	0	(7)	66
Unedau Darparu Bwrdeistrefol	745	710	(35)	0	(35)	(31)
Addasiad Cau Cyfrifon 2017/18				(203)	(203)	0
Cyfanswm Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	20,754	21,057	303	(203)	100	404

Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (gan gynnwys Cefnffyrdd)

Gwasanaethau Prifffyrdd - diffyg yn yr incwm ar gontractau allanol a gwaith cynnal yn ystod y gaeaf caled a hir eleni wedi arwain at orwariant sylweddol. Derbyniad grant o £165k gan Lywodraeth Cymru tuag at y costau ddim yn ddigonol, felly yr Adran wedi gorfod defnyddio cronfa wrth gefn tywydd garw i leddfu'r sefyllfa.

Gwasanaethau Peirianeg - cyfuniad o fethiant i wireddu cynlluniau arbedion, materion staffio a cholled cytundeb allanol yn gyfrifol am y gorwariant, ynghyd â chostau staffio ychwanegol yn y maes CCTV yn ystod y chwarter olaf.

Gwastraff - cynnydd yng nghostau salwch, trafndiaeth a hurio cerbydau, a chostau cynyddol ymdrin a chludo deunyddiau ailgylchu. Mae'r adran wedi defnyddio cyllidebau o feysydd eraill a chronfeydd wrth gefn i leihau'r gorwariant.

Gwasanaethau Bwrdeistrefol - Eraill - gorwariant ar gostau gweithredol glanhau strydoedd, ond incwm uwch amlosgiadau a chladdedaethau chwarter pedwar yn ei wrthbwysu.

Gan fod yr Adran wedi symud cyllidebau a defnyddio cronfeydd wrth gefn i geisio lleihau'r gorwariant, mae'n rhesymol i ddarparu cefnogaeth ariannol un-tro i gynorthwyo'r Adran gyda'r sefyllfa ariannol.

Argymhellir fod yr Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol yn derbyn cymorth ariannol un-tro rhannol o £203k i gyfyngu lefel y gorwariant sydd i'w gario mlaen gan yr Adran i £100k, i'w cynorthwyo i symud ymlaen i wynebu her 2018/19.

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adran Amgylchedd	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth yr Adran	377	328	(49)	0	(49)	(3)
Gwasanaethau Cynllunio						
Rheolaeth Datblygu	258	298	40	0	40	0
Eraill	(16)	(32)	(16)	0	(16)	(13)
	242	266	24	0	24	(13)
Gwasanaethau Gofal Stryd a Thrafnidiaeth						
Cynllunio Ymlaen	(23)	17	40	0	40	1
Diogelwch y Ffyrdd	127	119	(8)	0	(8)	(15)
Traffig a Threfniadau Statudol	365	378	13	0	13	(7)
Parcio a Gorfodaeth Parcio	(1,843)	(1,795)	48	0	48	(5)
Cludiant Integredig	1,606	971	(635)	378	(257)	(40)
Gorfodaeth a Thrafnidiaeth	22	23	1	0	1	6
	254	(287)	(541)	378	(163)	(60)
Cefn Gwlad a Mynediad	714	726	12	0	12	13
Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd	299	299	0	0	0	0
Gwarchod y Cyhoedd	1,427	1,384	(43)	0	(43)	(2)
Eiddo, Gofalu, Arlwyo a Glanhau	1,446	1,476	30	0	30	4
Addasiad Cau Cyfrifon 2017/18				89	89	0
Cyfanswm Amgylchedd	4,759	4,192	(567)	467	(100)	(61)

Amgylchedd

Parhad yn y tueddiad tanwariant ar draws nifer o wasanaethau'r Adran, sydd yn bennaf ar swyddi gwag yn dilyn ail-strwythuro, felly effaith un-tro yn 2017/18.

Gofal Stryd a Thrafnidiaeth - Colled incwm ar ffioedd parcio, a Chynllunio Ymlaen yn cyllido gwariant cyfalaf. Yn Cludiant Integredig, mae cymorth ariannol wedi ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru tuag at gostau cynyddol yn dilyn ail-dendro teithiau bysus un gweithredwr bysus yn ddiweddar, ynghyd â derbyniad grant bysus ychwanegol ym mis Mawrth. Mae'r Adran yn awyddus i glustnodi £378k o'u tanwariant i gwrdd â chostau cysylltiedig â bysus yn 2018/19.

Argymhellir trosglwyddo £378k o danwariant 2017/18 yr Adran Amgylchedd yn ymwneud â bysus a chost llwybrau i gronfa benodol, i'w ddefnyddio yn 2018/19.

Cynaeafu (£89k) o danwariant yr Adran Amgylchedd, sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adrannau sydd wedi gorwario yn 2017/18.

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adran Ymgynghoriaeth	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau Ffyrdd a Pheirianeg	(417)	(527)	(110)	0	(110)	(57)
Gwasanaeth Adeiladu	(35)	(43)	(8)	0	(8)	25
Gwasanaethau Uned Rheoli Risg Llifogydd	566	575	9	0	9	0
Rheolaeth Adeiladu	119	146	27	0	27	23
Cyfanswm Ymgynghoriaeth	233	151	(82)	0	(82)	(9)

Ymgynghoriaeth

Gwasanaethau Ffyrdd a Pheirianeg - llwyddiant i ddenu incwm ychwanegol, drwy gyfuniad o waith mewnol ac allanol, wedi arwain at gynnydd yn yr incwm gan Lywodraeth Cymru, Cefnffyrdd a sefydliadau allanol yn y chwarter olaf, sydd yn golygu fod y tanwariant wedi cynnyddu i (£110k).

Gwasanaeth Adeiladu - tanwariant ar ddiwedd y flwyddyn yn dilyn denu rhagor o incwm am waith gan sefydliadau allanol, ynghyd â thanwariant ar gostau staff.

Rheolaeth Adeiladu - diffyg incwm yn gyfrifol am y gorwariant o £27k.

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Adrannau Canolog	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,887	1,821	(66)	0	(66)	(67)
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	5,832	5,766	(66)	0	(66)	(72)
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,909	7,842	(67)	0	(67)	(88)
Cyfanswm Adrannau Canolog	15,628	15,429	(199)	0	(199)	(227)

Adrannau Canolog

Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol - tanwariant o (£66k) gyda (£57k) ohono yn deillio o dderbyniad incwm ychwanegol gan yr Uned Gyfreithiol, a (£9k) o arbedion a wireddwyd ymlaen llaw yn y maes Cynllunio Argyfwng.

Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth) - sefyllfa diwedd y flwyddyn yn unol â'r rhagolygon, gyda thanwariant o (£66k). Tanwariant un-tro ar swyddi ar draws yr Adran, ynghyd â denu incwm uwchlaw lefel y gyllideb yn Technoleg Gwybodaeth ac Archwilio Mewnol yn gyfrifol am y sefyllfa.

Cefnogaeth Gorfforaethol - tanwariant o (£67k), sydd yn gyfuniad o arbedion staffio un-tro o ganlyniad i drosiant staff, ynghyd â llwyddiant yr Adran i ddenu incwm allanol uwchlaw lefel y gyllideb yn y maes Iechyd Galwedigaethol, Cyfieithu a Chefnogol. Gorwariant o £50k ar Galw Gwynedd yn rhannol o ganlyniad i golli cytundeb allanol, ynghyd â gwariant un-tro ar gostau staffio ac ar system CCTV.

Cyfrifon Terfynol 2017/18						
Corfforaethol (Dim ond yn adlewyrchu y gwahaniaethau)	Cyllideb Arfaethedig 2017/18	Sefyllfa Terfynol 2017/18	Gor / (Tan) Wariant Gros 2017/18	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig	Gor/(Tan) Wariant Net Adolygiad Chwarter 3
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Treth Cyngor	*	*	441		441	0
Gostyngiadau Treth Cyngor	*	*	(307)		(307)	0
Bidiau a Chyllidebau a ddychwelwyd gan Adrannau	*	*	(563)		(563)	0
Eraill	*	*	(465)		(465)	(498)
Addasiad Cau Cyfrifon 2017/18				894	894	0
Cyfanswm Corfforaethol	*	*	(894)	894	0	(498)

Corfforaethol

Treth Cyngor - gorwariant o £441k, oherwydd bod Swyddfa'r Prisiwr wedi caniatáu i 282 eiddo drosglwyddo o'r rhestr Treth Cyngor i Drethi Annomestig, gyda 43% (122 o eiddo) yn ystod y chwarter olaf. Gwelwyd fod nifer y trosglwyddiadau yn 2017/18 dros 50% yn uwch na mewn blynyddoedd blaenorol, gydag effaith ôl-ddyddio rhai o'r ceisiadau i 2010/11.

Gostyngiadau Treth Cyngor - y tueddiad tanwariant ar gynllun Gostyngiad Treth y Cyngor yn parhau, gyda lleihad yn y nifer o geisiadau yn dueddiad a welir hefyd gan Gynghorau eraill Gogledd Cymru.

Bidiau a Chyllidebau a ddychwelwyd gan Adrannau - (£255k) o ganlyniad i lai o alwad ar y ddarpariaeth yn ymwneud â'r drefn newydd cofrestrriad pensiynau awtomatig, (£172k) ar dderbyniad grant gan Lywodraeth Cymru ar ôl gosod y gyllideb, a gwerth (£136k) o fidiau na ddefnyddiwyd yn 2017/18.

Eraill - tanwariant o ganlyniad i newidiadau mewn amgylchiadau na ragwelwyd wrth osod y gyllideb, tanwariant ar ffioedd archwilio allanol a lleihad yn y ddarpariaeth dyledion drwg.

Argymhellir cynaeafu (£894k) o'r tanwariant net ar gyllidebau diwygiedig Corfforaethol a'i drosglwyddo i gynorthwyo'r adrannau sydd wedi gorwario yn 2017/18.

Hefyd, argymhellir trosglwyddo £66k o'r Gronfa Cynorthwyo'r Strategaeth Ariannol, sef y balans sydd angen i gynorthwyo'r adrannau sydd wedi gorwario yn 2017/18.

Cynaeafu Cronfeydd

Yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, argymhellir rhyddhau'r symiau canlynol o'r cronfeydd isod:

Cronfa	Swm i'w ryddhau £
Datblygu Effeithlonrwydd (ei drosglwyddo i wireddu blaenoriaethau corfforaethol)	47,000
Arweinydd Rhaglenni Arbennig (dim ymrwymiad ar ei gyfer)	70,162
Tanwariant Cefnogaeth Gorfforaethol (cynaeafu uwchlaw trothwy penodol)	56,039
E-Lywodraeth (dim ymrwymiad ar ei gyfer)	250,000
Tanwariant yr Adran Cyllid (cynaeafu uwchlaw trothwy penodol)	66,829
Tanwariant yr Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd (cynaeafu uwchlaw trothwy penodol)	34,687
Cronfa Swyddog Beicio (dim ymrwymiad ar ei gyfer)	10,000
Materion Perthnasol â Diddymu Cwmni Gwastraff Môn Arfon (wedi cwblhau)	165,504 *
Cronfa Cynorthwyo'r Strategaeth Ariannol (ei drosglwyddo i wireddu blaenoriaethau corfforaethol)	2,214,585
Cyfanswm	2,914,806

gan eu trosglwyddo i'r cronfeydd isod fel a ganlyn:

Cronfa	Swm i'w ychwanegu £
Materion Gwastraff	165,504 *
Trawsffurfio / Cynllun y Cyngor	2,749,302
Cyfanswm	2,914,806

Eitem 8

CYFARFOD:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD:	28 MEHEFIN 2018
TEITL:	RHAGLEN GYFALAF 2017/18 – ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN
PWRPAS:	ADRODDIAD MONITRO AR WARIANT AC ARIANNU'R RHAGLEN GYFALAF
GWEITHREDIAD:	DERBYN YR WYBODAETH, AC YSTYRIED Y RISGIAU YN YMWNEUD Â'R RHAGLEN GYFALAF
SWYDDOG CYSWLLT:	DAFYDD L EDWARDS, PENNAETH CYLLID
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD PEREDUR JENKINS

---

1. Cyflwynwyd yr adroddiad atodol (adolygiad diwedd blwyddyn o'r rhaglen gyfalaf) i'r Cabinet ar 22 Mai ar gyfer penderfyniadau ynglŷn â'r rhaglen ddiwygiedig a'i ariannu.
2. Y drefn yn arferol yw ein bod yn cyflwyno'r adroddiad Cabinet i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, i'w graffu ynghyd â phenderfyniad perthnasol cyfarfod 22 Mai o'r Cabinet sydd ar y tudalen dilynol.
3. Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu nodi'r sefyllfa ac unrhyw risgiau yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor, ystyried penderfyniad y Cabinet, a sylwebu fel bo angen.

TAFLEN BENDERFYNIAD CABINET CYNGOR GWYNEDD

Dyddiad y Cyfarfod o'r Cabinet: 22 Mai 2018

Dyddiad y bydd y penderfyniad yn dod i rym ac y gweithredir arno, oni bai bo'r penderfyniad yn cael ei alw i mewn yn unol ag adran 7.25 o Gyfansoddiad Cyngor Gwynedd

7 Mehefin 2018

PWNC

Eitem 9:RHAGLEN GYFALAF 2017-18 - ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN

PENDERFYNIAD

Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd y flwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2018) o'r rhaglen gyfalaf, a chymeradwyo'r ariannu addasedig a gyflwynir yn rhan 4 o'r adroddiad sef:

- Cynnydd £4,514,000 mewn defnydd o grantiau a chyfraniadau
- Cynnydd £326,000 mewn defnydd o dderbyniadau cyfalaf
- Lleihad £371,000 mewn defnydd o fenthyca arall
- Lleihad £335,000 mewn defnydd o gyfraniadau refeniw
- Lleihad £53,000 mewn defnydd o'r gronfa gyfalaf
- Lleihad £65,000 mewn defnydd o gronfeydd adnewyddu ac eraill

---

RHESYMAU DROS Y PENDERFYNIAD

Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol) ac er mwyn caniatáu i'r cyfrifon terfynol ffurfiol gael eu cwblhau.

DATGANIADAU O FUDDIANT PERSONOL AC UNRHYW OLLYNGIADAU PERTHNASOL A GANIATAWYD GAN Y PWYLLGOR SAFONAU

dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol na gollyngiadau perthnasol.

UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN GWNEUD Y PENDERFYNIAD

Ymgynghorwyd â'r Swyddogion Statudol am eu barn, sydd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad

---

ADRODDIAD I'R CABINET

22 Mai 2018

Aelod Cabinet: Cyngorydd Peredur Jenkins – Aelod Cabinet Cyllid

Pwnc: Rhaglen Gyfalaf 2017/18 - Adolygiad Diwedd Blwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2018)

Swyddog Cyswllt: Dafydd L Edwards – Pennaeth Cyllid

Y penderfyniad a geisir / Pwrpas yr adroddiad

Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd y flwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2018) o'r rhaglen gyfalaf, a chymeradwyo'r ariannu addasedig a gyflwynir yn rhan 4 o'r adroddiad, sef:

- cynnydd £4,514,000 mewn defnydd o grantiau a chyfraniadau
  - cynnydd £326,000 mewn defnydd o dderbyniadau cyfalaf
  - lleihad £371,000 mewn defnydd o fenthyca arall
  - lleihad £335,000 mewn defnydd o gyfraniadau referniw
  - lleihad £53,000 mewn defnydd o'r gronfa cyfalaf
  - lleihad £65,000 mewn defnydd o gronfeydd adnewyddu ac eraill
-

1. Cyflwyniad / Crynodeb

Cyflwynir yr adroddiad technegol yma fel rhan o'r broses cau cyfrifon 2017/18. Prif ddiben yr adroddiad yw cyflwyno'r rhaglen gyfalaf ddiwygiedig a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Mae crynodeb yn rhan 3 a rhan 4 o'r adroddiad, gyda'r argymhellion yn rhan 5:

Rhan 3: Dadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £51.734m am y 3 blynedd 2017/18 – 2019/20.

Rhan 4: Ffynonellau ariannu'r cynnydd net o £4.016m ers yr adolygiad diwethaf.

Y Cabinet sydd wedi'i awdurdodi i addasu'r rhaglen gyfalaf. Gofynnir am gymeradwyaeth i'r rhaglen arfaethedig (rhan 3) a'i ariannu (rhan 4).

Mae gweddill yr adroddiad er gwybodaeth:

- Atodiad A: Prif newidiadau fesul ffynhonnell ariannu
- Atodiad B: Symudiadau o 2017/18 i 2018/19

2. Prif Gasgliadau:

Y prif gasgliadau sydd yn codi o'r sefyllfa ddiwygiedig yw -

- Llwyddodd y Cyngor i wario dros £23m yn 2017/18 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £11m ohono wedi'i ariannu trwy ddenu grantiau penodol.

- Bydd £15.6m o gyllideb gwariant yn llithro o 2017/18, o'i gymharu â llithriad o £9.9m ar ddiwedd 2016/17. Ni achoswyd unrhyw golled ariannu grant i'r Cyngor ble gwelwyd cynlluniau yn llithro.

3. Rhaglen Gyfalaf 2017/18 i 2019/20

Gweler isod y rhaglen gyfalaf arfaethedig hyd at ddiwedd Mawrth 2018:

ADRAN	ADOLYGIAD DIWEDD MAWRTH				CYNNYDD / (LLEIHAD) ERS YR ADOLYGIAD DIWETHAF £'000
	2017/18	2018/19	2019/20	CYFANSWM	
	£'000	£'000	£'000	£'000	
Addysg	10,575	2,620	0	13,195	(257)
Amgylchedd	4,888	7,561	0	12,449	1,992
Cefnogaeth Gorfforaethol	28	124	0	152	0
Cyllid	389	883	0	1,272	16
Economi a Chymuned	1,249	293	200	1,742	480
Oedolion, Iechyd a Llesiant – Uned Tai	2,150	4,486	0	6,636	(35)
Oedolion, Iechyd a Llesiant – Arall	631	370	0	1,001	54
Plant a Chefnogi Teuluoedd	214	0	0	214	7
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	3,095	8,607	2,247	13,949	1,714
Ymgynghoriaeth	179	153	0	332	45
Corfforaethol	0	792	0	792	0
CYFANSWM	23,398	25,889	2,447	51,734	4,016

4. Newidiadau i'r Ffynonellau Ariannu

Mae cynnydd o £4.016m yn y gyllideb ar gyfer y rhaglen gyfalaf tair blynedd ers sefyllfa'r adolygiad diwethaf. Nodir isod y ffynonellau ariannu arfaethedig ar gyfer hyn:

ARIANNU	ADOLYGIAD DIWEDD MAWRTH				CYNNYDD / (LLEIHAD) ERS YR ADOLYGIAD DIWETHAF £'000
	2017/18	2018/19	2019/20	CYFANSWM	
	£'000	£'000	£'000	£'000	
Benthyca gyda chefnogaeth	4,150	6,399	0	10,549	0
Benthyca Arall	3,635	5,045	861	9,541	(371)
Grantiau a Chyfraniadau	11,109	2,688	200	13,997	4,514
Derbyniadau Cyfalaf	1,384	371	0	1,755	326
Refeniw Adrannol a Chorfforaethol	1,739	282	0	2,021	(335)
Cronfa Cyfalaf	0	2,353	0	2,353	(53)
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	1,381	8,751	1,386	11,518	(65)
CYFANSWM	23,398	25,889	2,447	51,734	4,016

5. ARGYMHELLION

Gofynnir i'r Cabinet:

- dderbyn y rhaglen gyfalaf diwygiedig ar gyfer 2017/18 i 2019/20, a
- chymeradwyo'r ffynonellau ariannu berthnasol (para. 4 uchod).

6. Rhesymau dros argymell y penderfyniad

Rhaid sicrhau trefniadau ariannu priodol ar gyfer cynlluniau'r Cyngor i wario ar gyfalaf, a rhaid i'r Cabinet gymeradwyo'r rhaglen gyfalaf a'r ffynonellau ariannu.

Mater o drefn yw ymgorffori ariannu trwy grant, ond hefyd mae angen delio gyda sefyllfaoedd lle bu newid rhwng blynyddoedd mewn proffil gwario a newid mewn gwerth cyfraniadau a derbyniadau cyfalaf.

Argymhellir yma gamau er mwyn sicrhau ffynonellau ariannu pendant am gynlluniau cyfalaf 2017/18 - 2019/20.

7. Ystyriaethau perthnasol

Materion technegol ynghylch ariannu'r cynlluniau sydd gerbron ac mae ymhlygiadau a dadleuon eisoes wedi'u cyfarch wrth fabwysiadu'r cynlluniau cyfalaf unigol.

8. Camau nesaf ac amserlen

Gweithredu ar yr argymhellion i ariannu'r rhaglen fel bydd modd i'r Adran Gyllid symud ymlaen i gau cyfrifon ariannol y Cyngor ar gyfer 2017/18, gan gyhoeddi'r datganiadau statudol cyn diwedd mis Mehefin.

Barn yr Aelod Lleol

Dim yn berthnasol.

Barn y Swyddogion Statudol**Y Swyddog Monitro:**

Dim sylwadau o safbwynt priodoldeb

Y Pennaeth Cyllid:

Awdur yr adroddiad / Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

Atodiadau

Atodiad A: Prif newidiadau fesul ffynhonnell ariannu (2017/18)

Atodiad B: Ail-broffilio cyllideb – prif gynlluniau

PRIF NEWIDIADAU FESUL FFYNHONNELL ARIANNU (2017/18):

Gweler isod y cynlluniau perthnasol sydd yn achosi'r prif newidiadau i'r ffynonellau ariannu yn ystod y chwarter diwethaf:

	Cynnydd/ (Lleihad) £'000
Benthyca Arall	
• Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain – proffil bellach yn dangos mwy o grant felly angen llai o fenthyca.	(240)
• Addasiadau Technegol – cyfnewid ariannu Cerbydau Priffyrdd a Bwrdeistrefol efo Cronfeydd.	(130)
Grantiau a Chyfraniadau	
• Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain – proffil bellach yn dangos mwy o grant felly angen llai o fenthyca a caniatwyd mwy o grant i gynllun Bangor.	272
• Grant Newydd Hylendid Toiledau Merched mewn ysgolion.	30
• Grant Newydd TAIS – gwelliannau Traethau Banner Las.	114
• Goramcannu gwariant Cynlluniau Cyfalaf Dechrau'n Deg.	(17)
• Grant Newydd Adnewyddu Ffyrdd.	1,989
• Grant ychwanegol yn y maes Gwastraff (Cartgylchu).	173
• Grantiau ychwanegol Cronfa Trafnidiaeth Lleol.	1,915
Derbyniadau Cyfalaf	
• Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain – Addasiad technegol i gyfnewid ariannu rhwng referniw adrannol a derbyniadau cyfalaf i adlewyrchu'r sefyllfa yn well ers yr adolygiad diwethaf.	300
• Ail Asesu'r ffynhonnell ariannu yng Nghynllun Ffridd Arw/Caergylchu.	15
Referniw Adrannol a Chorfforaethol	
• Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain – Gweler uchod.	(300)
• Cynnal a Chadw Ysgolion wedi ei gyfalafu.	(280)
• Nifer o gynlluniau ychwanegol, a rhai'n gwario mwy nag a ragwelwyd yn wreiddiol, o fewn maes yr Adran Economi - Llwybr Tegid, Diogelwch a Dymchwel Pier Trefor, Peiriannau Hunan Wasanaeth Llyfrgelloedd.	193
• Nifer o gynlluniau ychwanegol neu rai'n gwario mwy nag a ragwelwyd yn wreiddiol o fewn maes yr Adran Amgylchedd – Trafnidiaeth, cynlluniau Gwledig, Cerbydau ac Offer.	55
Cronfa Cyfalaf	
• Tanwariant ar gynlluniau - Uwchraddio Systemau Electronig Gwasanaeth Ysgolion a Rhesymoli Darpariaeth y System Ysgolion.	(20)
• Ail Asesu'r amcan i gynllun Fflerau Safleoedd Gwastraff.	(32)
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	
• Llai o angen defnyddio'r Cronfeydd Adnewyddu, oherwydd cynnydd yn y grant Cartgylchu yn y maes Gwastraff.	(163)
• Nifer o addasiadau defnyddio Cronfeydd mewn amrywiol wasanaethau.	95

AIL-BROFFILIO CYLLIDEB – PRIF GYNLLUNIAU:

Gweler isod y prif gynlluniau sydd wedi'u hail-broffilio ers y gyllideb wreiddiol:

	2017/18 £'000	2018/19 £'000
Cynnal a Chadw Adeiladau'r Cyngor a Chynlluniau Rheoli Carbon (Adran Amgylchedd – Uned Eiddo)	(3,091)	3,091
Adnewyddu Cerbydau (Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol)	(3,944)	3,944
Cynlluniau Grantiau Tai (Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant – Uned Dai)	(1,024)	1,024
Cynlluniau Adnewyddu Cyfrifiaduron (Adran Gyllid a Thechnoleg Gwybodaeth)	(534)	534
Ysgolion Ganrif 21 (Adran Addysg)	(2,077)	2,077
Ail-wynebu meysydd parcio (Adran Amgylchedd)	(260)	260
Cynllun Safle Sipsiwn Llandygai	(612)	612
Addysg – amrywiol gynlluniau megis grant Hylendid Toiledau, Systemau Ysgolion, Diogeled ayyb	(287)	287
Amgylchedd - amrywiol gynlluniau eraill megis gwelliannau traffig, Pont Briwet, technoleg gwybodaeth, cerbydau, addasiadau adeiladau gweinyddol	(436)	436
Oedolion – cynlluniau Gwelliannau Cartrefi ac Adleoli Gwasanaeth Dydd Segontiw	(370)	370
Priffyrdd a Bwrdeistrefol – Amrywiol Gynlluniau megis Adnewyddu Ffensys Diogelwch, Dŵr ar y Ffyrdd, Pibellau Dŵr, Toiledau	(335)	335
Cynlluniau a ariennir o'r grant newydd diwedd 2017/18 i adnewyddu ffyrdd	(1,988)	1,988

Noder:

Ni fydd yr ail-broffilio uchod yn golygu unrhyw golled grant.

Mae amrywiol resymau dilys tu ôl i'r ail-broffilio mewn sawl achos, ond gall yr oedi cyn gweithredu'r cynlluniau yma olygu bod gwasanaethau yn ymdopi'n hirach gyda'r asedau cyfredol heb eu gwella. Diau fydd yr Aelodau Cabinet cyfrifol a'r Pwyllgorau Craffu perthnasol yn bodloni eu huncain ynglŷn â'r ail-broffilio yma.

Eitem 9

CYFARFOD:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD:	28 MEHEFIN 2018
TEITL:	TROSOLWG ARBEDION 2017/18: ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU ARBEDION
PWRPAS:	RHANNU'R WYBODAETH GYDAG AELODAU'R PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
GWEITHREDIAD:	DERBYN YR ADRODDIAD ER GWYBODAETH
SWYDDOG CYSWLLT:	DAFYDD L EDWARDS, PENNAETH CYLLID
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD PEREDUR JENKINS

---

1. Cyflwynwyd yr adroddiad atodol (Trosolwg Arbedion 2017/18: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion) i'r Cabinet ar 22 Mai er mwyn adrodd ar sefyllfa gwireddu cynlluniau arbedion hyd at 31 Mawrth 2018.
2. Cyflwynir yr adroddiad Cabinet i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu i'w graffu ynghyd â phenderfyniad perthnasol cyfarfod 22 Mai o'r Cabinet sydd ar y tudalen dilynol.
3. Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu nodi'r sefyllfa ac unrhyw risgiau yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion, a sylwebu fel bo angen.

**TAFLEN BENDERFYNIAD CABINET
CYNGOR GWYNEDD**

Dyddiad y Cyfarfod o'r Cabinet: 22 Mai 2018

Dyddiad y bydd y penderfyniad yn dod i rym ac y gweithredir arno, oni bai bo'r penderfyniad yn cael ei alw i mewn yn unol ag adran 7.25 o Gyfansoddiad Cyngor Gwynedd

7 Mehefin 2018

PWNC

Eitem 7: TROSOLWG ARBEDION: ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU ARBEDION

PENDERFYNIAD

Nodi'r cynnydd calonogol tuag at wireddu cynlluniau arbedion yn ystod 2017/18

RHESYMAU DROS Y PENDERFYNIAD

Mae gwireddu'r cynlluniau unigol yn gyfrifoldeb aelodau perthnasol o'r Cabinet, a cyfrifoldeb yr Aelod Cabinet dros Gyllid yw cadw trosolwg o'r darlun cyfan. Adroddwyd ar sefyllfa gwireddu arbedion hyd at 31 Mawrth 2018, gan nodi roedd cynnydd boddhaol ar draws y Cyngor i wireddu tua £6 miliwn o arbedion yn 2017/18.

**DATGANIADAU O FUDDIANT PERSONOL AC UNRHYW OLLYNGIADAU
PERTHNASOL A GANIATAWYD GAN Y PWYLLGOR SAFONAU**

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol na gollyngiadau perthnasol.

UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN GWNEUD Y PENDERFYNIAD

Ymgynghorwyd hefyd a'r Swyddogion Statudol am eu barn, sydd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad

ADRODDIAD I'R CABINET

Dyddiad	22 Mai 2018
Aelod Cabinet	Y Cyngorydd Peredur Jenkins
Pwnc	Trosolwg Arbedion 2017/18: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion
Swyddog Cyswllt	Dafydd L Edwards, Pennaeth Cyllid

Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Nodi'r cynnydd calonogol tuag at wireddu cynlluniau arbedion yn ystod 2017/18.

---

1. CYFLWYNIAD / CEFNDIR

Yn Strategaeth Ariannol y Cyngor am y flwyddyn 2017/18, roeddem wedi cynllunio £7,414,750 o arbedion. Mae gwireddu'r cynlluniau unigol yn gyfrifoldeb aelodau perthnasol o'r Cabinet, a chyfrifoldeb yr Aelod Cabinet dros Gyllid yw cadw trosolwg o'r darlun cyfan. Adroddir yma ar sefyllfa gwireddu'r arbedion hyd at 31 Mawrth 2018.

2. CYNLLUNIAU ADRANNOL blynyddoedd blaenorol

Mae **Atodiad 1** yn crynhoi cyrhaeddiad pob adran yn erbyn y targed arbedion a gariwyd ymlaen o 2016/17. Dim ond dau gynllun sydd bellach yn sefyll, a disgwylir i'r ddau gael eu gwireddu yn ystod 2018/19. Yn nhermau ariannol (£), mae dros 99% o arbedion 2015/16 a 2016/17 wedi'u gwireddu.

3. CYNLLUNIAU ADRANNOL 2017/18

3.1 Mae **Atodiad 2** yn crynhoi'r sefyllfa o ran gwireddu cynlluniau arbedion 2017/18. O'r 122 o gynlluniau, mae 108 wedi eu gwireddu'n llawn neu yn rhannol yn amserol, ond bu llithriad mewn gwireddu'r gweddill. Yn nhermau ariannol (£), mae 81% o'r arbedion wedi'u gwireddu.

3.2 Yn f'adroddiad ym mis Medi 2017, bu i mi gyfeirio at yr her sylweddol o wireddu nifer o gynlluniau yn yr **Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant**. Ar 13 Chwefror 2018, cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant i'r Cabinet a phenderfynwyd cyfuno amryw o gynlluniau unigol i ffrydiau gwaith sydd yn cyflawni arbedion o'r un cyllidebau. Rhagwelir y bydd yn galluogi i'r Adran, yn ystod 2018/19, wneud cynnydd sylweddol tuag at wireddu'r arbedion sydd wedi llithro.

- 3.3** Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Plant adroddiad i'r Cabinet ar 9 Ionawr, yn cyfeirio at yr her o wireddu'r cynlluniau arbedion eleni ac yn benodol, gweddill arbedion y cynllun "Dechrau i'r Diwedd" fel ag yr oedd wedi ei ragweld. Cytunwyd bod angen i'r **Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd** adolygu'r deilliannau ariannol hyd yma o'u cymharu â'r damcaniaethau gwreiddiol, ynghyd â'r rhagolygon i'r dyfodol. Mae cyllido gofal plant yn faes sy'n creu pryder i sawl awdurdod lleol, felly 'rwy'n annog yr Aelod Cabinet Plant i gyflwyno canlyniad yr adolygiad mor fuan ag y bo modd, er mwyn ystyried os bydd angen i'r Adran Plant gyflwyno cynllun amgen i wireddu'r arbedion ariannol perthnasol.
- 3.4** Mae un cynllun gan yr **Adran Prifffyrdd** yn parhau'n bryder, a chyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 19 Ebrill 2018 er mwyn egluro'r sefyllfa, ac ystyried dull amgen o wireddu'r arbediad yn llawn. Disgwylir i'r Aelod Cabinet gyflwyno adroddiad yn ystyried sylwadau'r Pwyllgor.
- 3.5** Yn gyffredinol, rwy'n fodlon iawn gyda'r cynnydd sydd wedi ei wneud i wireddu cynlluniau arbedion 2017/18.

4. CYNLLUNIAU ADRANNOL 2018/19

Mae **Atodiad 3** yn crynhoi'r sefyllfa o ran y cynlluniau sydd ar y gweill i'w gwireddu yn 2018/19. Er yn gynnar yn y flwyddyn ariannol, mae'r rhagolygon o wireddu'r cynlluniau hyn yn gyffredinol addawol, gyda dim ond un cynllun yn destun pryder.

5. CASGLIAD

- 5.1** Er bod rhai adrannau wedi gwireddu'r oll o'u cynlluniau arbedion, mae'n anorffod bod gwireddu rhai cynlluniau o fewn yr amserlen wreiddiol wedi bod yn heriol, yn arbennig rhai o'r cynlluniau mwyaf gan yr Adran Plant a'r Adran Oedolion. Mae angen mwy o amser i gynllunio a gweithredu'n briodol ar rai cynlluniau, ac mae'r Cabinet mewn gwahanol gyfarfodydd wedi cymeradwyo addasu ac ail-broffilio cynlluniau mewn rhai meysydd, sydd wedi ymestyn yr amserlen gwireddu.
- 5.2** Carwn ddiolch i holl Aelodau'r Cabinet am barhau i fonitro'r cynlluniau arbedion ac rwyf yn ymwybodol bod gwaith yn mynd rhagddo ym mhob adran er mwyn sicrhau'r nod. Gofynnaf i'r Cabinet nodi'r cyrhaeddiad derbynol iawn tuag at wireddu cynlluniau arbedion yn 2017/18, a'r cynnydd calonogol a ragwelir tuag at wireddu rhaglen arbedion 2018/19.

Barn yr Aelod Lleol

Dim yn berthnasol

Barn y Swyddogion Statudol

Y Swyddog Monitro:

Dim sylwadau o safbwynt priodoldeb.

Y Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

Atodiadau:

Atodiad 1 – Trosolwg Cynlluniau Arbedion 2016/17 fesul adran

Atodiad 2 – Trosolwg Cynlluniau Arbedion 2017/18 fesul adran

Atodiad 3 – Trosolwg Cynlluniau Arbedion 2018/19 fesul adran

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION 2016/17 FESUL ADRAN

ATODIAD 1

Tud. 73

Adran	Cyfanswm Arbedion 2016/17 a'r rhai o 2015/16 sydd eto i'w gwireddu £ (nifer)	Cynlluniau wedi eu gwireddu £ (nifer)	Wrthi'n gweithredu, ond wedi llithro £ (nifer)	Cynllun heb ei lawn ddatblygu neu wedi methu £ (nifer)	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
Addysg	94,090 (3)	55,410 (2)	38,680 (1)	-	Gwaith ar wireddu'r cynllun "Ffordd Gwynedd - Uned Cyflogau a Chontractau" wedi ei ehangu, ac yn parhau. Er bod y system yn weithredol o ddechrau Ebrill 2017, rhagwelir gwireddu'r arbedion yn 2018/19.
Ysgolion	2,095,000 (1)	2,095,000 (1)	-	-	Arbedion 2016/17 y cynllun wedi eu gwireddu.
Amgylchedd	656,480 (21)	656,480 (21)	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Cefnogaeth Gorfforaethol	575,040 (16)	575,040 (16)	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Cyllid	374,600 (17)	374,600 (17)	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Economi a Chymuned	801,280 (17)	801,280 (17)	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,559,220 (30)	1,559,220 (30)	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.

	Cyfanswm Arbedion 2016/17 a'r rhai o 2015/16 sydd eto i'w gwireddu	Cynlluniau wedi eu gwireddu	Wrthi'n gweithredu, ond wedi llithro	Cynllun heb ei lawn ddatblygu neu wedi methu	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
	£ (nifer)	£ (nifer)	£ (nifer)	£ (nifer)	
Plant a Theuluoedd	753,000 (11)	753,000 (11)	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	(2016/17) 1,934,100 (20) (2015/16) 40,000 (1)	1,934,100 (20)	- 40,000 (1)	-	Holl gynlluniau 2016/17 wedi'u gwireddu, ond gwelir llithriad ar y cynllun 2015/16 "Rhesymoli Banciau Ailgylchu". Fodd bynnag, mae'r Adran yn ffyddiog o'i wireddu yn ystod 2018/19.
Ymgynghoriaeth	146,000 (4)	146,000 (4)	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Tîm Rheoli Corfforaethol	-	-	-	-	Dim cynlluniau wedi eu rhaglennu yn 2016/17.
Trawsadrannol	212,600 (3)	212,600 (3)	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
CYFANSWM	(2016/17) 9,201,410 (144) (2015/16) 40,000 (1)	9,162,730 (143)	38,680 (1) 40,000 (1)	-	Yn nhermau ariannol (£), mae 99.5% o gynlluniau arbedion 2015/16 a 99.6% o gynlluniau arbedion 2016/17 wedi eu gwireddu. Rhagwelir gwireddu'r ddau gynllun sy'n sefyll yn ystod 2018/19.

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION 2017/18 FESUL ADRAN

ATODIAD 2

Adran	Cyfanswm Arbedion 2017/18 £ (nifer)	Cynlluniau wedi eu gwireddu £ (nifer)	Cynlluniau ar drac i gyflawni'n amserol £ (nifer)	Wrthi'n gweithredu, ond yn llithro £ (nifer)	Cynllun heb ei lawn ddatblygu neu wedi methu £ (nifer)	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
Addysg	417,120 (5)	358,820 (4)	-	58,300 (1)	-	Bu llithriad cyn gweithredu'r cynllun "Lleihau amser / a neu godi ffi am yr elfen gwarchod o fewn y cynllun brechwast am ddim i blant ysgolion cynradd", ond rhagwelir gwireddu yn llawn yn fuan.
Ysgolion	990,000 (1)	691,010 (1)	-	298,990 (1)	-	Yn dilyn penderfyniad y Cabinet ar 13 Rhagfyr 2016, mae rhan ysgolion uwchradd o arbedion y cynllun hwn, sef £298,990, yn cael ei bontio gan y Cyngor am ddwy flynedd.
Amgylchedd	962,480 (25)	946,150 (24)	-	16,330 (1)	-	Yn gwneud cynnydd derbyniol tuag at wireddu, ond mae angen gwneud ychydig o waith er gwireddu'r arbedion yn llawn o'r cynllun "Cau adeiladau Frondeg Pwllheli ac Adeilad Ffordd y Traeth Felinheli".
Cefnogaeth Gorfforaethol	408,470 (11)	408,470 (11)	-	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Cyllid	115,210 (9)	115,210 (9)	-	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Economi a Chymuned	848,210 (20)	848,210 (20)	-	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.

Tud. 75

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION 2017/18 FESUL ADRAN

Adran	Cyfanswm Arbedion 2017/18 £ (nifer)	Cynlluniau wedi eu gwireddu £ (nifer)	Cynlluniau ar drac i gyflawni'n amserol £ (nifer)	Wrthi'n gweithredu, ond yn llithro £ (nifer)	Cynllun heb ei lawn ddatblygu neu wedi methu £ (nifer)	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
Oedolion, lechyd a Llesiant	1,412,000 (29)	728,760 (22)	76,740 (2)	606,500 (9*)	-	Ar 13 Mawrth 2018, bu i'r Cabinet gymeradwyo cyfuno rhai cynlluniau (oedd eisoes wedi eu cymeradwyo) i ffrydiau gwaith fydd yn cyflawni arbedion o'r un cyllidebau. Mae her gwireddu sylweddol yn parhau, ond mae adolygiad o'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2017/18 yn awgrymu bod yr Adran wedi bod yn llwyddiannus yn rheoli'r gyllideb.
Plant a Theuluoedd	339,500 (4)	222,500 (3)	-	117,000 (1)	-	Mae her sylweddol wedi dod i'r amlwg o ran gwireddu'r disgwyliadau ariannol o'r cynllun "Dechrau i'r Diwedd". Deallaf bydd adroddiad llawn ar y sefyllfa yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet yn fuan, er cymeradwyo unrhyw newidiadau i broffil a/neu swm yr arbedion oedd wedi'u rhagweld.

Tud. 76

TROSOLWGW CYNLLUNIAU ARBEDION 2017/18 FESUL ADRAN

Tud. 77

Adran	Cyfanswm Arbedion 2017/18 £ (nifer)	Cynlluniau wedi eu gwireddu £ (nifer)	Cynlluniau ar drac i gyflawni'n amserol £ (nifer)	Wrthi'n gweithredu, ond yn llithro £ (nifer)	Cynllun heb ei lawn ddatblygu neu wedi methu £ (nifer)	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	1,831,450 (13)	1,587,450 (9*)	-	194,000 (4*)	50,000 (1)	Yn gyffredinol mae'r Adran, wedi gwneud cynnydd derbynol iawn. Mae adroddiad wedi ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 19 Ebrill parthed y cynllun "Lleihau Amllder Torri a Threfn Casglu Gwair Trefol" (£50,000), ac o bosib bydd angen darganfod modd amgen o wireddu'r arbediad hwn. Mae gwaith i'w wneud eto er mwyn llawn gyflawni'r arbedion o bedwar cynllun arall, a bydd adroddiad yn cael ei gyflwyno yn fuan i'r Cabinet parthed y mwyaf ohonynt - "Canolfannau Ailgylchu" (£96,000).
Ymgynghoriaeth	105,000 (4)	105,000 (4)	-	-	-	Holl gynlluniau'r flwyddyn wedi'u gwireddu.
Tîm Rheoli Corfforaethol	7,000 (1)	7,000 (1)	-	-	-	Y cynllun wedi ei wireddu.
Trawsadrannol	- 21,690	- 21,690				Gor-gyflawni arbedion
Cyfanswm	7,414,750 (122)	5,996,890 (108*)	76,740 (2*)	1,291,120 (17*)	50,000 (1)	Yn nhermau ariannol (£), mae 81% o gynlluniau'r flwyddyn eisoes wedi'u gwireddu, ac mae 1% pellach ar drac.

(*Mae cyfran o'r cynlluniau mewn mwy nac un porth)

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION 2018/19 FESUL ADRAN

ATODIAD 3

Tud. 78

Adran	Cyfanswm Arbedion 2018/19 £ (nifer)	Cynlluniau wedi eu gwireddu £ (nifer)	Cynlluniau ar drac i gyflawni'n amserol £ (nifer)	Wrthi'n gweithredu, ond yn llithro £ (nifer)	Cynllun heb ei lawn ddatblygu neu wedi methu £ (nifer)	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
Addysg	521,450 (3)	-	521,450 (3)	-	-	Dim problem yn cael ei ragweld.
Ysgolion	-	-	-	-	-	Dim cynlluniau wedi eu rhaglennu yn 2018/19.
Amgylchedd	154,970 (6)	15,000 (1)	139,970 (5)	-	-	Dim problem yn cael ei ragweld.
Cefnogaeth Gorfforaethol	47,340 (2)	47,340 (2)	-	-	-	Y ddau gynllun wedi eu gwireddu.
Cyllid	40,000 (1)	40,000 (1)	-	-	-	Y cynllun wedi ei wireddu.
Economi a Chymuned	308,830 (3)	-	52,330 (2)	256,500 (1)	-	Dim problem yn cael ei ragweld. Mae £256,500 i ddod o'r cynllun "Rhedeg cyfleusterau hamdden yn fwy effeithiol", lle mae'r Adran yn hyderus o allu cyflawni'n amserol.
Oedolion, Iechyd a Llesiant	645,000 (6)	-	645,000 (6)	-	-	Ar 13 Mawrth 2018, bu i'r Cabinet gymeradwyo cyfuno rhai cynlluniau ac ail-broffilio eraill. O ganlyniad, mae'r Adran yn hyderus o allu cyflawni'n amserol.

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION 2018/19 FESUL ADRAN

Tud. 79

Adran	Cyfanswm Arbedion 2018/19 £ (nifer)	Cynlluniau wedi eu gwireddu £ (nifer)	Cynlluniau ar drac i gyflawni'n amserol £ (nifer)	Wrthi'n gweithredu, ond yn llithro £ (nifer)	Cynllun heb ei lawn ddatblygu neu wedi methu £ (nifer)	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
Plant a Theuluoedd	314,480 (2)	-	64,200 (1)	250,280 (1)	-	Mae her sylweddol wedi dod i'r amlwg o ran gwireddu'r disgwyliadau ariannol o'r cynllun "Dechrau i'r Diwedd". Deallaf bydd adroddiad llawn ar y sefyllfa yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet yn fuan, er cymeradwyo unrhyw newidiadau i broffil a/neu swm yr arbedion oedd wedi'u rhagweld.
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	86,700 (1)	-	86,700 (1)	-	-	Dim problem yn cael ei ragweld.
Ymgynghoriaeth	-	-	-	-	-	Dim cynlluniau wedi eu rhaglennu yn 2018/19.
Tîm Rheoli Corfforaethol	13,800 (1)	-	13,800 (1)	-	-	Dim problem yn cael ei ragweld.
Trawsadrannol	322,170	-	-	-	322,170	Mae cynlluniau ychwanegol wedi'u datblygu ond eto i'w cymeradwyo.
CYFANSWM	2,454,740 (25)	102,340 (4)	1,523,450 (19)	506,780 (2)	322,170	Er yn gynnar iawn yn ystod 2018/19, yn nhermau ariannol (£), mae 4% o gynlluniau'r flwyddyn wedi eu gwireddu a 75% ar drac.

Eitem 10

CYFARFOD:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD:	28 MEHEFIN 2018
TEITL:	DATGANIAD O GYFRIFON 2017/18
PWRPAS / ARGYMHELLIAD:	Derbyn y Datganiad o Gyfrifon statudol (drafft cyn archwiliad) er gwybodaeth
AWDUR:	Dafydd L Edwards, Pennaeth Cyllid
AELOD CABINET:	Cynghorydd Peredur Jenkins

---

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Datganiad o Gyfrifon statudol ar gyfer blwyddyn ariannol 2017/18, sy'n rhoi manylion am weithgareddau ariannol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2018.
- 1.2 Y Datganiad o Gyfrifon drafft ar ei ffurf safonol yw'r ddogfen ddilynol, 78 tudalen o hyd mewn un iaith. Mae linc i'r Datganiad eisoes wedi'i anfon at holl aelodau etholedig a phrif swyddogion y Cyngor ar 20 Mehefin 2018.
- 1.3 Nid yw'r cyfrifon drafft a gyflwynir yma wedi'u harchwilio eto, felly efallai bydd angen rhai newidiadau iddynt cyn cyflwynir fersiwn terfynol er cymeradwyaeth yng nghyfarfod 27 Medi 2018 o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
- 1.4 Mae ffurf a chynnwys sylfaenol y Datganiadau yma wedi'i orfodi o dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018, yn ogystal â rheoliadau a safonau eraill. Mae nifer o ofynion o dan y SAARh (Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol) sydd yn seiliedig ar God Ymarfer Cyfrifwaith Awdurdodau Lleol yn Natganiad o'r Cyfrifon ar gyfer 2017/18. Gan fod y rheoliadau yn mynnu datganiadau ar ffurf safonol, mae cymariaethau gyda chyfrifon cyrff eraill wedi'u hwyluso, ond erbyn hyn mae'r datganiadau yn dechnegol gymhleth ac yn fwy anodd i'w ddeall.
- 1.5 Cyflwynwyd adroddiadau "alldro" syml a chryno ynglŷn â chyfrifon 2017/18 i gyfarfod y Cabinet ar 22 Mai 2018 ac i'r cyfarfod yma o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Roedd yr adroddiad hwnnw yn fwy defnyddiol i bwrpasau mewnol / rheoli, tra mae'r Datganiad o Gyfrifon yn fwy addas ar gyfer pwrpasau allanol / llywodraethu.

2. GWEITHREDIAD ANGENRHEIDIOL

- 2.1 Y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yw'r "rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu" ar ran y Cyngor, a cyn 2009/10 bu'r pwyllgor yn cymeradwyo'r datganiad drafft (amodol ar archwiliad) o'r cyfrifon. Fodd bynnag, yn dilyn addasiadau 2010 i'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio, rhoddwyd y cyfrifoldeb am gymeradwyo ac ardystio'r cyfrifon drafft cyn 30 Mehefin i'r Swyddog Cyllid Statudol (y Pennaeth Cyllid yn Cyngor Gwynedd).
- 2.2 Erbyn hyn, nid oes raid i aelodau etholedig gymeradwyo'r fersiwn ddrafft o Ddatganiad o Gyfrifon y Cyngor, ond fel "arfer dda" y'i cyflwynir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ER GWYBODAETH.
- 2.3 Diau y bydd aelodau'r pwyllgor awydd ystyried a deall y cynnwys rwan, fel paratoad ar gyfer cymeradwyo'r fersiwn terfynol ym Medi, ac i arfogi eu hunain gyda'r wybodaeth ar gyfer ystyried risgiau perthnasol a materion eraill a archwilir yn eu cyd-destun.

3. CAMAU DILYNOL

- 3.1 Ymhellach i ardystiad gan y Pennaeth Cyllid ac ystyriaeth gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, bydd Datganiad o Gyfrifon 2017/18, ynghyd â phob datganiad perthnasol arall, yn destun y broses archwilio blynyddol gan gwmni Deloitte, archwilwyr allanol Cyngor Gwynedd a gafodd eu apwyntio gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- 3.2 Yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018, bydd y Cyngor hefyd yn hysbysu'r cyhoedd, ar wefan y Cyngor, bod y cyfrifon ar gael i'w harolygu am gyfnod o 20 diwrnod. Fel rhan o'r broses archwilio, bydd gan etholwyr llywodraeth leol gyfle i holi'r archwiliwr allanol ynghylch cyfrifon y Cyngor.
- 3.3 Fel nodwyd ym mharagraff 1.3 (uchod), cyflwynir y fersiwn terfynol (wedi'i archwilio) o Ddatganiad o Gyfrifon 2017/18 y Cyngor i gyfarfod 27 Medi 2018 o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu AM GYMERADWYAETH, ynghyd ag adroddiad ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- 3.4 Wedi hynny, bwriad yr Adran Cyllid yw i ddarparu linc i'r Datganiad terfynol i holl aelodau etholedig a phrif swyddogion y Cyngor, yn ogystal ag eraill sydd â diddordeb.

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu dderbyn a nodi Datganiad o Gyfrifon y Cyngor (yn amodol ar archwiliad) am 2017/18.

MYNEGAI

	Tudalen
Adroddiad Naratif	2 - 6
Datganiad Cyfrifoldebau	7
Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu	8
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	9
Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau	10
Y Fantolen	11
Datganiad Llif Arian	12
Nodiadau i'r Cyfrifon	13 – 76
Atodiad A – Y Gronfa Degwm	77
Atodiad B – Cronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan	78

ADRODDIAD NARATIF

Rhagarweiniad

Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd am 2017/18 wedi'u cyflwyno yma ar dudalennau 8 i 76.

Mae'r Cyfrifon yn cynnwys:-

- **Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu** – Er nad yw'n ddatganiad statudol, mae'n dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a trethi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol.
- **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr** - Hwn yw prif gyfrif refeniw'r Cyngor. Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisïau cyfrifeg cyffredinol derbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae Awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dangosir y sefyllfa trethiant yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau** - Dengys y datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol reserfau a ddelir gan yr Awdurdod, wedi eu dadansoddi yn 'reserfau defnyddiadwy' a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae sefyllfa trethiant yn cael ei adlewyrchu yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Y Fantolen** - Sydd yn datgan sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2018.
- **Y Datganiad Llif Arian** - Mae'r datganiad yma'n crynhoi llif yr arian i mewn ac allan o'r Cyngor yn ystod 2017/18 at ddibenion refeniw a chyfalaf.
- **Cyfrifon Cronfa'r Degwm a Chronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan.**

Cefnogir y cyfrifon hyn gan yr Adroddiad Naratif yma, y Polisiâu Cyfrifo ac amrywiol nodiadau i'r cyfrifon.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Gwynedd

Mae gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor wedi eu cynnwys yng Nghynllun Cyngor Gwynedd, sef 'Cefnogi holl bobl Gwynedd i ffynnu a byw bywyd cyflawn yn eu cymuned, mewn sir sy'n un o'r siroedd gorau i fyw ynddi.'

Mae yna sawl elfen i Gynllun y Cyngor, gan gynnwys Cynllun Gwella sy'n amlinellu ein blaenoriaethau gwella, ein 7 amcan llesiant, a chynlluniau adrannau sy'n disgrifio holl waith dydd i ddydd y Cyngor. Mae'r cynllun ar gael yn: <https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Perfformiad-y-Cyngor/Rheoli-Perfformiad.aspx>

Strategaeth Ariannol

Mae Strategaeth Ariannol y Cyngor a Chyllideb 2017/18 a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 2 Mawrth 2017 yn gosod y sylfaen ar gyfer medru ceisio cyflawni'r blaenoriaethau gwella tra'n ceisio dygymod hefyd gyda'r cynnydd parhaus yn y galw am ein gwasanaethau. Yn anorfod, mae'r Strategaeth Ariannol yn mynd i fod yn ddibynnol ar y blaenoriaethau. Mae'r strategaeth ar gael yn: <https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Strategaethau-a-pholis%c3%afau/Cynlluniau-corrforaethol-a-strategaethau/Cynllun-Cyngor-Gwynedd-2018-23.aspx>.

Sefydlir y gyllideb flynyddol o fewn cyd-destun strategaeth ariannol tymor canolig, er mwyn sicrhau fod y gyllideb honno yn paratoi ar gyfer y sefyllfa i ddod, yn hytrach na chyfarch anghenion un flwyddyn yn unig. Mae'r cynllunio tymor canolig hyn wedi talu ar ei ganfed i'r Cyngor, gan ei alluogi i gynllunio arbedion angenrheidiol yn rhesymegol, heb orfod cymryd penderfyniadau brysio/amhriodol o ran y buddion i'r dinesydd, ac wedi sefydlu cyfundrefn ar gyfer adnabod arbedion a thoriadau cyllidol.

Mae'r toriadau yn yr arian y mae'r Cyngor yn ei dderbyn gan y Llywodraeth yn golygu fod angen i ni ddygymod efo derbyn llai o arian i gynnal ein gwasanaethau. Dros yr 8 mlynedd ddiwethaf rydym wedi gorfod tynnu dros £48m allan o gyllideb y Cyngor. Serch hynny, rydym wedi bod yn **Tuedd 83** diannus yn cadw'r effaith ar drigolion Gwynedd i'r

lleiafswm posibl, ond bellach mae'r toriadau wedi cychwyn brathu. Nid oes unrhyw argoel fod y toriadau parhaus yn y cyllid a gawn gan Lywodraeth Cymru i dalu am y gwasanaethau allweddol yr ydym yn eu darparu yn dod i ben yn y dyfodol agos, byddwn felly yn parhau efo'r gwaith o sicrhau ein bod yn gwireddu'r arbedion hynny sydd wedi eu cymeradwyo eisoes a sicrhau ein bod yn cynllunio ar gyfer darganfod arbedion y dyfodol.

Perfformiad 2017/18

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor yn gylch sy'n cefnogi cynllunio, rheoli ac adrodd ar berfformiad ein gwasanaethau, er mwyn sicrhau y gorau ar gyfer pobl Gwynedd heddiw ac yfory. Mae Adroddiad Perfformiad Gwynedd 2017/18 yn darparu gwybodaeth ar berfformiad adrannau yn erbyn ein blaenoriaethau gan ganolbwyntio ar wella canlyniadau i fywydau pobl Gwynedd. Mae'r adroddiad ar gael ar:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Perfformiad-y-Cyngor/Rheoli-Perfformiad.aspx>

Perfformiad Ariannol 2017/18

- Er gwaethaf gofynion parhaus i gyflawni arbedion heriol, mae sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2017/18 yn cadarnhau y bu rheolaeth ariannol effeithiol. Adroddwyd sefyllfa alldro ariannol 2017/18 i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 22 Mai 2018. Cymeradwyodd aelodau'r Cabinet danwariant net gwasanaethau o £316k i'w cario drosodd am y flwyddyn.
- Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2017/18, roedd mwyafrif yr adrannau a nifer o benawdau corfforaethol yn adrodd sefyllfa tanwariant, gyda chynnydd sylweddol yn sefyllfa ariannol yr Adran Oedolion yn ystod chwarter olaf y flwyddyn. Roedd gorwariant ar leoliadau a gwasanaethau gweithredol yn yr Adran Plant a Theuluoedd, ar gludiant gan yr Adran Addysg ac yn maes gwastraff a pheirianeg gan Priffyrdd a Bwrdeistrefol.
- Dengys y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar dudalen 9 fod gwariant refeniw gros y Cyngor ar lefel 'Cost Gwasanaethau' yn £364m yn ystod 2017/18, gyda'r sefyllfa net yn £238m.
- Bu i sefyllfa ariannol 2017/18 gael ei chymryd i ystyriaeth yn y broses o sefydlu cyllideb 2018/19.

TABL I - Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)

Mae cyllideb net y Cyngor yn cael ei gyllido gan treth y cyngor, grantiau cyffredinol y llywodraeth a threthi annomestig cenedlaethol yn bennaf ac yn £246m ar gyfer 2017/18.

Mae Tabl I yn cynnwys cymhariaeth perfformiad cyllidebol ar lefel crynhoad, a ceir gwybodaeth bellach yn Nhabl 2.

	Cyllideb	Gwir	Gwahaniaeth
	£'000	£'000	£'000
Gwariant Net ar Weithgareddau	246,014	246,271	257
Swm Adrannol i'w gario ymlaen ar ddiwedd blwyddyn	0	316	316
	246,014	246,587	573
Ariannwyd gan -			
Incwm y Dreth Cyngor	(77,050)	(76,608)	442
Cyfran o'r Trethi Annomestig Cenedlaethol	(40,451)	(40,451)	0
Grantiau Llywodraeth Cyffredinol	(128,513)	(128,513)	0
Cyfraniad i Falans y Gronfa Gyffredinol		(1,015)	(1,015)
	0	0	0

- Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau ar dudalennau 9 a 10 yn darparu dadansoddiad o'r symudiadau yn y flwyddyn.

TABL 2 - Symudiad Trawsddodiad rhwng 'Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)' (Tabl 1) i'r fformat Incwm a Gwariant sydd yn adlewyrchu'r Strwythur Rheolaethol Adrannol.

Adran	Adroddiad Perfformiad (Alldro)	Addasiad Trawsddodiad	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Datganiad Incwm a Gwariant
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	82,854	(761)	82,093	0	82,093
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,843	0	7,843	0	7,843
Cyllid	5,766	89	5,855	0	5,855
Economi a Chymuned	5,893	(70)	5,823	0	5,823
Oedolion, Iechyd a Llesiant	44,070	1,332	45,402	0	45,402
Plant a Chefnogi Teuluoedd	13,654	(34)	13,620	0	13,620
Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd)	21,044	21	21,065	0	21,065
Amgylchedd	4,204	38	4,242	0	4,242
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,831	48	1,879	0	1,879
Ymgynghoriaeth Gwynedd	152	(320)	(168)	0	(168)
Corfforaethol	50,606	(29,897)	20,709	29,529	50,238
Cost Gwasanaethau	237,917	(29,554)	208,363	29,529	237,892
Eraill (Yn cynnwys Addasiad Canolog a Chorfforaethol)	8,670	29,554	38,224	(29,529)	8,695
Cyfanswm	246,587	0	246,587	0	246,587

Addasiad Trawsddodiad - Mae'r addasiadau yn y golofn trawsddodiad yn cyfeirio at y cyfraniad net i ac o reserfau.

- Eitemau Materol o Incwm a Gwariant**

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:-

- £22m yn y maes pensiwn ar ailfesuriad o'r asedau buddion diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23).
- Yn dilyn ailbrisiu rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net o £6m ar ailbrisiu asedau eiddo, offer a chyfarpar (Nodyn 15 a 23).

- Materion Eraill**

- Bu problemau digynsail yn y sefyllfa ariannol fyd-eang yn y blynyddoedd diwethaf. Oherwydd y sefyllfa gyffredinol yma, bu'n angenrheidiol i'r Awdurdod gymryd yr amgylchiadau i ystyriaeth yn ei gynlluniau ariannol, gan hefyd gadw lefel darbodus o reserfau.
- Ers y refferendwm ar aelodaeth y DU o'r Undeb Ewropeaidd, bu cryn ansicrwydd economaidd. Disgwylir i hyn barhau am gyfnod a gall hyn effeithio rhai ffactorau a phenderfyniadau cyllidol gan y Cyngor yn 2017/18 a'r tymor canolig.

Gwariant Cyfalaf yn 2017/18

Yn 2017/18 gwariodd y Cyngor £23.4m ar gynlluniau cyfalaf. Dengys y tabl canlynol fanylion y gwariant yma ynghyd â'r modd y cafodd ei ariannu.

CRYNODEB O WARIANT CYFALAF A'I ARIANNU		
2016/17		2017/18
£'000		£'000
15,033	Addysg	10,575
5,053	Amgylchedd	4,888
70	Cefnogaeth Gorfforaethol	28
609	Cyllid	389
1,951	Economi a Chymuned	1,249
2,802	Oedolion, Iechyd a Llesiant	2,781
58	Plant a Chefnogi Teuluoedd	214
2,558	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	3,095
1,175	Ymgynghoriaeth Gwynedd	179
29,309		23,398
	ARIANNWYD GAN -	
11,106	Benthyciadau	7,785
11,460	Grantiau a Chyfraniadau	11,109
770	Derbyniadau Cyfalaf	1,384
5,973	Refeniw a Chronfeydd Eraill	3,120
29,309		23,398

- Cynhwysir Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf drwy Statud o £3.9m yn y tabl uchod. Ad-dalwyd y gwariant yma i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn. Cyfanswm gwariant ar Asedau Anghyfredol ac Asedau ar gael i'w gwerthu oedd £19.5m fel y dangosir yn Nodyn 15 a 20 ar dudalennau 38 i 40 a thudalen 50.
- Roedd Dyled Benthyciadau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2018 yn £118.7m – cynnydd o £7.2m (o £111.5m) yn ystod y flwyddyn. Gwnaethpwyd ad-daliadau o £2.7m yn unol â thelerau'r benthyciadau unigol.

Darpariaethau ac Arian wrth Gefn

Yn ychwanegol at y Balans Cyffredinol heb ei glustnodi o £5.9m, roedd gan y Cyngor ddarpariaethau o £7.8m, reserfau eraill a glustnodwyd o £42.5m a balansau ysgolion o £4.0m. Cyfanswm y rhain oedd £60.2m. Ceir manylion yn y Fantolen, Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau a Nodyn 10 a 22.

Adolygwyd digonolrwydd cronfeydd penodol y Cyngor gan y Pennaeth Cyllid wrth gau'r cyfrifon eleni, yn unol â'r polisi a gymeradwywyd. Llwyddodd yr adolygiad i gynaeafu £2.9m o Adnoddau, gyda £2.7m ohono i'w neilltuo ar gyfer blaenoriaethau Cynllun y Cyngor.

Cronfa Bensiwn

Mae gan y Cyngor (fel cyflogwr) ymrwymiad net yn deillio o'u cyfran o asedau ac ymrwymadau'r Gronfa Bensiwn Gwynedd, sydd wedi ei gyfrifo yn unol â Safonau Cyfrifo Rhyngwladol I9. Mae'r Fantolen yn cynnwys asesiad gan Actiwari y Gronfa, Hymans, o gyfran y Cyngor o ymrwymiad y Gronfa Bensiwn. Mae'r ymrwymiad net yma wedi lleihau £8m i £227m yn 2017/18. Gweler Nodyn 38 am wybodaeth bellach.

Sefyllfa ar un pwynt mewn amser yw'r ymrwymiad pensiwn net. Gall prisiau'r farchnad gynyddu neu leihau yn sylweddol yn y tymor byr ac felly nid oes modd meintoli'r effaith tymor hir bydd symudiad o'r fath yma ym mhrisiau'r farchnad yn cael ar y Gronfa Bensiwn.

Llywodraethu

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu cadarn yn bodoli, sy'n hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau ac sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg. Mae Gwybodaeth bellach ar gael yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer 2017/18:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-wariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyngor-Gwynedd.aspx>

Polisiâu Cyfrifo

Mae'r egwyddorion cyfrifo a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn cydymffurfio â holl ymarferion cyfrifeg gymeradwy berthnasol ac maent wedi'u hegluro yn llawn yn y Polisiâu Cyfrifo yn Nodyn 1 i'r Cyfrifon ar dudalen 13.

Newidiadau mewn Polisiâu Cyfrifeg ac i'r Datganiad o'r Cyfrifon

Nid oedd newidiadau i bolisiâu cyfrifeg yn ystod 2017/18.

Gwybodaeth Bellach

Mae Datganiad o'r Cyfrifon ar gael ar wefan Cyngor Gwynedd sef www.gwynedd.llyw.cymru.

Ceir gwybodaeth bellach am y cyfrifon gan:

Ffion Madog Evans
Uwch Reolwr Cyllid
01286 679133

neu

Sian Pugh
Prif Gyfrifydd
01286 679134

Adran Cyllid
Cyngor Gwynedd
Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH

Mae hyn yn rhan o bolisi'r Cyngor i ddarparu gwybodaeth lawn am weithgareddau'r Cyngor. Yn ychwanegol, mae gan aelodau'r cyhoedd sydd yn dymuno, hawl statudol i arolygu'r cyfrifon cyn cwblheir yr archwiliad. Hysbysir argaeledd y cyfrifon i'w harolygu ar wefan y Cyngor ar yr adeg briodol.

CYNGOR GWYNEDD

DATGANIAD O'R CYFRIFON

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD O'R CYFRIFON

CYFRIFOLDEB YR AWDURDOD

Mae'n ofynnol ar Gyngor Gwynedd i wneud trefniadau ar gyfer iawn weinyddiad o'i faterion ariannol ac i sicrhau y rhoddir cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny i un o'i swyddogion. Yng Nghyngor Gwynedd, y Pennaeth Cyllid yw'r "Swyddog Adran 151" hwnnw. Cyfrifoldeb yr Awdurdod hefyd yw rheoli ei weithgareddau er mwyn sicrhau defnydd effeithiol, effeithlon ac economaidd o'i adnoddau, gwarchod ei asedau, a chymeradwyo'r Datganiad o'r Cyfrifon.

CYFRIFOLDEB Y PENNAETH CYLLID

Y Pennaeth Cyllid sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor a Datganiad Cyfrifon y Gronfa Bensiwn yn unol â'r ymarfer priodol fel a osodir allan yn y *Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* (y "Côd").

Wrth baratoi'r datganiad o'r cyfrifon, mae'r Pennaeth Cyllid wedi dewis polisiau cyfrifo priodol gan eu defnyddio'n gyson; wedi ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus ac yn cydymffurfio â'r Côd.

Hefyd, mae'r Pennaeth Cyllid wedi cadw cofnodion cyfrifo priodol a chyfamserol, ac wedi cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw anghysondebau eraill.

TYSTYSGRIF Y SWYDDOG CYLLIDOL CYFRIFOL

Tystiaf fod y Datganiad o'r Cyfrifon wedi ei baratoi yn unol â'r trefniadau uchod. Mae'r Datganiad yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2018, ac incwm a gwariant y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

Dafydd L. Edwards B.A., C.P.F.A., I.R.R.V.
Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

15 Mehefin 2018

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

Mae'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu yn dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a trethi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol. Mae hefyd yn dangos sut mae'r gwariant yn cael ei ddyrannu i bwrpas gwneud penderfyniadau rhwng adrannau y Cyngor. Mae incwm a gwariant sydd fel arfer yn cael ei gyfrifo yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol yn cael ei gyflwyno yn llawnach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2016/17				2017/18		
Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo (gweler Nodyn 8) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr £'000		Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo (gweler Nodyn 8) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr £'000
82,153	0	82,153	Addysg	82,093	0	82,093
7,915	0	7,915	Cefnogaeth Gorfforaethol	7,843	0	7,843
5,745	0	5,745	Cyllid	5,855	0	5,855
6,554	0	6,554	Economi a Chymuned	5,823	0	5,823
44,552	0	44,552	Oedolion, Iechyd a Llesiant	45,402	0	45,402
13,172	0	13,172	Plant a Chefnogi Teuluoedd	13,620	0	13,620
19,282	1,681	20,963	Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	21,065	0	21,065
5,905	0	5,905	Amgylchedd	4,242	0	4,242
1,915	0	1,915	Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,879	0	1,879
224	0	224	Ymgynghoriaeth Gwynedd	(168)	0	(168)
15,706	21,865	37,571	Corfforaethol	20,709	29,529	50,238
203,123	23,546	226,669	Cost Gwasanaethau	208,363	29,529	237,892
20,466	694	21,160	Gwariant Gweithredol Arall	21,417	546	21,963
19,563	(7,253)	12,310	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	16,774	(4,625)	12,149
(241,598)	(9,288)	(250,886)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(245,564)	(11,039)	(256,603)
1,554	7,699	9,253	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	990	14,411	15,401
(54,933)			Balans Agoriadol y Gronfa Gyffredinol	(53,379)		
1,554			(Gwarged)/Diffyg ar y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn	990		
(53,379)			Balans Cau y Gronfa Gyffredinol	(52,389)		

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisiau cyfrifeg gyffredinol dderbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae Awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dengys y sefyllfa trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu ac yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

2016/17			2017/18			
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net	Nodyn	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
100,797	(18,644)	82,153	Addysg	103,039	(20,946)	82,093
10,587	(2,672)	7,915	Cefnogaeth Gorfforaethol	9,381	(1,538)	7,843
8,026	(2,281)	5,745	Cyllid	8,172	(2,317)	5,855
15,158	(8,604)	6,554	Economi a Chymuned	14,310	(8,487)	5,823
69,566	(25,014)	44,552	Oedolion, Iechyd a Llesiant	73,158	(27,756)	45,402
16,679	(3,507)	13,172	Plant a Chefnogi Teuluoedd	19,794	(6,174)	13,620
36,453	(15,490)	20,963	Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	37,046	(15,981)	21,065
15,260	(9,355)	5,905	Amgylchedd	12,999	(8,757)	4,242
2,657	(742)	1,915	Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,643	(764)	1,879
2,520	(2,296)	224	Ymgynghoriaeth Gwynedd	2,155	(2,323)	(168)
70,482	(32,911)	37,571	Corfforaethol	81,736	(31,498)	50,238
348,185	(121,516)	226,669	Cost Gwasanaethau	364,433	(126,541)	237,892
21,200	(40)	21,160	Gwariant Gweithredol Arall	11 21,963	0	21,963
12,623	(313)	12,310	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	12 12,360	(211)	12,149
0	(250,886)	(250,886)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	13 0	(256,603)	(256,603)
382,008	(372,755)	9,253	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	398,756	(383,355)	15,401
		(7,282)	(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbriso Asedau Sefydlog	23.1		(5,813)
		159	(Gwarged)/Diffyg yn deilio o ailbriso asedau ariannol sydd ar gael i'w gwerthu	23.2		153
		51,322	Ailfesuriadau o'r ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net	23.5		(22,330)
		44,199	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall			(27,990)
		53,452	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr			(12,589)

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN RESERFAU

Dengys y Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau y symudiad o ddechrau'r flwyddyn i'r diwedd mewn gwahanol reserfau a ddelir gan yr Awdurdod, wedi eu dadansoddi i 'reserfau defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny sy'n gymwysedig i ariannu gwariant neu leihau trethiant lleol) a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae'r symudiadau yn y flwyddyn yn reserfau'r Awdurdod yn cael eu torri lawr rhwng ennillion a cholledion yn unol ag ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig. A hefyd yn dangos yr addasiadau statudol sy'n ofynnol i ddychwelyd at y swm godir ar y dreth cyngor ar gyfer y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos symudiadau statudol y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

		<i>Gwybodaeth ychwanegol</i>			Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau					
Nodyn		<i>Balans Cronfa Gyffredinol heb glustnodi</i>	<i>Reserfau Cronfa Gyffredinol a Glustnodwyd</i>	<i>Cyfanswm Balansau Ysgolion</i>	<i>Balans Cronfa Gyffredinol</i>	<i>Reserf Derbyniadau Cyfalaf</i>	<i>Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio</i>	<i>Cyfanswm Reserfau Defnyddiadwy</i>	<i>Reserfau na ellir eu defnyddio</i>	<i>Cyfanswm Reserfau'r Awdurdod</i>
		<i>£'000</i>	<i>£'000</i>	<i>£'000</i>	<i>£'000</i>	<i>£'000</i>	<i>£'000</i>	<i>£'000</i>	<i>£'000</i>	<i>£'000</i>
	Balans 31 Mawrth 2016 a gariwyd ymlaen	(5,517)	(46,079)	(3,337)	(54,933)	(2,035)	(1,093)	(58,061)	(71,668)	(129,729)
	<i>Symudiad mewn reserfau yn 2016/17</i>									
	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	9,253	0	0	9,253	0	0	9,253	44,199	53,452
9	Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	(7,699)	0	0	(7,699)	(862)	61	(8,500)	8,500	0
	(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2016/17	1,554	0	0	1,554	(862)	61	753	52,699	53,452
	<i>Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd</i>	(2,947)	2,489	458	0	0	0	0	0	0
	<i>(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2016/17 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)</i>	(1,393)	2,489	458	1,554	(862)	61	753	52,699	53,452
	Balans 31 Mawrth 2017 a gariwyd ymlaen	(6,910)	(43,590)	(2,879)	(53,379)	(2,897)	(1,032)	(57,308)	(18,969)	(76,277)
	<i>Symudiad mewn reserfau yn 2017/18</i>									
	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	15,401	0	0	15,401	0	0	15,401	(27,990)	(12,589)
9	Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	(14,411)	0	0	(14,411)	1,168	(1,070)	(14,313)	14,313	0
	(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2017/18	990	0	0	990	1,168	(1,070)	1,088	(13,677)	(12,589)
	<i>Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd</i>	25	1,114	(1,139)	0	0	0	0	0	0
	<i>(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2017/18 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)</i>	1,015	1,114	(1,139)	990	1,168	(1,070)	1,088	(13,677)	(12,589)
	Balans 31 Mawrth 2018 a gariwyd ymlaen	(5,895)	(42,476)	(4,018)	(52,389)	(1,729)	(2,102)	(56,220)	(32,646)	(88,866)

Y FANTOLEN

Dengys y Fantolen werth asedau ac ymrwymiadau'r Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net yr Awdurdod (asedau llai ymrwymiadau) yn cyfateb i'r reserfau a ddelir gan yr Awdurdod. Adroddir ar y reserfau mewn dau gategori. Y categori cyntaf o reserfau yw'r reserfau defnyddiadwy, h.y. y reserfau hynny y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gadw lefel ddoeth o reserfau ac unrhyw gyfyngiad statudol o'u defnydd (er enghraifft, y Reserf Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddir i gyllido gwariant cyfalaf neu ad-dalu dyled yn unig). Yr ail gategori o reserfau yw'r rhai hynny na all yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori yma o reserfau yn cynnwys reserfau gydag elw a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft, y Reserf Ailbrisio), ble nad yw'r symiau ar gael i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau dim ond pan werthir yr asedau yn unig; a reserfau gyda gwahaniaethau amseriad fel y dangosir ar linell 'Addasiadau rhwng sail cyfrifeg a sail ariannu yn unol â rheoliadau' o'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

31 Mawrth 2017		Nodyn	31 Mawrth 2018
£'000			£'000
433,687	Eiddo, Offer a Chyfarpar	15	438,420
60	Asedau Treftadaeth		60
197	Eiddo Buddsoddi	16	116
2,039	Asedau Gweddilliol	15	2,259
2,171	Buddsoddiadau Tymor Hir	17	17
4,094	Dyledwyr Tymor Hir	17	4,101
442,248	Asedau Tymor Hir		444,973
26,044	Buddsoddiadau Tymor Byr	17	35,028
148	Asedau ar gael i'w Gwerthu	20	73
1,286	Stoc		1,065
54,889	Dyledwyr Tymor Byr	18	57,074
1,384	Arian a Chyfwertioedd Arian	19	12,403
83,751	Asedau Cyfredol		105,643
(30,035)	Gorddrafft Banc	19	(45,538)
(3,335)	Benthyciadau Tymor Byr	17	(10,865)
(56,972)	Credydwyr Tymor Byr	21	(56,573)
(357)	Darpariaethau Tymor Byr	22	(257)
(2,196)	Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o flaen llaw	32	(1,787)
(92,895)	Ymrwymiadau Cyfredol		(115,020)
(7,776)	Darpariaethau Tymor Hir	22	(7,519)
(108,143)	Benthyciadau Tymor Hir	17	(107,810)
(235,413)	Ymrwymiad Pensiwn Net	38	(226,981)
(1,993)	Ymrwymiadau Prydlesau Cyllidol	35	(1,851)
(3,502)	Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o flaen llaw	32	(2,569)
(356,827)	Ymrwymiadau Tymor Hir		(346,730)
76,277	Asedau Net		88,866
(57,308)	Reserfau Defnyddiadwy		(56,220)
(18,969)	Reserfau na ellir eu defnyddio	23	(32,646)
(76,277)	Cyfanswm Reserfau		(88,866)

DATGANIAD LLIF ARIAN

Dengys y Datganiad Llif Arian y newidiadau mewn arian a chyfwerthoedd arian yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Trwy rannu'r llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi ac ariannu, dengys y datganiad sut mae'r Awdurdod yn cynhyrchu a defnyddio arian a chyfwerthoedd arian. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Awdurdod a ariennir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod. Mae'r Gweithgareddau Buddsoddi yn cynrychioli'r all-lif arian a wnaed am adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariad gwasanaethau'r Awdurdod yn y dyfodol. Mae'r llif arian a gyfyd o weithgareddau ariannu yn ddefnyddiol i ragweld yr hawl sydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian yr Awdurdod yn y dyfodol.

2016/17 £'000		Nodyn	2017/18 £'000
9,253	(Gwarged)/Diffyg Net ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		15,401
(13,099)	Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	24a	(35,198)
1,603	Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	24b	240
(2,243)	Llif Arian Net o Weithgareddau Gweithredu		(19,557)
3,574	Gweithgareddau Buddsoddi	25	31,104
2,081	Gweithgareddau Ariannu	26	(7,063)
3,412	(Cynnydd)/Lleihad net mewn arian a chyfwerthoedd arian		4,484
25,239	Arian a chyfwerthoedd arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	19	28,651
28,651	Arian a chyfwerthoedd arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd	19	33,135

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO

I.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn crynhoi trafodion yr Awdurdod yn y flwyddyn ariannol 2017/18 a'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn honno, sef 31 Mawrth 2018. Mae'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod baratoi Datganiad o'r Cyfrifon yn flynyddol, a hynny yn unol ag arferion cyfrifo cywir. Mae'r arferion hyn wedi eu cynnwys yn bennaf yn y *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017/18* ac yn cael eu cefnogi gan Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh).

Confensiwn cost hanesyddol yw'r egwyddor cyfrifo sydd wedi ei fabwysiadu'n bennaf yn y Datganiad o'r Cyfrifon, wedi'i addasu gan ailbrisiad rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol.

Mewn perthynas â pholisi yn ymwneud a chyfalafu gwariant, ein hymarferiad yw gweithredu ar sail natur y gwariant yn hytrach na lefel penodol o wariant.

I.2 Croniadau Incwm a Gwariant

Cyfrifir am weithgareddau yn y flwyddyn y maent yn digwydd, nid pan wneir neu derbynnir taliadau arian parod.

- Bydd y referniw o werthu nwyddau yn cael ei adnabod pan fydd yr Awdurdod yn trosglwyddo'r risgiau arwyddocaol a buddion perchnogaeth i'r prynwr, a phan mae'n debygol y bydd buddiant economaidd neu'r gwasanaeth potensial cysylltiol gyda'r trafodyn hefyd yn trosglwyddo i'r Awdurdod.
- Bydd referniw o ddarparu gwasanaeth yn cael ei adnabod pan fydd yr Awdurdod yn gallu mesur yn ddibynadwy'r canran sydd wedi ei gwblhau o'r trafodyn ynghyd â'r tebygolrwydd y bydd buddiant economaidd neu'r gwasanaeth potensial cysylltiol gyda'r trafodyn hefyd yn trosglwyddo i'r Awdurdod.
- Bydd cyflenwadau yn cael eu trin fel gwariant fel maent yn cael eu treulio – pan fydd bwlch rhwng y dyddiad mae'r cyflenwadau wedi eu derbyn a'u treulio, byddant yn cael eu dal fel stoc ar y Fantolen.
- Bydd treuliau, mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a roddwyd (gan gynnwys gwasanaeth gan weithwyr cyflogedig) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fydd y gwasanaeth wedi ei dderbyn yn hytrach na pryd fydd taliadau'n cael eu gwneud.
- Bydd llog sy'n cael ei dderbyn o fuddsoddiadau yn ogystal â llog fydd yn daladwy ar fenthyciadau yn cael ei gyfrifo yn ôl eu trefn fel incwm a gwariant ar sail gyfradd llog effeithiol i'r erfyn cyllidol perthnasol yn hytrach nac i'r llif arian sydd wedi ei sefydlogi neu wedi'i bennu gan y cytundeb.
- Ble mae referniw a gwariant wedi eu hadnabod ond nid yw'r arian wedi ei dderbyn neu dalu allan, bydd rhaid creu dyledwr neu gredydwr am y symiau perthnasol ar y Fantolen. Ble mae tebygolrwydd o beidio casglu'r ddyled, bydd rhaid ysgrifennu'r dyledion lawr a chodi tal allan o gyfrif referniw am yr incwm fydd yn debygol o beidio cael ei gasglu.

I.3 Arian a Chyferthoedd Arian

Caiff unrhyw fuddsoddiadau tymor byr sydd gan yr Awdurdod, y mae modd eu troi'n arian yn rhwydd, gyda risg isel o newid yn eu gwerth, eu categoreiddio fel chyferthoedd arian a'u cynnwys fel Arian a Chyferthoedd Arian ar y Fantolen. Adnau tymor byr gyda sefydliadau ariannol sydd ar gael ar unwaith ar ddyddiad y fantolen yw'r buddsoddiadau a gynhwysir yn y diffiniad hwn.

I.4 Asedau Dibynnol / Ymrwymadau Dibynnol

Ceir ased dibynnol pan fod digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased posib i'r Awdurdod ble bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod.

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fod digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran yr Awdurdod ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod. Ceir ymrwymiad dibynnol yn ogystal pan fod amgylchiadau y gwneir darpariaeth amdanynt fel arfer, ond unai, nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau, neu, ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Nid yw asedau ac ymrwymadau dibynnol yn cael eu datgan ar y Fantolen, ond yn hytrach mewn nodyn i'r cyfrifon.

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO (parhad)

1.5 Corfforaethol

Mae'r pennawd Corfforaethol yn cynnwys eitemau yn ymwneud â ffurfio polisiau corfforaethol a gweithgareddau aelodau, a chostau sydd yn gysylltiedig â rhedeg yr Awdurdod.

1.6 Buddiannau Gweithwyr

1.6.1 Buddion sy'n Daladwy yn Ystod Cyflogaeth

Buddion tymor byr yw'r rhai hynny sydd yn ddyledus o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys buddion megis cyflogau, tâl gwyliau a thâl salwch i weithwyr cyfredol ac maent yn cael eu hadnabod fel cost am wasanaethau yn y flwyddyn y mae'r gweithiwr yn gwasanaethu'r Awdurdod. Gwneir cronriad ar gyfer cost hawl gwyliau (neu unrhyw amser i ffwrdd o'r gwaith e.e. amser wedi ei gronni) sydd yn ddyledus i'r gweithwyr ond sydd heb ei gymryd cyn diwedd y flwyddyn ac yn cael ei gario drosodd i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae cost y cronriad yn mynd yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau ond mae wedyn yn cael ei wrth-droi drwy'r Datganiad Symudiadau mewn Reserfau fel bod cost y gwyliau yn mynd yn erbyn y flwyddyn y cymerir y gwyliau.

1.6.2 Buddion Terfynu Cyflogaeth

Mae buddion terfynu cyflogaeth yn daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i derfynu cyflogaeth swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol neu o ganlyniad i benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddiad yn wirfoddol ac fe'u codir ar sail addasiad cronriad yn erbyn y gwasanaeth priodol neu, lle mae'n berthnasol, i'r llinell gwasanaethau Corfforaethol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr unai pan na all yr Awdurdod dynnu'n ôl y cynnig o'r buddion hynny neu pan fo'r Awdurdod yn cydnabod cost o ail-strwythuro, p'run bynnag sydd gyntaf.

Pan fo buddion terfynu cyflogaeth yn cynnwys ychwanegiadau i bensiynau mae'r ddarpariaeth statudol yn golygu y dylai Cronfa'r Cyngor dderbyn y gost sydd yn daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu i'r pensiynwr yn hytrach na'r swm wedi ei gyfrifo yn unol â'r safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau mae angen neilltuo symiau i ac o'r Gronfa Bensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol am fuddion terfynu pensiynau ychwanegol a rhoi yn eu lle y debydau am yr arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a'r pensiynwyr ac unrhyw symiau taladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn.

1.6.3 Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae gweithwyr yr awdurdod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân:

- Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran Adran Addysg Llywodraeth San Steffan.
- Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd yng Nghyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddion diffiniedig i'w haelodau (pensiynau a lym-symiau) sydd wedi eu hennill yn ystod eu hamser gyda'r Awdurdod.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau ar gyfer y cynllun athrawon yn golygu nad yw ymrwymadau'r buddion yn cael eu hadnabod i'r Awdurdod. Mae'r cynllun felly yn cael ei gyfrifo fel petai yn gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid yw ymrwymadau ar gyfer taliadau yn y dyfodol yn cael eu hadnabod yn y Fantolen. Mae'r llinellau Addysg ac Economi a Chymuned yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cynnwys cost cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Cynllun Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

1.6.4 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae gan bob aelod arall o'r staff, yn amodol ar rai meini prawf, yr hawl i fod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae'r costau pensiwn a godir ar gyfrifon yr Awdurdod ar gyfer y dosbarth yma o weithwyr yn cael eu pennu gan weinyddwyr y gronfa ac yn cynrychioli cyfran sefydlog o gyfraniad y gweithwyr i'r cynllun.

Mae'r Cynllun Llywodraeth Leol yn cael ei drin fel cynllun budd diffiniedig.

Mae ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Awdurdod yn cael eu cynnwys yn Y Fantolen ar sail actiwaraid drwy'r dull rhagamcanu unedau h.y. asesiad o daliadau fydd yn cael eu gwneud yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yn hyn gan y gweithwyr, yn seiliedig ar gyfradd marwolaeth, cyfradd trosiant gweithwyr a.y.b. yn ogystal â thafuniad enillion ar gyfer gweithwyr cyfredol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Gostyngir yr ymrwymadau i'w gwerth ar sail prisiau cyfredol gan ddefnyddio graddfa ddisgownt o 2.7% wedi ei gyfrifo fel cyfartaledd cymhwysol 'spot yields' ar fondiau corfforaethol o werth AA.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Awdurdod yn cael eu cynnwys yn Y Fantolen ar sail gwerth teg a benderfynir gan Actiwari'r Gronfa.

Dadansoddir y newid yn ymrwymiad net pensiynau i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaeth yn cynnwys:

- Cost gwasanaeth cyfredol – y cynnydd mewn ymrwymadau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - dyrennir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau lle mae'r gweithwyr yn gweithio.
- Cost gwasanaeth y gorffennol – mae'r cynnydd mewn ymrwymadau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol ble mae eu heffaith yn gysylltiedig â'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – mae'n cael ei ddebydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o gostau Corfforaethol.
- Llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net, h.y. y gost llog net i'r Awdurdod - y newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net sy'n codi o dreigliad amser sy'n mynd yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - mae hyn yn cael ei gyfrifo ar sail gweithredu'r gyfradd ddisgownt sy'n cael ei ddefnyddio i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar gychwyn y cyfnod i'r ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net ar gychwyn y cyfnod - gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd.

Ailfesuriadau yn cynnwys:

- Enillion ar asedau'r Cynllun - gan eithrio symiau sy'n gynwysedig yn llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net - yn cael eu debydu i Reserf Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Enillion a cholledion actiwaraidd - newidiadau i'r ymrwymiad pensiwn net oherwydd nad yw'r digwyddiadau yn cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaethpwyd yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu am nad yw'r actiwari wedi diweddarau ei ragdybiaethau - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiwn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Cyfraniadau a delir i'r Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian a delir fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r Gronfa Bensiwn ar gyfer setliad ymrwymadau sydd ddim yn cael eu cyfrifo fel traul.

Gyda buddion ymddeol, mae'n ofynnol, yn unol â darpariaethau statudol, i Gronfa'r Cyngor dderbyn cost y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r Gronfa Bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn yn hytrach na'r swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau, mae hyn yn golygu bod angen neilltuo arian i neu allan o'r Reserf Pensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol ar gyfer buddion ymddeol a rhoi'r debydau am arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sydd yn deillio o hyn yn y Reserf Pensiwn yn fesur o effaith buddiol i Gronfa'r Cyngor o orfod trin buddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na thros y cyfnod y mae'r gweithwyr yn derbyn y budd.

Mae'r Safon Cyfrifeg Rhyngwladol (SCRh) 19 yn rheoli sut y dylid trin a datgelu'r ymrwymadau tymor hir sy'n bodoli mewn perthynas â chostau pensiwn. Mae'n ofynnol i gynghorau lleol Cymru a Lloegr baratoi eu datganiadau ariannol yn unol â gofynion SCRh 19.

1.6.5 Buddion Dewisol

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i wneud dyfarniadau dewisol mewn achosion o ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw ymrwymadau sydd yn deillio o ddyfarniad o'r fath i unrhyw aelod o staff (yn cynnwys athrawon) yn

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

cael eu cronni yn y flwyddyn y cymerwyd y penderfyniad i wneud y dyfarniad gan ddefnyddio'r un polisiâu â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i gyfrifo amdanynt.

1.7 Digwyddiadau Wedi'r Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau ôl-fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddiad y Datganiad o'r Cyfrifon. Gellir adnabod dau fath o ddigwyddiad:

- y rhai hynny sy'n darparu tystiolaeth o amgylchiadau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – caiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath; a
- y rhai hynny sy'n dynodi amgylchiadau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – ni chaiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond os ystyrir y byddai'n cael effaith faterol, yna byddai natur y digwyddiadau ynghyd ag amcangyfrif o'r effaith ariannol yn cael ei ddatgelu yn y nodiadau.

Nid yw unrhyw ddigwyddiadau sy'n digwydd wedi'r dyddiad awdurdodi cyhoeddiad yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad o'r Cyfrifon.

1.8 Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau i Bolisiau Cyfrifo, Amcangyfrifon a Gwallau

Gall yr angen i wneud addasiadau cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid mewn polisiâu cyfrifo neu i gywiro gwall sylweddol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifeg yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol a'r blynyddoedd i ddod a effeithir gan y newid, ac felly ni wneir addasiad cyfnod blaenorol.

Yr unig dro y gwneir newidiadau i bolisiau cyfrifo yw pan yn ofynnol gan ymarferion cyfrifo priodol neu fod y newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodion, digwyddiadau eraill ac amodau ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol yr Awdurdod. Pan wneir newid, cyfrifir amdano yn ôl-weithredol (oni bai y nodir yn wahanol) trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol fel pe bai'r polisi wedi bodoli erioed.

Caiff gwallau materol a ddarganfyddir mewn ffigyrau cyfnodau blaenorol eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol.

1.9 Offerynnau Ariannol

Offeryn ariannol yw unrhyw gytundeb sydd yn creu ased ariannol mewn un endid ac ymrwymiad ariannol neu offeryn ecwiti mewn endid arall. Felly, mae'r term offeryn ariannol yn cynnwys asedau ariannol ac ymrwymadau ariannol.

Mewn cydymffurfiad gyda'r gofynion adolygwyd asedau ac ymrwymadau ariannol y Cyngor er mwyn eu categoreiddio a phenderfynu ar y driniaeth gywir. Adnabuwyd yr offerynnau canlynol wrth wneud yr adolygiad hwn:

Ymrwymadau ariannol

- Credydwy'r masnachol a chredydwy'r eraill.
- Benthyciadau tymor hir gan gynnwys premiymau a disgowntiau ar setliad cynnar benthyciadau sydd wedi eu gohirio.

Mae'r Cyngor yn priso ei ymrwymadau ariannol ar gost wedi ei amorteiddio gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol. Cyfrifir llog i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol. Gan fod benthyciadau tymor hir y Cyngor i gyd ar gyfraddau sefydlog, telir y llog sydd wedi ei gronni yn y flwyddyn.

Mae enillion neu golledion sydd yn codi ar ad-daliad cynnar yn cael eu trin fel eu bod yn diddymu'r ymrwymiad ariannol oni bai eu bod yn cwrrdd ag amodau caeth lle bo modd trin y trafodyn fel addasiad o amodau'r benthyciad presennol ac addasu gwerth y benthyciad newydd gydag unrhyw enillion neu golledion.

Asedau ariannol

- arian parod
- cyfrifon banc
- adneuo'n cyfnod penodol gyda banciau a chymdeithasau adeiladu
- benthyciadau i awdurdodau lleol eraill
- derbyniadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd

Mae asedau ariannol yn cael eu dosbarthu i ddau gategori: **Prif. 97**

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

- Benthyciadau a derbyniadau - asedau sydd gyda thaliadau sefydlog neu benodol nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn marchnad weithredol
- Asedau ar gael i'w gwerthu - asedau sydd gyda phris marchnad wedi ei ddyfynnu a/neu dim taliadau penodol neu benderfynedig gan gynnwys Bondiau wedi eu Gwarantu

Categoriadau mwyafrif asedau ariannol y Cyngor fel benthyciadau a derbyniadau ac felly fe'i prisir ar sail cost wedi ei amortio gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol.

Y swm a gyflwynir ar y Fantolen yw'r prifswm sy'n ddyledus (gan gynnwys cronid llog) ac mae llog yn cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynwysedig yn unol â'r swm sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn o dan y cytundeb benthyc.

Mae buddsoddiadau'r Cyngor mewn Bondiau wedi eu Gwarantu yn cael eu prisio gan ddefnyddio'r dull disgowntio llif arian er rhoi y gwerth teg ar gyfer y Fantolen

Caiff unrhyw fuddsoddiadau tymor byr sydd gan yr Awdurdod y mae modd eu troi'n arian yn rhwydd gyda risg isel o newid yn eu gwerth, eu categorio fel cywerthyddion arian a'u cynnwys fel Arian a Chywerthydd Arian ar y Fantolen. Adnau tymor byr gyda sefydliadau ariannol sydd ar gael ar unwaith ar ddyddiad y Fantolen yw'r buddsoddiadau a gynhwysir yn y diffiniad hwn.

Mesurir Dyledion a Derbyniadau tymor byr sydd heb gyfradd llog datganedig ar sail swm yr anfoneb wreiddiol. Mae hyn yn cynnwys yr holl ddyledion a derbyniadau masnachol.

Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) (Diwygio) 2018 yn caniatáu i effaith ailddatgan offerynnau ariannol gael ei addasu trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau. Caiff yr addasiadau canlyniadol eu dangos yn y Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol a'r Reserf Offerynnau Ariannol ar gael i'w gwerthu ar y Fantolen. Mae'r addasiad a ganiateir o dan statud yn golygu bod yr effaith net ar falansau'r Cyngor yn gyfatebol i'r trosglwyddiad o dan y polisi yma.

1.10 Grantiau'r Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill

Mae grantiau a chyfraniadau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a refeniw yn cael eu cyfrifo ar sail gronidol, ac yn cael eu cydnabod ar unwaith fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, oni bai bod amod ynghlwm wrth y grant neu gyfraniad nad yw'r awdurdod wedi ei fodloni.

Oherwydd gofynion y gyfundrefn rheoli cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf fel rhan o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf, nid yw'r grantiau a chyfraniadau sy'n ariannu gwariant cyfalaf sydd wedi ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wir incwm. Felly, mae'r Awdurdod yn cyfrifo'r symiau hyn fel a ganlyn:

- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei dderbyn, a bod amodau'n parhau heb eu bodloni ar ddyddiad y Fantolen, yna caiff y grant ei gydnabod fel Derbyniadau Grantiau Cyfalaf ymlaen llaw ar y Fantolen. Unwaith mae'r amod wedi ei fodloni, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei adnabod fel incwm yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a bod y gwariant sydd i'w ariannu o'r grant neu gyfraniad hwnnw wedi ei wneud ar ddyddiad y fantolen, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo o'r Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf, i adlewyrchu dyrannu adnoddau cyfalaf i ariannu gwariant. Adroddir y trosglwyddiad hwn yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

1.11 Asedau Treftadaeth

Asedau diriaethol yw asedau treftadaeth gyda rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technegol, geoffisegol neu amgylcheddol, ac a ddeler gan y Cyngor yn bennaf er diben gwybodaeth addysgol neu gyfraniad i ddiwylliant. Dyma'r categorïau o asedau treftadaeth sydd wedi eu hadnabod gan y Cyngor:

- Lluniau a Phaentiadau
- Teyrnlysau Dinesig
- Casgliadau Llyfrgell/Archifau
- Casgliadau Amgueddfeydd ac Oriolau
- Adeiladau Hanesyddol a Henebion Cofrestredig
- Parciau a Gwarchodfeydd Natur Leol

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Defnyddiodd y Cyngor brisiwr allanol (cwmni Bonhams) i ddarparu amcangyfrifon o brisiadau o'i deyrndlysau dinesig a'i luniau a phaentiadau. Er mwyn cysondeb, mae'r Cyngor wedi gweithredu ar sail yr un trothwy de-minimis i ddibenion prisio Asedau Treftadaeth ag i weddill ei asedau tymor hir - gweler polisi I.17.

Mae'r Cyngor yn ystyried bod gan yr asedau treftadaeth hyn oes amhenderfynadwy a gwerth gweddilliol uchel; ac o'r herwydd, nid yw'r Cyngor yn ei ystyried yn briodol i ddibrisio'r asedau. Bydd yr asedau treftadaeth a gynhwysir yn y cyfrifon yn cael eu hasesu'n flynyddol am unrhyw amhariad – gweler polisi I.17.

I.12 Stoc a Chontractau Tymor Hir

Dylai stociau a gwaith mewn llaw ymddangos ar Y Fantolen ar sail yr isaf o gost a gwir werth, yn unol â darpariaethau'r Côt Ymarfer. Oherwydd ymarferoldeb prif systemau stoc y Cyngor, mae mwyafrif y stoc yn ymddangos yn y cyfrifon ar sail cost gyfartalog. Nid yw'r gwahaniaeth o'r sail prisio yn faterol.

I.13 Eiddo Buddsoddi

Eiddo buddsoddi yw'r rhai hynny a ddefnyddir ar gyfer ennill rhent ac/neu adbrisiant cyfalaf yn unig. Nid yw'n cwrdd â'r diffiniad os defnyddir yr eiddo mewn unrhyw ffordd i hwyluso darpariaeth gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu os yw ar gael i'w werthu. Caiff yr eiddo yma eu prisio ar sail gwerth teg. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thair lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau yr Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrwydd yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

I.14 Prydlesau

Caiff prydlesau eu hystyried yn brydlesi cyllidol pan fo telerau trosglwyddiad y brydles a'r holl risgiau a buddion sy'n deillio o berchnogaeth o'r eiddo, offer neu gyfarpar yn trosglwyddo i'r prydlesai. Caiff bob prydles arall eu hystyried yn brydlesau gweithredol.

Yr Awdurdod fel Prydlesai:

Caiff symiau a ddelir dan brydlesi cyllidol eu hadnabod yn wreiddiol, ar ddechrau'r brydles, ar werth teg (neu, os yn is, gwerth presennol y lleiafswm taliadau prydles), gydag ymrwymiad cyfatebol am rwymedigaeth y brydles i'r prydleswr. Caiff taliadau'r brydles eu dosrannu rhwng cost ariannol (i'w gynnwys yn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr) a chost a roir yn erbyn ymrwymiad y brydles i'w leihau. Caiff yr ased perthnasol ei drin yn unol â'r polisiâu arferol, a chaiff ei ddibrisio fel sy'n briodol.

Caiff taliadau prydlesau gweithredol eu dangos yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaeth perthnasol ar sail dibrisiad llinol dros gyfnod y brydles.

Yr Awdurdod fel Prydleswr:

Ble mae'r Awdurdod yn caniatáu prydles gyllidol ar eiddo, mae'r ased perthnasol yn cael ei ysgrifennu allan o'r Fantolen fel gwarediad, sydd i'w gynnwys yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Nid yw gwerth y gwarediad a ysgrifennir allan yn gost a roir yn erbyn treth y cyngor, gan fod cost asedau tymor hir yn cael eu darparu o dan drefniadau gwahanol ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae'r symiau felly yn cael eu priodoli i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf o'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau.

Caiff incwm rhent o eiddo sydd wedi ei ganiatáu trwy brydles weithredol ei gydnabod ar sail linol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a chaiff yr ased ei ddangos ar y Fantolen.

I.15 Asedau Gweddilliol

Caiff Asedau Gweddilliol yr Awdurdod eu dangos ar wahân ar y Fantolen. Gwerth teg yr asedau hyn sy'n cael ei ddangos, sy'n seiliedig ar werth y farchnad. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrwydd yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

I.16 Gorbenion a Chostau Gwasanaethau Cefnogol

Mae rhai costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu dosrannu i'r gwasanaethau priodol yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.17 Asedau Tymor Hir

Adolygir gwerth asedau'r Cyngor a gofnodir ar fas data'r Gwasanaeth Eiddo o leiaf bob pum mlynedd. Ers y flwyddyn ariannol 2015/16, mae'r Awdurdod wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisiu gwahanol gategorïau o'r asedau yma yn flynyddol. Mae hyn yn unol â'r Côt a'r Datganiadau Egwyddorion Priso Asedau a Nodiadau Arweiniad a gyhoeddwyd gan Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig.

Dangosir Tir ac Adeiladau ar sail gwerth teg neu gost ail-adeiladu dibrisiedig (DRC) ar gyfer eiddo arbenigol.

Dangosir Eiddo Buddsoddi ar sail gwerth teg.

Defnyddir cost hanesyddol a ddibrisiwyd ar gyfer Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Mae Asedau is adeiladwaith a chymunedol yn ymddangos ar gost hanesyddol a ddibrisiwyd.

Cynhwysir Asedau heb eu cwblhau ar sail cost hanesyddol tan gwblheir y gwaith, pan eu prisir yn unol â'r polisiau cyfrifo a'u trosglwyddo i'r categorï asedau perthnasol.

Defnyddir isafswm at ddibenion priso o £20,000 ar gyfer Tir ac Adeiladau Gweithredol y Cyngor a £5,000 ar gyfer eitemau unigol o Gerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Fe ychwanegir gwariant ar asedau newydd a chyfredol yn flynyddol, gan wedyn ystyried os ydy'r gwariant yma wedi cynhyrchu cynnydd mewn gwerth i'r ased. Os oes cynnydd mae hyn yn cael ei adlewyrchu drwy'r Reserf Ail Brisiu; os nad oes cynnydd mae'n dilyn fod amhariad i werth yr ased (gweler isod ar gyfer dull cyfrifo am amhariad). Yn benodol ar gyfer asedau megis Tir ac Adeiladau, ac Asedau Cymunedol ble ceir gwariant yn y flwyddyn o dros £100,000 ar ased unigol, mae Rheolwr Eiddo Corfforaethol (M.R.I.C.S) y Cyngor yn adolygu'r asedau ac yn ail brisiu unrhyw un sydd ei angen.

Amhariad a Dibrisiant

Amhariad

Amhariad yw treuliant budd economaidd sydd yn benodol i ased. Yn unol â Safon Cyfrifo Rhyngwladol 36 mae'r Cyngor yn adolygu ei asedau bob blwyddyn i adnabod unrhyw amhariad neu leihad mewn gwerth oherwydd treuliant buddiannau economaidd. Yn ogystal, caiff gwerth gweddilliol ac oes fuddiol yr asedau eu hadolygu'n flynyddol, a'u haddasu ble'n briodol.

Pan mae colledion amhariad yn cael eu hadnabod, maent yn cael ei gyfrifo fel a ganlyn:

- Ble mae balans o gynnydd positif ar gyfer pris ased o fewn y Reserf Ailbrisiu, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn y balans (hyd at swm y cynnydd cronedig).
- Pan nad oes balans ar y Reserf Ailbrisiu neu balans annigonol, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Dibrisiant

Prif elfen SCRh 16 yw y dylid dibrisio adeiladau oni bai eu bod yn cael eu priso bob blwyddyn. Yn ogystal, dylid dibrisio bob rhan o eiddo, offer a chyfarpar ar wahân os yw eu cost yn arwyddocaol o ystyried cyfanswm cost yr eitem. Dylid sefydlu trothwy isafswm, yn seiliedig ar yr effaith sylweddol tebygol ar y datganiadau ariannol, fel bod bob ased o dan y trothwy yn cael eu diystyru i bwrrpas cydrannu. Trothwy ar gyfer 2017/18 yw 1% o werth yr holl adeiladau. Y dosraniad sydd yn cael ei ystyried ar gyfer yr elfen sydd ddim yn dir, dros y trothwy de-minimus ydi:

- a) offer a chyfarpar a gwasanaethau peirianeg, ac
- b) adeiledd

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Mae'r mwyafrif o adeiladau'r Cyngor (dros 75%) yn cael eu prisio ar sail Cost Ail-adeiladu Dibrisiedig (DRC), a ddatblygir ar y dull cydrannol, ac adlewyrchir y gwahanol elfennau ym manylion y cyfrifiadau. Fodd bynnag, yn gynwysedig yn yr uchod mae adeiladau gydag eitemau sylweddol o offer a chyfarpar sydd ag oes fuddiol byr e.e. boeleri ac offer gwresogi pyllau nofio a chanolfannau hamdden. Adnabyddir yr elfennau hyn drwy addasu oes fuddiol yr adeilad i gymryd oes fyrrach yr elfennau i ystyriaeth.

Yn seiliedig ar adolygiad o natur a'r math o adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor, daethpwyd i'r canlyniad nad oes gan weddill yr adeiladau eitemau sylweddol o offer a chyfarpar na gwasanaethau peirianeg sydd angen eu cydrannu ar wahân.

Dibrisir Asedau ar sail eu gwerth ar y Fantolen i'w ysgrifennu i ffwrdd fel a ganlyn:

- (i) Dibrisir Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar dros eu bywyd amcangyfrifedig (3–15 mlynedd)
- (ii) Dibrisir Is adeiladwaith dros 40 mlynedd
- (iii) Ysgrifennir Gwariant Refeniw i'w ariannu o Gyfalaf drwy Statud i lawr yn y cyfnod yr ymddangosant
- (iv) Ni ddibrisir Tir
- (v) Dibrisir Adeiladau dros eu bywyd defnyddiol gweddilliol amcangyfrifedig (5–80 mlynedd)
- (vi) Ni ddibrisir Eiddo Buddsoddi, Asedau heb eu Cwblhau nac Asedau Sydd Ar Gael i'w Gwerthu

Ni ddibrisir ym mlwyddyn y caffaeliad.

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw

Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i wneud darpariaethau darbodus ar gyfer adbrynu dyledion. Mae'r Gweinidogion Cymreig wedi cyhoeddi Canllawiau ar Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (MRP) ac mae gofyn i awdurdodau lleol roi ystyriaeth i Ganllawiau o'r fath yn unol ag adran 21 (1B) Deddf Llywodraeth Leol 2003.

Dyma'r pedwar opsiwn MRP sydd ar gael:

- Opsiwn 1: Y Dull Rheoleiddio
- Opsiwn 2: Y Dull CFR
- Opsiwn 3: Y Dull Oes Asedau
- Opsiwn 4: Y Dull Dibrisiad

D.S.: Nid yw hyn yn cau allan dulliau darbodus eraill.

MRP yn 2017/18: Gellir defnyddio opsiynau 1 a 2 dim ond ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi nad yw o'r Cyfrif Refeniw Tai (Non-HRA) a ariennir o fenthyciad (ystyr 'wedi'i gefnogi' yma yw costau cyllido a gaiff eu cefnogi drwy Grant Cefnogi Refeniw y Llywodraeth Ganolog). Mae'r dulliau o wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer gwariant cyfalaf Non-HRA heb ei gefnogi yn cynnwys Opsiynau 3 a 4 (gellir defnyddio 3 a 4 ar gyfer gwariant cyfalaf Non-HRA wedi'i gefnogi yn ogystal, os yw'r Cyngor yn penderfynu gwneud hynny).

Cyflwynwyd y Datganiad MRP i'r Cyngor cyn dechrau blwyddyn ariannol 2017/18. Pe bai cynnig i ddiwygio telerau'r Datganiad MRP gwreiddiol yn ystod y flwyddyn, dylid cyflwyno datganiad diwygiedig i'r Cyngor ar yr adeg honno.

Defnyddiodd y Cyngor Opsiwn 1 yng nghyswllt gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a ariennir o fenthyciad, ac Opsiwn 3 yng nghyswllt gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a ariennir o fenthyciad.

Roedd yr MRP yng nghyswllt lesau a chynlluniau Menter Cyllid Preifat (PFI) a brynwyd ar y Fantolen dan y Côd Ymarfer Cyfrifeg sy'n seiliedig ar y SAARh yn cyd-fynd â'r ad-daliad prifswm blynyddol ar gyfer yr ymrwymiad gohiriedig cysylltiedig.

Bydd yr Awdurdod yn adolygu'r polisi yma yn flynyddol yng ngoleuni'r Cynllun Rheoli Asedau.

Yn unol â'r Côt Ymarfer, telir am wariant cyfalaf ar gyfer Gwasanaethau Cronfa'r Cyngor sydd i'w gyllido o reffeniw drwy ei ddsbarthu i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.18 Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol

Mae incwm Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol yn cael eu trin fel incwm cronedig, ac yn cael eu cynnwys ar linell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae Cyngor Gwynedd yn awdurdod bilio Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol. Mae'n casglu Treth y Cyngor ar gyfer ei hun ac ar ran awdurdodau eraill, ac yn casglu Trethi Annomestig fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru.

1.19 Darpariaethau

Mae'r Cyngor yn gosod darpariaethau o'r neilltu ar gyfer ymrwymadau penodol sy'n debygol neu'n sicr o godi ond ni ellir ar hyn o bryd eu pennu'n gywir. Gwneir darpariaethau hefyd ar gyfer dyledion sydd yn annhebyg o gael eu talu. Ysgrifennir dyledion drwg i ffwrdd yn erbyn y gwasanaeth perthnasol. Mae'r Cyngor yn dosbarthu'r darpariaethau hyn fel ymrwymadau tymor hir neu dymor byr fel sy'n briodol yn ddibynnol ar natur bob darpariaeth.

1.20 Reserfau (a Balansau)

Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol 1992, mae'r Cyngor yn cynnal –

- Cronfa Gyffredinol sydd yn cynrychioli arian wrth gefn ("balansau") yr Awdurdod, sef balans gweithredol i helpu lliniaru effaith llif arian anwastad ag i'w gadw wrth gefn i liniaru effaith digwyddiadau annisgwyl neu argyfyngau.
- Nifer o Reserfau Penodol cyfalaf a refeniw a glustnodwyd ar gyfer pwrpasau arbennig, sef arian wedi'i adeiladu i gwrdd ag ymrwymadau a ragwelir. Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad parhaus o ddigonolrwydd a defnydd o reserfau penodol.

Mae'r Cyngor yn cymryd agwedd asesu'r risg tuag at gynnal lefelau digonol o falansau a reserfau er mwyn cwrdd ag anghenion gwario'r dyfodol. Wrth ystyried y gyllideb flynyddol a'r strategaeth ariannol tymor canol, bydd y Cyngor yn gosod allan ei fwriad ynghylch lefel y balansau cyffredinol a chronfeydd, yng nghyd-destun yr holl risgiau perthnasol. Gweler cymeradwyaeth o'r polisi llawn ar gyfer cronfeydd gan Gabinet y Cyngor ar 23 Mehefin 2015.

- Cedwir rhai reserfau eraill, sef 'Reserfau na ellir eu defnyddio', i bwrpasau technegol o reoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau anghyfreddol, offerynnau ariannol a buddion gweithwyr. Nid yw'r rhain yn cynrychioli adnoddau defnyddiadwy yr Awdurdod.

1.21 Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf Drwy Statud

Mae Deddfwriaeth yn caniatáu peth gwariant i gael ei gategoreiddio fel cyfalaf i bwrpas ariannu er nad yw yn creu ased sydd yn cael ei gario ar y Fantolen. Bwriad hyn yw galluogi'r gwariant i gael ei ariannu o adnoddau cyfalaf yn hytrach nag ei roi yn erbyn y Gronfa Gyffredinol a fyddai'n cael effaith ar y Dreth Cyngor am y flwyddyn. Defnyddir cost hanesyddol fel sail prisio ar gyfer y math yma o wariant ac ysgrifennir hwn i lawr o fewn blwyddyn.

1.22 Treth ar Werth

Dim ond mewn sefyllfa ble nad oes moddadennill TAW y cynhwysir TAW neu'n ei dderbyn fel cost 'TAW anadferadwy' mewn gwariant cyfalaf a refeniw.

1.23 Dyledwyr a Chredydwy

Cedwir cyfrifon y Cyngor ar sail cronni yn unol â'r Côt Ymarfer Cyfrifeg. Mae'r cyfrifon yn adlewyrchu gwir wariant ac incwm sy'n berthnasol i'r flwyddyn dan sylw, boed y taliadau a'r derbyniadau wedi cael eu talu neu eu derbyn yn y flwyddyn.

Eithriad i'r arfer yma yw taliadau chwarterol megis trydan, a gyfrifir yn ôl dyddiad darllen y mesurydd yn hytrach na rhannu'r gost rhwng gwahanol flynyddoedd ariannol, a hefyd rhai taliadau blynyddol megis yswiriant. Trwy weithredu'r polisi'n gyson ymhob blwyddyn ni chaiff effaith o bwys ar gyfrifon y flwyddyn.

1.24 Dyrannu Llog Derbyniadwy

Mae'r Awdurdod yn buddsoddi arian dros ben am gyfnodau o dros nos hyd at 13 mis (ac eithrio Bondiau Gorchuddiedig) a thelir y llog i'r Gronfa Gyffredinol, Cronfa Bensiwn Gwynedd, Cronfa'r Degwm ac ymddiriedolaethau eraill ar sail eu balansau dyddiol a'r gyfradd llog a enillir.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.25 Costau Benthycia

Nid yw'r Awdurdod yn cyfalafu costau benthycia sy'n perthyn i gaffaeliad, gwneuthuriad na chynhyrchiad ased cymwysedig fel a ganiateir yn y Côd.

Cyfrifir am log sydd yn daladwy ar fenthyciadau allanol yn y cyfnod y maent yn perthyn iddo ar sail sy'n adlewyrchu effaith economaidd gyflawn y benthyciad.

1.26 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau Eraill

Yng nghyfrifon yr Awdurdod, caiff buddiannau mewn cwmnïau ac endidau eraill eu hadrodd fel asedau ariannol ar gost gwreiddiol, llai unrhyw ddarpariaeth am golledion.

1.27 Asedau Cyfredol ar gael i'w gwerthu

Er mwyn i ased gael ei gydnabod fel Ased ar gael i'w werthu, mae'n ofynnol i'r ased fod ar gael i'w werthu yn syth yn ei gyflwr presennol, mae'n rhaid i'r gwerthiant fod yn hynod o debygol, rhaid i'r ased gael ei farchnata a'r gwerthiant gael ei gwblhau o fewn blwyddyn i ddyddiad y dosbarthiad. Caiff yr ased ei gydnabod ar werth teg (gwerth y farchnad) llai costau gwerthu wrth aiddosbarthu. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categorio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.28 Gwaredu Asedau

Pan mae ased yn cael ei waredu, mae gwerth yr ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu ffwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw a cholled wrth waredu. Mae derbyniadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw neu golled wrth waredu (e.e. cael ei glustnodi yn erbyn gwerth yr ased ar adeg y gwaredu). Mae unrhyw gynnydd wedi ei gronni ar gyfer yr ased yn y Reserf Ailbrisio yn cael ei drosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

1.29 Derbyniadau Cyfalaf

Pan werthir asedau gan yr Awdurdod mae'r ddeddfwriaeth yn nodi'r defnydd y gellir ei wneud o'r derbyniadau cyfalaf.

Gellir defnyddio 100% o'r holl dderbyniadau cyfalaf sydd yn perthyn i Gronfa'r Cyngor ac nid yw'n angenrheidiol bellach i roi canran o'r derbyniad o'r neilltu. Cedwir y derbyniadau yn y Reserf Derbyniadau Cyfalaf Defnyddiadwy hyd nes defnyddir yr adnoddau i gyllido gwariant cyfalaf.

1.30 Cyfrifo am Gostau'r Cynllun Effeithlonrwydd Ynni'r Ymrwymiad Lleihau Carbon

Mae'r Awdurdod yn rhan o'r Cynllun Effeithlonrwydd Ynni'r Ymrwymiad Lleihau Carbon (CRC). Mae'n ofynnol i awdurdodau sy'n rhan o'r cynllun bwrcasu ac ildio lwfansau, wedi'r digwyddiad ar hyn o bryd, ar sail allyriadau h.y. cynhyrchiad carbon deuocsid wrth ddefnyddio ynni. Roedd Cyngor Gwynedd yn is na'r trothwy perthnasol yn 2017/18.

1.31 Cynllun Lwfansau Tirlenwi

Mae'r Cynllun Lwfansau Tirlenwi yn gweithredu o dan Reoliadau Cynllun Lwfansau Tirlenwi (Cymru) 2004. Clustnodir lwfans blynyddol i Awdurdodau Lleol o'r uchafswm o wastraff prydadwy bwrdeistrefol y gellir ei anfon i'w dirlenwi. Am bob tunnell o wastraff prydadwy bwrdeistrefol a anfonir i'w dirlenwi sy'n uwch na'r lwfans, gall yr Awdurdod Lleol fod yn agored i ddirwy o £200 y dunnell. Nid yw'n gynllun "cap and trade" gan nad yw'r lwfansau tirlenwi yn fasnachadwy yng Nghymru. Am y rheswm yma, nid yw lwfansau tirlenwi yn cael eu cydnabod fel ased ar y Fantolen. Roedd Cyngor Gwynedd o fewn ei lwfans tirlenwi yn 2017/18.

1.32 Trefniant Consesiwn Gwasanaeth

Mae Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael eu hadnabod fel Menter Cyllid Preifat (PFI) yn gytundebau i dderbyn gwasanaethau, ble mae'r eiddo, offer a chyfarpar i ddarparu'r gwasanaeth i'r Awdurdod dan gyfrifoldeb y contractwr PFI am gyfnod y cytundeb ond yn trosglwyddo i'r Awdurdod ar ddiwedd y cyfnod heb unrhyw gost ychwanegol. Mae'r Awdurdod yn rheoli'r gwasanaeth a ddarperir ac yn medru rheoli pwy arall sy'n medru defnyddio'r ddarpariaeth. Mae'r gost am ddefnydd o'r ddarpariaeth yn cael ei gytuno gyda'r Contractwr cyn gosod y cytundeb drwy broses o ddeialog cystadleuol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

I.33 Gweithrediadau ar y Cyd

Mae gweithrediadau ar y cyd yn drefniant ble mae'r partïon gyda chydreolaeth efo'r hawl i'r asedau a'r oblygiadau o'r ymrwymïadau sy'n gysylltiedig â'r trefniadau. Mae'r gweithgareddau y mae'r Awdurdod wedi ymgymryd â hwy ar y cyd â gweithredwyr eraill yn cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r cyd-weithredwyr. Mewn perthynas â'i ddi-ddordeb mewn trefniant gweithred ar y cyd, mae'r Awdurdod fel gweithredwr ar y cyd yn cydnabod ei gyfran o'r asedau, ymrwymïadau, refeniw a gwariant.

I.34 Ysgolion

Mae *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* yn cadarnhau bod cydbwysedd rheolaeth ysgolion sy'n cael eu cynnal gan yr awdurdod lleol (h.y. yr ysgolion hynny sy'n cael eu hadnabod yn y Ddeddf Fframwaith a Safonau Ysgolion 1998, fel y'i diwygiwyd), yn gorwedd efo'r awdurdod lleol. Mae'r Côd hefyd yn datgan bod asedau, rhwymedigaethau, reserfau a llif arian yr ysgolion hynny yn cael eu cydnabod yn natganiadau ariannol yr awdurdod lleol (ac nid mewn Cyfrifon Grŵp). O ganlyniad, mae trafodion, llif arian a balansau yr ysgolion yn cael eu cydnabod ym mhob un o ddatganiadau ariannol yr Awdurdod fel petaent yn drafodion, llif arian a balansau yr Awdurdod.

I.35 Gwerth Teg

Rhoddir mesuriad gwerth teg ar rai o asedau anariannol yr Awdurdod megis asedau gweddilliol, eiddo buddsoddi a rhai o offerynnau ariannol ar bob cyfnod adrodd. Gwerth teg yw'r pris gwerthu a dderbynnir ar gyfer yr ased neu'r pris a delir i drosglwyddo ymrwymïad mewn modd trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar ddyddiad y mesuriad. Mae'r mesuriad gwerth teg yn tybio bod y trefniant o werthu'r ased neu drosglwyddo'r ymrwymïad yn cymeryd lle unai:

- a. yn y brif farchnad i'r ased neu'r ymrwymïad, neu
- b. yn absenoldeb prif farchnad, yn y farchnad sydd fwyaf manteisiol ar gyfer yr ased neu'r ymrwymïad.

Wrth fesur gwerth teg ased neu ymrwymïad, defnyddia'r Awdurdod ragdybiaethau y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu ymrwymïad, gan gymeryd bod cyfranogwyr y farchnad yn gweithredu er eu budd economaidd mwyaf.

Wrth fesur gwerth teg ased an-ariannol, mae'r Awdurdod yn ystyried gallu cyfranogwyr y farchnad i gynhyrchu buddiannau economaidd drwy ddefnyddio'r ased yn y modd gorau bosib, neu drwy ei werthu i gyfranogwyr y farchnad arall fyddai'n defnyddio'r ased yn y modd gorau bosib.

Defnyddia'r Awdurdod dechnegau prisio sydd yn addas i'r amgylchiadau ac sydd â data digonol ar eu cyfer, gan uchafu'r defnydd o fewnbwn gweladwy perthnasol ac isafu'r defnydd o fewnbwn anweladwy.

Mae'r mewnbnw i'r technegau prisio sy'n berthnasol i'r asedau ac ymrwymïadau hynny ble mesurir neu ddatgelir gwerth teg ar eu cyfer yn natganiadau ariannol yr Awdurdod yn cael eu categoreiddio yn hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

- Lefel 1 – prisiau a ddyfynnir (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu ymrwymïadau unfath y gall yr Awdurdod eu cyrchu ar ddyddiad y mesuriad
- Lefel 2 – mewnbnw ar wahân i'r prisiau a ddyfynnir yn Lefel 1, sydd yn weladwy ar gyfer yr ased neu'r ymrwymïad, unai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol
- Lefel 3 – mewnbnw anweladwy ar gyfer ased neu'r ymrwymïad.

I.36 Polisiâu Eraill

Mae gan Gyngor Gwynedd bolisiau ar gyfer y canlynol, ond nid ydynt yn cael eu hystyried i fod yn faterol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2017/18:

- Asedau Anniriaethol
- Trosi Arian Tramor.

NODYN 2 – NEWID MEWN POLISI CYFRIFO

Nid oedd newidiadau i bolisiau cyfrifeg yn ystod 2017/18.

NODYN 3 – ADDASIAD CYFNOD BLAENOROL

Nid oes unrhyw addasiadau cyfnod blaenorol yn ystod 2017/18.

NODYN 4 - SAFONAU CYFRIFEG SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND HEB EU MABWYSIADU ETO

Mae'r Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig CIPFA yn gofyn i effaith disgwyledig unrhyw safonau cyfrifeg sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto gael ei ddatgan. Mae hyn yn berthnasol i'r ymarferion newydd neu ddiwygiedig canlynol o fewn Côt 2018/19:-

SAARh 9 Offerynnau Ariannol.

SAARh 15 Incwm o Contractau gyda Cwsmeriaid gan gynnwys addasiadau i SAARh 15 Eglurhad i SAARh 15 Incwm o Contractau gyda Cwsmeriaid.

Addasiadau i SCRh 12 *Trethi Incwm*: Cydnabod Asedau Treth Gohiriedig am golledion heb eu gwireddu.

Addasiadau i SCRh 7 *Datganiad o Lif Arian*: Menter Datgelu.

Mae'n ofynnol fod y Côt yn weithredol o 1 Ebrill 2018 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad o'r Cyfrifon 2017/18, a does dim disgwyl i'r safonau newydd neu'r newidiadau o fewn Côt Ymarfer 2018/19 gael effaith sylweddol ar yr wybodaeth a gyflwynir yn y datganiadau ariannol.

NODYN 5 – BARN ALLWEDDOL WRTH DDEFNYDDIO'R POLISIAU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Awdurdod wedi gorfod barnu, gwneud amcangyfrifon a thybiaethau ynghylch trafodion cymhleth, rhai sy'n cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau i'r dyfodol a symiau'r asedau ac ymrwymadau i'w cario nad yw'n amlwg o ffynonellau eraill.

Mae'r farn, amcangyfrifon a thybiaethau cysylltiol a wnaed wedi eu seilio ar arferion cyfredol priodol, profiad hanesyddol, a ffactorau eraill sy'n cynnwys tybiaethau a thafluniadau hanesyddol a chyfredol, a rhagamcanion i'r dyfodol, asesiadau proffesiynol, tueddiadau cyfredol, a ffactorau lleol a ystyrir yn berthnasol.

Yn y blynyddoedd diwethaf bu peth ansicrwydd am lefelau ariannu grantiau refeniw a chyfalaf i'r dyfodol gan Lywodraeth Cymru. Mae'r mater yma yn rhan bwysig o strategaeth ariannol y Cyngor sy'n cael ei ddiweddarau yn gyson, gyda'r ffactorau a wybyddir ac a ragwelir yn cael ystyriaeth briodol.

Gwneir pob ymdrech i ddod o hyd i, ac i ddefnyddio'r holl wybodaeth berthnasol wrth asesu a phennu'r sefyllfa, sy'n hynod allweddol wrth ystyried materion megis ailbriso, dibrisiant ac amhariad asedau, prisiad yr actiwari o asedau a rhwymedigaethau'r gronfa bensiwn, reserfau a glustnodwyd, darpariaethau ac ymrwymadau dibynnol. Fodd bynnag, gan nad oes modd pennu'r materion hyn i sicrwydd, gall y gwir ganlyniadau amrywio o'r amcangyfrifon. Mae'r amcangyfrifon a thybiaethau gwaelodol yn cael eu hadolygu'n gyson.

NODYN 6 – TYBIAETHAU WEDI EU GWNEUD AM Y DYFODOL A FFYNONELLAU ERAILL O AMCANGYFRIF ANSICR

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan yr Awdurdod am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Mae'r amcangyfrifon wedi eu seilio ar brofiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Mae'r eitemau canlynol ar Fantolen yr Awdurdod ar 31 Mawrth 2018 yn rhai a ystyrir gyda risg sylweddol (o ran sicrwydd y gwerth a amcangyfrifir) a allai arwain at gywiriadau arwyddocaol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:

- **Eiddo, Offer a Chyfarpar** - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifeg a chysylltiedig. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae'r hinsawdd economaidd gyfredol yn creu ansicrwydd ymysg cynghorau am eu gallu i gynnal y gwariant angenrheidiol ar gynnal a chadw. Bydd goblygiadau o hyn ar fywyd ased. Mae Tir ac Adeiladau yn cael eu hailbriso o leiaf bob pum mlynedd, ac ers 2015/16 cyflwynwyd rhaglen dreigl ailbriso. Mae angen dod i farn yn aml fel rhan o'r broses asesiad ailbriso ac amhariad. Mae hyn yn arwain at ansicrwydd, a'r angen am dybiaethau ac ymateb yn briodol iddynt. Lle bo angen, bydd unrhyw oblygiadau tymor hir yn cael eu hymgorffori yn ein strategaeth ariannol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15.
- **Darpariaethau** - Mae nifer o ddarpariaethau gwahanol, ble mae'r sail unigol wedi cael eu hasesu yn seiliedig ar y wybodaeth ddiweddaraf, yn gynnwysedig yn y cyfrifon. Gweler Nodyn 22 am y manylion, gan gynnwys darpariaeth am eitemau megis Safleoedd Gwastraff a rhai agweddau o ymrwymadau yswiriant. Nid oes modd cadarnhau cywirdeb y ddarpariaeth hyd nes bod y materion wedi diweddu.
- **Ymrwymiad Pensiwn** - Mae sefyllfa'r Ymrwymiad Pensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth a phroffiliau amrywiol gan gynnwys y gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, rhagolygon lefelau cyflog, newidiadau mewn oedran ymddeol, cyfradd marwolaethau a'r gyfradd adenillion disgwylidig ar asedau'r Gronfa Pensiwn, yn unol â'r wybodaeth a ddarparwyd gan Actiwari'r Gronfa Pensiwn. Mae gwybodaeth bellach ar gael yn Nodyn 37 a 38.
- **Amhariad Dyledion Drwg** – Mae lefel o amhariad dyledion drwg wedi ei gynnwys yn y cyfrifon sydd yn seiliedig ar bolisi penodol. Mae lefel yr amhariad yn cael ei adolygu yn rheolaidd er mwyn gallu ymateb i unrhyw newidiadau yn yr hinsawdd economaidd, ac unrhyw addasiad i ymateb i'r sefyllfa yn cael ei weithredu'n briodol yn y cyfrifon. Mae'r ffigwr amhariad dyledion drwg wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 18.

NODYN 7 – EITEMAU MATEROL O INCWM A GWARIANT

Mae'r eitemau materol o incwm a gwariant yn cynnwys y canlynol:-

- £22m yn y maes pensiwn ar ailfesuriad o'r asedau buddion diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Pensiwn Gwynedd (Nodyn 23).
- Yn dilyn ailbriso rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net o £6m ar ailbriso asedau eiddo, offer a chyfarpar (Nodyn 15 a 23).

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

2017/18	ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU			
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i) £'000	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii) £'000	Gwahaniaethau Eraill (iii) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Addysg	0	0	0	0
Cefnogaeth Gorfforaethol	0	0	0	0
Cyllid	0	0	0	0
Economi a Chymuned	0	0	0	0
Oedolion, Iechyd a Llesiant	0	0	0	0
Plant a Chefnogi Teuluoedd	0	0	0	0
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	0	0	0	0
Amgylchedd	0	0	0	0
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	0	0	0	0
Ymgynghoriaeth Gwynedd	0	0	0	0
Corfforaethol	22,327	7,661	(459)	29,529
Cost Gwasanaethau	22,327	7,661	(459)	29,529
Gwariant Gweithredol Arall	546	0	0	546
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(10,780)	6,237	(82)	(4,625)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(11,039)	0	0	(11,039)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	1,054	13,898	(541)	14,411

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

2016/17	ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU			
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i) £'000	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiynau (ii) £'000	Gwahaniaethau Eraill (iii) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				
Addysg	0	0	0	0
Cefnogaeth Gorfforaethol	0	0	0	0
Cyllid	0	0	0	0
Economi a Chymuned	0	0	0	0
Oedolion, Iechyd a Llesiant	0	0	0	0
Plant a Chefnogi Teuluoedd	0	0	0	0
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	1,681	0	0	1,681
Amgylchedd	0	0	0	0
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	0	0	0	0
Ymgynghoriaeth Gwynedd	0	0	0	0
Corfforaethol	21,842	(484)	507	21,865
Cost Gwasanaethau	23,523	(484)	507	23,546
Gwariant Gweithredol Arall	694	0	0	694
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(13,428)	6,243	(68)	(7,253)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(9,288)	0	0	(9,288)
(Gweddill)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	1,501	5,759	439	7,699

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

(i) Addasiadau i Bwrpas Cyfalaf

- Ar gyfer **gwasanaethau**, mae'r golofn yma yn ychwanegu dibrisiant, amhariad ac elw a cholledion ailbrisiad.
- **Gwariant gweithredol arall** – yn addasu ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad o incwm ar waredu asedau a'r symiau â ddileuwyd ar gyfer yr asedau hynny.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – mae'r costau statudol ar gyfer ariannu cyfalaf h.y. darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a chyfraniadau refeniw arall yn cael eu tynnu allan o incwm a gwariant arall gan na ellir codi amdanynt o dan ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig.
- **Treth ac incwm grant amhenodol** - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm na ellir codi amdano dan ymarferion cyfrifo. Mae grantiau refeniw yn cael eu haddasu o rhai sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn i rai sy'n dderbyniadwy heb amodau neu lle mae amodau wedi eu bodloni trwy gydol y flwyddyn. Mae'r llinell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn cael ei chredydu gyda grantiau cyfalaf derbyniadwy yn y flwyddyn heb amodau neu lle mae'r amodau wedi eu bodloni yn y flwyddyn.

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

(ii) Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiynau

Newidiadau net ar gyfer dileu cyfraniadau pensiwn ac ychwanegiadau *Buddion Gweithwyr* SCRh 19 sy'n gysylltiedig â chostau ac incwm pensiwn:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae hyn yn cynrychioli hepgor y cyfraniadau pensiwn cyflogwr wnaed gan yr awdurdod fel y caniateir trwy statud a'u amnewid gyda'r costau gwasanaeth cyfredol a'r costau gwasanaeth hanesyddol.
- Ar gyfer **Incwm a gwariant ariannu a buddsoddi** – y llog net ar y rhwymedigaeth budd diffiniedig sy'n gost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

(iii) Gwahaniaethau Eraill

Mae gwahaniaethau eraill rhwng y swm sy'n cael ei ddebydu/credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r symiau sy'n daladwy/derbyniadwy i gael eu cydnabod trwy statud:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r swm yn cynrychioli addasiad am Groniad absenoldebau a enillwyd ond heb eu cymryd yn ystod y flwyddyn.
- Ar gyfer **Incwm a gwariant ariannu a Buddsoddi**, mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn cydnabod addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer gwahaniaethau amseru am breimiymau a disgownt.

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn yn unol ag ymarferion cyfrifo priodol i'r adnoddau hynny a benodir gan ddarpariaethau statudol yn rhai sydd ar gael i'r Awdurdod i gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

2017-18 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol £'000	Reserf Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio £'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(13,898)	0	0	(13,898)
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	17	0	0	17
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	548	0	0	548
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(11,834)	0	0	(11,834)
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(25,167)	0	0	(25,167)
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(25)	(216)	0	(241)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,547	0	0	5,547
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,114	0	0	2,114
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	3,120	0	0	3,120
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	10,756	(216)	0	10,540
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	1,384	0	1,384
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	(1,070)	(1,070)
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	1,384	(1,070)	314
CYFANSWM ADDASIADAU	(14,411)	1,168	(1,070)	(14,313)

2016-17

**ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL
ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU**
Reserfau Defnyddiadwy

	Balans Cronfa Gyffredinol	Reserf Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(5,759)	0	0	5,759
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	75	0	0	(75)
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(543)	0	0	543
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(14,929)	0	0	14,929
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(21,156)	0	0	21,156
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu creydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	29	(1,632)	0	1,603
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,593	0	0	(5,593)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	1,863	0	0	(1,863)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	5,972	0	0	(5,972)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	13,457	(1,632)	0	(11,825)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	770	0	(770)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	61	(61)
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	770	61	(831)
CYFANSWM ADDASIADAU	(7,699)	(862)	61	8,500

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD

Balansau Ysgolion

Cynrychiolai'r swm yma'r elfen o falansau a ryddhawyd o dan ddatganoli cyllideb yn uniongyrchol i'r ysgolion ond sydd heb eu gwario ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, ac sydd yn gynydd net o £1.1m o'i gymharu â'r balans ar 31 Mawrth 2017:

2017/18	Balans	Trosglwyddiadau		Balans	
	31 Mawrth 2017 £'000	rhwng cronfeydd £'000	mewn £'000	allan £'000	31 Mawrth 2018 £'000
Balansau Ysgolion	2,879	0	1,595	(456)	4,018
Cyfanswm	2,879	0	1,595	(456)	4,018

NODYN 10 – TROSLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

Reserfau a Glustnodwyd

Mae'r nodyn isod yn amlygu'r symiau a neilltuwyd o'r Gronfa Gyffredinol mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol, a'r symiau hynny a drosglwyddwyd nôl o'r reserfau a glustnodwyd i gwrdd â gwariant y Gronfa Gyffredinol yn 2017/18, gyda lleihad net o £1.1m ers sefyllfa 31 Mawrth 2017.

2017-18		Balans 31 Mawrth 2017	Trosglwyddiadau			Balans 31 Mawrth 2018
			rhwng cronfeydd	mewn	allan	
Nodyn		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
10.1	Reserfau Adnewyddu	2,793	597	2,293	(426)	5,257
10.2	Reserfau Cyfalaf	9,821	(926)	1,879	(1,050)	9,724
10.3	Reserfau Yswiriant	1,809	0	633	(610)	1,832
10.4	Cronfa Gwasanaethau	4,377	(383)	980	(825)	4,149
10.5	Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant	133	0	13	(132)	14
10.6	Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion	3,801	0	0	(95)	3,706
10.7	Hyfforddiant Canolog	300	(134)	0	(72)	94
10.8	Reserfau Gwasanaethau Addysg	925	0	484	(576)	833
10.9	Reserfau Economi a Chymuned	418	0	65	(46)	437
10.10	Reserfau Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	1,002	166	25	(525)	668
10.11	Reserf Datblygiadau Gwastraff	194	(166)	44	(34)	38
10.12	Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd	185	0	0	0	185
10.13	Reserfau Amgylchedd	520	1,011	491	(1,153)	869
10.14	Reserfau Gofal	1,461	0	809	(1,375)	895
10.15	Cronfa Ffordd Gwynedd	376	0	31	(20)	387
10.16	Cronfa Buddsoddi i Arbed - Prosiect Rheoli Carbon	309	0	44	(41)	312
10.17	Cronfa Trawsfurfio / Buddsoddi i Arbed	8,543	2,202	107	(1,593)	9,259
10.18	Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo	486	0	363	(51)	798
10.19	Reserf Tendro Contractau	217	(53)	0	0	164
10.20	Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai	492	0	0	(40)	452
10.21	Gwarant Amgylcheddol Tai	480	0	0	0	480
10.22	Reserfau Technoleg Gwybodaeth	376	0	92	(16)	452
10.23	Cronfa Rhagbaratoi Cynlluniau Grantiau Ewrop	75	0	0	(37)	38
10.24	Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol	1,760	(2,215)	3,968	(65)	3,448
10.25	Cronfa Maes Lles	222	0	0	0	222
10.26	Trefniadau Partneriaethu	522	(24)	15	(99)	414
10.27	Cronfa Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	0	0	270	0	270
10.28	Ymrwymadau yn Berthnasol i'r Gronfa Bensiwn	634	0	796	(5,686)	(4,256)
10.29	Cronfa Trosglwyddiadau Eiddo Treth y Cyngor	490	0	0	0	490
10.30	Amrywiol Reserfau Eraill	869	(75)	332	(281)	845
Cyfanswm		43,590	0	13,734	(14,848)	42,476

Nid yw balans terfynol y reserfau a glustnodwyd ar 31 Mawrth 2018 yn adlewyrchu'r lefel o ymrwymadau a wnaethpwyd yn eu herbyn. Nodir isod fanylion o brif reserfau penodol y Cyngor.

NODYN 10 – TROSLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.1 Mae'r Reserfau Adnewyddu yn cael ei ddefnyddio gan adrannau amrywiol o'r Cyngor i adnewyddu cerbydau ac offer.
- 10.2 Mae'r Reserfau Cyfalaf yn cynrychioli adnoddau a ymrwymwyd eisoes i ariannu rhan o Raglen Gyfalaf y Cyngor.
- 10.3 Nid yw Cyngor Gwynedd yn yswirio pob risg gydag yswirwyr allanol ond yn hytrach fe sefydlwyd cronfa er mwyn cwrdd â'r gofynion yma'n fewnol. Mae'r balans ar y Reserfau Yswiriant hefyd yn cynnwys elfen ar gyfer gofynion yswiriant sy'n berthnasol i'r cyn Cyngor Sir Gwynedd (hyd at 1996) ac a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.
- 10.4 Mae'r Gronfa Gwasanaethau yn gronfa sy'n dal llithriadau a thanwariant y mae hawl i adrannau ei gario drosodd o flwyddyn i flwyddyn, cyllidebau penodol a pherthnasol eraill a chyllidebau unwaith ac am byth sy'n ymestyn dros fwy nag un flwyddyn.
- 10.5 Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant – symiau a neilltuwyd ar gyfer cyfraniad cyfatebol gan y Cyngor mewn perthynas â chynlluniau refeniw a chyfalaf o dan y Rhaglen Cydgyfeiriant.
- 10.6 Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion – darpariaeth ar gyfer ariannu costau diswyddo i wireddu arbedion cyllidol.
- 10.7 Hyfforddiant Canolog – perthnasol i ofnion cynlluniau rhaglen hyfforddi gweithwyr y Cyngor.
- 10.8 Reserfau Gwasanaethau Addysg – yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i allu ymateb yn bennaf i'r problemau ariannol perthnasol efo gofynion 'Integreiddio', gofynion newidiol 'Anghenion Addysg Arbennig All Sirol', 'Cefnogi Ysgolion' a'r 'Cynllun Benthyciadau i Ysgolion'.
- 10.9 Mae Reserfau Economi a Chymuned yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i gynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth yn bennaf, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau'r cynlluniau ar wahân.
- 10.10 Mae Reserf Priffyrdd a Bwrdeistrefol yn bennaf yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant ac incwm anwastad (equalisation accounts) a gofynion tebygol contractau.
- 10.11 Reserfau Datblygiadau Gwastraff – yn cynnwys ein hymrwymiad i Bartneriaeth Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru.
- 10.12 Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd – cynhwysir symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant anwastad efo rhai meysydd gwaith ynghyd â gofynion cyflogaeth ychwanegol posib yn dilyn newidiadau i raglen waith y Gwasanaeth Ymgynghoriaeth.
- 10.13 Reserfau Amgylchedd - yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i Eiddo, cynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth, ynghyd â gofynion yn ymwneud â'r Cynllun Datblygu Unedol, a symiau ar gyfer sefyllfaoedd gwariant anwastad.
- 10.14 Reserfau Gofal – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib o ganlyniad i ofnion contractau.
- 10.15 Cronfa Ffordd Gwynedd - i gynorthwyo'r broses trawsnewid busnes, gwireddu arbedion a chynorthwyo cyflawni nod ac amcanion "Ffordd Gwynedd".
- 10.16 Cronfa Buddsoddi i Arbed – Prosiect Rheoli Carbon – rhannol ariannu rhaglen waith y Prosiect Rheoli Carbon i gyflawni gostyngiad mewn allyriadau carbon ynghyd â chynhyrchu arbedion refeniw ariannol i'r Cyngor.
- 10.17 Cronfa Trawsffurfio / Buddsoddi i Arbed – ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor ac ar gyfer newid trefniadau mewnol i fod yn fwy effeithiol ac effeithlon ac ar gyfer buddsoddi mewn gwahanol gynlluniau i wireddu arbedion cyllidol parhaol.

NODYN 10 – TROSLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.18 Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo - cynnwys grantiau refeniw a dderbyniwyd ac a ymrwymwyd ar gyfer defnydd yn y dyfodol.
- 10.19 Reserf Tendro Contractau – ar gyfer ymateb i sefyllfaoedd gwariant anwastad o ganlyniad i'r broses tendro am gontractau.
- 10.20 Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai - swm a neilltuwyd ar gyfer rhai gofynion yn ymwneud a threfniadau carthffosiaeth, pibellau dŵr a gweithfeydd trin carthion ar stadau cyn tai cyngor, na fabwysiadwyd gan Dŵr Cymru.
- 10.21 Gwarant Amgylcheddol Tai - neilltuwyd ar gyfer ymhlygiadau posib o ganlyniad i roddi gwarant amgylcheddol i Gartrefi Cymunedol Gwynedd, mewn perthynas ag amgylchiadau arbennig a phenodol yn ymwneud â chynlluniau amgylcheddol ar dir stadau cyn tai cyngor.
- 10.22 Reserfau Technoleg Gwybodaeth - ar gyfer ymateb i ofynion yn y maes technoleg gwybodaeth gan gynnwys cronfa adnewyddu berthnasol ac i allu ymateb i batrymau gwariant anwastad.
- 10.23 Cronfa Rhagbaratoi Cynlluniau Grantiau Ewrop – darpariaeth tuag at gost rhagbaratoi achosion busnes i ddenu ffynonellau ariannu a grantiau Ewrop.
- 10.24 Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol - cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo a chefnogi'r strategaeth ariannol y Cyngor.
- 10.25 Cronfa Maes Lles - darpariaeth ar gyfer ymdrin â phatrymau anwastad mewn gofynion perthnasol.
- 10.26 Trefniadau Partneriaethu - yn cynnwys symiau a neilltuwyd mewn perthynas â gofynion gwahanol drefniadau partneriaethu a chydweithio.
- 10.27 Cronfa Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru - ar gyfer gofynion ac ymrwymadau'r cynllun hybu economaidd perthnasol i Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.
- 10.28 Ymrwymadau yn berthnasol i'r Gronfa Bensiwn - ar gyfer gofynion ac ymrwymadau perthnasol i'r dyfodol y Cynllun Pensiwn.
- 10.29 Cronfa Trosglwyddiadau Eiddo Treth y Cyngor - darpariaeth gysylltiedig â'r colledion yn deillio o drosglwyddiadau eiddo o Dreth y Cyngor i Drethi Annomestig Cenedlaethol.
- 10.30 Amrywiol Reserfau Eraill – yn cynnwys symiau a neilltuwyd ar gyfer amrywiol ymrwymadau eraill.

NODYN 11 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

2016/17		2017/18
£'000		£'000
1,829	Praeseptau Cyngorau Cymuned	1,994
	Lefiau	
11,990	Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	12,518
5,598	Awdurdod Tân Gogledd Cymru	5,852
962	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	962
87	Byrddau Draenio Lleol	91
18,637		19,423
694	(Enillion)/colledion ar waredu a dad-gydnabod asedau anghyfredol	546
21,160	Cyfanswm	21,963

NODYN 12 – GWARIANT AC INCWM ARIANNU A BUDDSODDI

2016/17		2017/18
£'000		£'000
6,380	Llog taladwy a thaliadau tebyg	6,123
6,243	Llog net ar yr ymrwymadau/(asedau) buddion diffiniedig net	6,237
(313)	Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(211)
12,310	Cyfanswm	12,149

NODYN 13 – TRETH AC INCWM GRANT AMHENODOL

2016/17		Nodyn	2017/18
£'000			£'000
(74,640)	Incwm Y Dreth Cyngor	13a	(76,608)
(37,158)	Trethi Annomestig	13b	(40,451)
(129,800)	Grantiau'r Llywodraeth heb eu clustnodi	32	(128,505)
(9,288)	Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	32	(11,039)
(250,886)	Cyfanswm		(256,603)

NODYN 13a - Y DRETH CYNGOR

Mae'r Cyngor yn penderfynu ar ei anghenion gwariant am y flwyddyn ac yn ei drosi i Dreth Cyngor Band D drwy ei rannu gyda chyfrifiad o'r nifer eiddo sydd ym mhob band Treth Cyngor a'u datgan yn nhermau nifer cyfatebol ym Mand D (Sylfaen y Dreth Cyngor). Yna, ychwanegir gofynion Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru at y swm yma i sefydlu'r Dreth Cyngor ar gyfer y Sir.

Cyfrifwyd sylfaen y Dreth Cyngor ar gyfer 2017/18 fel a ganlyn:-

CYFRIFIAD SYLFAEN Y DRETH CYNGOR AR GYFER 2017/18			
Band Priso	Nifer Eiddo Cyfatebol yn dilyn gostyngiadau	Lluosydd Statudol	Nifer Cyfatebol Eiddo Band D
A*	6	5/9	3.19
A	7,403	6/9	4,935.40
B	13,400	7/9	10,421.97
C	10,641	8/9	9,458.57
D	9,192	1	9,192.04
E	7,402	11/9	9,046.54
F	3,649	13/9	5,270.06
G	1,165	15/9	1,942.08
H	168	18/9	335.50
I	56	21/9	130.67
Cyfanswm			50,736.02
Sylfaen y Dreth Gyngor ar ôl lwfans colledion casglu			50,228.66

Rhoddir dadansoddiad o'r incwm net, sy'n deillio i'r Cyngor, isod:-

2016/17		2017/18
£'000		£'000
(74,750)	Treth Cyngor a godwyd	(76,848)
110	Llai Cynnydd yn y ddarpariaeth dyledion drwg	240
(74,640)		(76,608)

NODYN 13b - TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL

Fe reolir Trethi Annomestig Cenedlaethol ("Treth Busnes") gan y Llywodraeth ond awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am ei gasglu a'i dalu i gronfa ganolog a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Maent hwythau wedyn yn dosrannu symiau o'r gronfa yma i Awdurdodau Lleol ar sail poblogaeth.

NODYN 13b - TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL (parhad)

Mae'r Llywodraeth yn pennu swm y Dreth Annomestig Genedlaethol am y flwyddyn (49.9c yn 2017/18) a luosir gyda gwerth trethiannol yr eiddo. Yn amodol ar effaith trefniadau dros dro a rhai gostyngiadau eraill, dyma fydd y swm a delir gan y trethdalwr.

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2017/18 roedd yna 8,027 eiddo ar y rhestr brisio leol yng Ngwynedd, yn cynrychioli gwerth trethiannol o £111,787,301.

Rhoddir isod ddadansoddiad o'r incwm net cronedig i'r Cyngor o'r Trethi Annomestig:-

2016/17		2017/18
£'000		£'000
(37,789)	Trethi Annomestig a godwyd	(39,385)
381	Lwfans Costau Casglu	394
331	Darpariaeth Dyledion Drwg	310
37,077	Swm a dalwyd i'r Gronfa Genedlaethol	38,681
0		0
(37,158)	Derbyniadau o'r Gronfa Genedlaethol	(40,451)
(37,158)	Incwm net o'r Trethi Annomestig	(40,451)

NODYN 14 – CYFRIF INCWM A GWARIANT RHEOLAETH ADEILADAU

Mae'r gwariant ac incwm ar y cyfrif yma yn perthyn i'r gwaith rheoliadau adeiladau ar wirio a goruchwylio, ac yn cynnwys ystyried unrhyw achos gorfodaeth ond nid y gwaith o roi rhybuddion statudol o dan y Ddeddf Adeiladu 1984.

Disgwylir i'r cyfrif adennill y costau dros raglen dreigl tair blynedd, ac mae'r gofynion yn cael eu hadolygu yn flynyddol. Bu colled yn 2017/18, ond gweler fod elw cronedig dros gyfnod o dair blynedd.

2017/18	£'000
Cyfanswm incwm ffioedd a dderbyniwyd (ac eithrio TAW)	(413)
Cyfanswm gwariant	433
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2017/18	20
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2016/17	(20)
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2015/16	(2)
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer y tair blynedd diwethaf	(2)

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

Symudiadau ar Falansau Eiddo, Offer a Chyfarpar

Symudiadau yn 2017/18:

	Tir ac Adeiladau £'000	Is adeiladwaith £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau Gweddilliol £'000	Asedau heb eu cwbllhau £'000	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar £'000
Gwerth							
Balans ar 01.04.17	291,440	198,172	40,601	1,090	2,108	5,507	538,918
Ychwanegiadau	7,020	4,355	2,591	0	3	5,523	19,492
Gwerthiannau	(3)	0	(2,604)	0	(166)	0	(2,773)
Trosglwyddiadau	2,211	0	0	0	405	(2,616)	0
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	(4,703)	0	0	38	98	0	(4,567)
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	(1,277)	0	0	0	(181)	0	(1,458)
Balans ar 31.03.18	294,688	202,527	40,588	1,128	2,267	8,414	549,612
Dibrisiant							
Balans ar 01.04.17	4,790	39,215	23,511	10	2	0	67,528
Dibrisiant yn y flwyddyn	5,024	5,330	3,864	1	2	0	14,221
Gwerthiannau	0	0	(2,133)	0	(2)	0	(2,135)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(3,417)	0	0	(11)	(3)	0	(3,431)
Balans ar 31.03.18	6,397	44,545	25,242	0	(1)	0	76,183
Amhariad							
Balans ar 01.04.17	35,236	63	68	230	67	0	35,664
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	2,644	0	0	0	0	0	2,644
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	4,033	0	0	0	9	0	4,042
Gwerthiannau	0	0	0	0	(7)	0	(7)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(9,532)	0	0	(1)	(60)	0	(9,593)
Balans ar 31.03.18	32,381	63	68	229	9	0	32,750
Gwerth Net	255,910	157,919	15,278	899	2,259	8,414	440,679
31 Mawrth 2018							
Gwerth Net	251,414	158,894	17,022	850	2,039	5,507	435,726
31 Mawrth 2017							

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Symudiadau Cymharol yn 2016/17:

	Tir ac Adeiladau £'000	Is adeiladwaith £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau Gweddilliol £'000	Asedau heb eu cwbilhau £'000	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar £'000
Gwerth							
Balans ar 01.04.16	272,021	193,750	38,395	1,073	2,581	10,351	518,171
Ychwanegiadau	5,487	4,422	3,006	17	3	11,414	24,349
Gwerthiannau	(1,798)	0	(800)	0	(407)	0	(3,005)
Trosglwyddiadau	16,336	0	0	0	(69)	(16,258)	9
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	1,855	0	0	0	0	0	1,855
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	(2,461)	0	0	0	0	0	(2,461)
Balans ar 31.03.17	291,440	198,172	40,601	1,090	2,108	5,507	538,918
Dibrisiant							
Balans ar 01.04.16	4,055	33,992	20,736	9	1	0	58,793
Dibrisiant yn y flwyddyn	4,685	5,223	3,555	1	2	0	13,466
Gwerthiannau	(102)	0	(780)	0	0	0	(882)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	(1)	0	(1)
Ailbriso	(3,848)	0	0	0	0	0	(3,848)
Balans ar 31.03.17	4,790	39,215	23,511	10	2	0	67,528
Amhariad							
Balans ar 01.04.16	32,132	63	68	230	63	0	32,556
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	2,374	0	0	0	0	0	2,374
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	4,859	0	0	0	5	0	4,864
Gwerthiannau	(175)	0	0	0	0	0	(175)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	(1)	0	(1)
Ailbriso	(3,954)	0	0	0	0	0	(3,954)
Balans ar 31.03.17	35,236	63	68	230	67	0	35,664
Gwerth Net 31 Mawrth 2017	251,414	158,894	17,022	850	2,039	5,507	435,726
Gwerth Net 31 Mawrth 2016	235,834	159,695	17,591	834	2,517	10,351	426,822

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Prisiwyd eiddo gweithredol y Cyngor gan Reolwr Eiddo Corfforaethol (M.R.I.C.S) y Cyngor yn unol â'r polisiau a nodwyd yn rhan 1.17 o Nodyn 1 o'r Polisiâu Cyfrifo. Noder fod yr Awdurdod wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrizio gwahanol gategoriâu o'r asedau yma yn flynyddol. Gweler y nodyn hwn hefyd ar gyfer sail dibrisio'r gwahanol gategoriâu o asedau.

Defnyddir 12 Ysgol Eglwysig gan y gwasanaeth addysg sydd heb eu cynnwys yn y tabl uchod oherwydd nad ydynt yn eiddo i'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal a chadw'r adeiladau yma ond nid yw'r symiau yn sylweddol. Er gwybodaeth, mae Ysgol Cae Top ym Mangor yn cael ei ystyried ar hyn o bryd fel ased y Cyngor yn ein cyfrifon, ac nid fel ysgol eglwysig. Mae statws cyfreithiol yr ased yn destun adolygiad cyfreithiol a all effeithio'r driniaeth yn y cyfrifon yn y dyfodol.

Dangosir y ffyrdd o gyllido'r asedau a brynwyd yn ystod y flwyddyn gyda'r wybodaeth ar wariant cyfalaf yn yr adroddiad naratif.

Ymrwymadau Cyfalaf

Roedd yr ymrwymadau o sylwedd ar gytundebau cyfalaf ar 31 Mawrth 2018 fel a ganlyn:

	Swm	Taliadau	Balans
	£'000	hyd yma	£'000
	£'000	£'000	£'000
Cynllun Adfywio Tref a Glannau Caernarfon	679	446	233
Ysgol y Berwyn - estyniad ac ailwampio	8,897	8,136	761

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

Mae'r eitemau canlynol o incwm a chostau wedi eu cymryd i ystyriaeth yn y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2016/17	2017/18
	£'000	£'000
Incwm rhent o eiddo buddsoddi	3	9
Enillion/(colledion) net	3	9

Nid oes cyfyngiadau ar allu'r Awdurdod i adnabod gwerth ei eiddo buddsoddi, nac ychwaith ar hawl yr Awdurdod i'r incwm a'r elw sy'n deillio o'r gwerthiant. Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw ymrwymiad cytundebol i brynu, adeiladu na datblygu eiddo buddsoddi na'i atgyweirio, cynnal na'i wella.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r symudiad yng ngwerth teg yr eiddo buddsoddi yn ystod y flwyddyn:

	2016/17	2017/18
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	247	197
Gwarediadau	0	(81)
Elw/(colled) net o addasiadau gwerth teg	0	0
<u>Trosglwyddiadau:</u>		
(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	(50)	0
Balans 31 Mawrth	197	116

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL

(a) Offerynnau Ariannol - Dosbarthiadau

Diffinnir offeryn ariannol fel unrhyw gytundeb sydd yn creu ased ariannol mewn un endid ac ymrwymiad ariannol neu offeryn ecwiti mewn endid arall. Nid yw trafodion nad ydynt yn cael eu cyfnewid, megis rhai sy'n ymwneud â threthi a grantiau'r llywodraeth, yn gyfystyr ag offerynnau ariannol.

Ymrwymadau Ariannol

Mae ymrwymiad ariannol yn ddyletswydd i drosglwyddo buddion economaidd a reolir gan y Cyngor, a all gynrychioli dyletswydd gytundebol i gyflwyno arian parod neu asedau ariannol, neu ddyletswydd i gyfnewid ymrwymadau ac asedau ariannol gydag endid arall sydd o bosib yn anffafriol i'r Cyngor.

Mae ymrwymadau ariannol y Cyngor nad ydynt yn ddeilliadol yn ystod y flwyddyn yn cael eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio, ac yn cynnwys:

- benthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a benthycwyr masnachol
- Trefniant Consesiwn Gwasanaeth (cytundebau Menter Cyllid Preifat (PFI)) a fanylir yn Nodyn 42
- gorddrafft gyda Banc Barclays ccc
- benthyciadau tymor byr gan awdurdodau lleol a chymdeithasau tai
- prydlesau cyllidol a fanylir yn Nodyn 35
- taliadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd

Asedau Ariannol

Mae ased ariannol yn golygu hawl i fuddion economaidd yn y dyfodol a reolir gan y Cyngor. Fe'i cynrychiolir gan arian parod neu offerynnau eraill neu hawl cytundebol i dderbyn arian parod neu ased ariannol arall. Mae'r asedau ariannol a ddaliwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn cael eu rhannu i'r tri dosbarth a ganlyn:

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Benthyciadau a derbyniadau (asedau ariannol â thaliadau sefydlog neu benodedig, sydd heb eu rhestru mewn marchnad weithredol) yn cynnwys:

- arian parod
- cyfrifon banc
- adneuron cyfnod penodol gyda banciau a chymdeithasau adeiladu
- benthyciadau i awdurdodau lleol eraill
- benthyciadau i gwmnïoedd bach
- derbyniadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd

Asedau ariannol sydd ar gael i'w gwerthu (sydd wedi'u rhestru ar farchnad weithredol), sy'n cynnwys:

- cronfeydd marchnadoedd ariannol a chynlluniau buddsoddi cyfunol eraill
- tystysgrifau adneuron a ddyroddi'r gan fanciau a chymdeithasau adeiladu
- bondiau a ddyroddir gan fanciau amlochrog a chwmnïau yn y DU

Asedau a ddelir ar werth teg drwy elw a cholled, yn cynnwys:

- buddsoddiad ecwiti mewn cwmni gwastraff lleol

(b) Offerynnau Ariannol – Balansau

Mae'r ymrwymïadau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Ymrwymïadau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2017	2018	2017	2018
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:				
Prifswm a fenthycwyd	108,143	107,810	2,702	10,333
Llog cronedig	0	0	633	532
Cyfanswm Benthyciadau	108,143	107,810	3,335	10,865
Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:				
Gorddrafft banc	0	0	30,035	45,538
Cyfanswm Arian a Ordynnwyd	0	0	30,035	45,538
Ymrwymïadau ar gost wedi'i amorteiddio:				
Dyledion Masnachol	0	0	0	0
Prydlesau Cyllidol	1,993	1,851	0	0
Cyfanswm Ymrwymïadau Tymor Hir	1,993	1,851	0	0
Ymrwymïadau ar gost wedi'i amorteiddio:				
Dyledion Masnachol	0	0	54,912	53,865
Prydlesau Cyllidol	0	0	134	142
Cynhwyswyd o fewn Credydwyr*	0	0	55,046	54,007
Cyfanswm yr Ymrwymïadau Ariannol	110,136	109,661	88,416	110,410

* Mae llinell credydwyr tymor byr ar y Fantolen yn cynnwys £937,000 (£1,927,000 ar 31 Mawrth 2017) o gredydwyr (Nodyn 21) nad ydynt yn cyfateb i'r diffiniad o ymrwymïad ariannol.

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae'r asedau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Asedau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000
Benthyciadau a Derbyniadau:				
Prifswm ar gost wedi'i amorteiddio	17	17	26,000	33,000
Llog cronedig	0	0	44	37
Buddsoddiadau ar gael i'w gwerthu:				
Prifswm ar gost wedi'i amorteiddio	2,154	0	0	1,991
Cyfanswm Buddsoddiadau	2,171	17	26,044	35,028
Benthyciadau a Derbyniadau:				
Arian	0	0	59	58
Cyferwerthoedd arian ar gost wedi'i amorteiddio	0	0	1,325	12,345
Cyfanswm Arian a Chyferwerthoedd Arian	0	0	1,384	12,403
Benthyciadau a Derbyniadau:				
Derbyniadau Masnachol	4,094	4,101	32,341	39,007
Cynhwyswyd o fewn Dyledwyr*	4,094	4,101	32,341	39,007
Cyfanswm Asedau Ariannol	6,265	4,118	59,769	86,438

* Mae llinell tymor byr dyledwyr ar y Fantolen yn cynnwys £18,068,000 (£22,547,000 ar 31 Mawrth 2017) o ddyledwyr (Nodyn 18) nad ydynt yn cwrdd â'r diffiniad o ased ariannol.

Benthyciadau Meddal Materol

Mae gan Awdurdodau Lleol yr hawl i roi benthyciadau am resymau polisi yn hytrach na fel offerynnau ariannol, ac fe all y benthyciadau yma fod yn ddi-log neu ar gyfraddau is na chyfraddau cyffredinol y farchnad. Pan mae benthyciadau yn cael eu dyroddi ar gyfradd is na chyfradd y farchnad maent yn cael eu hadnabod fel "Benthyciadau Meddal".

Mae gwerth teg y benthyciadau meddal yma yn llai na chyfanswm yr arian a fenthycwyd. Mae gwerth teg benthyciad, sy'n cael ei roi yn ddi-log neu ar gyfradd is na chyfradd gyffredinol y farchnad, yn cael ei amcangyfrif fel gwerth presennol holl dderbyniadau arian y dyfodol wedi ei ddisgowntio yn defnyddio cyfradd llog y farchnad gyffredinol ar gyfer offeryn cyffelyb. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a fenthycir a gwerth teg y benthyciad yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant. Mae Côt Ymarfer 2017/18 yn gosod gofynion cyfrifeg a datgeliad penodol ar gyfer benthyciadau meddal. Yn ystod 2017/18 fe adnabu Cyngor Gwynedd y "benthyciadau meddal" canlynol:

- Taliadau Gohiriedig am daliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.18 £2,098,027)
- Benthyciadau Ceir a Beiciau i weithwyr (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.18 £1,144,101)

Daethpwyd i benderfyniad nad yw'r ychydig o "fenthyciadau meddal" sydd gan y Cyngor yn ymofyn datgeliad ar wahân gan eu bod yn de-minimis.

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Gwrthbwysu Asedau ac Ymrwymadau Ariannol

Mae asedau ac ymrwymadau ariannol yn cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ble mae gan y Cyngor hawl gorfodol cyfreithiol i wrthbwysu ac yn bwriadu setlo ar sail net, neu i wireddu'r asedau a setlo'r ymrwymiad yn gydamserol. Mae'r tabl isod yn dangos yr offerynnau hynny sydd wedi cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ar Y Fantolen. Nid oedd gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol eraill oedd yn destun i drefniant gorfodol neu drefniant tebyg.

	2016/17			2017/18		
	Asedau gros (ymrwymia- dau)	(Ymrwymia- dau) asedau wedi eu gwrthbwysu	Sefyllfa net ar Y Fantolen	Asedau gros (ymrwymia- dau)	(Ymrwymia- dau) asedau wedi eu gwrthbwysu	Sefyllfa net ar Y Fantolen
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfrifon banc mewn credyd	13,065	(13,065)	0	9,917	(9,917)	0
Cyfanswm Asedau Ariannol	13,065	(13,065)	0	9,917	(9,917)	0
Gorddrafft banc	(43,100)	13,065	(30,035)	(55,455)	9,917	(45,538)
Cyfanswm Ymrwymadau Ariannol	(43,100)	13,065	(30,035)	(55,455)	9,917	(45,538)

(c) Offerynnau Ariannol – Enillion a Cholledion

Mae'r enillion a cholledion a nodir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas â'r offerynnau ariannol yn cynnwys yr eitemau a ganlyn:

	Ymrwymadau Ariannol	Asedau Ariannol	
	Costau'r ymrwymadau wedi'u hamorteiddio	Benthyciadau a Derbyniadau	Cyfanswm 2017/18
	£'000	£'000	£'000
Costau Llog	6,122	0	6,122
Llog taladwy a ffioedd tebyg	6,122	0	6,122
Incwm y llog	0	(211)	(211)
Incwm y llog a'r buddsoddiad	0	(211)	(211)
(Enillion)/colledion net y flwyddyn	6,122	(211)	5,911

(d) Offerynnau Ariannol – Gwerthoedd Teg

Mae asedau ariannol a ddynodir fel benthyciadau a derbyniadau a'r holl ymrwymadau ariannol nad ydynt yn ddeilliadol yn cael eu prisiau yn y Fantolen ar sail cost wedi'i hamorteiddio. Amcangyfrifwyd eu gwerthoedd teg drwy gyfrifo gwerth net presennol y llif arian oedd yn weddill o dan y cytundeb ar 31 Mawrth 2018, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

- Mae benthyciadau'r PWLB wedi'u disgowntio ar y cyfraddau llog a gyhoeddwyd ar gyfer benthyciadau newydd gyda'r un cyfnod ad-dalu a drefnwyd ar 31 Mawrth.
- Mae benthyciadau a buddsoddiadau tymor hir eraill wedi'u disgowntio ar gyfraddau'r farchnad ar gyfer offerynnau cyffelyb sydd â chyfnod ad-dalu cyffelyb ar 31 Mawrth.
- Ni chydabyddir ad-daliadau cynnar nac amhariadau.
- Rhagdybir bod gwerth teg offerynnau tymor byr, gan gynnwys dyledion a derbyniadau masnachol, yn cyfateb yn agos i'r swm cario.
- Yn achos ymrwymadau a ohiriwyd (megis prydlesau cyllidol) mae'r Awdurdod yn tybio bod y swm cario yn amcangyfrif rhesymol o'r gwerth teg.

	Gwerth i'w gario 31 Mawrth 2017 £'000	Gwerth teg 31 Mawrth 2017 £'000	Gwerth i'w gario 31 Mawrth 2018 £'000	Gwerth teg 31 Mawrth 2018 £'000
Ymrwymadau Ariannol:				
Benthyciadau	(111,478)	(181,814)	(118,143)	(185,882)
Prydlesau cyllidol	(2,127)	(2,127)	(1,993)	(1,993)
Dyledion Masnachol	(54,912)	(54,912)	(53,865)	(53,865)
Cyfanswm Ymrwymadau Ariannol	(168,517)	(238,853)	(174,001)	(241,740)
Asedau Ariannol:				
Buddsoddiadau tymor hir	2,171	2,171	17	17
Buddsoddiadau tymor byr	26,000	26,044	34,991	35,028
Derbyniadau Masnachol	32,341	32,341	39,007	39,007
Cyfanswm Asedau Ariannol	60,512	60,556	74,015	74,052

Mae gwerth teg yr ymrwymadau tymor hir yn uwch na'r swm cario gan fod portffolio benthyciadau'r Awdurdod yn cynnwys nifer o fenthyciadau sydd â chyfradd llog taladwy sy'n uwch na'r cyfraddau llog sydd ar gael ar gyfer benthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y Fantolen.

Roedd mwyafrif o bortffolio buddsoddi'r Cyngor ar ddyddiad y Fantolen yn adneuo cyfnod penodol gyda Banciau a Chymdeithasau Adeiladu, ac adneuo cyfrifon ar alw/ar rybudd a bondiau wedi eu gwarantu. Roedd dyddiad aeddfedu'r buddsoddiadau hyn oll o fewn cyfnod o 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

(e) Offerynnau Ariannol - Risgiau

Mae'r Cyngor yn cydymffurfio â Côt Ymarfer ar Reolaeth y Trysorlys CIPFA â'r Côt Darbodus Ariannu Cyfalaf Awdurdodau Lleol (diwygwyd yn Rhagfyr 2017).

Yn unol â'r Côt Rheolaeth y Trysorlys, mae'r Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys cyn i bob blwyddyn ariannol newydd gychwyn. Mae'r Strategaeth yn amlinellu'r paramedrau ar gyfer rheoli'r risgiau sy'n gysylltiedig ag Offerynnau Ariannol. Mae'r Cyngor hefyd yn cynhyrchu Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys, sy'n manylu ar y trefniadau ymarferol i'w dilyn i reoli'r risgiau hynny.

Mae'r Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn cynnwys Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol yn unol ag Arweiniad Buddsoddi Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodau lleol. Pwysleisia'r Arweiniad hwn y dylid rhoi blaenoriaeth i sicrwydd a hylifedd, yn hytrach na chynnyrch. Mae Strategaeth Trysorlys y Cyngor, ynghyd â'i Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys yn seiliedig ar chwilio am y gyfradd adennill uchaf posib sy'n gyson â'r lefelau priodol o sicrwydd a hylifedd.

Mae hyn yn cynnwys y prif risgiau a ganlyn:

- *Risg Credyd:* Y posibilrwydd y bydd un parti mewn offeryn ariannol yn methu â chyflawni ei ymrwymadau cytundebol, gan beri colled i'r Cyngor.

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

- *Risg Hylifedd:* Y posibilrwydd na fydd y Cyngor yn gallu codi digon o arian i ddiwallu'r ymrwymiad ariannol ar amser.
- *Risg y Farchnad:* Y posibilrwydd o golled ariannol oherwydd newidiadau i'r cyfraddau llog, prisiau'r farchnad ac ati.

Risg Credyd: Buddsoddiadau

Mae'r Cyngor yn rheoli risg credyd drwy sicrhau bod ei holl fuddsoddiadau'n cael eu gwneud gyda sefydliadau sydd ag ansawdd credyd uchel, fel y nodir yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys. Yn ystod 2017/18 mae'r rhain yn cynnwys endidau masnachol gydag isafswm statws credyd hirdymor o A-, Llywodraeth y DU ac awdurdodau lleol eraill heb statws credyd y mae'r Cyngor wedi derbyn cyngor buddsoddi annibynnol arnynt. Gan gydnabod nad yw credyd-raddio bob amser yn medru rhagweld diffygdlu, mae'r Cyngor hefyd yn ystyried mesurau eraill gan gynnwys cyfnewid diffygdlu credyd a phrisiau ecwiti wrth ddewis sefydliadau masnachol ar gyfer buddsoddi.

Yn ystod 2017/18 gosodwyd uchafswm o 5% o swm yr holl bortffolio y gellid ei fuddsoddi gyda gwrth barti unigol (wedi ei ostwng i £1m ar gyfer rhai cymdeithasau adeiladau a 2.5% ar gyfer Grŵp RBS). Mae'r Cyngor hefyd wedi gosod uchafswm cyfanswm buddsoddiad grŵp o 5% ar gyfer sefydliadau sy'n rhan o'r un grŵp bancio (wedi ei ostwng i 2.5% ar gyfer Grŵp RBS). Ni ellir buddsoddi mwy na chyfanswm o £40m am gyfnod hwy na blwyddyn.

Ni ellir cynnig asesiad cyffredinol o ba mor agored yw'r Cyngor i risg credyd mewn perthynas â'i fuddsoddiadau o £33m gyda banciau a chymdeithasau adeiladu, gan fod y risg o unrhyw sefydliad yn methu talu'r llog neu ad-dalu'r prif swm yn benodol i bob sefydliad unigol. Dengys profiad diweddar mai prin iawn yw'r achosion pan fo endidau o'r fath yn methu cyflawni'u hymrwymadau. Mae'r risg o fethu adfer arian yn perthyn i holl adneuo'n y Cyngor, ond ar 31 Mawrth 2018 nid oedd unrhyw dystiolaeth y byddai'r risg yn debygol o gael ei wireddu.

Yn ystod 2008/09, roedd y Cyngor wedi adneuo £4m gyda Heritable Bank, banc wedi'i gofrestru yn y DU dan Gyfraith yr Alban. Rhoddwyd y cwmni yn nwylo'r gweinyddwyr ar 7 Hydref 2008. Derbyniodd y Cyngor ddychweliad o £3,938,407, sef 98% gan y gweinyddwyr hyd at 31 Mawrth 2018. Mae'r weinyddiaeth yn parhau, ond disgwylir i'r holl swm gael ei adennill maes o law.

Nid yw'r Cyngor yn dal gwarant gyfochrog yn erbyn unrhyw fuddsoddiadau.

Mae ansawdd credyd uwch i £1.991m o fuddsoddiadau'r Cyngor gan mai bondiau wedi eu gwarantu ydynt sydd gyda phwl o asedau yn diogelu'r bond petai'r dyroddwr yn methu. Mae'r warant gyfatebol yma yn lleihau'r debygoliaeth i'r Cyngor dioddef colled credyd ar y buddsoddiadau hyn.

Ceir crynodeb yn y tablau isod o werth risg credyd portffolio buddsoddi'r Cyngor fesul cyfradd credyd:

Cyfradd Credyd	Tymor Byr	
	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
AAA	0	4,991
AA+	0	0
AA	0	3,000
AA-	10,000	13,000
A+	0	0
A	8,000	4,000
A-	1,000	0
Cymdeithasau Adeiladu heb eu graddio	4,000	1,000
Awdurdodau lleol heb eu graddio	3,000	9,000
Cyfanswm Buddsoddiadau	26,000	34,991

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Cyfradd Credyd	Tymor Hir	
	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
AAA	2,103	0
AA+	0	0
AA	0	0
AA-	0	0
A+	0	0
A	0	0
A-	0	0
Unrated	0	0
Cyfanswm Buddsoddiadau	2,103	0

Derbyniadau Masnachol

Mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hir gan gynnwys benthyciadau ceir i weithwyr ac un morgais i aelod o'r cyhoedd. Ystyrir y benthyciadau ceir fel risg isel oherwydd y gallu i ddiynnu'r ad-daliadau o gyflogau'r gweithwyr, trefniadau trosglwyddo cytbwys gydag awdurdodau lleol eraill parthed unrhyw weithwyr sy'n trosglwyddo gyda benthyciad ceir yn ddyledus, trefniadau penodol ar gyfer methdalwyr a threfniadau adennill dyled arferol ar gyfer unrhyw weithwyr sydd yn gadael cyflogaeth llywodraeth leol. Mae'r morgais yn risg isel oherwydd bod y Cyngor yn dal arwystl cyntaf dros yr eiddo a forgeisiwyd.

Mae'r Cyngor wedi lansio Cronfa Benthyciadau Busnes i fusnesau bychan a chanolig o ran maint yng Ngwynedd. Mae'r cyfraddau llog a gyfyd ar fenthyciadau o'r fath yn gyfesur â'r risg credyd uwch sy'n ymglymedig â'r math yma o fenthyciadau.

Risg Hylifedd

Mae gan y Cyngor fynediad parod i fenthyciadau ar gyfraddau ffafriol o'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus ac awdurdodau lleol eraill, ac ar gyfraddau uwch gan fanciau a chymdeithasau adeiladu. Nid oes unrhyw risg ymddangosiadol y bydd y Cyngor yn methu codi cyllid i gwrdd â'i ymrwymadau. Er hyn, mae risg y bydd yn rhaid i'r Cyngor adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg lle mae'r cyfraddau llog yn anffafriol. Rheolir y risg hwn drwy gynnal amrediad o fenthyciadau gyda chyfraddau sefydlog a sicrhau nad yw mwy na 25% o fenthyciadau'r Cyngor yn aeddfedu mewn unrhyw un flwyddyn ariannol.

Mae dadansoddiad aeddfedrwydd y prif fenthyciadau fel â ganlyn:

Amser tan aeddfedrwydd (blynyddoedd)	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Llai na blwyddyn	2,702	10,333
Dros 1 ond dim dros 2	333	2,236
Dros 2 ond dim dros 5	5,322	4,590
Dros 5 ond dim dros 10	17,613	17,128
Dros 10 ond dim dros 20	27,626	32,792
Dros 20 ond dim dros 30	13,697	7,511
Dros 30 ond dim dros 40	17,986	17,986
Dros 40	9,367	25,567
Dyddiad ansicr*	16,200	0
Cyfanswm	110,846	118,143

* Roedd gan y Cyngor £16.2m o fenthyciadau "Lender's option, borrower's option" (LOBO) lle bo'r opsiwn gan y benthyciwr i gynnig codiad yn y gyfradd a delir; roedd gan y Cyngor hawl wedyn i dderbyn y gyfradd newydd neu ad-dalu'r benthyciad heb gosb. Roedd dyddiad aeddfedrwydd felly yn ansicr.

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Risg y Farchnad : Risg Cyfraddau Llog

Mae'r Cyngor yn agored i risgiau sy'n codi o symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effeithiau cymhleth ar yr Awdurdod. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn arwain at yr effeithiau a ganlyn:

- Benthyciadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r gwariant llog yn cynyddu.
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr ymrwymadau benthycia yn disgyn.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r incwm llog sydd yn cael ei gredu yn cynyddu.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr asedau yn disgyn.

Nid yw buddsoddiadau a nodir fel “benthyciadau a derbyniadau” a benthyciadau a ddelir yn cael eu cario ar werth teg, ac felly ni fydd newidiadau i'w gwerth teg yn effeithio ar yr Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae'r newidiadau yn y llog sy'n daladwy ac yn ddyledus ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfraddau cyfnewidiol yn cael eu nodi ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau. Caiff symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog a ddynodir fel “ar gael i'w gwerthu” eu hadlewyrchu yn yr Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Mae Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn ceisio lleihau'r risgiau hyn drwy osod uchafswm ar y symiau net sy'n agored i gyfraddau llog sefydlog a chyfnewidiol. Ar 31 Mawrth 2018 roedd 100% o'r prif symiau net a fenthycwyd (h.y. dyled net o fuddsoddiad) yn agored i gyfraddau sefydlog a 0% i gyfraddau cyfnewidiol.

Petai'r holl gyfraddau llog wedi bod 1% yn uwch neu is (gyda'r elfennau newidiol eraill oll yn gyson), yr effaith ariannol fyddai:

	1% yn uwch £'000	1% yn llai £'000
Newid yn y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau cyfradd newidiol	0	0
Newid yn y llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau cyfradd newidiol	31	6
Effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	31	6
Newid yng ngwerth teg yr asedau buddsoddiad cyfradd sefydlog	0	0
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0
Newid yng ngwerth teg benthyciadau / ymrwymadau cyfradd sefydlog*	(25,393)	25,393

*Dim effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, nac ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg Pris

Mae prisiau marchnad buddsoddiadau'r Cyngor mewn bondiau cyfradd sefydlog a'i unedau mewn cynlluniau buddsoddi cyfunol yn cael eu llywodraethu gan y cyfraddau llog cyffredinol, a rheolir y risg marchnad sy'n gysylltiedig â'r offerynnau hyn ar y cyd â'r risg cyfraddau llog.

Nid yw'r Cyngor yn buddsoddi mewn cyfranddaliadau ecwiti ac felly nid yw'n agored i risg pris. Roedd y Cyngor yn berchen ar gyfranddaliadau yng Nghwmni Gwaredu Gwastraff Awdurdod Lleol (LAWDC). Penderfynodd Cyngorau Gwynedd ac Ynys Môn ddod â'r trefniant i ben yn ystod 2007/08 a gwneud y gwaith yn fewnol, gan drosglwyddo'r asedau gweithredol, ymrwymadau a'r gweithwyr perthnasol i'r Cyngor ym mis Ionawr 2008. Cafodd y cwmni ei ddirwyn i ben yn 2017/18 a derbyniodd y Cyngor £43,784.25 am ei ran o'r asedau.

Risg y Farchnad : Risg y Gyfnewidfa Dramor

Nid oes gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol mewn arian tramor. Felly nid yw'n agored i golledion o ganlyniad i symudiadau niweidiol mewn cyfraddau cyfnewid.

NODYN 18 – DYLEDWYR TYMOR BYR

	Dyledwyr NET o amhariad	
	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Llywodraeth Cymru	28,921	30,423
Cyrff Llywodraeth Ganolog Eraill	7,187	6,159
Awdurdodau Lleol Eraill	2,608	2,761
Gwasanaeth Iechyd Cenedlaethol	2,594	2,980
Corfforaethau a Chronfeydd Masnachu Cyhoeddus	18	46
Treth Cyngor	1,846	1,932
Endidau Eraill ac Unigolion	11,715	12,773
Cyfanswm	54,889	57,074

NODYN 19 – ARIAN A CHYFWERTHOEDD ARIAN

	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Arian mewn llaw	13	13
Cyfrifon Banc Cyfredol	46	45
Cyfrifon Galw	1,325	12,345
Arian a Chyfwertioedd Arian	1,384	12,403
Gorddrafft Banc	(30,035)	(45,538)
Cyfanswm	(28,651)	(33,135)

Er mwyn uchafu'r adenillion o Fuddsoddiadau Tymor Byr ac Adneuron Banc, mae'r Cyngor yn buddsoddi unrhyw arian sydd dros ben yn ei gyfrifon banc ynghyd ag unrhyw arian sydd dros ben yng nghyfrifon banc Gronfa Bensiwn Gwynedd. Telir rhaniad priodol o'r llog a enillir i'r Gronfa Bensiwn a rhennir unrhyw golledion ar fuddsoddiadau gyda'r Gronfa Bensiwn yn yr un modd. Oherwydd natur y trefniadau banc nid yw'r arian sydd dros ben yng nghyfrifon banc y Gronfa Bensiwn yn cael ei drosglwyddo i gyfrifon banc y Cyngor ac felly mae rhan o'r Buddsoddiadau Tymor Byr (Nodyn 17) a'r Cyfrif Galw a Chronfeydd Marchnad Arian a ddangosir uchod yn cynrychioli arian sydd wedi ei fuddsoddi ar ran y Gronfa Bensiwn ar ddyddiad Y Fantolen. Oherwydd y ffaith fod y Buddsoddiadau Tymor Byr yn enw Cyngor Gwynedd, maent yn ymddangos yn eu cyfanrwydd ar y Fantolen. £37m (£15.7m ar 31 Mawrth 2017) oedd elfen Buddsoddiadau Tymor Byr ac Adneuron Banc y Gronfa Bensiwn.

NODYN 20 – ASEDAU AR GAEL I'W GWERTHU

	2016/17	2017/18
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	459	148
<u>Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	74	0
Gwariant yn y flwyddyn	2	0
Colledion Ailbrisio	0	0
Colledion Amharu	(2)	0
<u>Asedau wedi eu tynnu allan o'r dosbarth sydd ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	(35)	0
Asedau wedi eu gwerthu	(350)	(75)
Balans 31 Mawrth	148	73

NODYN 21 – CREDYDWYR TYMOR BYR

	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Llywodraeth Cymru	2,774	1,505
Cyrff Llywodraeth Ganolog Eraill	3,622	4,705
Awdurdodau Lleol Eraill	7,333	12,325
Gwasanaeth Iechyd Cenedlaethol	358	438
Corfforaethau a Chronfeydd Masnachu Cyhoeddus	250	1,996
Treth Cyngor	1,310	1,008
Endidau Eraill ac Unigolion	41,325	34,596
Cyfanswm	56,972	56,573

NODYN 22 – DARPARIAETHAU

Mae'r Cyngor yn gosod o'r neilltu ddarpariaethau ar gyfer ymrwymadau penodol na ellir ar hyn o bryd eu pennu'n sicr o ran maint neu amser. Ni chaniateir, yn unol ag egwyddorion cyfrifeg, i wneud darpariaethau ar gyfer patrymau gwariant anwastad. Fodd bynnag, gellir sefydlu reserfau wedi eu clustnodi a dangosir y rheiny yn Nodyn 10.

Mae'r manylion isod wedi eu rhannu'n ddarpariaethau tymor byr (o fewn 12 mis) a darpariaethau tymor hir (dros 12 mis). Fodd bynnag, cynhelir adolygiad cyfnodol ar lefel darpariaeth yr eitemau perthnasol.

	Balans ar 31 Mawrth 2017 £'000	(Ychwanegiad) / Gostyngiad / Trosglwyddiad £'000	Defnydd yn y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2018 £'000
<u>Darpariaethau Tymor Byr</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(257)	(244)	244	(257)
Darpariaeth Hawliadau Trydydd Parti	(100)	13	87	0
	(357)	(231)	331	(257)
<u>Darpariaethau Tymor Hir</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(7,592)	257	0	(7,335)
Darpariaeth Hawliadau Trydydd Parti	(93)	0	0	(93)
Darpariaeth Yswiriant MMI	(91)	0	0	(91)
	(7,776)	257	0	(7,519)
Cyfanswm	(8,133)	26	331	(7,776)

Darpariaeth Safleoedd Gwastraff – ar gyfer gofynion gwaith capio ac ôl-ofal holl safleoedd gwaredu gwastraff y Cyngor.

Darpariaeth Hawliadau Trydydd Parti – mewn perthynas ag achosion a hawliadau trydydd parti yn erbyn y Cyngor yn y meysydd Oedolion ac Ymgynghoriaeth.

Darpariaeth M.M.I. (Yswiriant Municipal Mutual) – darpariaeth gan fod yr Awdurdod yn agored i ymrwymadau yswiriant a etifeddwyd ac yn ymwneud â threfniadau yswiriant ei Awdurdodau blaenorol ac Yswiriant Municipal Mutual.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO

31 Mawrth 2017		31 Mawrth 2018
£'000		£'000
71,974	Reserf Ailbriso	76,405
(17)	Reserf Offerynnau Ariannol ar Gael i'w Gwerthu	(170)
187,120	Cyfrif Addasu Cyfalaf	187,522
(760)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(743)
(235,413)	Reserf Pensiynau	(226,981)
(3,935)	Cyfrif Absenoldeb Cronedig	(3,387)
18,969	Cyfanswm Reserfau na ellir eu defnyddio	32,646

23.1 Reserf Ailbriso

Mae'r Reserf Ailbriso yn cynnwys enillion a wnaed gan yr Awdurdod yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan gaiff asedau gydag enillion cronedig eu:

- Ailbriso i lawr neu eu hamharu a bod yr enillion yn cael eu colli.
- Defnyddio i ddarparu gwasanaethau a bod yr enillion yn cael eu treulio trwy ddibrisiant, neu
- Gwaredu a'r enillion yn cael eu cyflawni.

Dim ond enillion ailbriso sydd wedi eu cronni ers 1 Ebrill 2007, sef dyddiad creu'r Reserf, sy'n cael eu cynnwys yn y Reserf. Caiff unrhyw enillion sydd wedi eu cronni cyn y dyddiad yma eu cynnwys ym malans y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2016/17		2017/18
£'000		£'000
67,131	Balans 1 Ebrill	71,974
9,916	Ailbriso asedau i fyny	10,889
(2,634)	Ailbriso asedau i lawr a cholledion amharu	(5,076)
7,282	Gwarged/(diffyg) wrth ailbriso asedau	5,813
(1,219)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiant gwerth teg a dibrisiant cost hanesyddol	(1,232)
(1,220)	Elw cronedig ar asedau a werthwyd	(150)
(2,439)	Swm i'w sgwennu i ffwrdd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(1,382)
71,974	Balans 31 Mawrth	76,405

23.2 Reserf Offerynnau Ariannol ar gael i'w Gwerthu

Mae'r Reserf Offerynnau Ariannol ar gael i'w Gwerthu yn cynnwys yr enillion wnaed gan yr Awdurdod o ganlyniad i gynnydd yng ngwerth ei fuddsoddiadau sydd unai â phris marchnad a ddyfynnwyd, neu sydd heb daliadau penodol neu sefydlog. Gostyngir y balans pan mae buddsoddiadau gydag elw cronedig yn cael eu:

- Ailbriso i lawr neu eu hamharu a'r elw'n cael ei golli.
- Gwerthu a'r elw'n cael ei gyflawni.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

2016/17 £000		2017/18 £'000
142	Balans 1 Ebrill	(17)
0	Ailbriso buddsoddiadau i fyny	0
(159)	Ailbriso buddsoddiadau nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Gwarged/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau i lawr	(153)
0	Enillion cronedig ar asedau wedi eu gwerthu ac asedau aeddfed sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel Incwm Buddsoddi Arall	0
(17)	Balans 31 Mawrth	(170)

23.3 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amser sy'n codi oherwydd y gwahaniaethau mewn trefniadau cyfrifeg am ddefnyddio asedau tymor hir a chyllido'r prynu, adeiladu a gwella'r asedau o dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda'r gost o brynu, adeiladu a gwella gan fod dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddio yn cael ei gyfrifo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda thrafodion cysoni yn y Reserf Ailbriso i drawsnewid y ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Mae'r Cyfrif yn cael ei gredydu gyda'r swm wedi ei neilltuo gan yr Awdurdod fel cyllid i brynu, adeiladu a gwella asedau.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi ac enillion wedi eu hadnabod ar asedau rhoddi sydd heb eu treulio eto gan yr Awdurdod.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbriso wedi cronni ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y creuwyd y Reserf Ailbriso i gofnodi enillion o'r fath.

Mae Nodyn 9 yn dangos manylion yr holl drafodion o fewn y Cyfrif, ond am y rhai sydd yn cael eu cynnwys yn y Reserf Ail-briso.

2016/17 £'000		2017/18 £'000
186,954	Balans 1 Ebrill	187,120
	<u>Gwrthdroi eitemau sydd yn berthnasol i wariant cyfalaf sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>	
(20,793)	Dibrisiant ac amhariad asedau anghyfredol	(19,721)
(4,987)	Gwariant Refeniw wedi ei ariannu o Gyfalaf drwy Statud	(3,892)
(1,077)	Addasiad i falansau asedau anghyfredol wrth werthu	(637)
1,219	Trosglwyddo o'r Reserf Ailbriso Cyfalaf	1,232
	<u>Ariannu Cyfalaf a gyfeiriwyd yn y flwyddyn:</u>	
770	Derbyniadau Cyfalaf	1,384
11,606	Grantiau a chyfraniadau a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i ariannu cyfalaf	11,255
5,593	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,547
5,972	Gwariant Cyfalaf wedi ei gyfeirio yn y flwyddyn i'r Gronfa Gyffredinol	3,120
1,863	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,114
187,120	Balans 31 Mawrth	187,522

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

23.4 Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cynrychioli'r swm y dylai fod wedi'i godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn unol ag arferion cyfrifo cywir o dan y Côt Ymarfer, ond y mae Darpariaethau Statudol yn caniatáu neu'n gorfodi iddynt gael eu gohirio dros flynyddoedd dilynol.

Mae'n ofynnol i bob premiwm a disgownt o ganlyniad i ddiwedd benthyciadau ymlaen gael eu codi'n llawn ar Incwm a Gwariant. Lle bo'r trafodion yn cwrdd â'r diffiniad o gyfaddasiad mae unrhyw breimiwm neu ddisgownt yn cael ei ychwanegu at werth cario'r benthyciad, ac yn cael ei amorteiddio i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr dros oes y benthyciad newydd. Mae cyfaddasiad yn digwydd pan nad yw telerau'r ddyled newydd yn "sylweddol wahanol" i rai'r hen ddyled.

Gall premiymau sydd wedi'u hamorteiddio o dan ddarpariaethau statudol gael eu codi ar y Gronfa Gyffredinol, naill ai dros weddill oes y benthyciad gwreiddiol neu dros oes y benthyciad newydd, p'run bynnag yw'r cyfnod hwyaf. Rhaid i ddisgownt gael ei gredydu i'r Gronfa Gyffredinol naill ai dros 10 mlynedd neu dros oes y benthyciad gwreiddiol, p'run bynnag yw'r cyfnod byrraf.

Mae'r trafodion a adlewyrchir yn yr Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol fel a ganlyn:

2016/17		2017/18
£'000		£'000
(835)	Balans 1 Ebrill	(760)
46	Cyfran o breimiymau sy'n berthnasol i flynyddoedd blaenorol sydd yn gynwysedig ym malansau'r Gronfa Gyffredinol yn unol â gofynion statudol	46
29	Credyd gohiriedig am dderbyniad taliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal	(29)
(760)	Balans 31 Mawrth	(743)

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

23.5 Reserf Pensiynau

Mae'r Reserf Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amser sydd yn deillio o wahanol drefniadau cyfrifo ariannu buddion ymddeol yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Awdurdod yn cyfrifo buddion ymddeol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddion yn cronni blynyddoedd o wasanaeth, gyda'r ymrwymiad yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu chwyddiant, newid tybiaethau ac enillion buddsoddiadau gan unrhyw adnoddau sydd wedi ei neilltuo i gwrdd â'r gost. Fodd bynnag, mae anghenion statudol yn gofyn i fuddion enillwyd cael eu hariannu fel y mae'r Awdurdod yn cyfrannu dros y gweithwyr i'r gronfa bensiwn neu fel mae'n talu'r pensiynau hynny mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Mae balans debyd y Reserf Pensiynau felly yn dangos diffyg sylweddol yn y buddion enillwyd gan gyn-weithwyr a gweithwyr presennol a'r adnoddau mae'r Awdurdod wedi neilltuo i'w cyfarfod. Mae'r trefniadau statudol yn sicrhau bydd arian wedi ei neilltuo erbyn bydd y buddion angen eu talu.

2016/17 £'000		2017/18 £'000
(178,332)	Balans 1 Ebrill	(235,413)
(51,322)	Ailfesuriad o'r (ymrwymadau) / asedau buddion diffiniedig net	22,330
(26,259)	Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â budd-dal ymddeol sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(41,757)
20,500	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	27,859
(235,413)	Balans 31 Mawrth	(226,981)

23.6 Cyfrif Absenoldeb Cronedig

Mae'r Cyfrif Absenoldeb Cronedig yn amsugno'r gwahaniaethau fyddai fel arall yn ymddangos ar Falans y Gronfa Gyffredinol trwy gronni absenoldebau cyfadfer enilledig ond heb eu cymryd yn y flwyddyn, e.e. hawl gwyliau blynyddol a ddygir ymlaen ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

2016/17 £'000		2017/18 £'000
(3,392)	Balans 1 Ebrill	(3,935)
(543)	Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	548
(3,935)	Balans 31 Mawrth	(3,387)

NODYN 24a – DATGANIAD LLIF ARIAN : ADDASIADAU I'R GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU AM SYMUDIADAU ANARIANNOL

2016/17	2017/18
£'000	£'000
(13,466) Dibrisiant	(14,221)
(7,327) Amhariad ac ailbriso i lawr	(5,500)
(1,636) (Cynnydd)/Gostyngiad mewn Credydwyr	248
22,340 Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Dyledwyr	2,178
(35) Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Stoc	(221)
(5,759) Ymrwymiad pensiwn	(13,898)
(2,297) Gwerth i'w gwario ar asedau anghyfredol sydd wedi eu gwerthu neu dad-gydnabod	(786)
(4,919) Eitemau anariannol eraill sydd wedi eu cynnwys yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau	(2,998)
(13,099)	(35,198)

NODYN 24b – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASU AM EITEMAU CYNWYSEDIG YN Y GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU SYDD YN WEITHGAREDDAU BUDDSODDI NEU ARIANNU

2016/17	2017/18
£'000	£'000
1,603 Derbyniad o werthiant eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	240
1,603	240

NODYN 24c – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU GWEITHREDU

Mae'r llif arian o weithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2016/17	2017/18
£'000	£'000
(323) Llog a dderbyniwyd	(218)
5,616 Llog a dalwyd	5,410

NODYN 25 – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI

2016/17		2017/18
£'000		£'000
24,438	Prynu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	20,431
332,978	Prynu buddsoddiadau tymor byr a thymor hir	409,330
4,780	Taliadau eraill am weithgareddau buddsoddi	3,900
(1,633)	Derbyniadau o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	(216)
(356,989)	Derbyniadau o fuddsoddiadau tymor byr a thymor hir	(402,341)
3,574	Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	31,104

NODYN 26 – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU ARIANNU

2016/17		2017/18
£'000		£'000
126	Taliadau ariannol i leihau'r ymrwymiad sy'n ddyledus yn ymwneud â Phrydlesau Cyllidol	134
1,955	Ad-daliadau benthyciadau tymor byr a thymor hir	(7,197)
2,081	Llif arian net o weithgareddau ariannu	(7,063)

NODYN 27 – DADANSODDIAD NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae gwariant ac incwm yr Awdurdod wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:

2016/17	<u>Gwariant / Incwm</u>	2017/18
£'000		£'000
	Gwariant	
167,044	Gwariant buddion gweithwyr	178,611
135,913	Gwariant arall Gwasanaethau	159,266
21,725	Ad-daliadau cefnogaeth ganolog	2,922
23,503	Dibrisiant, amorteiddiad, amhariad	23,634
12,623	Taliadau llog	12,360
20,466	Praeseptau a Lefiau	21,417
734	Colledion ar waredu asedau	546
382,008	Cyfanswm Gwariant	398,756
	Incwm	
(55,838)	Ffioedd ac incwm arall gwasanaethau	(50,785)
(313)	Incwm llog a buddsoddi	(211)
(111,806)	Incwm o'r dreth cyngor a trethi annomestig	(117,059)
(204,758)	Grantiau a chyfraniadau llywodraeth	(215,300)
(40)	(Enillion) ar waredu asedau	0
(372,755)	Cyfanswm Incwm	(383,355)
9,253	(Gweddill) / Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	15,401

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i sawl cynllun ar ran Llywodraeth Cymru:

- Troi Tai'n Gartrefi – balans cau £521k (£372k yn 2016/17)
- Troi Tai'n Gartrefi 2 – balans cau £396k (£396k yn 2016/17)
- Benthyciadau Gwelliannau Tai – balans cau £315k (£315k yn 2016/17)
- Cefnogi Canol Tref Caernarfon – balans cau £228k (£431k yn 2016/17)
- Cynllun Canol Tref Caernarfon a Bangor – balans cau £800k (£850k yn 2016/17)
- Cynllun Canol Tref Bangor a Bethesda – balans cau £500k (£0 yn 2016/17).

Mae'r Cyngor hefyd yn gweinyddu Asiantaeth Cefnfyrrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru ar ran Llywodraeth Cymru. Y prif weithgaredd yw cynnal a rheoli'r rhwydwaith cefnfyrrdd yn ardal Partneriaeth Cyngorau Gogledd a Chanolbarth Cymru sy'n ymestyn i 1,100 cilomedr. £54.5m oedd cyfanswm y trafodion incwm a gafodd eu hadennill yn ystod 2017/18 (£62.9m yn 2016/17).

NODYN 29 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd y lwfansau a threuliau canlynol i aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

2016/17		2017/18
£'000		£'000
1,259	Lwfansau	1,255
61	Treuliau	61
1,320		1,316

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION

30a. Mae Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i ddatgan y wybodaeth ganlynol ar gyfer rhai sydd wedi eu dynodi fel Uwch Swyddogion, sy'n derbyn cyflog rhwng £60,000 a £150,000. Yn unol â'r gofynion diffiniedig, cynhwysir isod y cyflog pensïnadwy, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a chostau eraill y cyflogwr (sydd yn cynnwys buddion diswyddo), ond ni chynhwysir cyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr.

2016-17			Uwch Swyddogion	2017-18		
Cyfraniadau				Cyfraniadau		
Pensiwn				Pensiwn		
Cyflogau	Cyflogwr	Cyfanswm		Cyflogau	Cyflogwr	Cyfanswm
£	£	£		£	£	£
106,787	23,920	130,707	Prif Weithredwr ¹	109,811	24,598	134,409
91,125	20,412	111,537	Cyfarwyddwr Corfforaethol	92,036	20,616	112,652
91,125	20,412	111,537	Cyfarwyddwr Corfforaethol	92,036	20,616	112,652
			Pennaeth Addysg ²	71,950	16,117	88,067
91,589	20,516	112,105	Pennaeth Addysg (deilydd blaenorol) ³	17,737	3,973	21,710
77,349	17,326	94,675	Pennaeth Cyllid	78,122	17,499	95,621
75,395	16,888	92,283	Pennaeth Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	73,485	16,461	89,946
77,009	17,350	94,359	Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant	72,692	16,283	88,975
71,972	16,122	88,094	Pennaeth Economi a Chymuned	72,692	16,283	88,975
70,174	15,719	85,893	Pennaeth Plant a Theuluoedd	72,692	16,283	88,975
65,338	14,836	80,174	Pennaeth Amgylchedd	69,058	15,469	84,527
66,575	14,913	81,488	Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol	69,058	15,469	84,527
60,798	13,619	74,417	Pennaeth Ymgynghoriaeth Gwynedd	61,406	13,755	75,161
42,979	9,627	52,606	Arweinydd Rhaglenni Arbennig ⁴	42,970	9,625	52,595
42,979	9,627	52,606	Arweinydd Rhaglenni Arbennig ⁴	42,970	9,625	52,595

1) Nid yw'r ffigyrau yn cynnwys unrhyw daliad i'r Prif Weithredwr yn ei rôl fel Swyddog Canlyniadau. Talwyd £3,330 yn 2017/18, ar sail y raddfa a ddiffinir gan y cyrff etholiadol perthnasol.

2) Deilydd yn y swydd ers Mai 2017 ar sail dros-dro, ac yn barhaol ers Tachwedd 2017.

3) Deilydd yn y swydd hyd at 31 Mai 2017. GwE wedi ad-dalu 80% o'r costau.

4) Swydd rhan amser.

30b. Mae'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gofyn i'r Awdurdod gyfrifo cymhareb tâl. Cymhareb tâl y Prif Weithredwr i'r tâl canolrif o holl weithwyr yr Awdurdod ar gyfer 2017/18 yw 6.70 : 1 (5.39 : 1 yn 2016/17).

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION (parhad)

30c. Talwyd y symiau canlynol i weithwyr eraill y Cyngor a dderbyniodd mwy na £60,000 o dâl am y flwyddyn (ac eithrio cyfraniadau pensiwn ac yswiriant gwladol y cyflogwr) ond sydd yn cynnwys costau diswyddo a dalwyd mewn 2 achos yn 2017/18 a 8 achos yn 2016/17. Ni fyddai'r swyddi yma'n ymddangos isod heblaw'r costau diswyddo a dalwyd yn y flwyddyn unigol.

Nifer gweithwyr eraill a dderbyniodd mwy na £60,000 sydd yn cynnwys cyflogau a chostau diswyddo:						
Nifer yn 2016/17			Nifer yn 2017/18			
Ysgolion	Eraill	Cyfanswm		Ysgolion	Eraill	Cyfanswm
6	6	12	£60,000 - 64,999	9	2	11
4	1	5	£65,000 - 69,999	4	1	5
6	1	7	£70,000 - 74,999	7	0	7
2	0	2	£75,000 - 79,999	0	1	1
1	0	1	£80,000 - 84,999	2	0	2
0	1	1	£85,000 - 89,999	0	0	0
0	1	1	£90,000 - 94,999	0	0	0
1	0	1	£95,000 - 99,999	1	0	1
0	0	0	£100,000 - 104,999	0	0	0
0	0	0	£105,000 - 109,999	0	0	0
0	0	0	£110,000 - 114,999	0	0	0
0	0	0	£115,000 - 119,999	0	0	0
0	0	0	£120,000 - 124,999	0	0	0
0	0	0	£125,000 - 129,999	0	0	0
0	1	1	£130,000 - 134,999	0	0	0

NODYN 31 – COSTAU ARCHWILIO ALLANOL

Mae'r Awdurdod wedi derbyn y costau isod ar gyfer archwilio allanol:

2016/17		2017/18
£'000		£'000
183	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru am wasanaethau archwilio allanol	182
99	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas ag archwiliadau statudol	100
90	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	89
372		371
(2)	Llai: Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â Chyfrifon y Cyd-bwyllgorau a'r Harbyrau	(2)
0	Llai: Addasiad ffioedd archwiliadau statudol 2016/17	(9)
370	Ffioedd Net Cyngor Gwynedd	360

Mae Cwmni Deloitte wedi eu penodi gan Archwilydd Cyffredinol Cymru fel archwilwyr allanol i Gyngor Gwynedd.

NODYN 32 – INCWM GRANT

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	Nodyn	2016/17 £'000	2017/18 £'000
Wedi eu Credydu i Dreth ac Incwm Grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau'r Llywodraeth heb eu Clustnodi)	13	129,792	128,505
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw gan y Llywodraeth - Eraill		8	413
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf gan y Llywodraeth - Ysgolion 21ain Ganrif		3,199	1,629
Grant Cyfalaf Cyffredinol		2,516	2,525
Arall		3,449	4,852
	13	9,164	9,006
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf arall	13	124	2,033
Cyfanswm		139,088	139,957
Grantiau a Chyfraniadau wedi eu Credydu i Wasanaethau			
Llywodraeth Cymru -			
Grant Cefnogi Pobl (SPG & SPRG)		5,044	4,992
Grantiau Gwella ac Amddifadedd (Addysg)		7,477	7,533
Grant Rheolaeth Gwastraff Cynaliadwy		3,516	3,414
Grant Ôl-16 (Addysg)		3,257	3,387
Arall		13,420	15,840
		32,714	35,166
Grantiau a Chyfraniadau gan Lywodraeth arall			
Adran Gwaith a Phensiynau		30,237	29,790
Arall		12,015	12,833
		42,252	42,623
Grantiau a Chyfraniadau eraill		3,736	4,789
Cyfanswm		78,702	82,578

NODYN 32 – INCWM GRANT (parhad)

Mae'r Cyngor wedi derbyn nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion sydd eto i'w hadnabod fel incwm gan fod amodau wedi eu glynu i'r grantiau sy'n golygu efallai y bydd rhaid dychwelyd yr arian neu'r eiddo i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000
Derbyniadau Grant Ymlaen Llaw		
<u>Tymor Hir</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw		
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	752	843
	<hr/> 752	<hr/> 843
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Cyfraniadau Cyfalaf Priffyrdd a Bwrdeistrefol	1,519	1,373
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	1,231	353
	<hr/> 2,750	<hr/> 1,726
Cyfanswm Tymor Hir	3,502	2,569
<u>Tymor Byr</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw		
Grantiau Economi a Chymuned	376	287
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	420	446
Grantiau Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,036	682
Grantiau Eraill	109	115
	<hr/> 1,941	<hr/> 1,530
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	255	257
Cyfanswm Tymor Byr	2,196	1,787
Cyfanswm	5,698	4,356

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu trafodion materol-berthnasol gyda phartïon cysylltiedig - cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu'r Cyngor, neu i gael eu rheoli neu ddylanwadu gan y Cyngor. Mae datgelu'r trafodion hyn yn galluogi'r darllenwyr i asesu a oes cyfyngiad ar allu'r Cyngor i weithredu'n annibynnol, neu a yw'n medru cyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Awdurdod. I gydymffurfio efo'r gofynion, gwneir hyn drwy ofyn i'r Aelodau a'r Uwch Swyddogion gwblhau datganiad personol, fel a ddiffinnir yng Nghôd Ymarfer CIPFA. Ni ddychwelwyd y datganiad personol gan un aelod o'r Cyngor.

Llywodraeth Cymru a Chanolog

Mae gan Lywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol yr Awdurdod. Mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol, mae'n darparu'r mwyafrif o'r ariannu drwy grantiau ac yn pennu termau nifer o'r trafodion sydd gan yr Awdurdod gyda partïon eraill (e.e. treth y cyngor, budd-daliadau tai). Ceir dadansoddiad goddrychol o'r grantiau a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru ac adrannau eraill y Llywodraeth yn Nodyn 27 sy'n dadansoddi natur gwariant ac incwm. Manylir y sefyllfa ar 31 Mawrth yn Nodyn 32.

Aelodau

Mae gan Aelodau'r Cyngor reolaeth uniongyrchol dros bolisiau ariannol a gweithredol y Cyngor. Ceir cyfanswm y lwfansau a dalwyd i aelodau yn ystod 2017/18 yn Nodyn 29.

Mae'r Awdurdod yn penodi aelodau i rai cyrff elusennol neu wirfoddol neu mae'r aelodau wedi datgan cysylltiad â mudiadau, cyrff ac awdurdodau cyhoeddus. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2017/18 a'r balansau ar 31 Mawrth 2018 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000 15,668	£'000 743	£'000 (4,744)

Mae aelodau wedi datgan diddordeb neu berthynas (fel y diffinir) mewn cwmnïau neu fusnesau a all fod yn ymdrin â'r Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cwmnïau yma yn ystod 2017/18 a'r balansau ar 31 Mawrth 2018 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000 2,004	£'000 35	£'000 (44)

Swyddogion

Mae Uwch Swyddogion (fel y diffinir) wedi datgan fel sydd yn ofynnol a phriodol, diddordeb neu berthynas (fel a ddiffinir) mewn cwmnïau, cyrff gwirfoddol, elusennol neu gyhoeddus sydd yn derbyn taliadau gan y Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2017/18 a'r balansau ar 31 Mawrth 2018 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000 1,931	£'000 30	£'000 (277)

Cyrff Cyhoeddus Eraill

Mae'r Awdurdod yn gweinyddu'r Gronfa Bensiwn. Ceir manylion o'r trafodion gyda'r Gronfa Bensiwn yn Nodyn 38 ar dudalennau 69 i 73.

NODYN 33 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG (parhad)

Cydbwyllgor Addysg Cymru (CBAC)

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000
642	1	0

Endidau a Reolir neu Ddylanwadir yn Sylweddol arnynt gan yr Awdurdod

Sefydlwyd Cwmni Cynnal Cyf. yn 1996 i ddarparu gwasanaethau cefnogi addysg dan gytundeb i ysgolion unigol ac i awdurdodau addysg leol yn ogystal â gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant ac fe gyfyngir ymrwymiad y Cyngor i £1. Dim ond tuag at hyrwyddo ei amcanion gellid defnyddio incwm y cwmni. Gellir cael copïau o'r datganiadau ariannol gan Gwmni Cynnal, Penrallt, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1BN. Mae'r taliadau i Gwmni Cynnal ar gyfer gwasanaethau i ysgolion yn ystod 2017/18 a'r balansau ar 31 Mawrth 2018 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000
1,039	46	(4)

Sefydlwyd Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf. yn 1994 fel Cwmni Gwaredu Gwastraff Awdurdod Lleol. Penderfynodd Cyngorau Gwynedd ac Ynys Môn ddod â'r trefniant i ben yn ystod 2007/08 a gwneud y gwaith yn fewnol, gan drosglwyddo'r asedau gweithredol, ymrwymadau a'r gweithwyr perthnasol i'r Cyngor ym mis Ionawr 2008. Cafodd y cwmni ei ddirwyn i ben yn 2017/18 a derbyniodd y Cyngor £43,784.25 am ei ran o'r asedau.

NODYN 34 – GWARIANT CYFALAF AC ARIANNU CYFALAF

Dengys y tabl isod gyfanswm gwariant cyfalaf am y flwyddyn (yn cynnwys gwerth yr asedau hynny gafaelwyd drwy brydlesi cyllidol), ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Os yw'n fwriad ariannu gwariant cyfalaf yn y dyfodol drwy godi tâl yn refeniw fel defnyddir asedau gan yr Awdurdod, yna byddai hyn yn arwain at gynnydd yn y Gofyn Cyllido Cyfalaf (GCC), mesurydd gwariant cyfalaf hanesyddol yr Awdurdod sydd heb ei ariannu eto. Dadansoddir y GCC yn yr ail ran o'r nodyn hwn.

31 Mawrth 2017 £'000		31 Mawrth 2018 £'000
436,131	Asedau Anghyfredol ac Asedau ar gael i'w gwerthu	440,928
(71,974)	Reserf Ailbrisiö	(76,405)
(187,120)	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(187,522)
177,037	Gofyn Cyllido Cyfalaf	177,001

NODYN 34 – GWARIANT CYFALAF AC ARIANNU CYFALAF (parhad)

Mae'r symudiadau am y flwyddyn yn cael eu hegluro fel a ganlyn:

2016/17		2017/18
£'000		£'000
173,503	Gofyn Cyllido Cyfalaf I Ebrill	177,037
5,487	Tir ac Adeiladau	7,020
4,422	Is adeiladwaith	4,355
3,006	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	2,591
17	Asedau Cymunedol	0
3	Asedau Gweddilliol	3
11,414	Asedau heb eu cwblhau	5,523
2	Asedau ar gyfer gwerthu	0
4,987	Wedi'w ariannu o gyfalaf drwy statud	3,892
(770)	Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddwyd	(1,384)
(11,606)	Grantiau Llywodraeth a chyfraniadau eraill	(11,255)
(5,972)	Gwariant cyfalaf yn erbyn reffeniw	(3,120)
(5,593)	Darpariaeth reffeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	(5,547)
	Symiau gwirfoddol ychwanegol a neilltuwyd:	
(1,863)	Darpariaeth reffeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	(2,114)
177,037	Gofyn Cyllido Cyfalaf 31 Mawrth	177,001

NODYN 35 – PRYDLESAU

Yr Awdurdod fel Prydlesai

Prydlesau Cyllidol

Mae gan y Cyngor eiddo drwy brydlesau cyllidol sydd yn cael eu dangos fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Cynhwysir yma Drefniant Consesiwn Gwasanaeth GwryAD (Nodyn 42) gyda'r gwerth net canlynol:

31 Mawrth		31 Mawrth
2017		2018
£'000		£'000
3,987	Eiddo, Offer a Chyfarpar	3,738
3,987		3,738

Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i dalu isafswm ar y prydlesau hyn sy'n cynnwys setliad o'r ymrwymiad tymor hir am y budd yn yr eiddo gaffaelwyd gan yr Awdurdod a chostau cyllido a fydd yn daladwy gan yr Awdurdod yn y dyfodol tra mae'r ymrwymiad yn parhau'n ddyledus. Mae'r lleiafswm taliadau prydles fel a ganlyn:

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

31 Mawrth 2017		31 Mawrth 2018
£'000		£'000
Ymrwymadau Prydles Gyllidol (gwerth presennol net o'r lleiafswm taliadau prydles):		
134	cyfredol	142
1,993	ddim yn gyfredol	1,851
2,127	Lleiafswm y taliadau prydles	1,993

Mae'r gweddill o'r ased a ddangosir uchod wedi ei gyllido drwy gredyd gohiriedig (gweler Nodyn 42).

Mae'r lleiafswm taliadau prydles yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Lleiafswm Taliadau Prydles		Ymrwymadau Prydlesau Cyllidol	
	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dim mwy na blwyddyn	134	142	134	142
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	623	662	623	662
Mwy na pum mlynedd	1,370	1,189	1,370	1,189
	2,127	1,993	2,127	1,993

Yn 2017/18, gwnaethpwyd lleiafswm taliadau prydles o £133,947 (£126,168 yn 2016/17) gan yr Awdurdod mewn perthynas â'r asedau hynny a ddelir fel prydlesau cyllidol.

Prydlesau Gweithredol

	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Dim mwy na blwyddyn	457	402
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	587	449
Mwy na pum mlynedd	142	115
	1,186	966

Y gwariant a godwyd ar y gwasanaethau o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn cysylltiad â'r prydlesau yma oedd:

	2016/17	2017/18
	£'000	£'000
Lleiafswm taliadau prydles	564	596
	564	596

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

Yr Awdurdod fel Prydleswr

Prydlesau Cyllidol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu eiddo ar brydles gyllidol, gan gynnwys:

- Yr Academi Hwyllo ym Mhwllheli,
- Canolfan Rhyd Ddu

Mae'r prydlesau yma ar sail rhent enwol ac am gyfnod sydd yn cyfateb i fywyd economaidd yr asedau. Nid oes premiwm wedi ei dderbyn ar gyfer y prydlesau yma.

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn prydlesu eiddo o dan brydlesau gweithredol i'r dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau yn y gymuned, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymuned
- i bwrpas datblygiad economaidd i ddarparu adeiladau addas a fforddiadwy i fusnesau lleol.

Y lleiafswm taliadau prydles derbyniadwy na ellir eu canslo yn y dyfodol yw:

	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Dim mwy na blwyddyn	394	336
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	629	511
Mwy na pum mlynedd	2,732	2,819
	3,755	3,666

Nid yw'r lleiafswm taliadau derbyniadwy yn cynnwys rhent sydd yn amodol ar ddigwyddiad gymryd lle ar ôl i'r brydles ddechrau, er enghraifft, addasiadau yn dilyn adolygiad rhent. Yn 2017/18 £930,904 oedd y lleiafswm taliadau prydles dderbyniadwy gan yr Awdurdod (£908,227 yn 2016/17).

NODYN 36 – PECYNNAU TERFYNU GWAITH

Mae'r nifer o becynnau terfynu gwaith sydd yn cynnwys cyfanswm y gost fesul band, a chyfanswm cost y diswyddiadau gorfodol ac eraill wedi eu cynnwys yn y tabl isod. Mae'r gost yn y tabl isod yn adlewyrchu cost y pecynnau perthnasol i'r cyflogwr, yn hytrach na gwir werth y taliadau i'r unigolion. Yn unol â'r gofynion fe gynhwysir yr ymrwymadau perthnasol i'r Cyngor fel a wybyddir ar 31 o Fawrth 2018. Cynhwysir isod y costau gros perthnasol ond nid unrhyw arbedion cyllidol i'r Cyngor, ble'n briodol.

Band cost y pecynnau terfynu gwaith (yn cynnwys taliadau arbennig)	Nifer diswyddiadau gorfodol		Nifer yr ymadawiadau cytunedig eraill		Cyfanswm nifer y pecynnau terfynu gwaith fesul band cost		Cyfanswm cost y pecynnau terfynu gwaith ym mhob band	
	2016/17	2017/18	2016/17	2017/18	2016/17	2017/18	2016/17 £'000	2017/18 £'000
£								
0 - 20,000	32	69	35	15	67	84	485	331
20,001 - 40,000	2	10	17	7	19	17	517	489
40,001 - 60,000	3	1	0	2	3	3	136	161
60,001 - 80,000	0	1	2	4	2	5	123	337
80,001 - 100,000	0	0	1	2	1	2	81	172
100,001 - 150,000	0	0	0	2	0	2	0	215
Adlewyrchu addasiad i amcangyfrifon y flwyddyn flaenorol							23	0
Cyfanswm	37	81	55	32	92	113	1,365	1,705

NODYN 37 - CYNLLUNIAU PENSIWN A GYFRIFIR AMDANYNT FEL CYNLLUNIAU CYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan yr Awdurdod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran dros Addysg y Llywodraeth. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i Athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Awdurdod yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Mewn egwyddor, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Er hynny, mae'r cynllun heb ei ariannu ac mae'r Adran dros Addysg yn defnyddio cronfa ddamcaniaethol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w talu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Awdurdod yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad o'r Cyfrifon, maent felly yn cael eu cyfrifo ar yr un sail a chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2017/18 talodd y Cyngor £6.63m (£6.63m yn 2016/17) am gost pensiwn athrawon, oedd yn cynrychioli 16.07% (15.74% yn 2016/17) o dâl pensiynadwy athrawon. Yn ychwanegol at hyn mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfarnir ar ymddeoliad cynnar tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Yn 2017/18 roedd hyn yn £1.54m (£1.17m yn 2016/17), ac yn cynrychioli 3.74% (2.79% yn 2016/17) o dâl pensiynadwy athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a'u cynhwysir yn Nodyn 38.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith eu swyddogion a'u gweithwyr eraill, mae'r Awdurdod yn gwneud cyfraniadau at gostau buddiannau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion yma yn daladwy hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan yr Awdurdod ymrwymiad i wneud y taliadau. Mae'n rhaid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau yn y dyfodol.

Mae Cyngor Gwynedd yn ymwneud â dau gynllun buddiannau ôl-gyflogaeth:

- a) **Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol** a weinyddir yn lleol gan Gyngor Gwynedd. Mae'n gynllun wedi ei ariannu, gyda buddion diffiniedig yn seiliedig ar gyflog terfynol tan 31 Mawrth 2014, ac yn seiliedig ar gyflog cyfartaledd gyrra o 1 Ebrill 2014. Mae'r Awdurdod a'r gweithwyr cyflogedig yn talu cyfraniadau i'r gronfa, sydd wedi eu cyfrifo ar lefel sydd i fod i falansio'r ymrwymadau pensiwn gyda'r asedau a fuddsoddir.
- b) **Trefniadau ar gyfer dyfarniad buddiannau ar ôl-ymddeol wrth ymddeol yn fuan.** Trefniant buddion a ddiffinnir heb ei ariannu yw hyn, lle adnabyddir yr ymrwymadau wrth wneud y dyfarniad. Fodd bynnag, nid oes asedau buddsoddi wedi eu cronni er mwyn cwrdd â'r ymrwymadau pensiwn, ac mae angen cynhyrchu arian er mwyn cwrdd â gwir daliadau pensiynau wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Mae Cronfa Pensiwn Gwynedd yn cael ei gweithredu dan y fframwaith rheoleiddio ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phwyllgor Pensiynau Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Caiff polisi ei bennu yn unol â Rheoliadau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Y pwyllgor sy'n penodi rheolwyr buddsoddi'r gronfa.

Y prif risgiau i'r Awdurdod o'r cynllun yw'r rhagdybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (megis nifer fawr yn tynnu allan o'r cynllun), newidiadau i chwyddiant, enillion bondiau a pherfformiad buddsoddiadau ecwiti a ddelir yn y cynllun. Mae'r rhain wedi'u lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi'r symiau sy'n ofynnol gan statud fel a ddisgrifir yn y nodyn polisiâu cyfrifo i'r Gronfa Gyffredinol.

Trafodion sy'n Perthyn i Fuddion Ôl-gyflogaeth

Mae'r Awdurdod yn adnabod cost y buddion ymddeol yn y gost gwasanaethau a adroddir pan mae gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan fydd y buddion yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd angen ei wneud yn erbyn treth y cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn sy'n golygu bod gwir gost buddion ôl-gyflogaeth/ymddeol yn cael ei wrth-droi allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau:

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir ac Ymrwymiad Net	Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2017			Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2018		
	Asedau	Ymrwym- iadau	(Ymrwym- iadau) /asedau net	Asedau	Ymrwym- iadau	(Ymrwym- iadau) /asedau net
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun	547,025	0	547,025	649,714	0	649,714
Gwerth Presennol Ymrwymiaid wedi eu Hariannu	0	(699,750)	(699,750)	0	(856,715)	(856,715)
Gwerth Presennol Ymrwymiaid heb eu Hariannu	0	(25,607)	(25,607)	0	(28,412)	(28,412)
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	547,025	(725,357)	(178,332)	649,714	(885,127)	(235,413)
Cost Gwasanaeth						
Cost Gwasanaeth Cyfredol*	0	(19,784)	(19,784)	0	(34,926)	(34,926)
Cost Gwasanaeth y Gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	(232)	(232)	0	(594)	(594)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	(20,016)	(20,016)	0	(35,520)	(35,520)
Llog Net						
Incwm Llog ar Asedau'r Cynllun	19,183	0	19,183	17,021	0	17,021
Cost Llog ar Fuddion a Ddiffinir Ymrwymiad	0	(25,426)	(25,426)	0	(23,258)	(23,258)
Cyfanswm Llog Net	19,183	(25,426)	(6,243)	17,021	(23,258)	(6,237)
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	19,183	(45,442)	(26,259)	17,021	(58,778)	(41,757)
Llif Arian						
Cyfraniadau aelodau'r cynllun	4,992	(4,992)	0	5,269	(5,269)	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	17,962	0	17,962	24,531	0	24,531
Cyfraniadau ynglŷn â buddion heb eu hariannu	1,706	0	1,706	1,695	0	1,695
Buddion a Dalwyd	(20,072)	20,072	0	(18,937)	18,937	0
Buddion Heb eu Hariannu a Dalwyd	(1,706)	1,706	0	(1,695)	1,695	0
Sefyllfa Cau a Ddisgwyllir	569,090	(754,013)	(184,923)	677,598	(928,542)	(250,944)
Ail Fesuriadau						
Newid mewn tybiaethau demograffig	0	3,839	3,839	0	0	0
Newid mewn tybiaethau ariannol	0	(109,365)	(109,365)	0	18,801	18,801
Profiadau eraill	0	(25,588)	(25,588)	0	(116)	(116)
Enillion ar Asedau ag eithrio symiau a gynhwysir yn y llog net	80,624	0	80,624	5,278	0	5,278
Cyfanswm yr holl ail fesuriadau a gynhwysir yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	80,624	(131,114)	(50,490)	5,278	18,685	23,963
Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr	649,714	0	649,714	682,876	0	682,876
Gwerth Presennol Ymrwymiaid wedi eu hariannu	0	(856,715)	(856,715)	0	(882,416)	(882,416)
Gwerth Presennol Ymrwymiaid heb eu hariannu**	0	(28,412)	(28,412)	0	(27,441)	(27,441)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth	649,714	(885,127)	(235,413)	682,876	(909,857)	(226,981)

* Mae'r gost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans 0.5% cyflogau ar gyfer costau gweinyddiaeth.

** Mae'r ymrwymiad yn cynnwys tua £10,388,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido y CPLIL a £17,053,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido Athrawon. Ar gyfer ymrwymiaid heb eu hariannu ar 31 Mawrth 2018, tybir bod yr holl bensiynau heb eu hariannu yn daladwy am weddill oes yr aelod. Tybir hefyd bydd 90% o bensiynwyr yn briod (neu'n cyd-fyw) wrth farw ac y bydd eu priod (cydbreswlydd) yn derbyn pensiwn o 50% o bensiwn yr aelod ar ddyddiad marwolaeth yr aelod.

Prif Gategoriâu Asedau'r Cynllun fel Canran o Gyfanswm Asedau'r Cynllun

Mae'r actiwari wedi darparu dadansoddiad manwl o asedau'r Gronfa yn unol â gofynion SCRh19. Mae'r dadansoddiad hwn yn gwahaniaethu rhwng natur a risg yr asedau hynny, ac yn eu torri i lawr ymhellach i'r rheiny sydd â dyfynbris mewn marchnad actif, a'r rheiny nad ydynt. Tybir bod rhaniad asedau Cyngor Gwynedd ar yr un gyfran â dyraniad asedau'r Gronfa fel yr oedd ar 31 Rhagfyr 2017. Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad. Mae'r actiwari yn amcangyfrif

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

bod gwerth bid asedau'r Gronfa yn £1.939m ar 31 Mawrth 2018, yn seiliedig ar wybodaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod Gweinyddol a chan roi ystyriaeth i enillion mynegai lle bo hynny'n briodol.

Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr

Mae gwerth yr asedau isod ar werth bid yn unol â gofynion SCRh19.

Categori Ased	Ar 31 Mawrth 2017				Ar 31 Mawrth 2018			
	Prisiau a ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweith-redol £'000	Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweith-redol £'000	Cyfanswm £'000	%	Prisiau a ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweith-redol £'000	Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweith-redol £'000	Cyfanswm £'000	%
Ernesau Ecwiti								
Defnyddiwr	22,276	0	22,276	3	20,282	0	20,282	3
Cynhyrchu	20,119	0	20,119	3	22,403	0	22,403	3
Ynni a Gwasanaethau	3,618	0	3,618	1	2,139	0	2,139	0
Sefydliadau Ariannol	12,461	0	12,461	2	12,080	0	12,080	2
Iechyd a Gofal	32,068	0	32,068	5	34,675	0	34,675	5
Technoleg Gwybodaeth	26,123	0	26,123	4	25,962	0	25,962	4
Eraill	1,780	0	1,780	0	2,355	0	2,355	0
Ecwiti Preifat								
Y cyfan	0	29,349	29,349	5	0	26,556	26,556	4
Ernesau Dyledion								
Eraill	0	81,166	81,166	12	0	99,269	99,269	14
Eiddo Diriaethol								
Eiddo'r DU	14,275	35,476	49,751	8	15,953	36,155	52,108	8
Eiddo Tramor	0	1,319	1,319	0	0	630	630	0
Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Unedol								
Ecwiti	138,871	197,659	336,530	52	138,639	208,134	346,773	51
Bondiau	0	0	0	0	0	0	0	0
Is-adeiladwaith	0	8,711	8,711	1	0	11,927	11,927	2
Arian a Chyferwerthoedd Arian								
Y cyfan	24,443	0	24,443	4	25,717	0	25,717	4
Cyfanswm	296,034	353,680	649,714	100	300,205	382,671	682,876	100

Sail ar gyfer amcangyfrif asedau ac ymrwymadau

Mae'r ymrwymadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau, sef amcangyfrif o'r pensiwn fydd yn daladwy yn y dyfodol yn ddibynnol ar dybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, disgwyliad oes a lefelau cyflog. Mae disgwyliad oes yn seiliedig ar ragamcanion penodol i'r gronfa a elwir yn VitaCurves a thybir bod gwelliant tymor hir eisoes wedi cyrraedd yr eithaf, sydd gyfystyr â 1.25% y flwyddyn.

Mae Hymans Robertson, cwmni actiwari annibynnol, wedi amcangyfrif ymrwymadau Cynllun Pensiwn Gwynedd ac ymrwymadau Buddion Dewisol. Roedd amcangyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd yn seiliedig ar y prisiad llawn ddiweddaraf o'r cynllun fel yr oedd ar 31 Mawrth 2016. Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddir gan yr actiwari yn y tabl canlynol wedi cael effaith sylweddol ar werthoedd yr asedau a'r ymrwymadau fel a ganlyn:-

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
Tybiaethau Ariannol	% y.f.	% y.f.
Cyfradd Cynnydd Pensiwnau	2.4	2.4
Cyfradd Cynnydd Cyflogau*	2.4	2.4
Cyfradd Chwyddiant	2.4	2.4
Cyfradd Ddisgownt	2.6	2.7
Cyfradd enillion tymor hir a ddisgwylir ar yr holl asedau	2.6	2.7
Nifer a ddisgwylir i gymryd yr opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeol		
am wasanaeth cyn Ebrill 2008	50	50
am wasanaeth ar ôl Ebrill 2008	75	75
Tybiaethau Marwolaeth	Blynyddoedd	Blynyddoedd
Hyd oes ar 65 oed am bensynwyr cyfredol		
Dynion	22.0	22.0
Merched	24.0	24.2
Hyd oes ar 65 oed am bensynwyr y dyfodol		
Dynion	24.0	24.0
Merched	26.4	26.4

*Ar gyfer ymrwymiadau heb eu hariannu ar 31 Mawrth 2018, tybir bod yr holl bensynau heb eu hariannu yn daladwy am weddill oes yr aelod. Tybir hefyd y bydd 90% o bensynwyr yn briod (neu'n cyd-fyw) wrth farw ac y bydd eu priod (cydbreswlydd) yn derbyn pensiwn o 50% o pensiwn yr aelod ar ddyddiad marwolaeth yr aelod.

Mae'r amcangyfrifiad o'r rhwymedigaethau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraid sydd wedi'u nodi yn y tabl uchod. Er mwyn meintioli effaith unrhyw newid yn y rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddir, mae'r actiwari wedi cyfrifo a chymharu gwerth ymrwymiadau'r cynllun fel yr oeddynt ar 31 Mawrth 2018 ar seiliau amrywiol. Mae'r dull a ddefnyddiwyd yn gyson â'r dull a fabwysiadwyd i gael y ffigurau SCR_{H19} a ddarperir yn y nodyn hwn.

Er mwyn meintioli'r ansicrwydd ynghylch disgwyliad hyd oes, mae'r actiwari wedi cyfrifo'r gwahaniaeth yn y gost i'r Cyngor pe bai cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes. Yn nhermau sensitifrwydd, caiff hyn ei dybio i fod yn gynnydd o tua 3% yn y gost o fudd-daliadau. Yn ymarferol bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes yn ddibynol ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau mewn cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn). Mae'r ffigurau yn y tabl isod wedi deillio'n seiliedig ar broffil aelodaeth y Cyngor fel yr oedd ar 31 Mawrth 2016, sef dyddiad y prisiad actiwaraid diweddaraf. Mae'r dull a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd a ddangosir isod yn gyson â'r dull a ddefnyddiwyd y flwyddyn flaenorol.

Effaith ar Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir yn y Cynllun

Newid tybiaeth	Brasamcan cynnydd i'r Rhwymedigaeth Buddion Diffiniedig	Brasamcan swm ariannol
	31 Mawrth 2018	31 Mawrth 2018
	%	£'000
0.5% o leihad i'r gwir gyfradd ddisgownt	11	98,365
0.5% o gynnydd i'r gyfradd codiad cyflog	2	18,323
0.5% o gynnydd i'r gyfradd codiad pensiwn	9	78,549

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Y prif ragdybiaeth demograffig yw'r dybiaeth hirhoedledd (h.y. disgwyliad oes yr aelod). At ddibenion sensitifrwydd, amcangyfrifir y bydd cynnydd o flwyddyn yn y disgwyliad oes yn cynyddu Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig y Cyflogwr tua 3-5%. Yn ymarferol, bydd y gost wirioneddol o flwyddyn o gynnydd yn nisgwyliad oes yn dibynnu ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau i'r cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn).

Effaith ar Lif Arian y Cyngor

Un o amcanion y cynllun yw y dylid cadw cyfraniadau cyflogwyr ar gyfradd mor gyson â phosib. Mae Cyngor Gwynedd wedi cytuno ar strategaeth gydag actiwari'r gronfa i gyflawni lefel gyllido o 100% dros yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol.

Caiff y cyfraniadau a delir gan y Cyngor eu gosod gan Actiwari'r Gronfa yn y prisiad bob tair blynedd (y diweddaraaf oedd 31 Mawrth 2016), neu ar unrhyw adeg arall pan roddir cyfarwyddyd i wneud hynny gan yr Awdurdod Gweinyddol. Mae'r cyfraniadau sy'n daladwy dros y cyfnod tan 31 Mawrth 2020 wedi'u gosod yn y dystysgrif Cyfraddau ac Addasiadau. Am fanylion pellach ar y dull a ddefnyddiwyd i osod y cyfraddau cyfrannu ar gyfer y Cyngor, dylid cyfeirio at adroddiad actiwaraidd 2016, dyddiedig 31 Mawrth 2017.

Gwybodaeth am yr Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir

	Rhaniad Ymrwymiad 31 Mawrth 2018		Cyfnod Cyfartaledd Cymhwysol
	£'000	%	
Aelodau Gweithredol	482,536	54.7	24.7
Aelodau Gohiriedig	135,175	15.3	25.3
Aelodau Pensiynwyr	264,705	30.0	12.0
Cyfanswm	882,416	100.0	19.6

Mae'r ffigyrau uchod yn cynnwys ymrwymadau wedi eu hariannu yn unig, nid ydynt yn cynnwys ymrwymadau pensiynwyr heb eu hariannu. Mae'r parhad yn effeithiol ar brisiad swyddogol blaenorol ar 31 Mawrth 2016.

Effaith ym Mlynnyddoedd y Dyfodol

Disgwylir i gyfanswm y cyfraniadau a wneir i Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan y Cyngor fod yn £15.6m yn y flwyddyn i 31 Mawrth 2019.

Yn Ebrill 2017, gwnaeth Cyngor Gwynedd daliad o £8.627m i gronfa Bensiwn Gwynedd ar gyfer yr elfen sefydlog o gyfraniad y cyflogwr am y cyfnod 2017/18 i 2019/20. Drwy wneud y taliad yma, roedd y Cyngor yn elwa o raddfa cyfraniad is na'r hyn y byddai wedi ei gyfrifo fel arall.

O ganlyniad i faterion amseriad a'r ffaith fod adroddiad yr Actiwari yn seiliedig ar amcangyfrifon, mae gwahaniaeth o £1,632,772 yn 2017/18 (£831,890 yn 2016/17) rhwng ffigyrau diffyg yn y Gronfa yn ôl yr Actiwari o'i gymharu gyda'r ymrwymiad perthnasol i gynllun pensiwn buddiannau sydd wedi eu diffinio ar y Fantolen. Mae'r gwahaniaeth yma wedi ei drin fel Enillion a Cholledion Actiwaraidd ar Asedau ac Ymrwymadau Pensiwn ac felly wedi eu cynnwys yn y ffigyrau Ymrwymiad perthnasol i gynllun pensiwn buddiannau a diffinir ar y Fantolen.

NODYN 39 – YMRWYMIADAU DIBYNNOL

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rywmedigaeth posib ar ran yr Awdurdod ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiad ansicr sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr awdurdod.

NODYN 39 – YMRWYMIADAU DIBYNNOL(parhad)

Mae'r sefyllfa isod yn berthnasol i amgylchiadau'n ymwneud â dau ymrwymiad dibynnol penodol:

- Gofynion capio ac ôl-ofalaeth safleoedd tirlenwi yr Awdurdod - mae'r ddarpariaeth sydd yn gynwysedig yn y cyfrifon yn seiliedig ar amgylchiadau presennol a gwybyddus, yn ychwanegol i ragolygon perthnasol. Er hynny, mae'n bosib y bydd y gwir gost derfynol yn wahanol i'r costau cyfredol a amcangyfrifir at y dyfodol.
- Mae'r Awdurdod yn agored i ymrwymiad yswiriant posib sy'n berthnasol i drefniadau yswiriant ei gyn-awdurdodau, sef Cyngor Sir Gwynedd, Cyngor Bwrdeistref Arfon, Cyngor Dosbarth Dwyfor, Cyngor Dosbarth Meirionnydd, a therfyniad Cronfa Municipal Mutual Insurance (M.M.I.) ar 30 Medi 1992.

Gwnaeth M.M.I. gynllun o drefniant gyda'i gredydwy, ble, os oedd cyllid M.M.I. yn annigonol i gyfarfod hawliadau yn y dyfodol, yna byddai cymal adfachu'n cael ei sbarduno (sef Cynllun o Drefniant) a allai effeithio hawliadau a dalwyd ers 1992-93. Ar 13 Tachwedd 2012, daeth cyfarwyddwyr y Cwmni i'r casgliad y dylid gweithredu amodau'r Cynllun o Drefniant a rhoddwyd rhybudd i'r perwyl hwn i Weinyddwr y Cynllun a'r Cwmni. Mae'r penderfyniad yn derfynol. Talwyd lefi cychwynnol o 15% o'r taliadau a wnaethpwyd ers 30 Medi 1992 yn ystod 2013/14, a talwyd 10% pellach yn 2016/17.

Fodd bynnag, yn unol â'r cynllun, bydd modd codi lefi pellach os na fydd y lefi gwreiddiol yma yn ddigonol ar gyfer ymrwymadau M.M.I. yn y tymor hirach. Mae Cyngor Gwynedd o'r farn y byddai'n ddarbodus parhau i gynnal darpariaeth yn y disgwyliad y bydd y lefi cychwynnol yn annigonol. Uchafswm amcangyfrif cyfredol yr ymrwymiad sy'n berthnasol i'r awdurdod hwn yw hyd at £850,000.

NODYN 40 – ASEDAU DIBYNNOL

Ceir ased dibynnol pan fod digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased posib i'r Awdurdod ble bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod.

Mae gan yr Awdurdod un ased dibynnol. Mae dyfarniad diweddar gan y Llys lawnderau Ewropeaidd wedi codi'r posibilrwydd o wasanaethau hamdden yn osgoi yr angen i godi TAW ar rai gweithgareddau. PricewaterhouseCoopers, sy'n gweithredu ar ran amryw o gynghorau gan gynnwys Cyngor Gwynedd er ceisio adennill TAW sydd wedi ei ordalu, sydd wedi cyflwyno'r achos prawf. Os yw Cyngor Gwynedd yn llwyddiannus, amcangyfrifir bydd yr Awdurdod yn gallu adennill £1.76m TAW talwyd am y cyfnod Medi 2011 hyd at Mawrth 2018. Mae llwyddiant hawliadau fel hyn yn ddibynnol ar fodloni amodau cymhwyso a thystiolaeth, ac os bydd CThEM yn dadlau bod 'darpariaeth cyfoethogiad anghyfiawn' yn bodoli.

NODYN 41 – YMDDIRIEDOLAETHAU

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel yr unig ymddiriedolwr ar gyfer 172 o gymynroddion megis cronfeydd gwobrau ysgolion, a chronfeydd cysuron a gwelliannau i nifer o Sefydliadau'r Cyngor. Mae gan y Gronfa Fwyaf, y Gronfa Degwm, gyfriflyfr cyfrifo sy'n hollol ar wahân, tra bo'r Cyngor yn dal eiddo 171 o'r cymynroddion hyn ond nid yw'n gwneud penderfyniadau ar ddefnydd y cronfeydd. Ymhob achos, nid yw'r cronfeydd yn cynrychioli asedion y Cyngor ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Fantolen.

Cyfanswm balans y 171 o gymynroddion nad ydynt yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2018 oedd £875,560 (£679,691 ar 31 Mawrth 2017). Buddsoddir y cronfeydd yn llawn er mwyn creu incwm.

Manylir ar y cymynroddion mwyaf, Y Gronfa Degwm ac Ymddiriedolaeth FMG Morgan, yn Atodiadau A a B i'r cyfrifon hyn.

NODYN 42 – TREFNIANT CONSESIWN GWASANAETH

Mae Prosiect GwyrAD yn gynllun Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel cynllun Menter Cyllid Preifat (PFI). Dechreuwyd ar y dasg o'i adeiladau yn 2012/13 a'r gwaith yn dod yn weithredol ym Medi 2013. Gwaith yw gogyfer â thrin gwastraff bwyd a ddiolir yn y tarddle gan breswylwyr a busnesau Gwynedd (yn bennaf) trwy ddefnyddio technoleg Treulio Anaerobig (Anaerobic Digestion). Mae hyn yn gymorth i'r Awdurdod gyrraedd ei dargedau ailgylchu, a gweithio o fewn ei lwfansau tirlenwi o Wastraff Dinesig Bioddiraddadwy am gyfnod o 15 mlynedd.

Mae'r asedau sy'n cael eu darparu i gyflenwi'r gwasanaeth yn cael eu cydnabod ar Fantolen yr Awdurdod. Gwerth yr asedau perthnasol ar 31 Mawrth 2018 oedd £3.7m (£4.0m ar 31 Mawrth 2017). Mae'r Awdurdod yn gwneud taliad cytunedig (ffi giât) bob blwyddyn yn seiliedig ar isafswm o dunelli sy'n cael ei gynyddu yn flynyddol gan chwyddiant ac sy'n gallu cael ei ostwng os nad yw'r contractwr yn cyfarfod ag argaeledd a safon perfformiad mewn unrhyw flwyddyn. Mae gan yr Awdurdod yr hawl i gynyddu swm y tunelli dros y 7,500 tunnell gytunedig hyd at 11,000 tunnell, a bydd yn talu ffi giât ostyngol am unrhyw beth dros 7,500 tunnell.

	Taliad am Wasanaethau	Ad-daliad Gwariant Cyfalaf	Llog	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Talwyd yn 2017/18	498	134	131	763
Taladwy yn 2018/19	498	142	123	763
Taladwy o fewn 2 i 5 mlynedd	1,991	662	398	3,051
Taladwy o fewn 6 i 10 mlynedd	2,489	1,085	241	3,815
Taladwy o fewn 11 i 15 mlynedd	206	104	7	317
Cyfanswm	5,682	2,127	900	8,709

Er bod y taliadau sy'n cael eu gwneud i'r contractwr yn cael eu disgrifio fel taliadau unedol, maent wedi eu cyfrifo er digolledu'r contractwr am werth teg y gwasanaeth a gyflenwir, y gwariant cyfalaf a'r llog oedd yn daladwy.

Mae'r contractwr yn derbyn incwm o ynni sy'n cael ei gynhyrchu o'r gwastraff sydd wedi eu galluogi i gadw'r taliad unedol i'r Cyngor yn isel. Os yw'r incwm yn uwch na'r hyn sydd yn y cytundeb, mae trefniant iddo gael ei rannu rhwng y contractwr a Chyngor Gwynedd.

Mae'r ymrwymadau sy'n ddyledus i'r contractwr am y gwariant cyfalaf sydd wedi ei wneud fel a ganlyn:

	2017/18	
	Ymrwymadau Prydlesau	Incwm Gohiriedig
	£'000	£'000
Balans yn sefyll 1 Ebrill 2017	(2,127)	(1,664)
Ad-daliad o brifswm yn ystod y flwyddyn	134	0
Rhyddhad o incwm gohiriedig	0	146
Balans yn sefyll ar 31 Mawrth 2018	(1,993)	(1,518)

Gellir terfynu'r cytundeb gan un o'r ddwy ochr ar unrhyw adeg ar sail diffygion, yn amodol ar roi rhybudd yn unol â'r cytundeb. Yn ogystal, gall yr Awdurdod derfynu'r cytundeb yn unochrog yn unol â'r amodau ynddo. Byddai costau iawndal ynghlwm ag unrhyw drefniant terfynu. Ar ddiwedd y cytundeb, mae gan yr Awdurdod hawl i ail-dendro am gontractwr i ddarparu'r gwasanaeth.

NODYN 43 – GWEITHREDIADAU AR Y CYD A CHYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o weithrediadau ar y cyd gydag awdurdodau cyfagos yng Ngogledd Cymru.

Yn ystod y flwyddyn 2017/18, roedd Cyngor Gwynedd yn rhan o dri cyd-bwyllgor, sef cyd-weithio mewn meysydd penodol rhwng Awdurdodau Lleol. Mae'n ofynnol i gyfrifon ar wahân gael eu cynhyrchu ar gyfer cyd-bwyllgorau. Y tri cyd-bwyllgor perthnasol i Wunedd yn ystod 2017/18 yw:

- Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd
- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (PTGGGC)

Mae cyfrifon y cyd-bwyllgorau yn dilyn yr un amserlen o ran dyddiad statudol ar gyfer cwblhau y cyfrifon. Yn yr amgylchiadau, felly fe welir fod cyfrifon Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu y gwir ymrwymiad net perthnasol, er fod y sefyllfa ddadansoddiadol oddrychol yn mynd i amrywio yn ddibynnol ar sefyllfa a threfniadau adrodd y gwahanol gyd-bwyllgorau. Mae'r ffigyrau ar gyfran perthnasol i Wunedd wedi eu cynnwys yn y tabl isod:

Cyd-Bwyllgor	Cyngor Arweiniol (o ran yr ochr Gyllid)	Cynghorau sydd yn rhan o'r Cyd-bwyllgor	Cyfran Cyngor Gwynedd	Gwerth Cyfran Gwynedd (Cyfrif Incwm a Gwariant) £'000
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd	Cyngor Gwynedd	Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	50%	311
GwE	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	18%	722
Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	20%	34

Gellir gweld cyfrifon y cyd-bwyllgorau unigol ar wefannau y cynghorau sydd yn arwain ar y gwasanaeth cyllid a chyfrifeg.

Daeth Cyd-Bwyllgor Anghenion Addysgol Arbennig rhwng Cyngor Gwynedd a Cyngor Sir Ynys Môn i ben ar 31 Awst 2017. Gan nad oedd gofyn ardodd ar wahân ar gyfer y cyfnod, mae wedi ei gynnwys fel rhan o gyfrifon Gwynedd yn 2017/18.

NODYN 44 – DIGWYDDIADAU WEDI DYDDIAD Y FANTOLEN

Nid oes yna unrhyw ddigwyddiadau gwybyddus i'w hadrodd wedi dyddiad y fantolen.

Y GRONFA DEGWM

2016/17		2017/18	
£'000		£'000	£'000
952	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill		952
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn:-		
5	Llog ar fuddsoddiadau		4
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn:-		
0	Colled ar gwerth y tiroedd	(22)	
(11)	Grantiau a chostau	(11)	
6	Trosglwyddo (Tan) / Gorwariant Gwynedd	7	
			(26)
952	Cyfanswm y Gronfa ar 31 Mawrth		930
	A gynrychiolir gan yr Asedau canlynol:-		
365	Tir ac Adeiladau		315
23	Dyledwyr		22
1,803	Arian mewn llaw		1,804
2,191			2,141
(1,232)	Llai - Efen yn ddyledus i Gyngorau Môn a Chonwy		(1,203)
959			938
(13)	Llai - Credydwyr		(13)
6	Ychwaneger - Efen yn ddyledus gan Gyngorau Môn a Chonwy		5
952	Cyfanswm		930

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Dywed Cynllun gweinyddu'r Gronfa y ceir defnyddio'r incwm at bwrpasau elusennol - addysgol, adloniadol a chymdeithasol, yn unol â disgresiwn y Cyngor.
2. Mae'r Ddeddf Elusennol 1993 yn gofyn am archwiliad annibynnol o ddatganiad o gyfrifon y Gronfa Degwm yn flynyddol.

CRONFA YMDDIRIEDOLAETH FMG MORGAN
--

2016/17 £'000		2017/18 £'000
167	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill	174
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn	
10	Llog enillwyd gan yr asedau	11
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn	
(3)	Grantiau	(3)
174	Cyfanswm y Gronfa 31 Mawrth	182
	Asedau	
144	Buddsoddiadau	144
30	Arian mewn llaw	38
174		182

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Sefydlwyd y gronfa hon gyda gweddill ystâd y diweddar Mrs Florence Merthyr Guest Morgan. Roedd incwm y Gronfa i'w ddefnyddio er budd trigolion rhannau o Lŷn at bwrpasau penodedig.
2. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2018 oedd £347,947 (£351,416 ar 31 Mawrth 2017).
3. Mae'r Gronfa FMG Morgan tu allan i ofynion y Ddeddf Elusennol 1993. Oherwydd hyn nid oes angen archwiliad annibynnol o'r Gronfa Ymddiriedolaeth hon.

Eitem 11

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	28 MEHEFIN 2018
TEITL	DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2017/18
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO'R DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (YN YMGORFFORI'R DATGANIAD RHEOLAETH FEWNOL STATUDOL) AR GYFER 2017/18 I'R PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU AM GYMERADWYAETH
AWDUR	DEWI MORGAN, UWCH REOLWR REFENIW A RISG
GWEITHREDIAD	CYMERADWYO'R DATGANIAD AT BWRPASAU EI ARWYDDO GAN ARWEINYDD Y CYNGOR A'R PRIF WEITHREDWR

---

1. CYFLWYNIAD – BETH SYDD ANGEN I'R PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU EI WNEUD?

1.1 Er mwyn cyflawni ei ddyletswyddau fel “y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu”, mae angen i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu:

- **Ystyried y Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft sy'n ymddangos yn yr atodiad.**
- **Herio'r Uwch Reolwr Refeniw a Risg am sgoriau risg sydd wedi eu nodi, a'r naratif sy'n egluro'r cyfiawnhad am y sgôr.**
- **Ystyried cynllun gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft.**
- **Cymeradwyo'r Datganiad, ac argymhell fod Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn ei arwyddo.**

2. CEFNDIR

2.1 Mae gofyn statudol am Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol fel canlyniad i gynnwys:

- Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, sy'n datgan:

Rhaid i'r corff perthnasol sicrhau bod system gadarn o reoli mewnol sy'n hwyluso gweithrediad effeithiol swyddogaethau'r corff hwnnw ac sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Rhaid i'r corff perthnasol gynnal adolygiad o leiaf unwaith mewn blwyddyn ar effeithiolrwydd ei systemau rheoli mewnol. Rhaid i ganfyddiadau'r adolygiad gael eu hystyried gan aelodau'r corff yn cyfarfod yn ei gyfanrwydd neu gan bwyllgor.

Ar ôl yr adolygiad, rhaid i'r corff neu'r pwyllgor gymeradwyo datganiad ar reoli mewnol a baratowyd yn unol ag arferion priodol. Rhaid i'r corff perthnasol sicrhau bod y datganiad yn mynd gydag unrhyw ddatganiad o gyfrifon y mae'n ddyletswydd arno i'w baratoi.

- Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifwaith Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig (y "SORP")
- Fframwaith CIPFA / SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government (2016)*.

3. HUNANASESIAD O EFFEITHIOLRWYDD Y FFRAMWAITH LYWODRAETHU

3.1 Mae gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu swyddogaeth allweddol i herio dulliau paratoi a chynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Wrth iddynt arwyddo'r Datganiad Llywodraethu, mae'r Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor yn cadarnhau:

"Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chmau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod."

3.2 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn crynhoi canlyniad yr hunanasesiad llywodraethu, sydd wedi cael ei ddiweddarau gan y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn ystod y flwyddyn, mewn datganiad sydd yn dweud wrth Bobl Gwynedd beth yw ein fframwaith lywodraethu, a pa mor dda mae'n gweithio. Aelodau'r Grŵp yw y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, dau Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol, yr Uwch Reolwr Refeniw & Risg a'r Rheolwr Risg & Yswiriant.

3.3 Mae angen i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu fodloni ei hun fod y naratif sy'n cyfiawnhau'r sgoriau yn adlewyrchiad teg o'r Cyngor cyn belled â'i fod yn ymwybodol o hynny, ar sail yr wybodaeth y mae wedi ei dderbyn dros y flwyddyn.

4. ADNABOD RISGIAU LLYWODRAETHU

4.1 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn seiliedig ar Fframwaith CIPFA/Solace a gyhoeddwyd yn 2016.

4.2 Mae'r Fframwaith yma'n adnabod 7 Egwyddor Craidd ar gyfer Llywodraethu Da:

A. Ymddwyn gydag uniondeb, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a parchu rheol y gyfraith.

Mae sefydliadau Llywodraeth Leol yn atebol nid yn unig am faint maent yn ei wario, ond hefyd am sut maent yn defnyddio'r adnoddau sydd o dan eu stiwardiaeth. Mae hyn yn cynnwys atebolrwydd am allbynnau cadarnhaol a negyddol, ac am y deilliannau y maent wedi eu cyflawni. Yn ogystal, mae ganddynt gyfrifoldeb cyffredinol i wasanaethu budd y cyhoedd wrth gadw at y gofynion deddfwriaeth a pholisïau llywodraeth. Mae'n hanfodol y gallant, yn gyffredinol, arddangos priodoldeb eu gweithredoedd ar draws yr holl weithgareddau a bod mecanweithiau ar waith i annog a gorfodi cydymffurfiaeth â gwerthoedd moesegol ac i barchu rheol y gyfraith.

B. Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid

Mae Llywodraeth Leol yn rhedeg er lles y cyhoedd, felly dylai sefydliadau sicrhau eu bod yn agored yn eu gweithgareddau. Dylid defnyddio cyfryngau cyfathrebu ac ymgynghori clir, ac a ymddiriedir ynddynt, i ymgysylltu'n effeithiol â phob grŵp o randdeiliaid, megis dinasyddion unigol a defnyddwyr gwasanaeth, yn ogystal â rhanddeiliaid sefydliadol.

C. Diffinio deilliannau o ran buddiannau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy

Mae natur ac effaith hirdymor llawer o gyfrifoldebau Llywodraeth Leol yn golygu y dylai ddiffinio a chynllunio deilliannau ac y dylai'r rhain fod yn gynaliadwy. Dylai penderfyniadau hybu pwrpas y sefydliad, cyfrannu at y deilliannau a'r buddion a fwriadwyd, ac aros o fewn y terfynau awdurdod ac adnoddau. Mae mewnbwn gan bob grŵp o randdeiliaid, gan gynnwys dinasyddion, defnyddwyr gwasanaeth a rhanddeiliaid sefydliadol, yn hanfodol i lwyddiant y broses hon ac i gydbwysu galwadau sy'n cystadlu â'u gilydd wrth bennu blaenoriaethau ar gyfer yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael.

D. Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i wneud y gorau o gyflawni'r deilliannau a fwriedir

Mae Llywodraeth Leol yn cyflawni ei ddeilliannau bwriadedig drwy ddarparu cymysgedd o ymyriadau cyfreithiol, rheoliadol ac ymarferol (camau gweithredu). Mae penderfynu ar y cymysgedd gywir o'r camau gweithredu hyn yn ddewis strategol hanfodol bwysig sydd rhaid i Lywodraeth Leol ei wneud i sicrhau y cyflawnir y deilliannau a fwriedir. Mae angen dulliau gwneud penderfyniadau cadarn er mwyn sicrhau y gellir cyflawni'r deilliannau ddiffiniedig mewn ffordd sy'n darparu'r cyfaddawd gorau rhwng y mathau gwahanol o fewnbynnau adnoddau tra'n parhau i alluogi gweithrediadau effeithiol ac effeithlon. Mae angen adolygu'r penderfyniadau a wneir yn aml er mwyn sicrhau fod y canlyniadau gorau posibl yn cael eu cyflawni.

E. Datblygu capasiti'r endid, gan gynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion oddi mewn iddo

Mae angen strwythurau ac arweinyddiaeth priodol ar Lywodraeth Leol, yn ogystal â pobl gyda'r sgiliau, cymwysterau addas a'r meddylfryd iawn i weithredu'n effeithiol ac effeithlon ac i gyflawni deilliannau bwriedig o fewn y cyfnodau penodedig. Rhaid i sefydliad llywodraeth leol sicrhau bod ganddo'r gallu i gyflawni ei fandad ei hun ac i wneud yn siŵr bod polisïau ar waith i warantu bod gan ei reolwyr y capasiti gweithredol ar gyfer y sefydliad gyfan. Gan y bydd yr unigolion a'r amgylchedd y mae'r sefydliad yn gweithredu ynddo yn newid dros amser, bydd angen parhaus i ddatblygu ei gapasiti yn ogystal â sgiliau a phrofiad aelodau staff unigol. Atgyfnerthir arweinyddiaeth mewn Llywodraeth Leol gan gyfranogiad pobl â llawer o wahanol fathau o gefndiroedd, sy'n adlewyrchu strwythurau a'r cymunedau.

F. Rheoli risgiau a perfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth gref dros arian cyhoeddus

Mae angen i Lywodraeth Leol sicrhau bod y sefydliadau a strwythurau llywodraethu hynny y mae'n eu goruchwyllo wedi sefydlu, ac yn gallu cynnal, system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso darpariaeth effeithiol ac effeithlon o wasanaethau cynlluniedig. Mae rheoli risg a rheolaeth fewnol yn rhan bwysig ac annatod o'r system rheoli perfformiad ac yn hanfodol i gyflawni deilliannau. Dylid ystyried risg a rhoi sylw iddo fel rhan o bob gweithgaredd gwneud penderfyniad.

Mae system rheoli ariannol cadarn yn hanfodol ar gyfer gweithredu polisïau a chyflawni deilliannau arfaethedig, gan y bydd yn gorfodi disgyblaeth ariannol, dyrannu adnoddau mewn modd strategol, darpariaeth gwasanaeth effeithlon ac atebolrwydd.

Mae'n hanfodol hefyd bod diwylliant a strwythur ar gyfer craffu ar waith fel rhan allweddol o wneud penderfyniadau, llunio polisi ac adolygu atebol. Mae diwylliant gweithio positif sy'n derbyn, hyrwyddo ac annog her adeiladol yn hollbwysig i graffu llwyddiannus a darparu gwasanaethau llwyddiannus. Mae'n bwysig pwysleisio na fydd y diwylliant hwn yn digwydd yn awtomatig, rhaid wrth ymrwymiad cyhoeddus dro ar ôl tro gan y rhai mewn awdurdod.

G. Gweithredu arferion da mewn tryloywder, adrodd, ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol

Ystyr atebolrwydd yw sicrhau bod y rhai sy'n gwneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau yn gallu ateb amdanynt. Mae atebolrwydd effeithiol yn ymwneud nid yn unig gydag adrodd ar y camau a gwblhawyd, ond mae hefyd yn sicrhau bod rhanddeiliaid yn gallu deall ac ymateb wrth i'r sefydliad gynllunio a chyflawni ei weithgareddau mewn modd tryloyw. Mae archwilio mewnol ac allanol ill dau yn cyfrannu at atebolrwydd effeithiol.

Ffynhonnell: CIPFA / SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government*

- 4.3 Mae'r Egwyddorion hyn wedi eu rhannu ymhellach i nifer o is-egwyddorion.
- 4.4 Mewn ymateb i'r Fframwaith newydd yma, mae'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu wedi ystyried yr Egwyddorion Craidd a'r Is-egwyddorion yn y Fframwaith ac wedi llunio Cofrestr Risg Llywodraethu, sy'n rhan o Gofrestr Risg Corfforaethol y Cyngor. Mae'r Cofrestr Risg Llywodraethu yn adnabod risgiau mewn 22 o feysydd llywodraethu gwahanol, gan nodi'r rheolaethau sydd gan y Cyngor yn eu lle er mwyn lliniaru'r risgiau hyn.
- 4.5 Mae cyfrifoldeb penodol am y risgiau hyn wedi eu rhannu ar draws y Cyngor, fel a ganlyn

Adran	Nifer Risgiau
Amgylchedd	1
Cefnogaeth Gorfforaethol	9
Cyllid	4
Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol	8
Cyfanswm	22

- 4.6 Yr adran berthnasol sy'n gyfrifol am asesu'r risgiau hyn yn barhaus, gyda'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn cadw trosolwg ohonynt.
- 4.7 Fel sy'n gyffredin mewn trefniadau rheoli risg, rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor wrth sgorio maint y risgiau yma, sef
- **Effaith** y digwyddiad petai'r risg cael ei wireddu
  - **Tebygolrwydd** y risg o gael ei wireddu.

4.8 Mae'r Effaith a'r Tebygolrwydd yn cael eu sgorio o 1 i 5, gan ddefnyddio'r canllawiau sgorio canlynol.

Effaith

Sgôr	Effaith	Diffiniad
5	Catastroffig	Effaith catastroffig ar unrhyw drigolyn (e.e. colli bywyd) neu effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer fawr o drigolion
4	Dinistriol	Effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. lle byddai ansawdd bywyd neu les rhywun yn cael ei effeithio i'r graddau fod anghenion dwys ganddynt am gymorth i'w galluogi i fyw eu bywydau) neu sylweddol iawn ar nifer fawr o drigolion
3	Sylweddol iawn	Effaith sylweddol iawn ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith yn golygu y byddai ansawdd ei bywyd neu les yn sylweddol is na'r hyn y byddem yn ei ddisgwyl i un o drigolion Gwynedd) neu arwyddocaol ar nifer fawr o drigolion
2	Arwyddocaol	Effaith arwyddocaol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith ar fywyd neu les ond yn disgyn o fewn amrediad disgwyliadwy bywyd dydd i ddydd) neu gweladwy ar nifer fawr o drigolion
1	Gweladwy	Effaith gweladwy ar fywyd neu les rai trigolion (e.e. effaith yn weladwy ond ddim yn effaith arwyddocaol i'w lles) neu ymylol ar nifer fawr o drigolion.

- Nifer = 10au i 100oedd o drigolion
- Nifer fawr = 1,000oedd i 10,000oedd o drigolion

Tebygolrwydd

Sgôr	Tebygolrwydd	Diffiniad
5	Digwydd rŵan	Mae'r effaith i'w weld rŵan (h.y. mae o'n digwydd)
4	Tebygol iawn	Tebygol iawn y bydd yn amlygu ei hun yn y dyfodol gweladwy
3	Tebygol	Siawns y gallai ddigwydd, ond efallai ddim
2	Annhebygol	Tebygolrwydd iddo ddigwydd yn isel - ond dal yno
1	Annhebygol iawn	Annhebygol iawn o ddigwydd

4.9 Lluosir y Sgôr Effaith a'r Sgôr Tebygolrwydd gyda'i gilydd i roi **Sgôr Risg Presennol**, sef sgoriau'r risgiau ar sail y rheolaethau sydd yn eu lle ar hyn o bryd. Diffinnir Sgôr Risg o uchel iawn i isel fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel iawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Ganolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

4.10 Mae'r Datganiad Llywodraethu yn nodi'r sgôr risg presennol ar gyfer y 22 maes llywodraethu. Mae asesiad adrannau a'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn dod i'r casgliad:

- Nifer risgiau uchel iawn: 0
- Nifer risgiau uchel: 3
- Nifer risgiau canolig: 10
- Nifer risgiau isel: 9

4.11 Lle adnabuwyd fod y sgôr risg presennol yn parhau'n uwch nag y mae'r Cyngor yn fodlon ei dderbyn, mae camau gweithredu pellach wedi eu hadnabod a'u hamlinellu yn y Datganiad. Er hyn, pwysleisir fod mwyafrif y materion sydd wedi eu hamlygu yn y dadansoddiad systematig yma eisoes wedi cael eu hadnabod gan y Cyngor.

5. NEWIDIADAU ERS DATGANIAD 2016/17

- 5.1 Mae pob un o'r risgiau llywodraethu wedi cael eu hadolygu yn ystod y flwyddyn. Gwneir hyn gan yr adran gyfrifol fel cam cyntaf, gyda'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn ymgymryd â rôl sicrhau ansawdd.
- 5.2 Mae sgôr tri o'r risgiau wedi newid yn ystod y flwyddyn:

Risg	Sgôr flaenorol	Sgôr Effaith	Sgôr Tebygol-rwydd	Sgôr gyfredol	Sylwadau
Fod diwylliant amhriodol o fewn y Cyngor yn llesteirio ein gallu i wneud y pethau iawn ac i'w gwneud yn y ffordd iawn	16 (Uchel)	Aros yn 4	Lleihau o 4 i 3	12 (Uchel)	Mae trefniadau wedi datblygu'n sylweddol yn ystod 2017/18, gyda'r cwrs <i>Rhoi Ffordd Gwynedd ar Waith</i> bellach wedi ei sefydlu fel rhan greiddiol o ddatblygiad pob rheolwr. Mae tystiolaeth fod y diwylliant yn dechrau treiddio trwy'r holl Gyngor, gyda'r tebygolrwydd o weld diwylliant amhriodol wedi lleihau. Er fod siawns o hyd y gwelwn hyn yn digwydd, asesir nad yw'n debygol iawn ar hyn o bryd.
Asedau Technoleg Gwybodaeth y Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial	6 (Canolig)	Cynyddu o 2 i 3	Aros yn 3	9 (Canolig)	Ar ôl ystyriaeth bellach, daethpwyd i'r casgliad fod y sgôr effaith o 2 yn rhy isel. Yn unol â'r diffiniadau a nodir uchod, gall methiant i wneud y defnydd priodol o TG gael effaith sylweddol iawn, yn hytrach nag un arwyddocaol. Mae'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu a'r Adran Gyllid wedi cytuno ar y sgôr newydd.
Gwendidau yn ein trefniadau rheoli perfformiad sy'n golygu nad ydym yn gallu cymryd camau priodol i wireddu ein pwrpas	6 (Canolig)	Aros yn 2	Lleihau o 3 i 2	4 (Isel)	Mae tystiolaeth fod y drefn monitro perfformiad wedi gwreiddio ar draws pob rhan o'r Cyngor erbyn hyn, ac yn gweithio'n effeithiol. Mae'n annhebygol ar hyn o bryd y gwelwn wendidau yn y trefniadau lle na byddai modd cymryd camau priodol, sydyn.

6. ARGYMHELLIAD

6.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu:

- Ystyried y Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft sy'n ymddangos yn yr atodiad.
- Herio'r Uwch Reolwr Refeniw a Risg am sgoriau risg sydd wedi eu nodi, a'r naratif sy'n egluro'r cyfiawnhad am y sgôr.
- Ystyried cynllun gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft.
- Cymeradwyo'r Datganiad, ac argymhell fod Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn ei arwyddo.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 5 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan y Ddeddf Llywodraeth Leol 1999 i Gyngor Gwynedd sefydlu trefniadau sy'n sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o agweddau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu Côt Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government*. Mae copi o'r côd i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Cyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r côd ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 5(5) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisiau ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddau 31 Mawrth 2018 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: TREFNIADAU LLYWODRAETHU A’U HEFFEITHIOLRWYDD

- 3.1 Mae’r **Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu** yn cadw golwg parhaus, disgybledig ar faterion llywodraethu, yn codi ymwybyddiaeth ehangach ohonynt, ac yn hybu perchnogaeth ehangach o’r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae’r Grŵp yn cynnwys y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, dau Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol, yr Uwch Reolwr Refeniw & Risg a’r Rheolwr Risg & Yswiriant.
- 3.2 Yn sgil cyhoeddi fersiwn newydd o Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government* yn 2016, mae’r Grŵp wedi addasu trefniadau’r Cyngor ar gyfer adnabod ac asesu ei drefniadau llywodraethu er mwyn adlewyrchu’r Fframwaith newydd. Canlyniad hynny oedd gosod allan y fframwaith leol ar ffurf Cofrestr Risg Llywodraethu sydd yn rhan o’r Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan adnabod 22 maes o risg llywodraethu.
- 3.3 Rhoddir amlinelliad o’r Meysydd Llywodraethu, y risgiau perthnasol a threfniadau’r Cyngor er mwyn ymdrin â hwy, ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny, yng ngweddill y rhan yma o’r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- 3.4 Ar gyfer pob un o’r Risgiau Llywodraethu, dangosir sgôr risg cyfredol, sef y sgôr ar ôl asesiad gwrthrychol o’r trefniadau rheoli sydd yn eu lle rŵan. Rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor:
- **Effaith** y risg petai’r digwyddiad yn cael ei wireddu
  - Y **Tebygolrwydd** iddo ddigwydd.
- 3.5 Mae’r sgoriau Effaith yn amrywio o 1 (effaith gweladwy) i 5 (effaith catastroffig), a’r sgoriau Tebygolrwydd o 1 (annhebygol iawn) i 5 (digwydd rŵan). Cyfrifir y sgôr risg drwy luosi’r sgôr effaith a’r sgôr tebygolrwydd gyda’u gilydd.
- 3.6 Asesir lefel gymharol y risgiau fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel Iawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Ganolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

Diwylliant

Risg: Fod diwylliant amhriodol o fewn y Cyngor yn llesteirio ein gallu i wneud y pethau iawn ac i'w gwneud yn y ffordd iawn

Asesiad:

Mae cael diwylliant priodol yn gallu hyrwyddo'r holl agweddau llywodraethu a nodir yn y gofrestr ac yn yr un modd, mae cael diwylliant amrhiodol yn gallu llesteirio'r holl agweddau llywodraethu.

O gael y diwylliant yn iawn, mae modd i hynny oruchafu popeth arall sy'n effeithio ein gallu i gyflawni gan y bydd yr egwyddorion llywodraethu da yn rhan annatod o ymddygiad dydd i ddydd pob unigolyn o fewn y sefydliad. Mae Strategaeth Ffordd Gwynedd yn nodi mai un o brif amcanion y Cyngor yw rhoi Pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud. Mewn gwirionedd mae hyn hefyd yn disgrifio gwerthoedd y Cyngor - sef unrhyw beth sy'n gydnaws â'r amcan hwnnw.

Mae'r rhaglen 6 diwrnod i hyfforddi rheolwyr gwasaneth ar egwyddorion Ffordd Gwynedd (gan gynnwys egwyddorion rheoli perfformiad cadarn) wedi'i chyflwyno ers Haf 2017. Mae'r mwyafrif llethol o reolwyr gwasanaeth, yn ogystal a rhai swyddogion eraill sydd hefo rôl arweiniol i gefnogi ac hyrwyddo'r diwylliant, eisoes wedi derbyn yr hyfforddiant, tra bo cynllun penodol yn ei le i sicrhau bod yr hyfforddiant hwn ar gael i reolwyr newydd yn barhaus i'r dyfodol. Nid yw'r hyfforddiant dwys hwn wedi arwain at ganlyniadau hyd yma ond mae'r arwyddion cynnar yn galonogol gyda'r anogaeth i reolwyr a'u timau ymgymryd ag adolygiadau o fewn eu gwasanaethau eu hunain. Mae adolygiadau dwys yn derbyn cefnogaeth dau ymgynghorydd sy'n canolbwyntio ar y gwaith hwn.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	12

Ymddygiad

Risg: Diffyg integriti, moeseg a pharch yn ymddygiad aelodau a swyddogion, gan danseilio hyder y cyhoedd yn y Cyngor

Asesiad:

Mae ymddygiad priodol yn hanfodol er mwyn sicrhau fod modd i drigolion y Sir gael hyder fod y rhai sydd yn cymryd penderfyniadau drostynt yn gwneud hynny mewn ffordd y gallent gael hyder ynddo.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu codau ymddygiad ar gyfer ei aelodau a swyddogion, yn seiliedig ar reoliadau cenedlaethol (codau fel y Cod Perthynas Aelod/Swyddog, y Cod Ymddygiad Aelodau, Y Cod Ymddygiad Swyddogion, Y Polisi Gwrth Dwyll a Llygredd a'r Cod Ymarfer Canu'r Gloch) ac mae rhain at ei gilydd yn gosod sylfaen ar gyfer sicrhau integriti a moeseg. Mae tystiolaeth o weithredu pan mae'n ymddangos fod y codau ymddygiad hyn wedi cael eu torri.

Mae yna rywffaint o dytiolaeth o densiwn wedi bodoli yn y gorffennol rhwng aelodau wrth i'r trefniadau Cabinet newydd gael eu gweithredu o fewn y Cyngor a'r newid rolau oedd yn gysylltiedig â hynny, a nid oes tystiolaeth i awgrymu fod y tensiynau hynny wedi diflannu'n llwyr. Serch hynny mae yna arwyddion fod y tensiynau yn dechrau lleihau. Mae tensiynau yn anorfod pan fydd unrhyw newidiadau arwyddocaol, ac i'w disgwyl.

Mae tystiolaeth glir fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth ddilys i adroddiadau'r Ombwdsman fel rhan o waith y Pwyllgor Safonau, sy'n gweithio'n effeithiol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Cyfreithlondeb

Risg: Anwybyddu rheol y gyfraith, sy'n golygu fod y Cyngor yn agored i heriau yn y llysoedd.

Asesiad:

Mae'n rhaid i bopeth y mae'r Cyngor yn ei wneud gydymffurfio â'r gyfraith.

Rhaid i swyddogion statudol (y Swyddog Monitro a Phennaeth Cyllid) gynnig sylwadau ar unrhyw benderfyniad ffurfiol, fel rhan o Gyfansoddiad cynhwysfawr sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd. Mae protocolau ffurfiol yn eu lle er mwyn gwarchod hawliau'r swyddogion statudol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	1	3

Bod yn agored

Risg: Cyngor sydd ddim yn agored, sy'n golygu nad oes modd ei ddal yn atebol am ei benderfyniadau

Asesiad:

Mae bod yn agored yn hanfodol ar gyfer atebolrwydd a democratiaeth iach.

Tra bod yna gyfraith sy'n caniatáu i adroddiadau gael eu hystyried yn eithriedig ar gyfer eu cyhoeddi, yr isafswm bosib o adroddiadau Pwyllgor sydd yn eithredig, ac yn ogystal â chyhoeddi cofnodion pwyllgorau llawn, rhoddir cyhoeddusrwydd i daflenni penderfyniad aelodau unigol, gyda gweithdrefnau sy'n sicrhau fod hyn yn digwydd. Cyhoeddir papurau cefndir gydag adroddiadau pwyllgor er mwyn sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud gyda gwybodaeth lawn. Fe we-ddarlledir nifer o gyfarfodydd pwyllgorau sy'n cymryd penderfyniadau.

Bydd y Cabinet yn ystyried adroddiadau perfformiad yn rheolaidd fel rhan o'u cyfarfodydd sy'n agored a bydd y Cyngor yn cyhoeddi ei Gynllun Corfforaethol, Adroddiad Perfformiad Blynyddol a'r Datganiad o'r Cyfrifon i geisio rhoi gymaint o wybodaeth ag y byddai trigolion ei angen i ni fod yn atebol.

Defnyddir ddulliau amrywiol eraill hefyd megis y wefan, Newyddion Gwynedd a chyfryngau cymdeithasol i geisio sicrhau fod trigolion Gwynedd yn ymwybodol o beth sydd yn digwydd o fewn y Cyngor.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	1	2

Rhanddeiliad

Risg: Perthynas wan gyda rhanddeiliaid sefydliadol, gan ddiweddu gyda gwasanaethau is-optimaid

Asesiad:

Mae parodrwydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cynghorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, Y Bwrdd Iechyd, y trydydd sector ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd yn gallu cael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd.

Mae gwaith yn mynd yn ei flaen ar hyn o bryd i ymateb i ofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 sy'n hwyluso egwyddor o'r fath. Ymysg y gofynion hyn mae'r angen statudol i sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, sy'n cynnwys awdurdodau lleol a nifer o gyrff eraill. Mae yna waith wedi digwydd i gynnal asesiad o lesiant, sydd yn rhan o waith cychwynol y Bwrdd Gwasanaethau

Cyhoeddus a hwnnw wedi ei gyhoeddi. Erbyn hyn mae yn Gynllun drafft wedi ei gyhoeddi gan y Bwrdd ac fe ymgynghorwyd arno.

Mae Cynllun y Bwrdd yn gyson gyda Chynllun y Cyngor.

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, a gyflwynwyd fel canlyniad i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, fel ffordd o gynnal perthynas adeiladol gyda rhanddeiliaid eraill o'r sector gyhoeddus. Mae'r Meini Prawf Partneriaethau wedi cael eu sefydlu ers sawl blwyddyn, fel bod Cyngor Gwynedd dim ond yn mynd i bartneriaethau pan mae hynny er lles pobl Gwynedd.

Mae cydweithio hefyd yn digwydd ar lefel rhanbarthol sydd ddim bob tro mor effeithiol ag y gallai fod oherwydd maint yr ôl troed a'r trafferthion o adeiladu perthynas gyda nifer mor fawr o bobl. Mae yna rai engreiffiau o lwyddiant (e.e. Bwrdd Uchelgais) ac un o ymatebion y Cyngor i'r Papur Gwyn diweddar a gyhoeddwyd ar ddyfodol Llywodraeth Leol oedd fod angen cydweithio yn ôl y budd fyddai'n deillio yn hytrach na glynu'n ddogmataidd i un model. Nodwyd hefyd fod angen sicrhau nad oes unrhyw gydweithio yn llesteirio atebolrwydd lleol am wasanaethau.

Mae yna gydweithio hefyd yn digwydd ar lefel sirol gyda llwyddiant yn amrywiol.

Mae gwaith adolygiad system yn y maes Gofal, sy'n cynnwys cydweithio agos gyda lechyd ac eraill, yn dangos arwyddion addawol. Mae yna waith wedi digwydd i adnabod cynlluniau y dylid eu comisiynu ar gyfer y dyfodol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	4	12

Ymgysylltu

Risg: Methiant i ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaeth a dinasyddion unigol, gan arwain at beidio gwneud pethau yn iawn

Asesiad:

Mae ymgysylltu'n glir gyda Phobl Gwynedd, er mwyn sefydlu cyfathrebu clir a chael gwir ddealltwriaeth o anghenion, yn un o elfennau pwysicaf trefniadau llywodraethu.

Yn ystod 2015/16, dangosodd Her Gwynedd, sef cynllun i drafod y sefyllfa ariannol gyda trigolion Gwynedd, fod cynnydd sylweddol wedi ei wneud yn ein trefniadau Ymgysylltu.

Roedd ymarferiad Her Gwynedd yn llwyddiannus gan ddenu ymateb gan dros 2,000 o drigolion Gwynedd a alluogodd y Cyngor i wneud penderfyniadau rhesymegol o ran blaenoriaethau i'r dyfodol yng ngholeuni barn y bobl yr ydym yn eu gwasanaethu. Tra bod angen sicrhau ein bod yn treiddio'r ymarfer da yma ymysg holl adrannau'r Cyngor, mae'r sgôr bellach yn adlewyrchu'r gwelliant a welwyd yn y maes yma o gofio Her Gwynedd a'r gwaith a wnaed ym maes gwastraff yn benodol.

Bwriad Strategaeth Ymgysylltu'r Cyngor yw sicrhau fod y Cyngor yn derbyn barn y cyhoedd a rhanddeiliaid eraill fel bo'n briodol, gyda'r Uned Cyfathrebu ac Ymgysylltu yn cefnogi gwasanaethau i ymgynghori yn y dull addas, a chefnogi wrth ddadansoddi canlyniadau.

Ymhellach, mae'r Tîm Ymchwil a Gwybodaeth yn cefnogi gwasanaethau i wneud gwell defnydd o'r wybodaeth sydd gennym, er mwyn cynyddu cynhwysiad. Mae canllawiau er mwyn ymateb i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol wedi gwneud i ni ystyried unedau llai nag ôl troed y Cyngor, ac fe rannwyd y Sir i mewn i 8 ardal llesiant. Ymgynghorwyd gyda thrigolion yr ardaloedd hynny wrth lunio'r asesiad llesiant. Defnyddiwyd yr ardaloedd llesiant fel sail i drafodaethau cynnar Cynllun y Cyngor yn Hydref 2017 ac mae modd dadansoddi data ymgynghoriadau ar sail yr ardaloedd hyn hefyd.

Llwyddwyd i gyflawni holl elfennau'r Strategaeth Ymgysylltu ac mae adolygiad yn digwydd ym 2018 ar y Llawlyfr Ymgysylltu er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio â threfniadau newydd rheoli perfformiad. Mae trefniadau newydd wedi eu sefydlu hefyd i ymgysylltu'n benodol efo pobl ifanc Gwynedd yn sgil y gwaith ar adolygu y Gwasanaeth Ieuencid.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cyfeiriad a gweledigaeth

Risg: Cyfeiriad a gweledigaeth sydd heb ei wreiddio mewn canlyniadau i unigolion ac nad yw felly'n gwireddu anghenion Pobl Gwynedd

Asesiad:

Cymeradwywyd Cynllun y Cyngor 2018-23 gan Gyngor Llawn Gwynedd ar 8 Mawrth 2018. Mae'r Cynllun newydd yn cynnwys y tro hwn ein Datganiad Llesiant, 7 Blaenoriaeth Gwella a phob Cynllun Adran. Gwnaed ymdrech fawr i sicrhau ei fod yn glir a hawdd i bawb i'w ddarllen a'i ddeall.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cynaliadwyedd

Risg: Risg o greu atebion anghynaliadwy sydd ddim yn cydymffurfio gyda 5 egwyddor Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac felly ddim yn edrych ar yr hirdymor

Asesiad:

Mae'r Cyngor wedi cydnabod pwysigrwydd gweithredu yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac, ar y cyd â'i bartneriaid ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, wedi gwneud gwaith cychwynnol i adnabod yr hyn sydd angen ei wneud er mwyn gweithredu yn unol â'r 5 egwyddor - Hirdymor, Atal, Integreiddio, Cydweithio a Cynnwys.

Mae'r Cyngor eisioes yn cydymffurfio â'r holl egwyddorion ond i raddau gwahanol. Rydym wedi cyflwyno eglurhad o egwyddorion y Ddeddf i'r Grŵp Rheoli sydd wedi cytuno mai'r ffordd orau i wreiddio yw fod Timau Rheoli Adrannau yn talu sylw i'r egwyddorion wrth gynllunio ymlaen. Cydnabyddir bod angen asesu os yw'r ffordd yma yn llwyddo ai peidio. Mae adroddiadau sy'n dod gerbron y Cabinet yn cael eu cyflwyno ymlaen llaw i'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol er mwyn eu hadolygu i gadw golwg ar leoedd lle efallai nad yw'r egwyddorion wedi eu dilyn cystal ag y gellid. Drwy hyn y gobaith yw y byddwn yn gwreiddio'r egwyddorion yn naturiol yn hytrach na thicio bocsys ond amser a ddengys a fyddwn yn llwyddiannus. Mae'r egwyddorion yn golygu cynnwys pob carfan o gymdeithas ac mae gan y Cyngor eisioes drefniadau priodol i sicrhau ein bod yn gwella ein darpariaethau ar gyfer rhai a nodweddion gwarchoddedig.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Penderfyniadau

Risg: Amharodrwydd i wneud penderfyniadau ar weithredu, sy'n golygu oedi mewn gwireddu canlyniadau i bobl Gwynedd

Asesiad:

Mae yna berygl i benderfyniadau beidio cael eu gwneud oherwydd eu bod yn rhy anodd neu amhoblogaidd ond mae yna dystiolaeth dros y blynyddoedd diwethaf nad dyna yw'r achos o fewn Gwynedd gyda phenderfyniadau wedi eu cymryd i edrych ar faes ysgolion, allanoli ei Dai Cyngor a gweithredu ar ganlyniadau anodd Her Gwynedd.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	3	6

Cynllunio Gweithrediadau

Risg: Ymyrryd heb gynllunio'n ddigonol, fyddai'n gallu golygu unai gweithredu ar fympwy neu gynllunio'n ormodol gan wastraffu amser ac adnoddau

Asesiad:

Mae'r Cyngor yn ymdrechu i gynnal balans addas rhwng cael gweithdrefnau Rheoli Prosiectau a gweithio'n effeithlon. Yn hynny o beth, mae'r Cyngor eisoes yn cynnal trefniadau rheoli prosiect cadarn ar gyfer y prosiectau mwyaf, gan ddefnyddio fersiwn llai cynhwysfawr ond yn seiliedig ar yr un egwyddorion ar gyfer prosiectau eraill. Er mwyn sicrhau fod y pethau cywir yn cael eu mesur mae mesurau cyflawni pob gwasanaeth yn seiliedig ar gyflawni pwrpas gan geisio sicrhau fod unrhyw weithred yn gwella ein gallu i gyflawni hynny.

Ceisir taro cydbwysedd rhwng yr angen am drefn a'r angen i gyflawni cyn gynted ag bod modd drwy wneud cyn lleied o waith papur ag sy'n gyson gyda hynny, gan annog adroddiadau syml a byr yn gosod allan y prif bwyntiau allweddol.

Mae gan y Cyngor Strategaeth Ariannol Tymor Canol, gyda cyllidebau blynyddol yn seiliedig ar hwnnw. Mae gwaith y Cyngor ar gynllunio ariannol yn cael ei ganmol yn rheolaidd gan yr archwilwyr allanol, ac mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cymryd rôl flaenllaw ar graffu ariannol. Wrth adolygu ein trefniadau craffu byddwn yn cynnwys mwy o flaen graffu a'r gobaith yw y bydd hyn yn helpu'r Cabinet i ddewis y camau priodol i'w cymryd mewn amrywiol feysydd.

Fodd bynnag os am wneud hynny rydym wedi cydnabod eisoes nad drwy gael Pwyllgor Craffu i edrych ar rywbeth yn syth cyn ei fabwysiadu yw'r ffordd o wneud hynny ond yn hytrach i aelodau Craffu fod yn rhan o'r asesu ar y cychwyn cyntaf. Golyga hyn fod angen i faterion fod yn hysbys yn gynnar yn y broses a Chraffu yn cael ei ddefnyddio yn ddigon buan. Amser a ddengys a fydd y trefniadau newydd yn gwneud hynny.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Adolygu deilliannau

Risg: Methiant i adolygu deilliannau en gweithredoedd, sy'n golygu nad ydym yn dysgu gwersi gan barhau i wneud yr run pethau yn anghywir

Asesiad:

Mae trefniadau asesu risg, llunio Cynllun Corfforaethol a rheoli prosiect y Cyngor yn sicrhau fod y deilliannau a fwriedir eu cyflawni ar gychwyn unrhyw brosiect yn glir. Mae'r adroddiad perfformiad blynyddol yn ceisio canolbwyntio ar asesu i ba raddau y mae'r deilliannau hynny wedi cael eu cyflawni. Mae yna engreiffiau lle mae hynny wedi digwydd yn dda ac mae'r sefyllfa yn gwella.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Asedau Eiddo

Risg: Asedau Eiddo'r Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Mae asedau ffisegol boed yn adeiladau, yn gerbydau neu yn strwythurwaith yn hanfodol i gyflawni i bobl Gwynedd ond mae angen sicrhau fod yr asedau hynny yn cwrdd â gofynion ein trigolion tra'n sicrhau nad ydym yn gwario'n ddianghenraid ar asedau lle mae'r gost o'u darparu yn uwch na'r budd sy'n dod ohonynt.

Mae gan y Cyngor Strategaeth Asedau yn ei le ar gyfer y cyfnod 2009 - 2018 sy'n cael ei ddiweddarau'n rheolaidd. Canlyniad hyn yw fod nifer o adeiladau nad oedd mo'u hangen mwyach wedi cael eu gwaredu. Mae Strategaeth Asedau newydd yn cael ei baratoi ar gyfer 2019 - 2028.

O ran y cerbydau mae yna gynllun ar waith i geisio gwneud gwell defnydd o fflyd y Cyngor sydd eisoes wedi cyflwyno rhai arbedion ariannol ac yn debygol o gyflawni mwy.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Asedau Technoleg Gwybodaeth

Risg: Asedau Technoleg Gwybodaeth y Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Mae defnyddio technoleg mewn ffordd effeithiol yn arf hanfodol i sicrhau fod gwasanaethau yn cael eu darparu mewn ffordd sy'n cwrdd ag anghenion trigolion, gan wneud hynny mewn ffordd cost effeithiol.

Mae'r gweithgareddau Technoleg Gwybodaeth dros y blynyddoedd a fu wedi canolbwyntio ar sicrhau isadeiledd priodol er mwyn gwarantu cefnogaeth sylfaenol i wasanaethau. Tra bod yna engreiffiau lle 'rydym wedi medru defnyddio technoleg gwybodaeth yn ehangach i wella sut yr ydym yn cyflawni gwasanaethau i drigolion Gwynedd, nid oes yna dystiolaeth fod hyn yn gyson ar draws yr awdurdod a'i fod yn digwydd ar y cyflymder yr hoffem iddo ddigwydd.

Mae'r Strategaeth Technoleg Gwybodaeth sydd wedi ei fabwysiadu ar gyfer y cyfnod i ddod yn ceisio ymestyn y defnydd a wneir o dechnoleg er mwyn cefnogi'r amcanion gwella yn y Cynllun Strategol, gan hefyd wella gallu gwasanaethau i fanteisio ar y cyfleoedd sydd yna i ddefnyddio technoleg yn effeithiol.

Mae yna elfen o dystiolaeth fod hyn yn dwyn ffrwyth gyda hunan wasanaeth yn dod yn fwy a mwy o rhan o ddefnyddio technoleg i'w gwneud yn haws i drigolion gael gwasanaethau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cynllunio'r Gweithlu

Risg: Gweithlu'r Cyngor ddim yn cael ei ddatblygu, sy'n golygu nad ydym yn gallu darparu gwasanaethau gorau i bobl Gwynedd

Asesiad:

Er mwyn sicrhau fod y Cyngor mewn sefyllfa i ddarparu gwasanaethau sydd yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol bob amser, rhaid sicrhau fod gennym y staff iawn yn y lle iawn gyda'r sgiliau iawn. Golyga hynny fod angen i ni hyfforddi staff yn barhaus, gwerthuso eu perfformiad, a meithrin a datblygu eu talent. Mae trefniadau hyfforddi staff yn ffordd bwysig o hybu a lledaenu meddylfryd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor, ac wrth gwrs mae'n hollbwysig fod gan y Cyngor swyddogion sydd â'r sgiliau i gyflawni eu swyddi.

Mae trafferthion llenwi rhai swyddi uwch o fewn y Cyngor yn awgrymu fod angen gwella ein gallu i greu dilyniant ar gyfer uwch swyddi, o leiaf. Mae hyn wedi ei adnabod fel sail i ddatblygu talent fewnol o fewn y Cynllun Pobl. Ymhellach, mae trafferthion recriwtio ar gyfer rhai swyddi mewn ardaloedd daearyddol penodol o fewn Gwynedd (e.e. gweithwyr gofal ym Meirionnydd).

Mae trefn gwerthuso 360° i benaethiaid, uwch reolwyr a rhai rheolwyr wedi ei sefydlu, ond mae angen parhau i'w ddatblygu. O fod yn dymuno lledaenu un diwylliant o fod yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol, mae angen dull ar gyfer sicrhau fod hynny yn digwydd yn gyson ar draws y Cyngor ac mae rhoi'r arfau priodol i reolwyr a staff i fedru gwneud hynny yn allweddol.

Mabwysiadwyd Cynllun Pobl ar gyfer 2016-18 gan y Cabinet yn Nhachwedd 2016, fydd yn ceisio gwella trefniadau ar gyfer meithrin talent o fewn y Cyngor, gwella ein trefniadau Cynllunio'r Gweithlu, a sicrhau fod ein trefniadau dysgu a datblygu yn canolbwyntio ar y pethau angenrheidiol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Arweinyddiaeth

Risg: Diffygion yn arweinyddiaeth y Cyngor yn golygu nad ydym yn gwneud y pethau cywir

Asesiad:

Mae Arweinyddiaeth yn gosod y safon y mae disgwyl i bob Aelod a gweithiwr yn y Cyngor ei ddilyn. Mae ei effaith, felly, yn enfawr - gall Arweinyddiaeth dda oresgyn popeth arall, tra gallai Arweinyddiaeth wael ddistrywio'r hyn y mae'r Cyngor yn ceisio ei gyflawni. Hwn sy'n hwyluso gwreiddio diwylliant y Cyngor.

Mae rolau y Cyngor, Cabinet, Aelodau Unigol a Prif Swyddogion, ynghyd â chynllun dirprwyo clir, wedi eu gosod allan yng Nghyfansoddiad y Cyngor. Mae Cyngor Gwynedd hefyd wedi blaenoriaethu datblygu ei Raglen Arweinyddiaeth ac mae hwnnw yn rhan o'r Cynllun Pobl a fabwysiadwyd gan y Cabinet.

Tra bod yna ymrwymiad clir i fod yn ceisio gwella arweinyddiaeth yn barhaus, nid ydym bob tro wedi bod yn glir beth y mae hynny yn ei olygu na sut i'w wella. Mae yna bryder nad ydym yn gwahaniaethu digon rhwng staff ac Aelodau wrth feddwl amdano.

Mae yna elfen o dystiolaeth (drwy hunan asesiad) fod arweinyddiaeth o fewn y Cyngor yn gwella gyda nifer o enghreifftiau o arweinyddiaeth trawsffurfiol yn cael ei arddangos yn hytrach nag arweinyddiaeth trafodaethol. Mae'r pwyslais cynyddol a roddir ar "arwain" yn hytrach na "rheoli" o fewn diwylliant Ffordd Gwynedd yn arwydd arall cadarn o'r camau breision sy'n cael eu cymryd gydag aelodau'r Cabinet yn cymryd rol blaenllaw i hyrwyddo arweinyddiaeth dda trwy ymrwymo i'w datblygiad fel arweinwyr. Ymhellach, cytunwyd ar yr hyn a ddiffinir fel arweinyddiaeth o fewn Cyngor Gwynedd ac mae'r diffiniad hwnnw yn cael ei adlewyrchu mewn swydd-ddisgrifiadau diwygiedig ar gyfer pob rheolwr yn y Cyngor. Serch hynny, mae'n gyn-amserol i allu datgan bod y camau positif hyn wedi dwyn llawn ffrwyth hyd yma ac mae angen caniatáu amser i'r ymddygiadau arweinyddiaeth hyn wreiddio.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	12

Rheoli Risg

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli risg, sy'n cynyddu'r bygythiad o rhywbeth yn mynd o'i le neu fetu cymryd cyfle i wella

Aseiad:

Mae gwaith diweddar i ddatblygu un Cofrestr Risg Gorfforaethol ar gyfer yr holl awdurdod, ac i wneud hynny law-yn-llaw â threfn ble mae yn unedau busnes yn cofnodi rhwystrau ac yn mynd ati i geisio datrys rheini yn syth, yn dechrau dangos llwyddiant.

Mae ein trefniadau rheoli risg yn rhan annatod o drefniadau rheoli'r Awdurdod. Mae trefniadau rheoli risg cadarn, cywir a chymesur yn cefnogi arloesi, nid ei lesteirio. Rhan allweddol o'r gwaith a gwblhawyd yn ystod 2017/18 oedd i'r Grŵp Llywodraethu a'r Uned Yswiriant a Risg sicrhau fod pob risg yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi cael ei ystyried o berspectif y risg i Bobl Gwynedd, nid o safbwynt mewnblyg y Cyngor.

Er hyn, mae perygl yn parhau mai dilyn trefn a wneir, ac mae treiddiad rheolaeth risg ymysg unedau busnes unigol yn parhau ychydig yn anghyson. Felly, mae gwaith yn parhau angen ei wneud i sicrhau fod holl adrannau'r Cyngor yn cynnal y drefn o gofnodi eu prif risgiau a'u hadolygu'n rheolaidd.

Mae yna drefniadau cryf ar gyfer monitro ein cydymffurfiaeth â rhai mathau penodol o risgiau gweithredol, megis lechyd a Diogelwch, Diogelu Plant ac Oedolion a Chynllunio Argyfwng a Pharhad Gwasanaeth. Mae dystiolaeth meintiol fod perfformiad yn y meysydd hyn yn gwella - er fod yna enghreifftiau o lefydd i wella ymhellach.

Mae arbrofion systemau yn dangos nad yw'r holl weithlu yn ymwybodol o'r risgiau all lesteirio cyflawni i bobl Gwynedd ac yn eu perchnogi - mae rheoli risg yn dueddol o gael ei weld fel bod yn fater i Reolwyr. Mae gwaith sylweddol wedi ei gyflawni yn maes, er mwyn paratoi'r awdurdod yn well ar gyfer digwyddiadau anrhwagweladwy.

Mae trefniadau rheoli risg y Cyngor yn parhau i ddatblygu, a byddant yn esblygu ymhellach wrth i ddiwylliant a Ffordd Gwynedd dreiddio trwy'r Cyngor.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
5	2	10

Perfformiad

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli perfformiad sy'n golygu nad ydym yn gallu cymryd camau priodol i wireddu ein pwrpas

Asesiad:

Yn y gorffennol, roedd canfyddiad fod effeithiolrwydd Rheoli Perfformiad yn anghyson ar draws y Cyngor. Erbyn hyn, mae swyddogion ac Aelodau yn cwestiynu yn barhaus os yr ydym yn mesur y pethau iawn. Mae yna gyfarfodydd rheolaidd gydag Aelodau Cabinet a rheolwyr i asesu'r perfformiad diweddaraf gydag aelodau o'r Pwyllgor Craffu perthnasol hefyd yn bresennol i roi her. Cyflwynir adroddiadau perfformiad rheolaidd gan yr aelodau Cabinet ar eu meysydd cyfrifoldeb hwy i gyfarfodydd y Cabinet.

Mae cyfundrefn Rheoli Perfformiad y Cyngor wedi esblygu'n sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf. Yn anad dim, rydym bellach yn canolbwyntio ar sicrhau fod unedau busnes yn cyflawni eu pwrpas, a hynny trwy adolygu'n barhaus os ydym yn mesur y pethau cywir. Mae Llawlyfr Perfformiad wedi cael ei ddatblygu, sydd ddim yn ragnodol, ond yn gosod allan yr egwyddorion cyffredion i'w dilyn.

Bydd yr Archwilydd Cyffredinol hefyd yn arsylwi ar ein perfformiad mewn gwahanol feysydd drwy gyhoeddi amrywiol adroddiadau ac mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn gyfrifol am sicrhau fod unrhyw argymhellion yn derbyn sylw. Tra bod adroddiadau yn cynnwys beirniadaeth adeiladol, bydd y Cyngor yn ceisio gweithredu ar y materion a godir, ond weithiau efallai fod yna wrthdaro rhwng ymdeimlad y Cyngor o beth ddylai gael sylw a rhai materion a godir o ran ymdrech sydd ei angen ei roddi iddynt, a'r lefel risg y maent yn ei gynrychioli. Fodd bynnag, nid yw'r enghreifftiau yma yn niferus; nid oedd argymhellion yn yr adroddiad diweddaraf, ac mae'r negeseuon yn gyffredinol bositif.

Mae cwynion hefyd yn ffordd allweddol o gael gwybodaeth i wella. Mae'r Drefn Gwynion Gorfforaethol newydd yn parhau i ddatblygu'n dda. Mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn sicrhau ein bod yn dysgu gwersi o gwynion, ac yn osgoi ailadrodd camgymeriadau.

Sgôr Risg Cyffredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Rheolaeth Fewnol

Risg: Trefniadau rheolaeth fewnol anaddas, sy'n golygu unai nad ydym yn gwarchod rhag risgiau, neu yn gwastraffu adnoddau ar or-reoli

Asesiad:

Mae cael lefelau addas o reolaeth fewnol yn greiddiol i'r nod o roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud. Hynny yw, a yw'r tasgau mae staff yn eu gwneud yn ychwanegu gwerth mewn gwirionedd, neu ydynt yn weithredoedd biwrocraidaidd sy'n cael ei gwneud heb llawer o feddwl am eu gwir bwrpas?

Mae cael gwared o rwystrau yn ran o waith pawb, gan arwain at lefel addas o reolaeth fewnol. Ar y llaw arall, mae egwyddorion stiwardiaeth cyhoeddus yn golygu nad yw'n ddymunol cael gwared â phob rheolaeth fewnol (h.y. mae rhai risgiau nad ydynt yn dderbyniol), ac yn hynny o beth mae cyfuniad o weithdrefnau rheoli risg a gwasanaeth Archwilio Mewnol sy'n cwrdd â safonau proffesiynol yn arf hollbwysig.

Mae effeithlonrwydd y gyfundrefn Archwilio Mewnol dan adolygiad parhaus, ac mae hunansesid yn dangos fod y gwasanaeth yn cwrdd â'r safonau proffesiynol yn unol â'r disgwyl. Er hyn, mae angen parhau i ystyried os yw'n adolygu'r pethau cywir, ac os yw'n gweithredu mewn dull sydd yn gydnaws â Ffordd Gwynedd.

Mae Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu Cyngor Gwynedd wedi ei sefydlu ers 1999, ac mae ganddo gylch gorchwyl cytunedig.

Mae tystiolaeth fod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn effeithiol iawn yn gwireddu ei swyddogaethau. Er hynny, gall fod tueddiad yma a thraw i'r Pwyllgor geisio dyblygu gwaith eraill (e.e. pwyllgorau craffu), yn hytrach na chadw throsolwg o'r trefniadau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Gwybodaeth

Risg: Methiant i reoli gwybodaeth gan arwain at fethu gwarchod y gwybodaeth sydd gennym, neu beidio gwneud y defnydd gorau ohono.

Asesiad:

Rhaid cael gwybodaeth gywir os yw'r Cyngor am ddarparu'r gwasanaethau cywir i'r pobl gywir yn y ffordd gywir. Mae angen i'r wybodaeth sy'n cael ei chasglu a'i chadw fod yn gyfredol a pherthnasol, nid yn unig er mwyn cydymffurfio â Deddf Diogelu Data ond hefyd er mwyn sicrhau fod y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu yn rhai sy'n gwneud y pethau iawn. Llywodraethu Gwybodaeth dda yw sylfaen penderfyniadau da.

Er gwaethaf ymdrechion i wella trefniadau Llywodraethu Gwybodaeth, mae'r Cyngor yn parhau i gadw llawer iawn o wybodaeth, ac mae angen parhau i weithio i sicrhau nad yw'n cynnal mwy o ddata na'r hyn sydd ei angen.

Disgwylir y bydd y prosiect i gyflwyno system ERDMS yn cyfrannu at welliant arwyddocaol yn hyn, ac mae'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu hefyd wedi comisyynu gwaith pellach ar y trefniadau o fewn adrannau unigol.

Tra bod enghreifftiau lle mae gwybodaeth yn cael ei ddefnyddio i wneud penderfyniadau effeithiol, mae yna le i herio a yw'r ymarfer cystal ag y gallai fod ac mor eang ar draws holl unedau gwasanaeth y Cyngor.

Mae gwaith ymchwil wedi dangos fod angen parhaus i godi ymwybyddiaeth am egwyddorion Diogelu Data, a gwella ymagweddiad yn y maes. Mae'r gwaith hwn yn parhau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cyllid

Risg: Gwendidau wrth rheoli arian cyhoeddus, sy'n golygu nad yw cyllid y Cyngor yn cael ei ddefnyddio ar ei flaenoriaethau

Asesiad:

Y Strategaeth Ariannol sy'n gosod cyd-destun allweddol ar gyfer popeth y mae'r Cyngor am ei wneud. Mae'r rhagolygon ariannol ar gyfer y Cyngor yn awgrymu y bydd rhaid darganfod arbedion sylweddol yn y blynyddoedd nesaf. Y Strategaeth Ariannol sydd yn gosod allan sut y byddwn yn gwireddu hyn, ac felly mae'r ddatganiad yn hollbwysig, sydd yn amlinellu sut y bydd y Cyngor yn delio â'r sefyllfa.

Mae tystiolaeth glir yn bodoli fod trefniadau'r Cyngor yn gadarn, ac mae adolygiadau gan archwilwyr allanol - nid yn unig o'r Datganiadau Blynyddol o'r Cyfrifon ond hefyd adolygiadau o gydnerthedd ariannol - yn cynnig barn annibynnol sy'n cadarnhau hyn.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	1	3

Atebolrwydd

Risg: Adrodd gwael, heb dryloywder ac anaddas i'r gynulleidfa, sydd ddim yn amlygu i'r cyhoedd yr hyn y mae'r Cyngor yn ei wneud ar eu cyfer gan danseilio'r sefyllfa ddemocrataidd

Asesiad:

Mae'r Cyngor wedi darparu canllawiau ar baratoi adroddiadau ac ar wneud penderfyniadau da, er mwyn sicrhau fod yr adroddiadau sydd ar gael i'r cyhoedd yn eglur. Yn ogystal ag adroddiadau ffurfiol ar gyfer gwneud penderfyniadau, mae'r adroddiadau a gynhyrchir hefyd yn cynnwys yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol, Cynllun y Cyngor (sydd yn cwmpasu cynlluniau busnes adrannol) a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a gynhyrchir yn unol â fframwaith CIPFA/Solace. Mae'r Cyngor hefyd yn cynhyrchu adroddiadau rheolaidd ar ei sefyllfa ariannol.

Fodd bynnag er gwaethaf ymdrechion y Cyngor, ac heblaw am achosion lle mae newid eithaf sylfaenol dan sylw, ymddengys nad oes yna ddyhead mawr ymysg y cyhoedd i fod yn dal y Cyngor yn atebol. Fe all hynny fod oherwydd eu bod yn fodlon gyda'r hyn y mae'r Cyngor yn ei wneud neu nad yw'n flaenoriaeth ganddynt.

Hyd yn oed gydag ymgynghoriad Her Gwynedd lle 'roeddem yn blaenoriaethu (ac am gau) rhai gwasanaethau eithaf allweddol dim ond 2,000 o drigolion ymatebodd allan o boblogaeth 18+ o bron i 100,000.

Bydd monitro adroddiad Cabinet yn parhau i ddigwydd yn naturiol gyda'r Prif Weithredwr yn taro golwg ar bob un.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Sicrwydd

Risg: Diffyg sicrwydd ac atebolrwydd sy'n codi amheuaeth ymysg y cyhoedd am yr hyn mae'r Cyngor yn ei wneud

Asesiad:

Mae nifer o ffyrdd ar gael o fewn y Cyngor er mwyn darparu sicrwydd annibynnol fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithio fel y dylent. Mae swyddogion statudol yn sicrhau fod materion yn cydymffurfio â'r gyfraith a threfniadau'r cyfansoddiad tra bod y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr yn herio yn barhaus a yw adrannau yn gwneud y pethau iawn. Mae aelodau'r Cabinet hefyd yn cwrdd yn aml i herio eu gilydd ar ddatblygiadau.

Mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cadw trosolwg ar y trefniadau llywodraethu yn ogystal ag ar weithrediad argymhellion archwilwyr allanol.

Yn cefnogi hyn mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gweithredu yn unol â'r safonau proffesiynol statudol, sef Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus.

Yn ffurfiol, fodd bynnag, y drefn craffu sydd i fod i ddal y Cabinet i gyfrif. Mae yna graffu a herio penderfyniadau a pholisiau yn dryloyw a gwrthrychol ond mae ansicrwydd ynglŷn a pha mor effeithiol y mae hynny. Mae hyn wedi cael sylw yn yr Adolygiad Craffu a gomisiynwyd gan y Pwyllgor Archwilio yn 2016/17 ond yn ei gyfarfod ar 3 Mawrth, 2017 fe benderfynodd y Cyngor fynd yn groes i argymhelliad y Pwyllgor Archwilio a mabwysiadu trefn wahanol ar gyfer y dyfodol.

Mae'r drefn newydd wedi'i rhoi ar waith yn dilyn etholiadau Mai 2017. Mae'n gyn-amserol i ddod i gasgliad ynglŷn a llwyddiant y trefniadau newydd ar hyn o bryd ond bwriedir cynnal gwerthusiad o effeithiolrwydd y trefniadau hynny, gyda'r ffocws ar asesu'r gwerth y mae'r trefniadau craffu newydd wedi'i ychwanegu.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	3	6

Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad **yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu** gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, a bod y trefniadau **yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu**. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod.

Rhan 4: MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

- 4.1 Dengys y sgoriau uchod na ystyrir fod unrhyw un o'r 22 maes llywodraethu yn cyflwyno risg uchel iawn, ond mae 3 yn risg uchel a 10 yn risg canolig.
- 4.2 Mae camau gweithredu ar gyfer y meysydd sydd â blaenoriaeth uchel neu ganolig wedi eu nodi isod. Lle mae prosiect penodol o fewn Cynllun y Cyngor wedi ei nodi fel ymateb, caiff cynnydd ei adrodd yn rheolaidd i'r Cabinet yn Adroddiad Perfformiad yr Aelod Cabinet perthnasol.

RISGIAU UCHEL

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Diwylliant y Cyngor	Byddwn yn parhau i gynnal adolygiadau dwys gyda nifer o wasanaethau er mwyn sicrhau eu bod yn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i'w gwaith yn ogystal a pharhau i gynnal yr hyfforddiant ar gyfer rheolwyr ac eraill. Byddwn yn atgyfodi'r Coleg Rheolwyr, ble bydd y pwyslais ar gefnogi gwreiddiad y diwylliant a'i weithrediad cyson ar draws y Cyngor. Bydd hyn yn cynnwys cefnogi rheolwyr i sicrhau ymwybyddiaeth a dealltwriaeth lawn o egwyddorion a gweithrediad Ffordd Gwynedd ymysg aelodau pob tîm.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Rhanddeiliad	<p>Erbyn hyn mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi bod yn ystyried ei Gynllun Llesiant ac mae'r Cyngor wedi bod yn chwarae rhan flaenllaw yn datblygu'r Cynllun hwnnw ar gyfer Gwynedd a Môn. Staff y Cyngor sy'n darparu'r gefnogaeth weinyddol. Mae'r berthynas rhwng y gwahanol asiantaethau wedi aeddfedu dros y misoedd diwethaf ac mae yna ymdeimlad o "Dîm Gwynedd a Môn" yn datblygu. Byddwn yn parhau i geisio sicrhau fod y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn ychwanegu gwerth i drigolion Gwynedd a cheisio symleiddio perthynas y corff hwnnw gyda'r amrywiol fyrddau eraill rhanbarthol sy'n cael eu sefydlu.</p> <p>Teg yw dweud nad yw'r berthynas gyda'r Bwrdd Rhan 9 cystal, a bod swyddogion ac aelodau'r Cyngor wedi bod yn ceisio gwneud synnwyr o'r amgylchedd gydweithio ddryslyd sydd wedi datblygu. Yn ystod y flwyddyn y bwriad fydd ceisio symleiddio ymhellach yr amgylchedd yma er mwyn sicrhau llyfnder gweithredu.</p> <p>Mae ein perthynas gyda'r Trydydd Sector yn parhau i esblygu ac rydym yn ceisio sicrhau ein bod yn defnyddio'r berthynas honno i uchafu'r budd sy'n gallu deillio o hynny i bobl Gwynedd. Mae'r siwrnai yma yn parhau gyda'r adrannau perthnasol yn parhau i ddatblygu'r berthynas.</p>	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Arweinyddiaeth	<p>Mae prosiect ar Ddatblygu Arweinyddiaeth o fewn Cynllun y Cyngor a phwrpas y prosiect hwn yw arfogi a miniogi sgiliau arweinwyr ar draws y Cyngor er mwyn cyrraedd y nod hwnnw. Gwneir hyn trwy raglen ddatblygu sy'n canolbwyntio ar ymddygiadau arweinwyr ac ar ddealltwriaeth lawn o'r egwyddorion gweithredu sydd ynghlwm â sefydlu a chynnal y diwylliant newydd. Bydd y Prosiect yn parhau i ganolbwyntio ar y rhaglen hon.</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol

RISGIAU CANOLIG

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Ymgysylltu	Parhau i gryfhau trefniadau Ymgysylltu gan gynnwys adolygu trefniadau mewnol, cryfhau'r adnodd a'r gefnogaeth ymgysylltu ganolog. Bydd y gwaith hwn yn cynnwys cynnig diffiniad o'r hyn a olygir gan "ymgysylltu" yng nghyd-destun diwylliant Ffordd Gwynedd. Sicrhau fod brand Cyngor Gwynedd yn ymddangos yn flaenllaw ar wasanaethau a chynlluniau sy'n cael eu cyllido gan y Cyngor. Bydd y Grŵp sy'n edrych ar drefniadau ymgysylltu pobl ifanc yn edrych yn benodol yn ystod 2018 ar anghenion plant mewn gofal.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyfeiriad a gweledigaeth	Bwriedir adolygu Cynllun y Cyngor 2018-23 yn ystod Haf 2018 er mwyn cyflwyno unrhyw welliannau neu newidiadau anorfod yn yr hinsawdd ariannol ym Mawrth 2019.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cynaliadwyedd	Bu i ni adolygu'r gyfres wreiddiol o amcanion llesiant a fabwysiadwyd ar gyfer y Cyngor yng Nghynllun y Cyngor 2017/18 fel rhan o'r broses o lunio Cynllun y Cyngor 2018-23. Mae'r gyfres newydd o amcanion llesiant sydd wedi eu mabwysiadu yn adlewyrchu'r prif negeseuon a ddaeth i'r amlwg o gynnal yr adolygiad. Bydd gwaith dydd i ddydd y Cyngor a'r blaenoriaethau gwella ill dau yn cyfrannau tuag at yr amcanion llesiant. Wrth gyflawni ein gwaith fe fyddwn yn ceisio sicrhau ein bod yn gweithredu yn unol â'r pum egwyddor datblygu cynaliadwy sydd wedi eu mabwysiadu'n genedlaethol ac yn disgwyl cofnod o hyn mewn adroddiadau i'r Cabinet. Fe fyddwn hefyd yn adolygu ac yna'n hyrwyddo effaith y Ddeddf ar ein gwaith dydd i ddydd. Bydd y Grŵp Llywodraethu yn cynnal asesiad yn ystod y flwyddyn er mwyn dod i gasgliad ynglŷn a sut orau i wreiddio egwyddorion llesiant cenedlaethau'r dyfodol ar draws y Cyngor.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Penderfyniadau	Mae'r camau rheoli sydd yn ei lle wedi dod â'r risg lawr i lefel dderbyniol.	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol
Adolygu deilliannau	Derbynnir y risg ar ei lefel bresennol.	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Asedau Technoleg Gwybodaeth	<p>Gweithredu yn unol â'r rhaglen waith sydd wedi ei gynnwys yn y Strategaeth Technoleg Gwybodaeth. Mae hyn yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ymestyn y defnydd o hunanwasanaeth fel bod pobl Gwynedd yn medru cael gafael ar wasanaeth ar adeg sy'n gyfleus iddynt hwy • Sicrhau ein bod yn defnyddio grym Technoleg Gwybodaeth i wella'r hyn a wnawn i bobl Gwynedd • System rheoli dogfennau ac chofnodi electronig (EDRMS). 	Cyllid
Cynllunio'r Gweithlu	<p>Mae Grŵp Prosiect gyda chynrychiolaeth swyddogion o wasanaethau rheng-flaen a chanolog wedi'i sefydlu er mwyn arwain y gwaith pwysig hwn. Canolbwyntir ar recriwtio a chadw staff yn y maes gofal fel blaenoriaeth yn ystod y flwyddyn nesaf a bydd hyn yn cynnwys sefydlu cofrestr o swyddi allweddol ple byddai perygl o fethu sicrhau parhad gwasanaeth. Ymhellach, bydd y Cynllun Pobl yn cael ei adolygu yn ystod 2018/19 er mwyn adlewyrchu'r camau nesaf i'w cymryd ac hynny i sicrhau cynllunio'r gweithlu a pharhad gwasanaeth o'r lefel uchaf i'r dyfodol.</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol
Rheoli Risg	<p>Bydd gwaith 2018/19 yn adeiladu ar yr hyn sydd wedi cael ei gyflawni mewn blynyddoedd blaenorol. Bydd y gwaith yma yn cynnwys cynnal perthynas rhwng y Gwasanaeth Yswiriant a Risg a'r holl adrannau sy'n cefnogi a herio cynnwys y Gofrestr Risg Gorfforaethol er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchiad teg o brif risgiau'r Cyngor. Bydd y drefn o ystyried cynnwys cofrestrau risg wrth fonitro perfformiad adrannau yn datblygu ymhellach.</p>	Cyllid
Gwybodaeth	<p>Ar sail y gwaith a wnaethpwyd dan Gynllun y Cyngor 2013-18, mae Adrannau'r Cyngor yn datblygu eu defnydd o wybodaeth ar gyfer gwaith pob dydd a blaen gynllunio. Mae gwell gwybodaeth am y Cyngor ar gael ar y wefan hefyd. Mae llawer iawn o waith paratoi ar gyfer gofynion y ddeddfwriaeth diogelu data newydd gan gynnwys creu cofrestri asedau data a gwella ein trefniadau diogelu yn ogystal ag hyfforddi staff ac aelodau. Dyma ffocws y gwaith fydd yn parhau i dderbyn sylw yn ystod 2018/19.</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol
Sicrwydd	<p>Cynhelir adolygiad o effeithiolrwydd y trefniadau craffu newydd yn ystod 2018/19.</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol

Rhan 5: BARN

Rydym yn bwriadu cymryd camau i ddelio gyda'r materion uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

DILWYN O WILLIAMS

PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

Cyng. DYFRIG SIENCYN

ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD

DYDDIAD

Eitem 12

CYFARFOD	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
DYDDIAD	28 Mehefin 2018
TEITL	Cyfrifon Terfynol Harbyrau Gwynedd am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018
PWRPAS YR ADRODDIAD	Cyflwyno – <ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2017/18, a • Ffurflen datganiadau cyfrifon, wedi'i ardystio, ond yn amodol ar archwiliad
AWDUR	Ffion Madog Evans, Uwch Reolwr Cyllid
GWEITHREDIAD	Derbyn a Cymeradwyo'r Cyfrifon

---

1. GOFYNION ADRODD HARBYRAU

- 1.1 Yn unol â'r gofynion statudol o dan Ddeddf Harbyrau 1964 mae'n rhaid i Wynedd, fel awdurdod harbyrau, ddarparu datganiad cyfrifon blynyddol sy'n ymwneud â gweithgareddau harbwr.
- 1.2 Ystyrir Harbyrau Gwynedd, oherwydd trosiant is na £2.5m, i fod yn gorff llywodraeth leol llai o faint yn unol â'r diffiniad yn y Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018.
- 1.3 Ar gyfer "cyrff llywodraeth leol llai o faint", mae cwblhau ffurflen datganiadau cyfrifon a ddarparwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru yn cwrdd â'r gofynion statudol. Bydd yn destun archwiliad ar wahân, ond nid oes rhaid cynhyrchu datganiadau ariannol statudol llawn (sy'n cydymffurfio gyda Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol "IFRS").

2. CYFRIFON 2017/18

- 2.1 Cyflwynir y Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw am 2017/18 yma fel Atodiad A ar ffurf adroddiad "alldro" syml. Gwelir fod yr harbyrau wedi tanwario (£27,190) gyda'i incwm yn dangos diffyg o £16,830 yn erbyn targed o £192,950. Noder fod y targed wedi ei ostwng £50,000 yn 2017/18 oherwydd y gostyngiad parhaol yn y gofyn am angorfeydd.
- 2.2 Yn Atodiad B, cyflwynir y ffurflen datganiadau cyfrifon am 2017/18, wedi'i chwblhau a'i hardystio cyn yr archwiliad gan Dafydd L Edwards, y Swyddog Cyllid Statudol ar gyfer yr Harbyrau.

- 2.3 Bydd y cyfrifon a'r ffurflen yn destun archwiliad buan gan Deloitte, archwilwyr allanol Cyngor Gwynedd a apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru. Os bydd angen newidiadau yn dilyn archwiliad, yna cyflwynir fersiwn diwygiedig i gyfarfod mis Medi o'r Pwyllgor.
- 2.4 Ar ôl archwiliad Deloitte ac unrhyw addasiadau fydd angen, bydd cynrychiolydd yr Archwilydd Cyffredinol yn ardystio'r ffurflen cyn 30 Medi 2018.
- 2.5 Mae Atodiad A yn dangos y cyfrifon refeniw yn unig tra bod y datganiadau cyfrifyddu yn Atodiad B yn cynnwys refeniw a chyfalaf.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 **Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio dderbyn a chymeradwyo'r wybodaeth sydd yn yr atodiadau, sef ;–**
- Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2017/18 – Atodiad A
  - Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a Ddaeth i Ben 31 Mawrth 2018, yn Amodol ar Archwiliad – Atodiad B

Pwyllgor Archwilio

Adroddiad Harbyrau Cyngor Gwynedd

Cyfrif Incwm a Gwariant 2017-18

Gwariant	Cyllideb 2017-18	Cyfrifon Terfynol 2017-18	Gwahaniaeth Gor (Tan) wariant
Gweithwyr			
Cyflogau	£182,470	£172,272	-£10,198
Hyfforddiant	£0	£468	£468
Yswiriant Atebolrwydd	£810	£792	-£18
Amrywiol Eraill	£2,300	£1,174	-£1,126
Adeiladau			
Cynnal a Chadw	£54,140	£10,426	-£43,714
Cynnal Tiroedd	£9,570	£1,496	-£8,074
Ynni	£6,960	£13,059	£6,099
Trethi	£19,400	£19,399	-£1
Dwr	£2,330	£2,882	£552
Lês yr Arfordir	£4,330	£2,600	-£1,730
Glanhau a Casglu Sbwriel	£4,320	£4,123	-£197
Yswiriant Adeiladau	£450	£437	-£13
Cludiant			
Costau Rhedeg Cerbydau (cynnwys cychod)	£1,930	£807	-£1,123
Costau Teithio	£510	£665	£155
Cyflenwadau a Gwasanaethau			
Offer - cynnwys diogelwch	£18,500	£25,994	£7,494
Arolygiadau Tanfor	£0	£3,870	£3,870
Arwyddion a Rhybuddion	£0	£6,454	£6,454
Dillad	£1,920	£2,558	£638
Cynnal Cychod (ariannu o Gronfa)	£3,000	£3,073	£73
Ffioedd Arbennigol	£6,570	£944	-£5,626
Trwyddedau	£600	£300	-£300
Deunyddiau Swyddfa, Argraffu a Rhwydwaith	£4,970	£6,770	£1,800
Ffioedd Archwilio	£720	£700	-£20
Yswiriant Arian Parod	£2,530	£2,597	£67
Amrywiol	£0	£3,855	£3,855
Cefnogaeth Canolog			
Ad-Daliadau Costau Canolog	£28,440	£26,126	-£2,314
Cyfanswm Gwariant	£356,770	£313,842	-£42,928
Incwm			
Ffioedd a Rhenti	-£192,950	-£176,120	£16,830
Defnyddio Balansau	£0	-£1,093	-£1,093
Cyfanswm Incwm	-£192,950	-£177,213	£15,737
Cyfanswm Gwariant Net	£163,820	£136,630	-£27,190

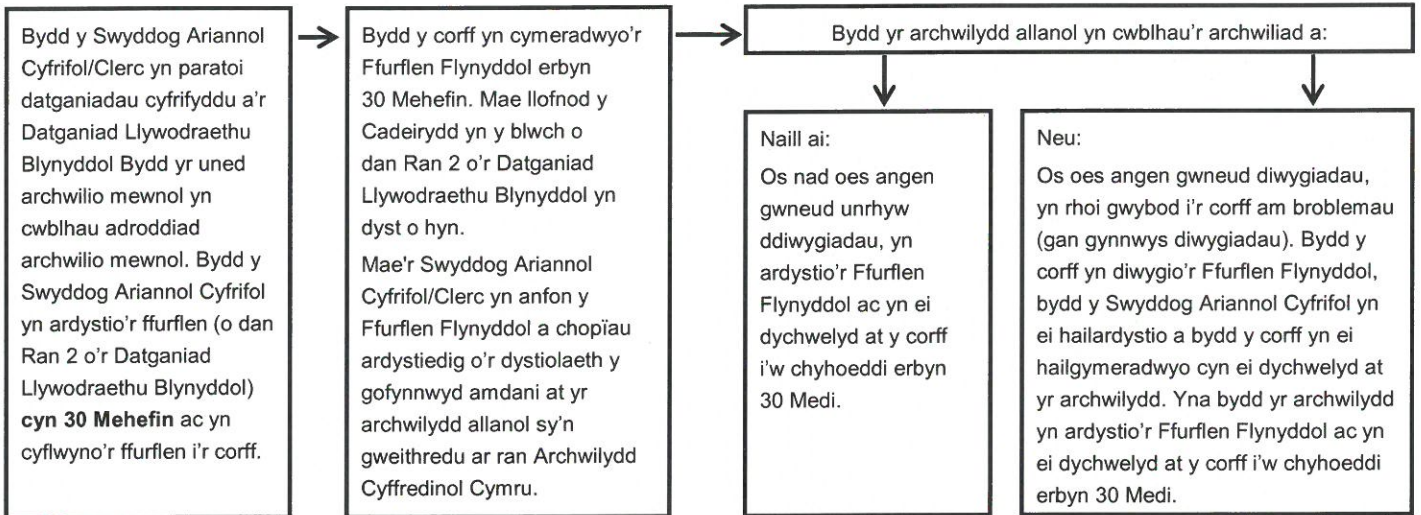

Cyrff llywodraeth leol llai o faint yng Nghymru Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a Ddaeth i Ben 31 Mawrth 2018

Rhaid i gyrrff llywodraeth leol llai o faint yng Nghymru baratoi cyfrifon blynyddol gan ddilyn arferion priodol fel y'u nodir yng nghyhoeddiad Un Llais Cymru/Cymdeithas Clercod Cyngorau Lleol (SLCC) **Governance and accountability for local councils in Wales – A Practitioners' Guide 2006** (y Canllaw i Ymarferwyr). Mae'r Canllaw i Ymarferwyr yn nodi y gall cyrrff baratoi eu cyfrifon ar ffurf ffurflen flynyddol a baratowyd gan Swyddfa Archwilio Cymru.

Y cyfrifon a'r broses archwilio

Mae'r cyfrifon a'r trefniadau archwilio yn dilyn y broses a nodir isod.

Darllenwch y canllawiau ar gwblhau'r Ffurflen Flynyddol hon a chwblhewch bob adran mewn coch gan gynnwys drwy adran y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

ARGRAFFWCH Y DDOGFEN HON I'W LLOFNODI AC WEDYN I'W HANFON AT EICH ARCHWILYDD

Mae'n bosibl y bydd ffurflenni anghyflawn neu anghywir yn gofyn am waith archwilio allanol ychwanegol ac yn arwain at gostau ychwanegol. Anfonwch y Ffurflen Flynyddol **wreiddiol**, ynghyd â'r holl wybodaeth y gofynnwyd amdani, at yr archwilydd allanol sy'n gweithredu ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru. Oni ofynnir i chi wneud hynny, **peidiwch** ag anfon unrhyw gofnodion ariannol gwreiddiol na chofnodion eraill at yr archwilydd allanol.

Caiff ffurflenni a archwiliwyd ac a ardystiwyd eu dychwelyd at y corff at ddibenion cyhoeddi neu arddangos y datganiadau cyfrifyddu, y Datganiad Llywodraethu Blynyddol a thystysgrif ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Rhestr wirio cwblhau

Bydd ateb 'Naddo' yn golygu nad ydych o bosibl wedi bodloni'r gofynion		Gweithredwyd?	
Cyflwyniad cyntaf i'r archwilydd allanol		Do	Naddo
Cyfrifon	A yw'r Swyddog Ariannol Cyfrifol wedi ardystio'r datganiadau cyfrifyddu ac a yw'r corff wedi cymeradwyo'r Ffurflen Flynyddol (fel y dangoswyd gan y llofnodion perthnasol), erbyn 30 Mehefin 2018 fan bellaf?	☐	☐
	A yw'r cyfrifon yn adio'n gywir ac a yw'r balans a gaiff ei gario ymlaen o'r llynedd yn cyfateb i'r balans agoriadol eleni?	☐	☐
	A yw'r papurau i'w hanfon at yr archwilydd allanol yn cynnwys esboniad o amrywiadau sylweddol, gan gynnwys dadansoddiad wedi ei fesur o'r newidiadau rhwng y llynedd ac eleni?	☐	☐
	A yw'r cysoniad banc ar 31 Mawrth 2018 yn gyson â llinell 9?	☐	☐
Pob adran	A yw'r holl flychau coch wedi'u cwblhau ac a oes esboniadau wedi'u rhoi lle bo angen?	☐	☐
Tystiolaeth	A yw'r holl wybodaeth y gofynnir amdani gan yr archwilydd allanol wedi'i chynnwys?	☐	☐

Datganiadau cyfrifyddu 2017-18 ar gyfer:

Enw'r corff:

HARBYRAU CYNGOR GWYNEDD

	Y flwyddyn a ddaeth i ben		Nodiadau a chanllawiau i'r sawl sy'n llunio'r cyfrifon
	31 Mawrth 2017 (£)	31 Mawrth 2018 (£)	Dylech dalgrynnu'r ffigurau i'r £ agosaf. Ni ddylech adael unrhyw flychau yn wag na chofnodi balansau o £0 neu ddim. Rhaid i bob ffigur fod yn gyson â'r cofnodion ariannol sylfaenol ar gyfer y flwyddyn berthnasol.

Datganiad o incwm a gwariant/derbyniadau a thaliadau

1. Balansau a ddygwyd ymlaen	0	0	Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddechrau'r flwyddyn fel y'u cofnodwyd yn y cofnodion ariannol. Rhaid iddo fod yn gyson â Llinell 7 y flwyddyn flaenorol.
2. (+) Incwm o drethiant lleol/ardoll	122,217	131,100	Cyfanswm yr incwm a dderbyniwyd/derbyniadwy yn ystod y flwyddyn o drethiant lleol (praesept) neu ardoll/cyfraniad gan brif gyrff.
3. (+) Cyfanswm derbyniadau eraill	179,018	176,120	Cyfanswm incwm neu dderbyniadau a gofnodwyd yn y llyfr arian parod llai'r symiau a gynhwysir yn llinell 2. Mae'n cynnwys grantiau cymorth, dewisol a reffeniw.
4. (-) Costau staff	-157,467	-174,707	Cyfanswm gwariant neu daliadau a wnaed i bob gweithiwr cyflogedig ac ar ei ran. Dylech gynnwys cyflogau, TWE ac Yswiriant Gwladol (cyflogeion a chyflogwyr), cyfraniadau pensiwn a threuliau cysylltiedig e.e. costau terfynu.
5. (-) Llog ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf	0	0	Cyfanswm gwariant neu daliadau cyfalaf a llog a wnaed yn ystod y flwyddyn ar fenthyciadau allanol (os o gwbl).
6. (-) Cyfanswm taliadau eraill	-143,769	-132,513	Cyfanswm gwariant neu daliadau fel y'u cofnodwyd yn y llyfr arian parod llai costau staff (Llinell 4) a llog ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf (Llinell 5).
7. (=) Balansau a gariwyd ymlaen	0	0	Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn. Rhaid iddo fod yn hafal i (1+2+3) - (4+5+6).

Datganiad o falensau

8. (+) Dyledwyr a balansau stoc	11,978	18,398	Cyfrifon incwm a gwariant yn unig: Nodwch werth dyledion sy'n ddyledus i'r corff a balansau stoc a ddelir ar ddiwedd y flwyddyn.
9. (+) Cyfanswm arian parod a buddsoddiadau	-6,174	-14,643	Pob cyfrif: Swm yr holl gyfrifon banc cyfredol a chadw, daliadau ariannol a buddsoddiadau a ddelir ar 31 Mawrth. Rhaid i hyn fod yn gyson â balans cysoni'r llyfr arian parod yn unol â chysoniad y banc.
10. (-) Credydwyr	-5,804	-3,754	Cyfrifon incwm a gwariant yn unig: Nodwch werth yr arian sy'n ddyledus gan y corff (heblaw costau benthgy) ar ddiwedd y flwyddyn.
11. (=) Balansau a gariwyd ymlaen	0	0	Dylai cyfanswm y balansau fod yn gyson â llinell 7 uchod: Nodwch gyfanswm (8+9-10).
12. Cyfanswm asedau sefydlog ac asedau hirdymor	483,534	476,912	Gwerth gwreiddiol cofrestr asedau a buddsoddiadau pob ased sefydlog, ynghyd ag asedau hirdymor eraill a ddelir ar 31 Mawrth.
13. Cyfanswm benthyciadau	0	0	Balans cyfalaf dyledus pob benthyciad o drydydd partion ar 31 Mawrth (gan gynnwys PWLB).

14. Nodyn datgelu cronfeydd ymddiriedolaeth	Ydy	Nac ydy	Dd/G	Ydy	Nac ydy	Dd/G	Mae'r corff yn gweithredu fel unig ymddiriedolwr ac mae'n gyfrifol am reoli (a) cronfa/cronfeydd ymddiriedolaeth/ asedau (dylai darllenwyr nodi nad yw'r ffigurau uchod yn cynnwys unrhyw drafodion ymddiriedolaeth).
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Datganiad Llywodraethu Blynyddol (Rhan 1)

Rydym yn cydnabod, fel aelodau o'r Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor, ein cyfrifoldeb am sicrhau bod system rheolaeth fewnol gadarn ar waith, gan gynnwys paratoi'r datganiadau cyfrifyddu. Rydym yn cadarnhau, hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, o ran y datganiadau cyfrifyddu ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018, ein bod wedi gwneud y canlynol:

	Cytunwyd?		Mae 'DO' yn golygu bod y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor wedi gwneud y canlynol:	Cyf y Dangosydd Perfformiad	
	Do	Naddo*			
1. Rydym wedi rhoi trefniadau ar waith ar gyfer: <ul style="list-style-type: none"> gwaith rheoli ariannol effeithiol yn ystod y flwyddyn; a pharatoi a chymeradwyo'r datganiadau cyfrifyddu. 	☒	☐	Pennu ei gyllideb a rheoli ei arian yn briodol a pharatoi a chymeradwyo ei ddatganiadau cyfrifyddu fel y rhagnodir gan y gyfraith.	6, 12	
2. Cynnal system rheolaeth fewnol ddigonol, gan gynnwys mesurau a gynlluniwyd i atal a chanfod twyll a llygredd, ac adolygu ei heffeithiolrwydd.	☒	☐	Gwneud trefniadau priodol a derbyn cyfrifoldeb am warchod yr arian cyhoeddus a'r adnoddau dan ei reolaeth.	6, 7	
3. Rydym wedi cymryd yr holl gamau rhesymol i roi sicrwydd i ni'n hunain nad oes unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol na phosibl â chyfreithiau, rheoliadau na chodau ymarfer a allai gael effaith ariannol sylweddol ar allu'r Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor i gynnal ei fusnes nac ar ei sefyllfa ariannol.	☒	☐	Ond wedi gwneud pethau y mae ganddo'r pŵer cyfreithiol i'w gwneud ac wedi cydymffurfio â chodau ymarfer a safonau wrth wneud hynny.	6	
4. Rydym wedi darparu cyfle priodol i etholwyr arfer eu hawliau yn unol â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.	☒	☐	Rhoi'r cyfle i bob unigolyn â diddordeb archwilio a gofyn cwestiynau am gyfrifon y corff.	6, 23	
5. Rydym wedi cynnal asesiad o'r risgiau sy'n wynebu'r Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor ac wedi cymryd camau priodol i reoli'r risgiau hynny, gan gynnwys cyflwyno rheolaethau mewnol a/neu yswiriant allanol lle y bo angen.	☒	☐	Ystyried y risgiau ariannol a'r risgiau eraill a wynebwr ganddo wrth weithredu'r corff a delio â hwy'n briodol.	6, 9	
6. Rydym wedi cynnal system archwilio mewnol ddigonol ac effeithiol ar gyfer y cofnodion cyfrifyddu a'r systemau rheoli drwy gydol y flwyddyn ac wedi cael adroddiad gan yr archwilydd mewnol.	☒	☐	Trefnu i unigolyn cymwys, yn annibynnol ar y rheolaethau a'r gweithdrefnau ariannol, roi barn wrthrychol ar ba un a yw'r rhain yn diwallu anghenion y corff.	6, 8	
7. Rydym wedi ystyried a oes unrhyw ymgyfreitha, rhwymedigaethau neu ymrwymadau, digwyddiadau neu drafodion, a ddigwyddodd naill ai yn ystod y flwyddyn neu ar ôl i'r flwyddyn ddod i ben, wedi cael effaith ariannol ar y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor a, lle y bo'n briodol, wedi eu cynnwys yn y datganiadau cyfrifyddu.	☒	☐	Datgelu popeth y dylai fod wedi ei ddatgelu am ei fusnes yn ystod y flwyddyn gan gynnwys digwyddiadau a ddigwyddodd ar ôl i'r flwyddyn ddod i ben os ydynt yn berthnasol.	6	
8. Rydym wedi cymryd camau priodol i fynd i'r afael â phob mater a godwyd mewn adroddiadau blaenorol gan archwilywr mewnol ac allanol.	☒	☐	Ystyried a chymryd camau priodol i fynd i'r afael â phroblemau/gwendidau a ddygwyd i'w sylw gan archwilywr mewnol ac allanol.	6, 8, 23	
9. Cronfeydd ymddiriedolaeth – yn rhinwedd ein swydd fel ymddiriedolwr, rydym wedi: <ul style="list-style-type: none"> cyflawni ein cyfrifoldeb mewn perthynas ag atebolrwydd am y gronfa/cronfeydd gan gynnwys cyflwyno adroddiadau ariannol a, lle y bo angen, cynnal archwiliadau annibynnol. 	☐	☐	☒	Cyflawni ei gyfrifoldebau yn rhinwedd ei swydd fel unig reolwr-ymddiriedolwr ymddiriedolaeth neu ymddiriedolaethau lleol.	3, 6

* Ar ddalen ar wahân, rhochwch esboniadau i'r archwilydd allanol ar gyfer pob ymateb 'naddo' a roddwyd; a disgrifwch pa gamau gweithredu sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r gwendidau a nodwyd.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol (Rhan 2)

	Cytunwyd?		Mae 'DO' yn golygu bod y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor wedi gwneud y canlynol:
	Do	Naddo*	
1. Rydym wedi ystyried digonolrwydd y cronfeydd wrth gefn a gedwir gan y corff wrth osod y gyllideb ar gyfer 2017-18 a 2018-19, ac mae cynlluniau priodol yn eu lle ar gyfer defnyddio'r cronfeydd wrth gefn hyn.	☒	☐	Wedi bodloni gofynion Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1989 wrth osod y gofyniad cyllideb a'r praesept ar gyfer y blynyddoedd ariannol.
2. Wrth ddyfamu grantiau o dan adran 137 Deddf Llywodraeth Leol 1972, rydym wedi cyfrif grantiau o'r fath ar wahân ac wedi ystyried a yw'r manteision sy'n deillio o daliadau o'r fath yn gymesur â'r symiau a dalwyd neu beidio.	☒	☐	Wedi cadw cofnod priodol o'r grantiau a ddyfarnwyd a sicrhau bod y gwariant yn gymesur â'r budd i'r gymuned.
3. Mae'r Cyngor wedi sicrhau bod ganddo rhwymedigaeth gyfreithlon i dalu rhodd arian gwasanaeth i gyflogaion * neu Nid oes gan y Cyngor unrhyw rwymedigaeth neu fwriad i dalu arian rhodd i gyflogaion.*	☒	☐	Wedi sicrhau lle mae ganddo drefniant i roi arian rhodd i staff, mae wedi sicrhau bod rhwymedigaeth gyfreithiol i ddarparu'r rhodd arian.

* Dileer fel y bo'n briodol.

Cymeradwyaeth ac ardystiad y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor

Y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor sy'n gyfrifol am baratoï'r datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 ac am baratoï'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Ardystiad gan y Swyddog Ariannol Cyfrifol Ardystiaf fod y datganiadau cyfrifyddu yn y Ffurflen Flynyddol hon yn rhoi darlun teg o sefyllfa ariannol y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor, a'i incwm a'i wariant, neu'n cyflwyno'r derbyniadau a'r taliadau'n briodol, yn ôl y digwydd, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018.	Cymeradwyaeth gan y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor Cadarnhaf fod y datganiadau cyfrifyddu hyn a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi cael eu cymeradwyo gan y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor o dan gyfeirnod cofnod:
	Nodwch y cyfeirnod cofnod a dyddiad y cyfarfod
Llofnod y Swyddog Ariannol Cyfrifol: <i>[Signature]</i>	Llofnod y Cadeirydd: angen llofnod
Enw: angen enw <i>DAFODD L. EDWARDS</i>	Enw: angen enw
Dyddiad: dd/mm/yyyy <i>25/05/2018</i>	Dyddiad: dd/mm/yyyy

Ailgymeradwyaeth ac ailardystiad gan y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor (dim ond os bydd y ffurflen flynyddol wedi ei diwygio yn yr archwiliad)

Ardystiad gan y Swyddog Ariannol Cyfrifol Ardystiaf fod y datganiadau cyfrifyddu yn y Ffurflen Flynyddol hon yn rhoi darlun teg o sefyllfa ariannol y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor, a'i incwm a'i wariant, neu'n cyflwyno'r derbyniadau a'r taliadau'n briodol, yn ôl y digwydd, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018.	Cymeradwyaeth gan y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor Cadarnhaf fod y datganiadau cyfrifyddu hyn a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi cael eu cymeradwyo gan y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor o dan gyfeirnod cofnod:
	Nodwch y cyfeirnod cofnod a dyddiad y cyfarfod
Llofnod y Swyddog Ariannol Cyfrifol: angen llofnod	Llofnod y Cadeirydd: angen llofnod
Enw: angen enw	Enw: angen enw
Dyddiad: dd/mm/yyyy	Dyddiad: dd/mm/yyyy

Tystysgrif Archwilio ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru

Mae'r archwilydd allanol yn cynnal yr archwiliad ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru, ac yn unol â chanllawiau a gyhoeddwyd ganddo. Ar sail ei adolygiad o'r Ffurflen Flynyddol a'r wybodaeth ategol, mae'n nodi pa un a fydd unrhyw fater a ddaw i'w sylw yn peri pryder nad yw'r ddeddfwriaeth a'r gofynion rheoleiddio perthnasol wedi'u bodloni.

Ardystiwn ein bod wedi cwblhau'r archwiliad o'r Ffurflen Flynyddol ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018 ar gyfer:

Adroddiad yr archwilydd allanol

[Ac eithrio'r materion a nodir isod]* Ar sail ein hadolygiad, yn ein barn ni, mae'r wybodaeth yn y Ffurflen Flynyddol yn cydymffurfio ag arferion priodol ac nid oes unrhyw faterion wedi dod i'n sylw sy'n peri pryder nad yw'r ddeddfwriaeth a'r gofynion rheoleiddio perthnasol wedi'u bodloni.

[[Mae'r materion hyn yn ogystal â]* Materion eraill nad ydynt yn effeithio ar ein barn yr ydym yn eu dwyn i sylw'r corff a'n hargymhellion ar gyfer gwella wedi'u cynnwys yn ein hadroddiad i'r corff dyddiedig _____.]

Materion eraill ac argymhellion

Ar sail ein hadolygiad, tynnwn sylw'r corff at y materion a'r argymhellion canlynol nad ydynt yn effeithio ar ein barn archwilio ond y dylai'r corff ymdrin â hwy.

(Parhewch ar daflen ar wahân os oes angen.)

Enw'r archwilydd allanol:

Llofnod yr archwilydd allanol:

Dyddiad:

Dros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

* Dileer fel y bo'n briodol.

Adroddiad archwilio mewnol Blynyddol ar gyfer:

Enw'r corff:

HARBYRAU CYNGOR GWYNEDD

Mae archwiliad mewnol y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor, gan weithredu'n annibynnol ac ar sail asesiad o risg, wedi cynnwys cynnal asesiad dewisol o gydymffurfiaeth â'r gweithdrefnau a'r rheolaethau perthnasol y disgwylir iddynt fod ar waith yn ystod y flwyddyn ariannol sy'n dod i ben 31 Mawrth 2018.

Cynhaliwyd yr archwiliad mewnol yn unol ag anghenion y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor a'r gwaith a drefnwyd. Ar sail y canfyddiadau yn y meysydd a archwiliwyd, ceir crynodeb o gasgliadau'r archwiliad mewnol yn y tabl hwn. Nodir isod amcanion rheolaeth fewnol a chasgliadau'r archwiliad mewnol ar ba un a oedd yr amcanion canlynol o ran rheolaeth, ym mhob ffordd bwysig, yn cael eu bodloni drwy gydol y flwyddyn ariannol i safon sy'n ddigonol i ddiwallu anghenion y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor.

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Dd/G	Heb ei gynnwys**	
1. Mae'r llyfrau cyfrifon priodol wedi'u cadw'n briodol drwy gydol y flwyddyn.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
2. Bodlonwyd rheoliadau ariannol, cefnogwyd taliadau gan anfonebau, cymeradwywyd gwariant a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
3. Asesodd y corff y risgiau sylweddol i gyflawni ei amcanion ac adolygodd ddigonolrwydd y trefniadau ar gyfer eu rheoli.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
4. Deilliodd y gofyniad blynyddol am braesept/ardoll/adnoddau o broses gyllidebu ddigonol, cafodd cynnydd yn erbyn y gyllideb ei fonitro'n rheolaidd, ac roedd y cronfeydd wrth gefn yn briodol.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
5. Cafodd yr incwm disgwyliedig ei dderbyn yn llawn, ar sail prisiau cywir, ei gofnodi'n briodol a'i fancio'n syth, a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
6. Cefnogwyd taliadau arian mân yn briodol gan dderbynebau, cymeradwywyd gwariant a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
7. Talwyd cyflogau i gyflogeion a lwfansau i aelodau yn unol â chymeradwyaethau a gofnodwyd, a chymhwyswyd gofynion TWE ac Yswiriant Gwladol yn briodol.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
8. Roedd y cofrestrau asedau a buddsoddiadau yn gyflawn, yn gywir, ac yn cael eu cynnal yn briodol.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Dd/G	Heb ei gynnwys**	
9. Cafodd cysoniadau cyfrifon banc cyfnodol ac ar ddiwedd y flwyddyn eu cynnal yn briodol.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
10. Cafodd datganiadau cyfrifyddu a baratowyd yn ystod y flwyddyn eu paratoi ar y sail cyfrifyddu gywir (derbyniadau a thaliadau/incwm a gwariant), roeddent yn gyson â'r llyfr arian parod, wedi'u cefnogi gan drywydd archwilio digonol o gofnodion sylfaenol, a, lle y bo'n briodol, cafodd dyledwyr a chredydwyr eu cofnodi'n briodol.	☒	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
11. Cronfeydd ymddiriedolaeth (gan gynnwys ymddiriedolaethau elusennol). Mae'r Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor wedi cyflawni ei gyfrifoldebau fel ymddiriedolwr.	☐	☐	☒	☐	Mewnosodwch destun

Roedd rheolaethau digonol yn bodoli ar gyfer unrhyw feysydd risg a nodwyd gan y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor (rhestrwch unrhyw feysydd risg eraill isod neu ar dudalennau ar wahân os oes angen):

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Dd/G	Heb ei gynnwys**	
12. Nodwch y maes risg	☐	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
13. Nodwch y maes risg	☐	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun
14. Nodwch y maes risg	☐	☐	☐	☐	Mewnosodwch destun

* Os atebwyd 'naddo', nodwch y goblygiadau a'r camau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael ag unrhyw wendid rheoli a nodwyd (ychwanegwch dudalennau ar wahân os oes angen).

** Os atebwyd 'heb ei gynnwys', nodwch pryd y gwnaethpwyd y gwaith archwilio mewnol mwyaf diweddar yn y maes hwn a phryd y bwriedir ei wneud nesaf, neu os nad oes angen ei gynnwys, rhaid i'r archwilydd mewnol esbonio pam nad oes angen hynny.

[Mae fy nghanfyddiadau manwl a'm hargymhellion yr wyf yn eu dwyn i sylw'r Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor wedi'u cynnwys yn fy adroddiad manwl i'r Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor dyddiedig _____.] * Dileer os nad oes adroddiad wedi'i baratoi.

Cadarnhau archwiliad mewnol

Cadarnhaf nad wyf, fel archwilydd mewnol y Cyngor, wedi ymgymryd â rôl rheoli na gweinyddol o fewn y corff nac fel aelod o'r corff yn ystod blynyddoedd ariannol 2016-17 a 2017-18. Cadarnhaf hefyd na fu unrhyw achos o wrthdaro buddiannau ynghylch fy mhenodiad.

Enw'r unigolyn a gynhaliodd yr archwiliad mewnol: Luned Fôn Jones

Llofnod yr unigolyn a gynhaliodd yr archwiliad mewnol: *Luned Fôn Jones*

Dyddiad: 14/05/2018

Nodiadau cyfarwyddyd ar gwblhau Ffurflen Flynyddol

1. Rhaid i chi gymhwyso arferion priodol wrth baratoi'r ffurflen flynyddol hon. Am gyfarwyddyd darllenwch y Canllaw i Ymarferwyr (**Governance and accountability for local councils: A Practitioners's Guide (Wales)**) – ar gael gan Un Llais Cymru ac SLCC. Mae'n cynnwys popeth sydd ei angen arnoch ar gyfer yr archwiliad ar ddiwedd y flwyddyn ariannol a'r archwiliad statudol.
2. Mae Cyfnewidfa Arfer Da Swyddfa Archwilio Cymru (www.audit.wales/good-practice/finance/community-council-money) yn darparu rhagor o wybodaeth am y broses cyfrifon ac archwilio ynghyd â chanllawiau ar faterion llywodraethu.
3. Gwnewch yn siŵr bod y Ffurflen Flynyddol wedi ei chwblhau'n llawn h.y. dim blychau coch gwag. Ceisiwch osgoi gwneud unrhyw ddiwygiadau i'r ffurflen wedi'i chwblhau. Os na allwch osgoi hyn, rhowch linell drwy'r cofnodion anghywir, sicrhewch fod y diwygiadau wedi'u tynnu at sylw'r corff gyda llythrennau cyntaf eich enw wrth eu hymyl a'ch bod wedi rhoi esboniad i'r archwilydd allanol. **Peidiwch â defnyddio hylif cywiro.** Caiff ffurflenni blynyddol anghyflawn neu rai sy'n cynnwys diwygiadau heb eu cymeradwyo a/neu eu hesbonio neu hylif cywiro eu dychwelyd heb eu harchwilio a gall olygu costau ychwanegol.
4. **Mae dau flwch i'r corff eu hardystio a'u cymeradwyo yn awr. Dim ond os bydd yn rhaid diwygio'r ffurflen flynyddol o ganlyniad i'r archwiliad y bydd angen yr ail flwch. Dim ond cyn anfon y ffurflen at yr archwilydd y dylech gwblhau'r blwch uchaf.**
5. Gofynnwch i ail berson, y Cadeirydd neu aelod efallai, adolygu eich Ffurflen Flynyddol er mwyn sicrhau ei bod yn gyflawn cyn anfon y ffurflen wreiddiol at yr archwilydd.
6. Gwnewch yn siŵr bod eich datganiadau cyfrifyddu yn adio'n gywir, bod y balans a gariwyd ymlaen o'r flwyddyn flaenorol (llynell 7 o 2017) yn cyfateb i'r balans a ddygwyd ymlaen yn y flwyddyn gyfredol (llynell 1 o 2018). Esboniwch unrhyw wahaniaethau rhwng ffigurau 2017 ar y ffurflen flynyddol hon a'r symiau a gofnodwyd yn ffurflen flynyddol y llynedd.
7. Rhowch esboniad llawn am unrhyw amrywiannau sylweddol yn y datganiadau ariannol. Peidiwch ag anfon copi o'ch cofnodion cyfrifyddu manwl yn lle'r esboniad hwn. Mae'r archwilydd allanol am wybod eich bod chi'n deall y rhesymau dros yr holl amrywiannau. Cofiwch gynnwys dadansoddiad manwl i ategu eich esboniad a byddwch yn benodol ynghylch gwerthoedd elfennau unigol sy'n gyfrifol am yr amrywiannau.
8. Sicrhewch fod y copi o'r cysoniad banc y byddwch yn ei anfon at eich archwilydd gyda'r copi o'r Ffurflen Flynyddol yn cynnwys eich **holl** gyfrifon banc a balansau ariannol. Os nad oes unrhyw eitemau cysoni, nodwch hyn a rhowch dystiolaeth o falansau'r banc. Os oes gan eich Cyngor unrhyw fuddsoddiadau byrdymor, nodwch eu gwerth ar y cysoniad banc. Dylai'r archwilydd allu cytuno ar eich cysoniad banc â llynell 9 yn y datganiadau cyfrifyddu. Ceir rhagor o gymorth ar gysoniadau banc yn y Canllaw i Ymarferwyr*.
9. Mae'n ofynnol i **bob** corff bach bellach anfon gwybodaeth at yr archwilydd allanol, i ategu'r honiadau a wnaed yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Bydd eich archwilydd yn dweud wrthy'ch pa wybodaeth sydd angen i chi ei darparu. Sicrhewch eich bod yn darllen yr hysbysiad archwilio yn ofalus er mwyn sicrhau eich bod yn cynnwys yr holl wybodaeth y mae'r archwilydd wedi gofyn amdani. Dylech anfon copïau o'r cofnodion gwreiddiol (a ardystiwyd gan y Clerc a'r Cadeirydd fel copïau cywir) at yr archwilydd allanol ac nid y dogfennau gwreiddiol eu hunain.
10. Peidiwch ag anfon unrhyw wybodaeth at yr archwilydd nad yw wedi gofyn yn benodol amdani. Nid yw hyn o fudd.
11. Os bydd yn rhaid i'r archwilydd adolygu gwybodaeth nas gofynnwyd amdani, gofyn eto am wybodaeth, neu os caiff gysoniad banc anghyflawn neu esboniad o amrywiannau neu os caiff ddogfennau gwreiddiol y mae'n rhaid eu dychwelyd, bydd yr archwilydd yn mynd i gostau ychwanegol y mae ganddo hawl i godi ffioedd ychwanegol amdanynt.
12. **Peidiwch â chwblhau Tystysgrif Archwilio ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru.** Bydd yr archwilydd allanol yn cwblhau hyn ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru pan fydd yr archwiliad wedi ei gwblhau.
13. **Dylech ateb pob gohebiaeth â'r archwilydd allanol yn brydlon.** Bydd hyn yn eich helpu i gyflawni eich rhwymedigaethau statudol a bydd yn lleihau cost yr archwiliad.
14. **Noder, os byddwch yn cwblhau'r ffurflen electronig, rhaid i chi argraffu'r ffurflen er mwyn iddi gael ei hardystio gan y Swyddog Ariannol Cyfrifol a'i llofnodi gan y Cadeirydd cyn iddi gael ei hanfon at yr archwilydd.**